

„Te băntuie. E cinematografic și absolut captivant.”

D.D. JOYUN, autorul cărții STAR OF THE NORTH

1919: ARMELE AU TĂCUT.
MORȚII, NU. ȘI NICI RĂZBUNAREA.

Philip Gray

MASACRUL DE LA

**TWO
STORM
WOOD**

ROMAN

NICULESCU Editon

Philip Gray

**MASACRUL DE LA
TWO
STORM
WOOD**

Traducere:
Oana-Ancuța Cristinoiu

NICULESCU fiction

Valoarea timbrului literar este 2 % din prețul de vânzare și se adaugă
acestuia. Sumele se virează la Uniunea Scriitorilor din România,
cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001, sucursala BCR Unirea.

© Philip Gray 2021

Titlu original: *TWO STORM WOOD*, by Philip Gray

© Editura NICULESCU, 2024

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82;

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

NICULESCU este un imprint al Editurii NICULESCU

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 380, 021 312 97 82

Redactor: Dragoș Ghițuleț

Tehnoredactor: Lucian Curteanu

Adaptare copertă & design: Carmen Lucaci

Ilustrații copertă: © Shutterstock 1595785042, 294936680, 785840617

ISBN 978-606-38-0937-8

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial **OXFORD UNIVERSITY PRESS** în România.

E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Pentru familia mea

*De ce înaintează atât de repede, când sigur știe
Că așa se apropie de inevitabila despărțire;
Dealul e abrupt, pe zăpadă pașii-mi sunt grei –
De ce vine, când știe ce am de spus?*

D.H.Lawrence, O poveste de iarnă

Anglia, februarie 1919

În acest colț al salonului, paturile erau ascunse privirii iar obloanele erau pe jumătate trase, astfel încât lumina zilei cădea în valuri pe tavan și pe pereți. Acolo unde cândva atârnavu portrete de familie, acum se vedeau doar urmele fantomatice ale ramelor, străpunse de corpuri de iluminat fixate în tencuială. Afară, strigătele ciorilor care își făceau cuiburile răsunau peste câmpuri.

Maiorul Richardson se opri în fața primului par, unde zăcea un bărbat, cu ochii închiși.

— Doarme?

Căpitanul Price își deschise dosarul.

— I s-a dat morfină acum o oră, un sfert de gram. Va mai fi inconștient încă o vreme.

Richardson se apropie de fața bărbatului, mijindu-și ochii prin ochelari la rezultatul celor patru operații. Bandajele fuseseră scoase de două săptămâni, dar chipul era la fel de grav desfigurat ca înainte: obrazul supt, fruntea încordată și lucioasă, gura strânsă într-un rânjet permanent. Văzuse și mai rău – oameni cu fața complet desfigurată – dar și-ar fi dorit să fi putut face mai mult. Îi plăcea să facă tot posibilul

ca oamenii pe care îi salva să se poată bucura în continuare de viață.

— L-a vizitat cineva?

— Logodnica sa, o fată pe nume Eleanor. A venit în mai toate zilele în care s-a simțit foarte rău.

Price își amintea bine de ea: o fată drăguță, îmbrăcată îngrijit, cu o bonetă ce părea scumpă, trasă pe ochi, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu fie recunoscută. O însoțise prin salon la prima ei vizită, uimit de neliniștea care ieșea la iveală. O asigurase că logodnicul ei nu era în stare foarte gravă, gândindu-se că de asta era atât de neliniștită, dar ea abia părea să-l fi auzit, gândindu-se probabil la propriile frământări sufletești.

— Și acum?

— Nu mai vine deloc.

Price își coborî vocea.

— I-a trimis o scrisoare. Acum că mă gândesc, ar fi trebuit să o oprim.

Richardson se încruntă.

— I-a dat papucii?

— Zicea ceva despre faptul că el a încălcat regulile jocului.

— Ce joc?

— Într-un cuvânt, a încălcat abstenența premaritală. A auzit zvonuri despre bordelurile de pe front. Se pare că promisiunile lui nu au fost de ajuns.

Richardson clătină din cap.

— Nu puteau fi de ajuns.

— Crezi că erau un pretext?

— Bineînțeles. Uită-te la el.

Price privi la portretul dur a ceea ce cândva ar fi putut fi un chip frumos. Întotdeauna a sperat că oameni ca acesta, care făcuseră atâtea sacrificii din simțul datoriei – cei desfigurați și mutilați – ar putea fi scutiți de la alte posibile suferințe și că s-ar putea bucura de o stimă aparte din partea celor rămași acasă, însă natura umană îl dezamăgise de multe ori.

— Cum a primit vestea?

— Nu a scos un cuvânt, după spusele asistentelor.

— Ce păcat. A mai avut și alți vizitatori?

Price a clătinat din cap.

— Nu are rude apropiate. Părinții i-au murit când era copil. Mi-am permis să verific la Oficiul de Război.

— Ghinion.

— Au fost uciși. O poveste tragică. E genul de experiență care te marchează.

Price ar fi vrut să continue discuția. Căpătase un interes pentru tulburările nervoase și alte afecțiuni care erau de obicei de competența psihiatriei. Din nefericire, Richardson, directorul spitalului, rareori avea timp pentru discuții teoretice.

— Crezi că va încerca să-și pună capăt zilelor? a întrebat el.

Price își băgă mâinile în buzunare.

— E cale lungă de la omul care a fost și omul care este acum. A trecut prin ditamai războiul: a fost comandant, după cum menționau rapoartele.

Richardson scoase un mormăit nehotărât.

— Ca să te sinucizi trebuie să ai un plan și să fii foarte hotărât.

— E puternic.

— Din punct de vedere fizic, da. Altminteri nu ar fi rezistat. Mental, numai timpul o va spune. Cu toată morfina

aia în el, i-ar putea trece orice prin minte. Mă întreb dacă știe măcar că războiul s-a terminat.

La menționarea morfinei, pleoapele pacientului s-au deschis. Pupilele erau de o paloare stridentă față de pielea bronzată de vreme.

Richardson s-a îndreptat de spate.

— Domnule colonel, mă bucur să văd că recuperați somnul pierdut. Nu dorim să vă deranjăm.

Bărbatul a clipit leneș, apoi și-a întors capul spre pacientul din celălalt pat, unde zăcea un maior din poliția militară, cu gura întredeschisă, sprijinit pe perne și dormind liniștit, cu o perfuzie introdusă în braț și o pată de sudoare pe frunte. Picioarele îi fuseseră amputate de la genunchi în jos. Scaunul său cu roțile se afla lângă pat, pe el stând uniforma atent împăturită, gata de purtare. O asistentă stătea aplecată deasupra lui, luându-i pulsul.

De cealaltă parte a paravanelor se deschise o ușă. În cameră pătrunse un miros de fiertură.

— Faceți progrese excelente, domnule colonel, spuse Richardson, dar ochii pacientul erau deja închiși.

Maiorul a început să tușească cu un șuierat care i se ridică din piept. Amputările fuseseră făcute în Franța, după ce camionul său fusese lovit de șrapnel. Chirurgul de campanie fusese prea prudent, lăsând câteva fragmente minuscule în piciorul stâng. După câteva luni în care pacientul părea să se recupereze bine, s-a produs o infecție. Richardson se temea că operația de corectare a avut loc prea târziu.

Asistenta se uită în sus la el și își clătină ușor capul. Priceveni și el.

— Tusea aia. Ar trebui să-l mutăm, pentru orice eventualitate.

— Nu va mai rezista mult, spuse Richardson. Cel mult câteva zile.

— Totuși...

Price părea să se scuze, dar amenințarea gripei era reală. Majoritatea celorlalți pacienți nu ar fi avut nicio șansă în starea în care se aflau. Fusese deja amenajat un salon de izolare.

— În regulă, ocupă-te de asta. Mâine la prima oră. Richardson se întoarse. Mare păcat, totuși. Am auzit că acești doi tineri se înțelegeau bine. De cele mai multe ori, prietenia e cea care face ca lucrurile astea să fie suportabile.

În acea seară, maiorul și-a revenit în simțiri. Febra îi scăzuse puțin. Îi era frig și se simțea amețit. Era cu adevărat treaz sau doar visa din nou? În visele sale avea picioare și nu simțea nicio durere. A visat că se întorcea la soția sa din Hammersmith, la biroul său de la Scotland Yard. Oamenii îl întâmpinau cu zâmbete și cu rânduri de băuturi. Voiau să-i asculte poveștile de pe front. Singura dificultate era că nu știa de unde să înceapă.

Se uită la piciorul patului: păturile stăteau întinse sub lumina electrică slabă, iar acolo unde ar fi trebuit să fie picioarele lui nu se afla nimic. Îl cuprinse un val familiar de disperare. Aruncă o privire spre scaunul cu roțile: era încă acolo, cu cadrul său greu de fier, ca o dojană la adresa speranțelor sale, a incapacității sale de a accepta și de a se adapta. Singurul lucru care lipsea era uniforma lui: chipiul,

tunica și mantaua, decorată cu însemnele roșii ale diviziei de comisari de poliție. Uniforma îi amintea că încă făcea parte din armată, că era încă o persoană de rang, cu drepturi și îndatoriri. Dar ei i-o luaseră. De ce făcuseră asta? Ce să însemne oare?

Reuși să se ridice. Lângă patul alăturat cineva se îmbrăca. I-a luat ceva timp până când și-a dat seama că era colonelul, sărmana pacoste care își pierduse jumătate din față din cauza unei grenade germane. Nu reușise să vorbească decât în ultimele câteva zile, dar fusese un bun ascultător, nu se plictisea niciodată de vechile povestiri ale maiorului de dinainte de război.

Colonelul îmbrăca o uniformă – dar nu era a lui, ci a maiorului.

— Ei bine, domnule Colonel, ce naiba faci? Acelea sunt...

Colonelul s-a întors, ducând un deget la buze. Punea ceva la cale, un fel de farsă. Dar nu avea dreptul să ia ceea ce nu era al lui.

Maiorul a tușit. Plămânii îi erau inflamați, învinețiți. Durerea îi zguduia pieptul.

— Pune-le la loc. La naiba, astea sunt...

Colonelul stătea în picioare deasupra lui, cu fața răvășită, luminată de becul electric. Ținea o pernă în mâini.

— Asta te va ajuta să dormi, a spus, apropiindu-se.

A presat perna de fața maiorului, apăsând-o cu greutatea corpului său până când brațele muribundului au căzut atârând și el a încetat să se mai zbată. A durat doar câteva minute. Când s-a terminat, a așezat brațele maiorului perfect pe lângă corp, i-a închis ochii cu grijă, a aranjat cuvertura și s-a strecurat în liniște afară din salon.

NIMENI

Anglia, martie 1916

Nu îl observă din prima. Era ascuns în spatele razelor de soare care se revărsau din vitralii. Se strecurase în galeria unde se afla orga, coborând scara în spirală, așteptându-se să nu fie nimeni acolo. Când el se ivi din umbră, ea a tresărit.

— Scuză-mă, nu am vrut să te sperii.

Străinul cel tânăr era înalt și lat în umeri, dar hainele atârnavu pe el, ca și cum ar fi fost de căpătat, iar pe guler avea o dâră de praf. În lumina soarelui, părul lui bătea într-o nuanță palidă de auriu.

Amy Vannek încă răsufla greu din cauza scărilor.

— Voiam doar să...Am auzit muzica.

Fusese atrasă în capelă de sunetul unui cor. Ea și mama ei, Lady Constance, se aflau într-un tur informal al colegiilor din Cambridge, îndrumate de mătușa Clem, al cărei soț predă biologie, dar surorile plecaseră în căutarea unui loc unde să „cheltuiască niște parale”, după cum îi plăcea să spună mătușii ei, oarecum desuet. Jumătate dintre membrii corului erau băieți și trecuseră pe lângă ea la ieșire, lăsând-o pe Amy singură, după cum își închipuia ea.

Străinul căra un teanc dezordonat de partituri și creioane. A presupus că era dirijorul corului sau organistul, deși nu părea să aibă mai mult de douăzeci de ani, abia dacă era mai în vârstă decât ea.

— Apropo, suna foarte bine, adăugă ea înainte de a se întoarce să plece.

— Așteaptă.

Străinul a făcut un pas către ea. Unul dintre creioane i-a căzut zgomotos pe podea.

— Tu...?

Se schimonosi ca să nu scape și partiturile.

— Cânti?...la orgă?

— Nu chiar. Mi-am dorit întotdeauna asta, dar... Ei bine, nu mai contează.

Străinul se uita la Amy cu atenție. Bărbații tineri nu prea se uitaseră la ea, decât în trecere. Era mică de statură, cu părul negru ca pana corbului și nici pe departe la fel de frumoasă precum surorile ei mai mari – ceea ce avea anumite avantaje: în primul rând, nu a trebuit să-și ia niciodată rămas-bun de la vreun iubit plecat la război, nu a trebuit să aștepte vești de la ei, temându-se la sosirea vreunui bilet de înștiințare de la Oficiul de Război: *E de datoria mea să vă informez cu profundă durere că s-a primit un raport...* Putea să audă despre bătălii, ofensive și retrageri fără ca inima să-i tresară nici măcar puțin. Probabil că străinul se holba la ea din cauză că femeile nu erau văzute prea des în acest loc, acest spațiu sacru rezervat bărbaților. La urma urmei, singurul omagiu adus feminității în toată clădirea era prezența unei imagini solitare a Fecioarei pe un vitraliu.

Străinul a tresărit.

— Chiar te rog. Simte-te liberă să încerci.

A făcut un pas înapoi, invitând-o să se așeze la claviatură.

— Poate fi puțin capricioasă, dar scoate un sunet bun, de cele mai multe ori.

Amy a privit în jur prin capelă. Nu i-ar fi plăcut să fie nevoită să dea explicații – de ce se afla singură cu un bărbat străin, departe de ochii tuturor – dar mama și mătușa ei ar fi trebuit să mai lipsească încă o vreme.

— Nu va ști nimeni, spuse tânărul bărbat. Sau pur și simplu vor crede că sunt eu. Apropo, numele meu e Edward – Edward Haslam. Predau muzică la școala de băieți St. Thomas. Anul acesta ne unim forțele cu corul colegiului. Pentru slujba de Paști și toate cele.

— Amy Vanneck.

Și-au atins scurt mâinile. Era bărbierit și avea ochii căprui-cafenii. Când a zâmbit, i se păru că zărește băiatul din el, timiditatea aceea ascunsă sub masca de adult.

S-a așezat ușor pe bancă și și-a scos mânușile. Orga avea trei manuale și o varietate năucitoare de registre. Își dorise să se apuce de acest instrument când era la școală, dar ambiția i-a fost curmată brusc. Se pare că „regele instrumentelor” nu era potrivit pentru o tânără domnișoară, fiind zgomotos, dominator și veșnic asociat cu sfintele taine. A fost nevoită să se mulțumească cu lecțiile de pian. La fel se întâmplase și când își exprimase interesul de a studia medicina, numai că de data aceasta mama ei fusese cea care se împotrivise. „O domnișoară de rangul tău nu-și petrece timpul despicând corpuri umane, vii sau moarte”, a fost verdictul ei final. „Tatăl tău nu va fi niciodată de acord, în orice caz.”

Profesorul de muzică aștepta cu nerăbdare. Amy a inspirat adânc și a cântat un acord minor sumbru. Nu s-a întâmplat nimic. Din țevi nu a ieșit nici măcar o adiere de aer.

— Hmm, îmi dai voie, te rog?

Profesorul a oprit câteva tuburi.

— Încearcă acum.

Amy s-a îmbujorat. A încercat un alt acord, de data aceasta într-o tonalitate majoră. O fanfară de note luminoase a răsunat în spațiul amplu. Și-a lăsat degetele să urce și să coboare pe clape, la început încet, apoi mai repede. Când a apăsat pe pedale, a simțit cum sunetul profund îi răsună prin tot corpul.

— Nu am nicio partitură, spuse ea. Ai vreo carte de imnuri?

— O carte de imnuri? În vocea profesorului se simți dezamăgirea. Bănuiesc că ar trebui să fie una pe undeva. Pe de altă parte...

A scos o partitură din teancul pe care îl purta și a pus-o în fața ei.

— De ce nu încerci asta?

Numele piesei era *The Topliner Rag*.

— E din America. Cea mai recentă apariție.

Trebuie să fi fost o glumă. Cum ar putea cineva să cânte muzică *ragtime*¹ într-un lăcaș de cult? Edward Haslam o tachina: se aștepta ca ea să roșească și să obiecteze, cum ar

¹ Stil muzical propulsiv sincopat, un precursor al jazz-ului și al stilului predominant al muzicii populare americane din 1899 până în 1917. (<https://delphipages.live/ro/divertisment-%C8%99i-cultura-pop/muzica-genuri-contemporane/muzica-pop/ragtime>)

face o fată timidă și puritană, așa cum trebuie să fi părut că era.

— Sau dacă preferi ceva mai mult...

Fără să mai adauge un cuvânt, se avântă în cântat. Capela solemnă se transformă instantaneu într-un bâlci. Fără a băga în seamă notele ei greșite, tânărul s-a apucat să încerce diferite combinații de tuburi, strigându-le pe nume pe măsură ce muzica devenea mai dezlănțuită și mai ciudată. În curând, amândoi au început să râdă.

— Amy? răsună vocea mamei ei. Unde o fi fata asta?

Amy îngheță.

— Trebuie să plec.

Ajunsa în vârful scării în spirală, se uită înapoi. Edward Haslam încă o privea. Murmură și el „*La revedere*”.

Mama lui Amy dădea semne de oboseală. Fusese hotărâtă să viziteze toate punctele arhitecturale importante dintr-o dată, ca pe un tur al penitenței. Amy bănuia că era ceva ce intenționa să facă doar o singură dată, așa cum mergi la dentist să îți scoți un dinte stricat. Dacă își făcea datoria o dată, nu ar mai fi fost nevoie să mai treacă prin asta și a doua oară.

— Cu cine vorbeai, Amy? întrebă ea, în timp ce traversau curtea.

Era o provocare să ții pasul cu ea.

— Cu nimeni. Am vrut doar să încerc orga.

— Tu erai? Tu scoteai acel zgomot îngrozitor?

— Era doar o piesă pe care am găsit-o

— Extraordinar. Mama ei clătină din cap. Și unde îți sunt mânușile?

Amy le uitase în capelă.

— Îmi pare rău. Ia-o înainte. Te ajung eu din urmă.

Se grăbi să se întoarcă în capelă. Edward Haslam era deja pe drum cu mănușile în mână. Zâmbea, ca și cum se bucura ca de un premiu pentru faptul că le uitase.

— Mulțumesc. Amy luă mănușile.

— Domnișoară Vanneck?

Ea se opri.

— În seara asta are loc o serată muzicală acasă la un prieten. Vor veni niște cântăreți minunați. Ați vrea să...

— Mi-ar face mare plăcere, dar...

Mama și mătușa lui Amy erau aproape de poartă. Mama ei se întoarse.

— Nu pot.

Părea să fie dezamăgit sau juca rolul destul de bine.

— În caz că te răzgândești, voi fi în fața Bisericii Rotunde la ora șase. În orice caz, te voi aștepta.

Nu era nevoie ca Amy să refuze a doua oară, pentru că întreaga idee i se părea ridicolă. Femeile o așteptau înăuntru la cabina portarilor.

— Deci vorbeai cu cineva, spuse mama ei. Cine era acel bărbat?

Amy se încruntă în timp ce-și trăgea mănușile.

— Mamă, ți-am spus deja. Nu are importanță.

Mama ei îl privi pe profesor cum se întorcea în capelă.

— Da, mă aștept să fie așa.

Spre sfârșitul după-amiezii, mama lui Amy își revenise suficient pentru a se ocupa de corespondență. Planul inițial fusese să petreacă cel mult două săptămâni în Cambridge, dar Lady Constance nu părea să se grăbească să se întoarcă

la soțul ei și la moșia familiei din Suffolk. Fiindcă mulți oameni erau plecați la război, iar viața socială fusese curmată brusc, orașul era lipsit de evenimente, chiar și pentru ea.

Amy stătea la fereastra din salonul de la etaj al mătușii Clem, răsfoind unul dintre manualele unchiului ei, un studiu despre sistemul nervos uman. Îi era greu să se concentreze. Afară era încă lumină, dar începea să se adune ceața, încât abia se mai vedea capătul îndepărtat al străzii. Aruncă o privire la ceasul de pe șemineu: era șase fără un sfert.

— Unde mai exact este Biserica Rotundă?

Mătușa Clem și-a ridicat privirea de la cusut.

— Chiar după colț de colegiul St.John's. Am trecut pe lângă ea mai devreme.

— Și St John's este...?

— Lângă colegiul Trinity. De ce întrebi?

Amy se întoarse la cartea ei.

— Cred că am citit undeva despre asta.

O altă minciună. Era a treia pe ziua de azi, menită, ca și celelalte, să îi ascundă întâlnirea cu Edward Haslam – o întâlnire care nu însemna nimic și care nu ar fi dus la nimic. A întors o pagină. Noul capitol se intitula „Neuronii: dimensiune și morfologie generală”.

Era șase fără zece. Amy și-l imaginează pe Edward Haslam cum se pregătea pentru întâlnirea lor, știind că nu va avea loc niciodată, dar fiind incapabilă să renunțe la speranța fantezistă că, în pofida oricăror așteptări, s-ar putea întâmpla. S-ar fi îmbrăcat cu niște haine mai elegante, dacă ar fi avut unele. Și-ar fi pieptănat părul și și-ar fi lustruit pantofii, iar apoi – Amy zâmbi la acest gând, ar fi trebuit să își curețe urmele de cremă neagră de sub unghiile. Apoi ar fi pedalat

până la Biserica Rotundă și ar fi ajuns cu cinci minute mai devreme, doar ca să fie sigură. Ceasul arăta șase fără cinci.

Nu îl putea întâlni nici dacă ar fi vrut. Ce scuză ar fi putut inventa pentru a ieși de una singură? Chiar și magazinele erau închise de acum. Și să lipsească o seară întreagă? Pentru asta i-ar trebui o groază de minciuni, mai multe decât ar putea ea spera să născocească. Cât despre a spune adevărul, nici asta nu ar duce la nimic. I-ar fi interzis să plece. Cine era Edward Haslam? Ce știa despre el? Cine le-a făcut cunoștință? *Noi nu suntem genul acela de oameni, Amy. Ar trebui să știi mai bine.* Amy nu dori să-și imagineze scena.

Cât timp ar fi stat acolo până să renunțe? Zece minute? 15? Probabil că la șase și douăzeci de minute ar pleca singur la serata muzicală, dezamăgit, dar nu surprins. Acolo ar întâlni o altă fată – o fată care ar fi fost liberă și lipsită de temeri – și ar fi uitat de cea care se rătăcise prin capelă.

Soțul mătușii Clem intră în timp ce ceasul de pe șemineu bătuse ora șase. Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu o barbă albă și ochi blânzi.

— Voiam să îți spun că a sosit asta cât timp ai fost plecată.

Avea în mână o scrisoare într-un plic albastru.

— E pentru tine, Amy. Se încruntă. S-a întâmplat ceva?

— Nu, nimic. Mulțumesc, unchiule.

Scrisoarea era de la Kitty Page, o veche prietenă care locuia în Cambridge. Stabiliseră să se întâlnească în dimineața următoare, dar Kitty i-a scris că a făcut febră și că părinții ei, îngrijorați, au insistat ca ea să rămână în pat.

Amy se ridică în picioare.

— Kitty nu se simte bine. E răcită.

— Oh, îmi pare rău, spuse mama ei fără a-și ridica privirea de la scris. Să îi transmiți urările noastre de bine.

— Cred că ar trebui să merg la ea, spuse Amy. A stat întinsă toată ziua, e foarte plictisită.

— Dacă chiar trebuie...Stiloul mamei ei continua să alunece pe pagină. Ai grijă să păstrezi distanța. Să nu răcești și tu.

A împrumutat bicicleta mătușii Clem și a pedalat din greu, mașinăria greoaie de fier tremurând în timp ce se rostogolea pe pavele. Aerul rece o ciupea de obraji. Un singur clopoțel răsună în tot orașul: era șase și un sfert.

Străzile umede erau aproape goale. Pe King's Parade, copertinele magazinelor erau ridicate. În afara colegiului Trinity, un grup de ofițeri cadeți mășăluiau spre Great Gate, în timp ce ordinele sergentului major răsunau în sus și în jos pe străzile înguste. Amy a virat pe trotuar. Până când a ajuns la capătul drumului nu a depășit-o nimeni.

Biserica Rotundă era ușor de observat: îndesată, circulară, incredibil de neîncăpătoare. Chiar și printre casele în stil Tudor, cu fațade din lemn până la jumătate, părea o relicvă a unei epoci trecute. Cu suflarea tăiată, Amy se îndreptă cu bicicleta spre intrare. Un singur felinar ardea deasupra ușii.

Eduard Haslam nu era acolo. Amy stătea în amurgul tot mai adânc, adevărul conturându-i-se tot mai clar pe măsură ce respirația îi revenea la normal. Se înșelase: douăzeci de minute de așteptare fuseseră prea mult. Plecase deja. Sau poate că nici nu apăruse.

Ce naivă ai fost, Amy. Ai fost într-adevăr o fată prostituată, prostituată.

Se urcă înapoi pe bicicletă, realizând abia atunci că nu era singură.

— Scuzați-mă. Domnișoara Amy, nu-i așa?

Era un băiat de vreo cincisprezece ani. Purta o șapcă, iar cămașa lui nu avea guler. Stătuse pe zidul din colțul curții bisericii.

— Da?

— Domnul a spus să vă dau asta.

A scos o bucată de hârtie din buzunarul de la piept.

— Mi-a spus să aștept o jumătate de oră. Mi-a dat șase peni.

Dragă domnișoară Vanneck,

Dacă ați primit acest bilet, înseamnă că ați venit să ne întâlnim. Aș fi dat orice să fiu acolo, precum am promis. Dar un coleg de-al meu tocmai a primit vestea că fiul său a fost ucis la Arras. Soția lui este plecată și el este complet distrus. Mi-e teamă să îl las singur — cine știe ce ar putea face. William era singurul lor copil.

Nu mă aștept să mă ierți, dar măcar să știi că nu mi-a fost ușor să îmi încalc promisiunea. Tot ceea ce nu distruge, războiul otrăvește. De aceea, cât timp voi trăi, nu voi lua parte la el.

*Cu cel mai mare regret,
Edward Haslam*

Băiatul încă mai zăbovea la colț, sperând fără îndoială la încă o recompensă. Amy a pus scrisoarea în haină și s-a dus să își ia bicicleta. În buzunar avea o monedă de șase peni.

Nordul Franței, februarie 1919

Se auzi o rachetă de semnalizare, pe o distanță de aproximativ o mie de metri. Nimeni nu uitase de acel sunet: șocul, ca de percuție, pocnetul ca un zgomot static. Căpitanul Mackenzie se ridică în picioare și dădu la o parte deschizătura cortului. O lumină foarte puternică se înălța spre cer, înconjurată de bătaia ploii. Peste pământul distrus se întrezăreau umbre întunecate. Sergentul Cotterell se afla alături de el.

— Despre ce este vorba? E ceva cu hamalii?

Pe partea cealaltă a crestei, o echipă de muncitori chinezi aduna obiecte de după război: șine, țevi, cupru, alamă — orice valorează ca fier vechi. Au luat ce mai era prin depozitele de muniție, dar muniția care nu a explodat a fost lăsată unde se afla. Ca și buncărele și sârma ghimpată, erau considerate fapte de război și lăsate în responsabilitatea francezilor.

Mackenzie își ridică binoclul. Sub creasta dealului, echipa de căutare era înșirată în linie, cu o distanță de șase metri între fiecare om. De la această distanță ar fi putut prea bine să pară niște țestoase uriașe, după felul în care se târau

spre linia orizontului, cu capetele în jos, cu spatele aplecat sub paltoanele îmbibate de ploaie. În urma lor, fluturau în vânt cinci steaguri galbene, care ajungeau până la genunchi, fiecare marcând locul unei descoperiri.

Flacăra exploziei dispăru la orizont și o dâră de fum pluti în vânt.

— Mai bine te-ai duce acolo. Să pregătești o echipă de brancardieri.

Ploaia se porni mai tare, valuri cenușii întunecând linia orizontului. Un vizitiu, sergentul Farrer, se lupta cu calul său, alunecând în timp ce se străduia să-l împiedice să nu se răstoarne cu totul.

Caporalul Reid, funcționarul companiei, se ținea la distanță.

— Ceva l-a speriat, domnule. Pesemne că se apropie o furtună.

Mackenzie se holbă la cer. Se întuneca. Calul era scăpat de sub control, dar Farrer – un tânăr deșirat cu ochi ca de insectă, dintr-un regiment din Lancashire – continua să-i vorbească, mângâindu-l pe gât când se apropia de el. Avea un fel de a se descurca cu animalele, ceea ce era foarte bine, pentru că abia dacă le vorbea celorlalți bărbați.

Mackenzie se urcă pe terasamentul care marca drumul spre ferma La Signy, cu noroiul șiroindu-i pe cizme. După înghețurile iernii, pământul se înmuia, apa se aduna în solul calcaros și în găurile lăsate de proiectile și în terasamente. Ploaia avea să repornească procesul de degradare, iar identificarea cadavrelor avea să fie mai dificilă, mai ales pentru cei cu stomacul sensibil.

Și-a tras haina mai aproape de el. Să mențină echipele să lucreze la intensitate maximă era deja destul de dificil, chiar dacă îi plătea dublu. Munca îi afectase destul de mult.

Voluntarii deveniseră morocănoși și retrași, nu puteau dormi, iscau certuri violente fără motiv. Cu toții luaseră parte la violențele războiului, dar parcă abia acum îi lovise realitatea. Mackenzie îi luase cu binișorul. A închis ochii la infracțiunile minore, chiar și la absențele ocazionale. Le reamintea adesea că munca lor era importantă, că ar putea însemna totul pentru familiile de acasă. Era tot ce îi trecea prin minte. Era ceea ce își spunea în sinea lui.

În depărtare, echipa lui Aldridge încă se îndrepta spre vârful crestei, care era acoperit de resturi de vegetație distrusă, unde odinioară fuseseră păduri. Oamenii lui și-au dat seama până acum la ce să fie atenți, dincolo de reperele evidente. Un indiciu bun erau bucățile de echipament aflate la suprafață sau care ieșeau din pământ. Iarba căpătase o nuanță de albastru-viu. Apa stătătoare devenise negru-verzuie sau gri. Găurile de șobolani erau întotdeauna examinate cu atenție: dacă se găseau resturi de oase la intrare, însemna adesea că în apropiere se afla un mormânt la adâncime mică, deși, în astfel de cazuri, de multe ori nu mai rămânea nimic care să fie identificat. Direcția de înregistrare a mormintelor a oferit o listă cu cimitirele aflate pe câmp, unde cadavrele trebuiau să fie exhumate și relocalizate, asta dacă mai puteau fi găsite. Dar mai erau și cei dispăruți: cadavrele care încă zăceau în gropi de obuze și tranșee sau erau ascunse printre mărăcini, morți care nu avuseseră parte de nicio înmormântare – cinci mii de cadavre pe fiecare kilometru de front, calculase Mackenzie. Asta fără a-i pune la socoteală pe nemți, pe care oricum nu-i lua în considerare nimeni.

În depărtare se auzi o împușcătură. Fiecare om din echipă se ridică în picioare. Sunetul venise din aceeași direcție ca și racheta de semnalizare. Mackenzie auzi niște strigăte.

Câteva clipe mai târziu, sergentul Cotterell a coborât în șanțul de comunicație, stropind cu noroi în jurul său.

— Chinezii au găsit ceva. Aghiotantul lor a venit încoace. Așteaptă în pădurea Mark.

— Ce au găsit?

— N-au vrut să spună. Mi-au zis să vă anunț imediat.

S-au întors în șanțul de comunicație, trecând în zigzag printr-o ramificație de linii de tragere și de sprijin cunoscută sub numele de *Elephant&Castle*. Au trecut pe lângă plutonul lui Aldridge care cobora de pe creastă și s-au îndreptat spre ruinele satului. L-au găsit pe aghiotant tremurând lângă ruinele unui tun. Era scund și cu pieptul îngust, ofițerii din unitățile militare de muncitori chinezi fiind recrutați pentru cunoștințele lor de limbă și obiceiuri, și nu pentru fizicul lor.

— Rawlins, domnule, spuse el, îndesând un revolver Webley în teacă.

Mackenzie și-a dat seama că-și lăsase propriul revolver în cort.

— Comandantul m-a trimis aici și întreabă dacă puteți ajuta.

— Să ajut cu ce?

— Mai bine vedeți cu ochii dumneavoastră, domnule.

— Nu poate să aștepte până mâine dimineață?

Rawlins a clătinat din cap și a pornit, conducându-i prin ceea ce fusese cândva țara nimănui. Ceilalți îl urmau în șir indian, cu ochii în pământ, așa cum se cuvenea. Proiectilele neexplodate se puteau deplasa în solul umed, își puteau croi drum spre suprafață, rotindu-se pe măsură ce pământul se

înmuia sub ele. Fitulurile cu temporizator reprezentau cea mai mare amenințare. Zgârietura unei lopeți sau un simplu pas puteau ajunge spre detonator, declanșând explozibilul. O schimbare de temperatură putea avea același efect. În urmă cu două săptămâni, în apropiere de Langemark, voluntarii aprinseseră un foc de tabără, cu intenția de a prepara ceai, fără să știe că sub picioarele lor se afla îngropat un proiectil. Zece oameni fuseseră făcuți bucăți.

La două sute de metri distanță, și-au croit drum printre un șir de sârmă încolăcită, neagră și ruginită, în spatele căreia se aflau vechile linii germane. Bombardamentul redusese tranșeele de tragere la un mic șanț, plin de pământ, zdrențe și așchii.

S-au întors pe un șanț scurt de comunicație, au sărit peste butuci de lemn, așezați de-a curmezișul peste linia de sprijin. În unele locuri, bastioanele erau intacte, dar noroiul era mai gros și mai întunecat, ca fundul unui iaz. În cele din urmă au ajuns la o intersecție cu un alt șanț, mai lat și mai adânc decât celelalte. Dincolo de el se aflau o duzină de trunchiuri arse de copac, aproape făcute cenușă. Această porțiune a frontului german fusese cândva o fortăreață militară. Pe hărțile armatei era denumită *Two Storm Wood*.

— S-a mișcat ceva aici, strigă Rawlins, arătând spre peretele nordic al șanțului. După ce am trecut peste el. Solul s-a deschis.

— Să fie un tunel?

— Posibil.

Această zonă a frontului fusese puternic afectată, iar tunelurile erau pline cu explozibili, dar nu erau toate folosite. Mackenzie ceruse planurile de la Comandamentul

Corpului de Armată, dar astfel de informații fuseseră întotdeauna bine păstrate, iar cererea sa rămăsese fără răspuns.

— Unii bărbați s-au întors pentru lemne de foc, spuse Rawlins. Prima dată au ratat intrarea. Trebuie să fi fost ascunsă din cauza ploii care căzuse înainte.

Au ocolit următoarea trecere. Fasciculul de lumină al unei lanterne se legănă prin întuneric și se opri asupra lor. Rawlins a spus ceva în mandarină, iar lumina a coborât. Doi chinezi stăteau în fața lor, niște muncitori corpolenți și cu pielea închisă la culoare, cu revere la paltoane și bastoane în mâini. Disciplina în rândul chinezilor era rareori o chestiune formală, cu excepția cazurilor în care era vorba de infracțiuni grave. În schimb, violența era exercitată spontan de către *paitou*: grupuri de infractori de aceeași rasă. Unii dintre cei care se ocupau cu identificarea și clasarea cadavrelor erau ei înșiși niște băieți, având la ei acte false, atât de nerăbdători să se bucure de câțiva ani de muncă bine plătită – deși Mackenzie se întreba adesea dacă știau în ce se băgau.

Gașca era agitată. A urmat un alt schimb de cuvinte între ei și locotenentul Rawlins, de neînțeles pentru Mackenzie. Unul dintre ei i-a înmănat lui Rawlins lanterna.

În dreapta lor, parțial ascunsă de o grămadă de fier ondulat și de lemne, se afla intrarea într-o cazemată. Cadrul fusese avariat de obuze. Rawlins a băgat lanterna înăuntru.

— Acolo jos, domnule.

Nu a schițat niciun gest să îi conducă. Gașca stătea nemișcată, cu picăturile de ploaie șiroindu-le pe față.

— Unde este comandantul vostru?

— A fost chemat, domnule. Unii dintre băieții noștri au plecat. S-a dus vestea.

— Ce veste?

Aghiotantul se holbă pur și simplu în ascunzătoare.

— Acolo jos, domnule, spuse din nou.

Mackenzie ura aceste ascunzători subterane. Înainte de armistițiu, aceste locuri l-au ținut în viață, dar teama de a fi îngropat de viu nu-l părăsise niciodată. Obuzele de cel mai mare calibru puteau să doboare o cazemată la 30 de metri adâncime. El nu putea dormi sub pământ decât dacă era complet epuizat și chiar și atunci ar fi visat cum moare departe de lumina zilei, cum plămâinii i s-ar umple de noroi, și cum ar fi auzit țipetele sufocate ale oamenilor.

Sergentul Cotterell avea propria sa lanternă. Era deja aplecat, cu un picior peste pragul cazematei. Ținându-se de pragul de sus, a coborât prin gaură. Mackenzie a smuls cealaltă lanternă de la Rawlins și l-a urmat. O serie de trepte noroioase îi călăuzea în jos, în întuneric.

Au mers încet, verificând în jur pentru a vedea dacă nu cumva erau fire de sârmă sau explozibili ascunși. Chinezii ar fi putut cu ușurință să le rateze. Prin aerul îmbâcsit de pământ umed, Mackenzie simți un miros bolnăvicios de putrefacție. Ajunseră la prima cotitură.

— Până acum e liber, se auzi ecoul vocii lui Cotterell în spațiul îngust.

— Mergeți tot înainte.

Zgomotul ploii de deasupra lor s-a stins încet. Se lăsă liniștea, perturbată doar de propria lor respirație și de scârțâitul lemnelor. Mirosul era mai puternic acum: acru și unsuros. Mackenzie a întins mâna după o batistă. Ca și oamenii lui, învățase să aibă mereu o batistă îmbibată în ulei. A inspirat adânc vaporii puternici, medicinali, cu mâna apăsată puternic pe gură.

În timpul războiului s-ar fi temut de un glonț sau de o grenadă, de un inamic încolțit care ar opune rezistență. De data aceasta era diferit: îi veneau în minte temeri mai vechi. Pe când era copil și se afla în vacanță pe coasta de sud a orașului Kent, el și unul dintre frații săi descoperiseră un turn de cărămidă pe o porțiune pustie de țărm, o construcție abandonată și înclinată, ca o navă eșuată la țărm. Au forțat ușa turnului, deranjând ceva care zăcea în întuneric. Nu puteau să vadă ce era – poate era un animal, fusese primul gând care îi veni în minte, dar apoi întrezări o pereche de încheieturi osoase strânse în jurul unei pături și auzi o respirație smiorcăită: jalnică, dar umană. În acel moment a fugit, cu fratele pe urmele sale, a fugit și nu s-a mai uitat înapoi, până când turnul a dispărut din vedere, frica cedând în cele din urmă locul rușinii. Adevărul era că nu voise să vadă ce a văzut, să înțeleagă ce era cu bietul nenorocit ghemuit singur în acel loc rece și întunecat, să-și expună conștiința la acea oroare. În cele din urmă, cei doi se hotărâseră să se întoarcă cu haine și mâncare, dar apoi auziseră vorbindu-se despre un nebun evadat dintr-un azil fortificat și au renunțat la planul lor. Despre incident nu s-a mai vorbit niciodată. Oricum, fratele său era mort acum.

Sergentul Cotterell ajunsese deja în camera principală. Pașii lui au răsunat în încăpere. Spre deosebire de britanici, germanii și-au întărit adăposturile cu beton și oțel. Aveau puțuri de ventilație și rezervoare de apă. Statul Major nu dorise ca soldații britanici să o ducă prea bine în subteran.

Lanternă lui Mackenzie pâlpâi și lumina începu să scadă în intensitate. Pulsul îi răsună în urechi.

— Sergent?

Acoperindu-și în continuare nasul și gura, Mackenzie a coborât ușor ultimele trepte. Pământul scârțâia sub cizmele lui. De undeva din față se auzi o voce, mormăind și înjurând. Trebuia să fie Cotterell.

— Unde ești, sergent?

Lumina lanternei dezvălui un scaun răsturnat, o frânghie atârând peste marginea unei mese, o mască de gaze abandonată, care parcă se holba la ei. Masa era acoperită de o murdărie lipicioasă. Dungile întunecate de pe peretele opus semănau cu mângăliturile unui copil nebun. Cotterell nu scotea o vorbă. Parcă ar fi dispărut. Cât de mare era acest loc? Existau pasaje, tuneluri? Dacă da, unde duceau? Câți oameni se adăpostiseră cândva aici?

— Sergent?

Mackenzie se întoarse. O deschizătură în perete marca intrarea în camera următoare. O lumină palidă pâlpâia pe podea. Se îndreptă încet spre ea, cu respirația întretăiată, încercând să nu scoată niciun sunet – exact ca în timpul unui raid în tranșee, doar că el nu avea nicio armă.

Cotterell stătea în fața lui, cu lanterna luminând la picioarele lui.

— Ce este, omule? Ce ai văzut acolo?

Cotterell nu răspunse. Se întoarse spre trepte și dispăru fără să scoată un cuvânt, lăsându-l pe Mackenzie singur. Căpitanul auzi o mișcare venind din spatele lui, din cealaltă cameră, un zgomot aproape insesizabil în aer, ca o bătaie din aripi.

Cei mai mulți dintre ofițeri părăsiseră sala de mese când maiorul Parry scoase pamfletul și îl întinse pe masă.

— E al treilea pe luna aceasta, domnule. M-am gândit că ar trebui să îl vedeți.

Comandantul de brigadă Henley supraveghea strada. Cartierul general al brigăzii fusese stabilit într-un hotel de pe strada Despret, pe care germanii îl folosiseră ca spital pentru victimele gazate, dar se pare că în patru ani, nimeni nu se gândise să curețe geamurile. Fără tragere de inimă, puse jos spărgătorul de nuci și își miji ochii la scrisul tipărit cam neclar.

— Chestii bolșevice, nu-i așa?

— Obiectivele politice nu sunt clare. Dacă am citit bine, domnule, fac apel la un fel de epurare.

— Epurare?

— A claselor conducătoare – adică a puterilor de stat. Limbajul este mai degrabă biblic.

Un căpitan de personal stătea în capătul celălalt al mesei, fumând o țigară în timp ce-și sorbea al patrulea pahar de vin roșu.

— Trebuie să fie lucrarea vreunui nebun. O fi având vreo bucată de șrapnel rămasă în creier.

În ultimele săptămâni, obiceiul căpitanului de a bea devenise tot mai vizibil. Înainte de armistițiu, ar fi primit muștrări pentru asta, dar acum că inamicul fusese gonit, iar brigada se demobiliza, problema a fost lăsată în aer.

— Poate că da, spuse maiorul Parry, dar s-ar putea să atingă o coardă sensibilă pentru unii dintre băieții noștri.

— Cum așa?

— Citiți al treilea paragraf, domnule.

Comandantul de brigadă își scoase o pereche de ochelari și se aplecă asupra pamfletului. Citi cu voce tare: „Unii capătă puterea ca drept prin naștere, ceea ce nu este deloc un drept, ci inegalitatea și lașitatea fac din asta un drept. Alții își cumpără drumul spre putere.” Henley mârâi, răsucindu-și capetele mustății. „Puțini sunt cei al căror spirit a fost șlefuit de război: căpeteniile, care își adună oamenii la steaguri la fel de ușor precum se adună roiurile la stup. În vreme de război, cei care ne conduc se tem de ei mai mult decât de inamic.” Comandantul de brigadă dădu din cap.

— Tot nu văd ce...

— Citiți în continuare, domnule.

Henley se încruntă. „Ce s-a întâmplat cu acel erou, din La Bassée și Longeast Wood, care a trecut călare pe un cal negru peste creasta Bazentin și...”

Căpitanul de personal își ridică privirea, impresionat de tăcerea bruscă a căpitanului de brigadă.

— Era vorba despre colonelul Rhodes, nu-i așa?

— Mă tem că da, spuse Parry.

„A fost răsplătit prin trădare. Căpitanii noștri știau ceea ce știm și noi: că vestigiile lor stau scrise în sângele celor căzuți.”

Henley a pus pamfletul jos.

— Numai aberații. Pe Rhodes l-a răpus o grenadă nemțească.

— Era în viață când l-au trimis înapoi în Anglia, adăugă Parry.

Henley scutură din cap.

— Avea răni grave la cap. Era mai mult mort decât viu.

Căpitanul de stat major își ridică paharul.

— Rhodes a fost un comandant de batalion iscusit – cel mai bun. Batalionul șapte nu se remarcase cu nimic înainte de el și nu a făcut mare lucru mult după aceea.

— Părerea ta e luată în considerare, spuse Parry.

— La naiba cu părerile, era o legendă, un Hector! Ar fi trebuit să fie în Statul Major.

Căpitanul de personal își goli paharul.

— Avea origini asiatice îndepărtate – legături cu Armata Indiană și niște zvonuri. Mă aștept ca asta să îi fi pus capac.

Henley era adâncit în gânduri. Locotenent-colonelului Rhodes îi fusese oferit de fapt un post în Statul Major, în cadrul Armatei a III-a, dar îl refuzase. Fusese primul indiciu care sugerase că ambițiile sale ar putea fi mai mărețe decât să devină un simplu comandant de infanterie, că ceea ce conta cel mai mult pentru el era reputația sa în rândul soldaților de rând, nu în rândurile celor din conducerea armatei.

Henley a dat la o parte pamfletul.

— De unde a sosit asta?

— Nu se știe precis. Circulau copii în Charleroi. Un subofițer a văzut ceva asemănător în Boulogne, înainte de revoltă.

Henley clătină din cap. De la armistițiu încoace, ziarele erau pline de povești despre demonstrații și greve legate de

pensii și salarii – în mine, pe docuri și la căile ferate, chiar și la Poliția Metropolitană. Cinci mii de trupe, nerăbdătoare să fie demobilizate, se revoltaseră la Calais. În Țara Galilor, revoltele soldaților canadieni au dus la moartea a cinci oameni. Divizia de Gardă fusese retrasă din Germania și se întorcea la Londra – singura formațiune în care guvernul încă își mai punea speranțe.

— Spune-le comandanților de batalioane să fie atenți la oricine distribuie astfel de materiale, spuse el. Dar să nu întreprindă căutări generale. Nu vrem să iscăm ceva.

Cineva ciocăni la ușă. Dawson, sergentul de la popotă, intră și îi salută:

— Îmi cer scuze că vă deranjez, domnule. Nu eram sigur dacă...

— Ce este?

Toți bărbații prezenți erau în serviciul Diviziei East Lancashire, dar singurul care se dădea de gol prin limbaj era doar sergentul Dawson.

— Aveți un vizitator, domnule. O femeie.

— O femeie?

— E o doamnă.

Dawson făcu un pas în față, întinzând o bucată de hârtie.

— Am rugat-o să își scrie numele.

Henley a luat hârtia și a citit-o.

— Nu sunt femei la popotă, Dawson, spuse căpitanul de personal. De-a ce vrei să te joci?

Amy Vanneck stătea singură la capătul holului, tremurând în paltonul ei negru, strângând mânerile de lemn ale

unei genți de voiaj. De o parte și de alta a sa, dincolo de ușile închise, răsunau voci puternice masculine, accentuate de clinchetul unor bile de biliard. În aer se simțea o mireasmă de piele, pe lângă mirosul pătrunzător de tutun, mirosul inconfundabil al unei lumi masculine, de salivă și lac, de tradiție și disciplină. A încercat să și-l imagineze pe Edward acolo, să și-l închipuie stând în largul lui, încadrându-se perfect în tablou, astfel încât ea însăși să nu se mai simtă nelalocul ei.

Trecuseră patru zile de când intrase în Boulogne, patru zile petrecute prin gări și pe drumuri de țară, patru nopți nedormite, petrecute în vagoane și săli de așteptare. Ajunsesese în acea dimineață în orașul-cetate Maubeuge, aflat la unsprezece kilometri distanță. O pensiune sărăcăcioasă a acceptat să o găzduiască pentru o noapte. Dar avea să își dea seama că era imposibil să se odihnească. După o scurtă încercare, se spălase, se schimbase de haine și luase primul tren spre Jeumont, unde brigada lui Edward își avea acum cartierul general.

Franța nu arăta deloc cum și-o imaginase: era mai vastă, mai goală, mai sărăcăcioasă. Orașele și satele pe care le zărise prin ferestrele trăsurilor păreau părăsite și neprimitoare. Nu prea vedeai copaci sau garduri vii care să îndulcească așezările de cărămidă aspră care păreau să apese pământul ca o prezență străină. Nici măcar Amiens, învăluit acum într-o ceață cenușie de iarnă, nu semăna cu capitala provincială aglomerată din imaginația ei, ci era un biet orașel gri și pe jumătate pustiu, unde puteai vedea la orice colț de stradă pagubele lăsate de obuze.

Afară, pe stradă, răsună un strigăt strident de comandă. Pe pavele se auziră bufnituri de bocanci. Un subofițer îi

punea la punct pe câțiva recruți, cu o voce plină de dispreț. Pentru un profesor, Edward nu fusese niciodată pasionat de ordine și disciplină. Lui îi plăcea muzica – orice fel de muzică. Odată, aflându-se în căsuța lui, fusese trezită de un sunet ciudat, insistent. Se grăbise să coboare și găsisese masa din bucătărie plină de sticle vechi și pahare, umplute până la diferite niveluri cu apă și aranjate în funcție de înălțime. Edward, pe jumătate dezbrăcat, cânta o secvență din piesa *Lacul lebedelor*, lovind cu o pereche de linguri cu mâner de os.

— Ce părere ai? strigase el, fără să se oprească. Crezi că aş putea să câştig ceva mărunţiş din asta?

— Nu ştiu dacă Ceaikovski ar fi de acord.

— Piotr Ilici? Lui i-ar plăcea la nebunie. Ar fi o eliberare. O evadare din sângerosul teatru Bolshoi, însă nu înainte de vreme!

Spunând asta, trecuse mai departe la Galopul infernal din piesa *Orfeu în infern*. Asta însemna muzica pentru el: libertate și eliberare – văzuse clar atunci pentru prima dată. Muzica se adresa inimii și pornea din inimă, nefiind constrânsă de reguli, convenții, etichetă. Edward încercase să insuflă aceeași credință și în elevii săi, îi spusese el.

— Muzica transmite exact ce vrea să spună, chiar dacă tu nu poți.

Amy îl crezuse pe cuvânt atunci când îi spusese că armata era pentru el iadul. Și iată că totuși coborâse în iad.

O ușă se trânti, iar sergentul de la popotă reapăru.

— Veniți după mine, domnișoară, dacă doriți.

La etajul de deasupra se afla o sală mare de mese. Niște butuci fumegau în șemineul de marmură, deasupra căruia atârna un tablou cu un peisaj, întunecat de la funingine. Doi

bărbați s-au ridicat stângaci în picioare pentru a o întâmpina pe Amy. Cel mai tânăr avea puțin peste vârsta lui Edward, era îmbrăcat elegant și purta ochelari. Celălalt trebuia să fie comandantul de brigadă Henley. Bărbații s-au prezentat și au invitat-o să ia loc.

— Vă mulțumesc că m-ați primit, domnule comandant.

Henley a aruncat o privire la acul de cravată cu perle de la reverul lui Amy. Ochii lui erau limpezi și întunecați, fără a fi lipsiți de căldură.

— Sergent, adu-i domnișoarei Vanneck niște...Ați dori niște ceai sau...?

Amy își dresе vocea.

— Nu, mulțumesc.

Bărbații s-au așezat din nou.

— Domnișoară Vanneck, să înțeleg că ați venit aici neînsoțită? întrebă Henley.

— Mă întâlnesc cu o prietenă peste câteva zile.

— Pot să întreb unde?

— La Amiens.

Amy speră că răspunsul ei suna destul de convingător, nu doar plin de speranță. Adevărul era că îi scrisese lui Kitty abia după ce a ajuns în Franța. Și nici nu era sigură de cum avea să fie primită scrisoarea. Înainte ca evenimentele de acasă să o dea pe Amy peste cap și înainte de plecarea grăbită spre continent, plănuiseră să facă această călătorie împreună. Nu era doar o chestiune de solidaritate. Kitty avea și ea motivele ei pentru a porni în călătorie: fratele ei, John, locotenent în Hampshires, fusese ucis în lupta de pe Somme în septembrie anul trecut. Avusese parte de o înmormântare pe câmp, aproape de linia frontului, dar armata nu îi mai putea găsi mormântul. Familia nu primise nicio

explicație sau vreo asigurare că se vor face în continuare căutări. Era ceva ce trebuia pur și simplu să accepte. Kitty fusese complet tulburată și indignată. Iubitul ei frate merita ceva mai bun: un mormânt potrivit, o piatră funerară cu un nume, un loc care să poată fi vizitat. S-ar fi ocupat ea însăși de asta dacă ar fi fost nevoie.

Dar toate acestea se întâmplaseră cu luni în urmă. Între timp, e posibil ca durerea necazului să se mai fi domolit. Poate Kitty ajunsese să accepte ideea că fratele ei zăcea într-un mormânt nemarcat sau sub o piatră funerară pe care scria „*Necunoscut pentru lume, dar nu și în fața lui Dumnezeu*”. La urma urmei, era doar unul dintre miile de morți. Faptul că Amy era deja în Franța ar fi putut să o determine să bată în retragere. Kitty nu trebuia decât să ignore scrisoarea prietenei ei sau să se prefacă că nu a sosit niciodată. Poate că era prea mult să se aștepte la altceva.

— La Amiens, zici? Comandantul părea surprins. Și până atunci, ești singură?

Amy dădu din cap.

— Tatăl tău știe că ești aici?

— Bineînțeles.

— Și este de acord?

Amy dădu iar din cap.

— Înțelege situația: dacă există vreo șansă de a-mi găsi logodnicul – de a-l identifica – trebuie luată în considerare.

Henley și maiorul Parry s-au uitat unul la celălalt.

— Edward a fost dat dispărut în misiune pe data de șaptesprezece august anul trecut.

Timp de câteva secunde se lăsă liniștea în încăpere. De parcă Amy ar fi spus ceva deranjant sau bizar. Câmpul de luptă, chiar și acum, era un fel de rezervație: de soldați, de

oameni. Văzuse puține englezoaice pe feribotul de la Folkstone, iar după Amiens nici una. Poate că acesta era motivul. Poate că ele simțeau ceea ce ea nu putea simți: că bărbații pe care îi iubeau aparțineau acestui loc, în companie militară, fie că erau vii sau morți.

Căpitanul de brigadă își coborî bărbia în piept.

— Înțeleg. Deci ai venit să îi găsești..., să îl găsești.

Pe fața maiorului Parry se ivi urma unui zâmbet. Amy dădu din cap aprobator.

— Căpitanul Edward Haslam, de la Batalionul șapte din regimentul Manchesters.

Zâmbetul lui Parry dispăru. Îi aruncă o privire lui Henley, însă comandantul rămase destul de neclintit.

— Și, presupunând că reușești să-l găsești, ce o să faci apoi?

— Apoi mă voi îngriji să aibă parte de un mormânt marcat, înghiți Amy în sec. Nu i se cuvine așa ceva?

Henley a dat din cap.

— Ba da, desigur. Dar cum vă propuneți să îndepliniți această sarcină?

— Vreau să aflu unde a fost văzut Edward ultima oară. Acesta este primul pas.

— Și al doilea?

— Însemnări – vreau să fac rost de toate evidențele. Poate că s-a omis ceva sau a fost raportat greșit. Poate că a fost găsit de cineva. Se pot întâmpla greșeli, nu-i așa?

Henley a dat din cap în semn că da.

— În anumite situații, presupun că da. Și dacă nu s-a făcut nicio greșală?

— Atunci mă voi duce în locul unde se afla și voi căuta.

Henley se încruntă.

— Cu siguranță nu intenționați să vizitați câmpurile de luptă. Mă tem că ar fi cu totul imposibil în acest stadiu.

Lui Amy i se uscaseră gura. În fața ei se afla o carafă cu apă, dar îi era frică să ceară de băut, de teamă să nu pară și mai neajutorată decât părea deja.

— Nu cumva armata are oameni care lucrează acolo acum?

— Soldați, domnișoară Vanneck și hamali. Sunt obișnuiți cu condițiile. Au constituția fizică necesară. Cu tot respectul, dumneavoastră nu aveți. Mai adăugă, ca o concesie: Nu mă refer la dumneavoastră personal, desigur. Mă refer la sexul frumos în general.

Amy nu mai adăugă nimic. Din câte știa ea, câmpurile de luptă se aflau încă sub legea marțială.

— Speram că s-ar putea...

— În orice caz, nu ar trebui să fie o problemă de interes pentru familia lui? Întrebă Henley. Pentru mama lui? Tatăl lui?

— Părinții lui Edward sunt amândoi morți.

— Înțeleg, oftă Henley.

— Am primit niște informații de la colonelul regimentului său.

— Generalul-maior Barnard?

Amy își strecură mâna în geantă și îi înmână scrisoarea comandantului de brigadă Henley, urmărind cum trecea peste expresiile de regret de la început, înainte de a se concentra asupra rândurilor care contau cu adevărat:

Pe 7 iunie, Divizia 42 a fost detașată pe linia aflată la trei kilometri la nord de râul Ancre. În următoarele șase săptămâni, raidurile efectuate de echipe ale diviziei au reușit să împingă

inamicul înapoi cu o mie de metri. După ce a pierdut puncte strategice de sub creasta Serre pe 16 august, inamicul a contraatacat în aceeași noapte. Divizia a fost greu încercată și abia în dimineața următoare, când inamicul a fost respins, s-a observat absența căpitanului Haslam.

În acest moment, linia era în continuă schimbare, iar pierderile erau mari. Divizia 42 a petrecut șaptezeci și cinci de zile consecutive în linie, o perioadă care ar fi pus atât operațiunile, cât și oamenii sub o presiune excepțională. Nu este o practică obișnuită a armatei să țină diviziile în linie atât de mult timp.

Regret că soarta logodnicului dumneavoastră rămâne necunoscută. Cu toate acestea, armata s-a angajat să cerceteze frontul într-o manieră care nu a fost posibilă în timpul ostilităților. În cazul în care se vor afla mai multe informații, acestea vă vor fi transmise.

Între timp, o consolare ar fi să ne gândim la căpitanul Haslam că a luptat cu vitejie și fără ezitare în slujba țării sale și pentru cei pe care i-a iubit.

Henley împături scrisoarea și i-o înapoie lui Amy.

— O scrisoare foarte amănunțită. Nu știu ce aș mai putea adăuga.

Amy făcuse mai multe cereri la regiment, dar niciuna dintre ele nu a primit vreun răspuns. Abia atunci când unchiul ei, Evelyn, a intervenit în favoarea ei, Barnard a considerat necesar să îi scrie.

— Speram ca tovarășii lui Edward să știe mai multe, spuse ea. Ar fi putut vedea ceva.

Henley a luat o țigară dintr-o casetă de argint. Tocmai își aprindea țigara când maiorul Parry i-a murmurat ceva la

ureche. Comandantul de brigadă se încruntă, apoi deschise iar caseta.

— Domnișoară Vanneck, presupun că dumneavoastră nu...

Amy clătină din cap. Mama ei îi spusese întotdeauna că fumatul este eticheta unei femei decăzute. Henley puse caseta deoparte și se cufundă înapoi în fotoliu.

— Domnișoară Vanneck, trebuie să vă felicit pentru ingeniozitatea de a ajunge până aici și vă asigur că aveți toată aprecierea mea, dar mă tem că aceasta este o chestiune pe care trebuie pur și simplu să o lăsați în seama armatei.

— Dar armata nu se retrage acasă?

— Oricum ar fi, se depun eforturi considerabile pentru a curăța..., pentru a *recupera* cadavrele și dispăruții și pentru a-i identifica, acolo unde este posibil. Prezența civililor în zonele operaționale nu face decât să îngreuneze aceste eforturi. Tonul lui Henley se domoli. Și sunt sigur că nu v-ați dori acest lucru.

— Dar câți oameni sunt dați dispăruți? Și câți oameni îi caută?

— Nu am cifrele la îndemână, dar identificarea morților este principala noastră prioritate, vă asigur de asta.

— Am auzit că există cimitire în Flandra pline de morminte fără nume.

Henley se uită la maiorul Parry, ca și cum ar fi vrut ca acesta să ofere explicații, dar Parry rămase tăcut.

— Mi-e teamă că așa e în război. Mai ales într-unul purtat la o scară atât de largă și pe o întindere atât de mare. Își dresе glasul. S-ar putea să trebuiască să acceptăm faptul

că mulți dintre cei dispăruți vor rămâne dispăruți, oricât de mult ne-am dori să nu fie așa.

Amy își ținea mâinile împreunate în poală.

— Există vreo șansă ca Edward să fi fost luat prizonier?

Comandantul de brigadă își smulse o fărâmbă de tutun de pe limbă.

— Mă tem că nu sunt la curent cu această situație, dar dacă lucrurile ar fi stat astfel, ar fi fost eliberat până acum. În plus, anul trecut în august...

Se uită din nou la maiorul Parry.

— Anul trecut în august brigada a înaintat în cea mai mare parte din timp, adăugă Parry. Foarte puțini dintre oamenii noștri au fost capturați și cu siguranță nu se afla niciun ofițer printre ei.

Amy remarcă disprețul din vocea lui, ca și cum capturarea ar fi implicat capitularea, ceea ce presupunea lașitate.

— Unchiul meu a spus că este important să vorbesc cu membrii batalionului.

Henley o privea fix printre fuioarele de fum care se răsuceau. Amy avu grijă să îi susțină privirea.

— Iar unchiul tău este...?

— Sir Evelyn Vanneck.

Folosise numele în mod deliberat, sperând că va avea același efect asupra comandantului Henley după cum avusese asupra generalului-maior Barnard. Unchiul ei studiasă să devină avocat pledant, dar lucrase la Ministerul de Externe. Călătorise mai mult decât oricine cunoscuse Amy vreodată, făcând parte din diverse delegații la conferințe și misiuni diplomatice, al căror subiect nu îl putea dezvălui niciodată. Când Amy era copil, se întorcea cu daruri exotice care pe ea o fascinau: o păpușă soldat cu barbă de la curtea

rusească, o figurină țănoșă a unui cal, din sticlă venețiană, o tablă de șah cu model din Samarkand, de culoare albastră — ca moscheile de pe Drumul Mătăsii, după cum spunea el. Dar apoi venise războiul și vizitele sale au încetat aproape complet. Amy reușise să i-l prezinte lui Edward, când Sir Evelyn era la Cambridge și ea stătea acolo cu mătușa ei. Sperase ca Edward să aibă parte de aprobarea entuziastă a unchiului ei, dar, în realitate, Edward fusese reticent, iar unchiul ei preocupat. Nimic din acea întâlnire nu fusese liniștitoare.

Căpitanul de brigadă bătu ușor cu degetele în marginea mesei.

— Ei bine, dacă tot sunteți aici, domnișoară Vanneck, presupun că nu ar strica să vorbim cu comandantul. S-ar putea să aibă ceva care să vă potolească curiozitatea, deși eu nu m-aș baza pe asta.

— Pot să întreb de ce?

— Vă las să descoperiți pe cont propriu. Henley se ridică în picioare. Vă rog să mă scuzați, dar mă tem că am îndatoriri de care trebuie să mă ocup. Domnule maior Parry, fiți vă rog amabil și însoțiți-o pe domnișoara Vanneck la cartierul general al Batalionului șapte. Spuneți-i comandantului să-i dea toate informațiile de care dispune.

— Da, domnule.

— Și apoi ai grijă să prindă trenul.

Batalionul șapte din regimentul Manchesters era campat pe un câmp la marginea de nord a orașului, la poalele unei biserici de piatră, corturile lor galbene fiind înghesuite în

jurul unui catarg de steag. Cartierul general fusese instalat într-o moară veche, în fața căreia se afla o mică mulțime de civili, ținuti la distanță de două santinele, care salutau în timp ce maiorul Parry își făcea loc.

— Comandantul e aici, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Bine. Pe aici, domnișoară Vanneck. *Prenez du recul, s'il vous plaît!*²

Mulțimea s-a dat înapoi cu reticență. Înăuntru era mai întuneric și mai liniște, aerul era rece și greoi, în jur mirosea a pământ umed și se auzea o mașină de scris nevăzută. Niște trepte de lemn duceau la un etaj superior. Se aflau la jumătatea drumului când un civil voinic, care purta o eșarfă la gât a apărut deasupra lor, urmat de o femeie cu o privire aspră și care avea o pălărie neagră pe cap. În spatele lor se afla un sergent.

— Dă-te la o parte, dulceață!

Văzându-l pe maiorul Parry jos, acesta îl salută.

— Vă rog să mă scuzați, domnule. Nu v-am văzut.

Civili au trecut pe lângă el. În vârful scărilor era un birou. Amy văzu un birou masiv, rafturi de arhivare și un ceas de perete cu brațe negre ruginite.

Parry bătu în cadrul ușii.

— Probleme cu localnicii, domnule colonel?

Un ofițer stătea tolănit în fața biroului, încercând să-și aprindă o pipă.

— Ca de obicei: vânzarea de băuturi alcoolice după orele de program. Nu le prea convine că trebuie să închidă.

² Vă rog să faceți un pas înapoi!

Își ridică privirea și o văzu pe Amy stând în ușă. Avea pielea ciupită de vărsat și urechi ca de elf, dar lui Amy îi era greu să privească dincolo de încă o uniformă kaki și să descopere individul din spatele ei.

— Domnișoară Vanneck, acesta este locotenent-colonelul Webster, spuse Parry.

Amy îi întinse mâna. Edward nu pomenise niciodată de vreun ofițer pe nume Webster. Ea presupuse că era nou în batalion. Sergentul major o urmă înăuntru.

— Domnișoara Vanneck a fost logodită cu căpitanul Haslam, domnule, spuse Parry. Haslam era numele lui, nu?

— Da, Edward Haslam.

Amy cercetă chipul lui Webster în speranța că va găsi vreo urmă de simpatie sau regret, dar nu găsi niciuna.

— Căpitanul a fost dat dispărut în timpul unei misiuni anul trecut, spuse Parry, în august.

— Pe 17 august, adăugă Amy.

— Domnișoara Vanneck dorește să afle mai multe despre circumstanțele dispariției, domnule colonel. Comandantul de brigadă întreabă dacă ați putea să o ajutați.

Webster îi aruncă o privire lui Amy, ca și cum s-ar fi îndoit că ar fi putut ajuta cu ceva. Ea avea o idee despre gândurile lui: iată una dintre reprezentantele noii tipologii de femeie – asertivă, lipsită de feminitate, care, după participarea la efortul de război se simțea îndreptățită să meargă oriunde voia și să facă tot ce își dorea.

— În regulă, hai să vedem.

Webster își potrivi pipa între buze și scoase o cheie.

— Te rog, ia un loc, spuse el, arătând spre un scaun înalt. Însemnările din jurnalul batalionului ar putea face lumină în această chestiune.

Amy luă loc.

— L-ați cunoscut, domnule colonel?

— Mă tem că nu. Am fost transferat de la o altă divizie în octombrie anul trecut. Nu am avut privilegiul să îl comand pe căpitanul Haslam – deși înțeleg că a fost un ofițer remarcabil.

Un ofițer remarcabil. Expresia asta era una clasică în exprimarea condoleanțelor în cadrul armatei. Ofițerii morți erau cu toții remarcabili. Mediocritatea era apanajul supraviețuitorilor.

— Ofițerul de față este singurul veteran, spuse Webster. De cât timp ești cu noi, sergent major?

— Din octombrie '17, domnule. Eram în regimentul D pe atunci. Nu prea l-am văzut pe căpitanul Haslam. Îl cunoșteam doar din vedere.

— Îți amintești când a dispărut, ce s-a întâmplat? întrebă Amy.

— Nu pot spune că da. A fost o perioadă grea. Am fost sub asediu pentru mult timp.

— Șaptezeci și cinci de zile.

Pentru prima dată, sergentul major o privi în ochi.

— Cam așa ceva, domnișoară. Mizerabile locuri, vechile câmpuri de luptă. Îți dau fiori, cu toate mormintele acelea răscolite și restul.

— Da, vă mulțumesc, domnule sergent major, spuse Parry.

Webster a descuiat sertarul. A scos o carte mare, cu coperti late și a început să îi răsfoiască paginile. Cu marginile sale mari și liniile regulate, semăna cu un registru, între ale cărui pagini se afla un scris de mână îngrijit.

— Conform însemnărilor, se aflau pe front la est de Auchonvillers, la două mile de Ancre.

Webster mai răsfoi o pagină și citi o notiță: „*Nouă august: retragere de la Rob Roy la tranșeele de rezervă Legend și Dunmow, la trei mii de metri la vest de Serre. Eliberare de către batalionul șapte de pușcași Northumberland.*”

Edward îi explicase odată pericolele care existau când se făcea rotația batalioanelor pe front. Dacă inamicul ar fi aflat, ar fi lansat rachete de semnalizare și ar fi bombardat zona, în speranța de a-i prinde pe soldați în tranșeele înguste de comunicații. De obicei, unitățile își schimbau locurile în toiul nopții, în liniște.

— Mă tem că vei avea nevoie de o hartă a tranșeeilor pentru a înțelege aceste locuri, spuse Webster.

— Îmi puteți împrumuta una?

— Din păcate este imposibil, spuse maiorul Parry. Hărțile tranșeeilor sunt considerate informații militare vitale. Inamicul ar face orice pentru a intra în posesia lor.

— Inamicul? Dar nu a fost el...?

— Regulile sunt reguli, spuse Parry. Sunt sigur că înțelegeți.

Amy își repetă numele locurilor în minte: Rob Roy, Legend, Dunmow. Oare cât de departe de acea porțiune a frontului se afla Edward: la o sută de metri? O milă?

— Ce s-a întâmplat după aceea?

Webster se întoarse la jurnal. Chiar și din locul în care stătea, Amy putea vedea că însemnările deveniseră mai scurte.

— Brigada avansează din nou în noaptea de 12 spre 13. „*Au loc contraatacuri puternice din partea inamicului pentru a recâștiga avanposturile pierdute, toate respinse.*”

Webster își trecu un deget peste scrisul de mână îngheșuit, ascuțit, apoi întoarse o pagină.

— „15 august: în rezervă.” Scrie că au avut loc bombardamente. Patru soldați au suferit răni de șrapnel. Iar al șaisprezecelea... Mai întoarce o pagină, încruntându-se. Nimic, doar o listă cu victime. Atunci trebuie să fi fost rănit comandantul.

— Care comandant?

— Locotenent-colonelul Rhodes. Webster își miji ochii în jurnal. Da, așa e... „În zorii zilei de 17, inamicul a încercat să recucerească vechile tranșee de la vest de Serre, începând să atace cu gaze și cu obuze. Locotenent-colonelul Rhodes a fost găsit grav rănit de o grenadă. Cu ajutorul a două batalioane de neozeelandezi, a contraatacat și a recâștigat pozițiile pierdute, în jurul orei zece.” Webster întoarce jurnalul astfel încât Amy să poată citi. Logodnicul tău este trecut aici.

Amy îi citi numele: căpitanul E. J. Haslam. Lângă el se afla un singur cuvânt: *dispărut*. Pentru un moment chipul lui îi apărui dinainte: ochii lui căprui, zâmbetul lui, mirosul pielii sale. Toate acestea dispăruseră acum, pentru totdeauna.

Mai erau patru nume înaintea lui Edward. Vizavi de primele două era scris *rănit*, iar în dreptul următoarelor două: *ucis*. Toți erau ofițeri. Erau victime din rândul celorlalte batalioane – soldații și subofițerii – nu erau listați după nume. Soarta lor fusese redusă la un singur rând: 23 morți; 19 răniți.

Amy simți cum se clatină.

— Asta e tot ce aveți?

— Dacă ar fi existat mai multe informații, ar fi fost împărțite familiei sale, spuse Parry.

— Colonelul Rhodes nu este...

— Rănile sale au fost grave.

— Aș putea vorbi cu omul care l-a înlocuit?

— Din păcate nu. Maiorul Blomfield este mort. A fost ucis pe creasta Beaucamp, la aproximativ șase săptămâni după ce a preluat comanda.

— Atunci cu unii dintre camarazii lui Edward, din Divizia C...Edward i-a pomenit pe unii dintre ei. Mi-am notat toate numele.

Amy scoase o bucată de hârtie din buzunar și i-o înmână Colonelului Webster. O luă în timp ce îi aruncă o privire lui Parry.

— Este dificil, domnișoară Vanneck, pentru că batalionul a suferit destul de mult la sfârșitul lui septembrie, atacând Linia Hindenburg.

— Cât de grav a fost?

— Inamicul era bine pregătit pe poziții. Avea ascunzători cu mitraliere, din beton și sârmă, bineînțeles. Brigada noastră a reușit să înainteze, dar ceilalți au rămas blocați în timp ce atacau la sol. Ai noștri au sfârșit prin a fi atacați din două părți. Din păcate, batalionul șapte a suferit cel mai rău.

— În prima zi am pierdut trei sute de oameni din patru sute cincizeci, spuse Parry. Și doisprezece ofițeri din șaisprezece.

Colonelul Webster se uită la lista lui Amy.

— Îmi pare rău, dar nu cred că vreunul dintre acei oameni a mai rămas printre noi. Batalionul a fost din nou în mijlocul luptei în octombrie și am suferit pierderi și atunci.

Amy simți cum i se scurge sângele din obraji. Batalionul lui Edward nu mai exista. Camarazii săi fuseseră nimiciți și înlocuiți. Asta ezitase comandantul să îi spună: că ajunsese prea târziu. Maiorul Parry stătea cu mâinile la spate, urmărind-o cu atenție. O examina, încercând să îi citească reacțiile.

— Mă tem că comandantul avea dreptate, domnișoară Vanneck. Prezența dumneavoastră aici nu e de niciun folos. Sunt surprins că tatăl dumneavoastră a considerat contrariul.

Își dăduse seama că mințise și voia ca Amy să știe asta.

— Îmi pare rău doar că nu ai fost mai bine sfătuită.

Amy s-a întors singură la gară, cu mintea încețoșată și cu pașii greoi. Își pusese o mulțime de speranțe în batalionul șapte din regimentul Manchesters, dar totul a fost în zadar. Pentru ofițerii care au supraviețuit, căpitanul Haslam era doar un nume într-un registru, unul care nu însemna aproape nimic. Dacă avea de gând să-l găsească, va trebui să o facă fără ajutorul lor.

La casa de bilete ardea un singur bec electric. Afară, pe peronul îngust, totul era întunecat. Un restaurant din apropiere o ducea bine: se auzea muzică de pian și voci zgomoase se răspândeau în noapte.

O rafală de vânt zbură un pamflet mototolit, care se lipi de bocancul lui Amy. Se aplecă să îl ia și rămase cu privirea asupra scrisului tipărit cu caractere mari, dar neregulate. Acolo unde scrisul era mai clar, citi:

Comandanții noștri știau ceea ce știm și noi: că vestigiul lor stă scris în sângele celor căzuți.

Liderii noștri de drept au fost trădați, dar se vor întoarce.

S-au semănat deja semințele și în curând vom culege recolta în sânge.

Tovarăși! A sosit timpul. În cuptorul războiului s-a făurit o sabie care va nimici cancerul din țara noastră. Fiți gata!

NOI SUNTEM ACEA SABIE!

Amy se prăbuși pe o bancă sub ceasul din stație. În față, unde *rue de la Station* se intersecta cu calea ferată, zări o femeie singuratică care se plimba pe lângă cantina ofițerilor. A ajuns până la colț, apoi s-a întors pe unde a venit. Aproape că dispăruse din vedere când o altă siluetă, mai înaltă, se opri în fața ei. Schimbară câteva cuvinte. Abia atunci Amy își dădu seama că nu era singură.

— Sunteți aici, domnișoară?

Mai sus pe peron, o lumină traversă întunericul.

— Da, aici.

Vocea se apropie.

— Sunt sergentul Dawson. Comandantul de brigadă a spus să am grijă să vă urcați în tren. Sunteți bine, domnișoară?

Amy îl recunoscuse pe sergentul de popotă pe care îl cunoscuse la cartierul general al brigăzii.

— Da, desigur.

— Nu așteptați mai bine înăuntru, domnișoară? E frig afară.

— Sunt bine, mulțumesc.

— Cum doriți, domnișoară. Dawson aruncă o privire înapoi peste umăr. Am auzit că vă interesa o hartă a tranșelor. Aceasta este ultima pe care au făcut-o în jurul crestei Serre.

I-a pus în mână o hartă împăturită. Hârtia era voluminoasă, tare și de un alb palid. Pe față era imprimat în alb-roșu diamantul Diviziei 42.

— Nu sunt secrete, hărțile astea?

Dawson a râs.

— Sunt câteva care zac în dezordine. Sunt bune ca suveniruri și atât.

Amy se întinse după geantă.

— Ar trebui să te plătesc.

— Nu e nevoie, domnișoară, spuse Dawson, dar când Amy îi întinse o bancnotă de 20 de franci, o băgă repede în buzunarul pantalonilor. Ai avut ceva noroc cu batalionul? Ți-au spus ceva?

Amy clătină din cap.

— Nu a supraviețuit nimeni. Nimeni nu își amintește de el.

Un fluier a anunțat sosirea trenului. Dawson a condus-o pe Amy în josul peronului. Vagoanele erau în mare parte goale. Doar trei persoane au coborât, dintre care doi erau soldați.

Dawson îi deschise o ușă. Chiar și în întuneric, Amy își dădu seama că ascundea ceva la spate. A închis din nou ușa, dar înainte ca ea să înainteze într-un vagon, el bătu în geam.

— E un caporal din Divizia C, pe nume Staveley, șopti el. A avut un accident de motocicletă. L-au dus la o unitate medicală din Maubeuge. S-ar putea să știe câte ceva, dacă mai este încă...

Fluieratul se auzi din nou. Trenul era deja în mișcare.

— Staveley, am reținut. Mulțumesc.

— Numai să nu-i spui că ți-am...

Cuvintele lui Dawson s-au pierdut în zgomotul de oțel pe oțel.

— Cel mai bine ar fi să nu-mi pomenești deloc numele.

Amy nu era sigură că îl auzise bine. A rămas la fereastra vagonului până când din gară și din oraș nu se mai distingeau decât câteva puncte palide de lumină în întuneric.

Unitatea medicală 55 era plasată într-un vechi azil de nebuni în vecinătatea estică a oraşului Maubeuge, o clădire albă şi simetrică, din cărămidă şi piatră, cu ferestrele baricate date cu bare din fier. Pe teren se aflau două rânduri de corturi, separate de nişte pasarele. Rafalele de vânt descopeau pânzele murdare şi dezvăluiau frânturi din interior: paturi de campanie goale, scaune răsturnate, nici urmă de pacienţi sau de membri ai personalului. Dincolo de zidul înalt al grădinii, vizibil printr-o poartă din fier forjat, se afla un cimitir, unde se vedea pământul răscolit şi gol sub crucile negre din lemn.

În clădirea principală răsunau ecouri de tuse şi tropăit de tocuri. Una dintre ferestrele din hol era deschisă. Se legăna înainte şi înapoi, lovindu-se de ramă.

— Miss Henderson?

Amy tresări.

— V-aş ruga să vă schimbaţi cât mai repede. Vă aşteptăm de la ora opt.

Se întoarse şi văzu o femeie îmbrăcată în uniformă albă de asistentă medicală.

— Îmi pare rău. Nu mă numesc Henderson.

— Atunci cine sunteţi?

Amy se prezentă și întinse mâna, observând prea târziu că avea noroi pe mănuși. Femeia se încruntă pur și simplu. Era de vârstă mijlocie, slabă.

— Nu sunteți de la serviciul de asistență medicală?

— Nu.

— Atunci ce faceți aici?

Se pare că vizitatorii nu erau bineveniți.

— Aș dori să îl văd pe caporalul Staveley.

— Staveley?

— Din batalionul șapte din regimentul Manchesters.

— Cu ce scop?

Asistenta se uită în jos la rochia lui Amy. Tivul îi era negru. Căruța care o adusese din mijlocul orașului fusese încărcată cu cărbune.

— Nu sunteți membru al familiei?

Amy clătină din cap că nu.

— Logodnicul meu a fost în serviciu în compania C împreună cu caporalul. Comandantul său, locotenent-colonelul Webster, mi-a sugerat să îl vizitez.

Spera să fi spus suficient: un nume menționat în trecut și sugestia subtilă că vizita ei era făcută din compasiune.

— Staveley? Sunteți sigură?

— Poate că își amintește de logodnicul meu. Nu a mai supraviețuit aproape nimeni.

Asistenta oftă.

— Înțeleg. Numele meu este Adams. Eu sunt asistenta cu cea mai mare vechime.

De undeva de deasupra lor se auzi un strigăt pătrunzător de groază, urmat de niște pași grăbiți.

— Logodnicul tău, este...?

— A dispărut în misiune.

Sora Adams dădu din cap.

— Ei bine, presupun că o scurtă conversație nu strică. Dar nu te aștepta să scoți prea multe de la el. Mintea caporalului este... Ei bine, vei vedea singură.

A condus-o pe Amy în spatele clădirii și apoi au urcat o scară îngustă. Două uși dădeau spre palierul de deasupra, ambele dotate cu încuietori și zăvoare. De cealaltă parte, un coridor era acoperit cu gresie până la înălțimea umerilor, ca într-o măcelărie. O fereastră mică dădea spre cimitir.

— Cât de bolnav este?

— Ceva este în neregulă cu el – adică, în afara arsurilor. Poate că e de la șocul obuzelor.

Sora Adams băgă mâna în buzunar după o cheie.

— A plecat la Amiens cu treabă. Pretinde că a avut o viziune. O oră mai târziu, a intrat cu motocicleta într-un zid de cărămidă, în plină zi. Ar fi ars de viu dacă rezervorul ar fi avut mai mult combustibil.

Se opriseră în fața unei alte uși. Era vopsită în roșu închis.

— Are nevoie de un ajutor pe care noi nu i-l putem oferi. Câteodată cred că i-ar face bine să vorbească cu un preot.

Sora Adams descuie ușa.

— Așteptați aici până vă chem. Și aveți grijă pentru că poate fi... imprevizibil.

Camera de pe partea cealaltă era întunecată. Dăre de lumină palidă se prelingeau pe podea. Pe peretele opus fusese aruncat un fel de lichid, care lăsase o pată maronie. Amy simți un curent de aer, un miros ascuțit de urină. Auzi vocea surorii, niște cuvinte blânde de rugămințe. Se întrebă cât de grav era ars caporalul. Sora Adams reapăru, deschizând larg ușa.

— Uite, Jack, ai un vizitator.

Pacientul era întins pe perne, cu capul pe jumătate bandajat întors spre fereastră. Ce mai rămăsese la vedere – obrazul stâng, un centimetru din frunte, gura și nasul – toate erau umflate și pătate cu iod de culoare maro. Nu mai avea deloc sprânceana stângă, în locul ei se zărea o cicatrice purpurie lucioasă, cât un petic. Brațele lui se odihneau în afara păturilor. Cel stâng era bandajat, având trei degete lipsă. În mâna dreaptă ținea un mic obiect metalic, pe care îl tot atingea cu o unghie zdrențuită.

Amy acceptă să ia loc lângă pat. Privirea lui Staveley era fixată pe drumul de afară, care ducea spre Amiens.

— Logodnicul domnișoarei Vanneck a fost în batalionul dumneavoastră, spuse sora Adams cu veselie în glas. Sunt sigură că aveți multe povești care ar putea să o intereseze: multe amintiri despre batalionul Manchesters.

Staveley nu se clinti.

— I-am spus că ai fost decorat cu Medalia Militară. De ce nu îi spui cum ai primit-o?

Se auzi o răsuflare venind din partea lui Staveley.

— Spune-i despre medalie, insistă sora Adams. A venit aici tocmai din Anglia.

Capul lui Staveley se întoarse puțin. Jumătate din buza de sus părea să se fi întors în interior, scoțând la iveală un rând de incisivi diformi. Lui Amy îi era greu să se uite la el.

— A salvat un ofițer rănit din țara nimănui, spuse sora Adams, chiar de sub tunurile inamicului. A dat dovadă de un curaj remarcabil, au spus colegii lui.

Pieptul caporalului se îngreună, respirația lui scoțând un sunet șuierător. Își întoarse iar privirea spre drum.

— Logodnicul meu a fost Edward Haslam, spuse Amy. Căpitanul Haslam. Mi-au spus că ai făcut parte din regimentul lui.

În sfârșit privirea lui Staveley o întâlnește pe a ei.

— E adevărat, nu-i așa, Jack? întrebă sora Adams.

— Voiam doar să știu dacă ai fost pe aproape când a...

Dacă știi cumva ce s-a ales de el?

Din gura lui Staveley ieși un plescăit sec.

— Rose.

Era mai mult un mormăit decât un cuvânt.

— Îi este sete, remarcă Amy.

Sora Adams ridică ulciorul de lut care stătea lângă pat.

— Ți-e sete, Jack? O să-ți mai aduc niște apă.

Plecă cu ulciorul după ea.

— Cine este Rose, întrebă Amy cu blândețe. E cumva...?

— Rose.

Brațul lui Staveley făcu un cerc ciudat peste pătură. Voia ca Amy să se apropie. Oare credea că ea era Rose? Iubita lui, soția lui? Ea se aplecă spre el. Poate că și ochii îi erau afectați. Poate că nu vedea bine.

Mâna lui mai făcu un gest nerăbdător în aer. Amy se apropie și mai mult, suficient de mult pentru a zări o urmă de putrefacție în spatele antisepticului. Limba lui Staveley se plimba în spatele dinților galbeni, căutând să dea de salivă.

— Vino, Rose.

Întinse mâna. În ea zăcea o mică figură dezbrăcată, din metal aurit: un bebeluș cu o burtă în formă de oală și un cap de lemn. Ochii săi verzi și mari erau făcuți din două mărgele

de sticlă. Era un talisman norocos, un „fumsup”³. Amy le văzuse la vânzare în Anglia.

Atunci înțelese: primul cuvânt pe care Staveley încerca să îl rostească era *Colonel*.

— Nu încercați să vorbiți până nu beți apă. Sora Adams este...

Talismanul căzu din mâna lui Staveley. Pe când Amy se aplecă să îl ridice, el se repezi spre ea, șoptind:

— Te va găsi!

Amy se prăbuși pe spate, ciocnindu-se de noptieră. Când sora Adams se întoarse grăbită în cameră, Staveley era culcat iar pe pernă, cu pieptul respirând greoi.

— Ce s-a întâmplat? Ce ai făcut, Jack?

Amy îndreptă masa.

— Este vina mea. Mai bine plec.

Sora Adams turnă un pahar cu apă și îl duse la gura pacientului său, sprijinindu-i capul în timp ce înghițea.

— Nu ar trebui să fie aici, spuse ea.

Staveley nu reușea să-și țină buzele în jurul paharului. A scos un sunet gălgâit.

— Ar trebui să fie mutat în Anglia, dar actele nu au fost gata nici până acum.

Caporalul oftă, corpul său relaxându-se în brațele surorii.

— Îmi pare rău că v-am deranjat, spuse Amy. Pot să găsesc singură ieșirea.

Ajunse la ușă.

— Să nu uitați de el.

³ Fumsup este denumirea populară a unui talisman norocos popular la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, care se dădea adesea soldaților. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Fumsup>)

Vocea îi era răgușită și șovăitoare, dar Staveley era alert, era complet prezent.

— Dirijorul corului.

— Așa este.

Amy se întoarse la căpătâiul patului.

— V-a spus ceva despre asta?

Staveley clătină din cap.

— Era... Inspiră greoi de câteva ori. ...așa îi spuneam noi... în glumă.

— Dar chiar era dirijor de cor, la o școală de băieți. Cu asta se ocupa înainte să se înroleze.

Pentru scurt timp, gura lui Staveley schiță un zâmbet chircit.

— Ce sofisticat.

— Muzica era ceea ce iubea cel mai mult, spuse Amy, până când... până când a venit aici.

Staveley înclină din cap. Amy îi auzi gâtul trosnind.

— Cânta o altă melodie pe atunci, nu?

— Ce vreți să spuneți?

— Vă mai las încă câteva minute, adăugă sora Adams.

— Domnule Staveley?

Ochii lui Staveley se îngustară, dând la iveală o sclipire de răutate.

— Sigur mai vreți să...?

— Să vreau? Ce să vreau?

— Pe el. Respirația îi era îngreunată. Sigur îl mai vreți cu orice preț?

— Bineînțeles. Amy nu era sigură la ce se referea. Sigur că da.

Sora Adams se îndreptă spre o măsuță pe roțile unde se aflau niște pansamente și seringi.

— Aș dori să îl pun să se odihnească, dacă poate.
Staveley suspină. Își întoarse iar privirea la drum.
Amy mai încercă să îi atragă atenția.

— Știți ce s-a întâmplat în data de 16 august, caporale Staveley? Vă aduceți aminte de ziua aceea? Pe malul râului Ancre, a avut loc un contraatac german pe creasta Serre. Căpitanul Haslam a fost dat dispărut în acea dimineață.

Staveley clătină din cap ca pentru sine.

— Aș spune că încă se află acolo.

— Unde mai exact?

— În acele locuri.

— Ce locuri?

Staveley îi aruncă o privire pe furiș surorii Adams. Vocea lui deveni o șoaptă:

— În subteran, tuși el. Sunt cazemate săpate de nemți. Și tuneluri. Mii de kilometri de tuneluri sub țara nimănu. Oamenii s-au ascuns acolo – dezertorii. leșeau noaptea. Căutau hrană, ca animalele. Ucideau tot ce prindeau.

Sora Adams o atinse pe Amy pe umăr.

— Nu îl luați în seamă. E doar una dintre poveștile care au circulat. Nu e nici măcar o fărâmbă de adevăr în ea.

— Dar ar putea exista tuneluri?

— Foarte probabil, spuse sora Adams înainte ca Staveley să poată răspunde. Au existat tuneluri în multe locuri, dar asta nu înseamnă nimic.

Pe coridor se auziră pași. În cameră intră o altă asistentă grăbită.

— Maiorul Harrington are nevoie de dumneavoastră în sala de operație, soră.

Sora Adams dădu din cap.

— Domnișoară Vanneck, poate că ar fi momentul să...

— Desigur.

— V-am spus: mîntea lui nu e tocmai...Îmi pare rău.

Amy se ridică în picioare. Staveley încă o privea, cu ochii mijiți, de parcă o examina. Ea se aplecă să îl ia de mână.

— Unde l-ați văzut ultima oară pe căpitanul Haslam? Încercați să vă amintiți, vă rog.

Staveley inspiră adânc.

— Mergeți acasă, spuse el cu blîndețe. În curînd va fi prea târziu.

— Prea târziu?

— Vă va găsi el.

Tonul său era lipsit de emoție, ca și cum nu l-ar fi preocupat deloc.

— Cine? Cine mă va găsi?

— Ca un vierme într-un cârlig.

Sora Adams suspină.

— Jack, nu începe iar.

— O să mori aici.

— Jack, ajunge.

Sora Adams începu să aranjeze păturile, trăgînd de ele strîns peste pieptul lui Staveley.

— Domnișoara Vanneck nu a venit să vă asculte aberațiile.

Staveley inspiră lung și adânc, prăbușindu-se cu spatele pe perne.

— De ce ai venit?

Amy își dădu seama că tremura.

— Vreau să-l găsesc.

Caporalul dădu din cap în sinea lui.

— Adică să îl duci înapoi, vrei să spui.

Amy înghiți în sec. Sora Adams o privea.

— Nu, eu sunt... Nu am putut să...

— Mincinoaso!

Staveley scoase un sunet gutural, care ar fi putut fi confundat cu un râs. Apoi tuși din nou, chinuit de durere.

— Caporalul trebuie să se odihnească acum, spuse sora Adams cu hotărâre.

Staveley își întoarse capul spre drumul către Amiens. Amy își luă rămas-bun, dar el nu păru să o audă. Ajunse la ușă, când el vorbi din nou.

— Caută-l la *Two Storm Wood*, spuse cu o voce calmă, din care reieșea o ușoară cruzime. Să-l cauți pe afurisitul tău de iubițel acolo.

Sora Adams o însoți pe Amy afară. Interogatoriul îl deranjase pe pacient – sau mai bine zis pe ea – iar asprimea gesturilor ei sugera că nu era mulțumită.

— Ți-am spus să nu te aștepti ca vorbele lui să aibă vreun sens, spuse ea în timp ce urcau scările. Ar trebui să uiți ce ți-a povestit.

— Există într-adevăr vreun loc pe nume *Two Storm Wood*?

— Poate în mintea lui, da.

— Părea atât de sigur pe el.

Sora Adams se întoarse spre ea:

— Știi ce s-a întâmplat la Amiens, înainte ca el să încerce să se sinucidă? Știi pe cine a văzut?

Amy clătină din cap.

— Însuși diavolul, asta a spus: că l-a văzut pe diavolul de la *Gare du Nord*. Ar spune așa ceva un om întreg la minte?

CĂLĂREȚUL

Anglia, iunie 1916

Când se întâlneau la început, nu petreceau niciodată prea mult timp împreună. Ea se angajase ca centralistă, ținând locul bărbaților plecați la război. De obicei, el lucra până târziu la școală. În tot acest timp, mama ei, care încă nu se întorsese în Suffolk, era vigilentă și exigentă, iar ea nu se putea sustrage ușor. O oră, o jumătate de oră – cam atât aveau la dispoziție. Uneori trecea și câte o săptămână fără să se vadă. Momentele lui Amy cu Edward erau alcătuite din fragmente, un timp câștigat de dragul decenței. Iar acum că el nu mai era, amintirile despre el erau și ele niște fragmente, momente care îi rămăseseră în minte – uneori în mod inexplicabil, dar care păreau să se erodeze câte puțin în fiecare zi, ca niște insule care cedează în fața mării.

Într-o sâmbătă, mama lui Amy se grăbi să ajungă la Londra să rezolve niște treburi de familie și o luă și pe mătușa Clem cu ea. Va trece ceva timp până se vor întoarce. Amy îi dădu de veste lui Edward cât de repede a putut: *Ne întâlnim la podul Crusoe la ora douăsprezece.*

Cu această ocazie și-a pus cele mai elegante haine și o pălărie de paie nouă, cu gândul că vor ieși în oraș: la o

cafenea sau la un film, ori la un ceai dansant într-unul dintre marile hoteluri, lucruri obișnuite pe care le făceau cuplurile. Se gândi că Edward ar vrea să se revanșeze pentru timpul pierdut. Dar când a ajuns la pod – o structură îngustă, din fier, cu copaci și pajiști de o parte și de alta – nu era nici urmă de el. Nu avea să uite niciodată panica care a pus stăpânire pe ea la gândul că el pur și simplu se hotărâse să nu vină. Până în acel moment nu își dăduse seama de speranțele pe care și le pusese în el. Oare se lăsase păcălită? Oare imaginația i-o luase razna? Nu avusese nicio experiență cu bărbații, nici cu dragostea romantică. Prietenele ei, precum Kitty Page, nu știau mai mult decât ea, iar cele două surori mai mari ale lui Amy, ambele căsătorite acum, preferaseră întotdeauna să-și împărtășească secretele între ele. Acel moment, stând singură pe pod, în fața posibilității ca Edward să fi trecut deja peste povestea lor, a fost momentul în care a înțeles: dragostea era cea care o făcea să se teamă.

— Amy, tu ești?

Toată frica dispăru într-o clipă. Se grăbi spre balustrada podului. Edward se afla într-o barcă cu vâsle, stând în picioare într-o poziție nesigură, uitându-se la ea. Avea doar o cămașă pe el, fără guler sau cravată.

— Edward? Îi venea greu să nu râdă. Ce faci acolo?

Lumina strălucitoare a soarelui se reflecta în apă. Trebui să își pună o mână la ochi.

— Voiam să îți arăt ceva, aici pe râu.

Se uită la felul cum era ea îmbrăcată, apoi la el însuși:

— Dar nu ești tocmai îmbrăcată pentru asta.

Era dezamăgit, stânjenit, conștient poate că părea copilăros, când de fapt ar fi trebuit să dea dovadă de rafinament și sofisticare.

— Nu contează. Rămâi acolo.

Gândul la un ceai dansant – cu tot fumul, trupurile care se îmbrâncesc, ritualurile și pașii – își pierduse farmecul pentru Amy.

— Cobor și eu.

Malurile erau alunecoase, iar ea se murdări de noroi urcând în barcă. Au vâslit în amonte timp de vreo jumătate de oră sau mai mult, râul fiind îngust, sinuos și foarte umbrat. Trei ani mai târziu, nu-și mai amintea ce și-au spus unul altuia, avea în minte doar imaginea lui cum trăgea de vâsle, cu o eficiență care se vedea din felul în care se lăsa pe spate cu fiecare mișcare, în loc să vâslească precum excursioniștii aceia îmbrăcați în jachete, pe care îi văzuse adesea în oraș. Privindu-l de aproape cum trudea, simțindu-i forța care avea drept rezultat mișcarea lină a bărcii, îi văzu o latură nouă, o forță fizică care îi era necunoscută. Curând au lăsat în urmă acoperișurile și turnurile orașului. Nimeni nu trecuse pe lângă ei în timp ce vâsleau.

Mai departe, au părăsit barca și au pornit spre o pajiște unde pășteau niște vite. Vântul era cald, dar sufla în rafale, așa că Amy trebui să-și țină pălăria. Edward o luă de mână, în timp ce ea trecu peste un adăpost de animale. Ajunși de partea cealaltă, el își duse un deget la buze:

— Acolo jos.

Se aflau din nou lângă râu. În fața lor se afla un ochi de apă ascuns, separat de cursul principal al râului de un copac căzut, care adunase suficiente aluviuni pentru a forma un mal îngust de nămol. La jumătatea drumului, bine ascuns pe toate părțile, era un fel de cuib cu iarbă și bețe în care stătea o lebedă adultă.

Edward se ghemui în spatele unei sălcii, făcându-i semn lui Amy să îl urmeze.

— Chiar ieri a scos pui, șapte dintre ouă au eclozat.

— Șapte?

La început nici nu observase puii. Aveau penele gri ca noroiul. Stăteau încolăciți în cerc la picioarele mamei lor.

O altă lebedă trecu pe lângă ei, înotând, scoțând niște sunete scurte și ascuțite.

— El e lebedoiul, tatăl neliniștit.

— Dacă el e lebedoiul, ea ce este?

— Ea este lebăda.

Femela se ridică și bătu din aripi. Era frumoasă: de un alb pur, mare și puternică. Se aruncă în apă. Puii s-au luat după ea, unul câte unul, trei dintre ei cățărându-i-se în spate. Au înotat pe râu, cu lebedoiul pe urmele lor.

— Este adevărat că lebedele se împerechează pe viață?

— De obicei, da.

— Sună romantic.

— Ne place să credem asta, nu-i așa? Dar nu sunt sigur că există prea mult loc pentru romantism în lumea animală. Lebedoi îi vor îneca puii, dacă observă că vreunul e slab sau bolnav. Cred că e un fel de a se proteja pentru ei.

— E îngrozitor, spuse Amy.

Edward ridică din umeri.

— Îi putem admira oricum, nu-i așa? Adică, uită-te puțin la ei.

Odată ce lebedele s-au pierdut din vedere, cei doi au părăsit malul râului și au luat-o pe o cărare spre vest, pe lângă câmpurile de orz copt. Mult timp după aceea, în mintea lui Amy stăruia amintirea gardurilor vii, dese și înalte și pline de cintezoii, gustul amar al berii îmbuteliate,

norii care pluteau ușor deasupra lor în timp ce el o săruta blând și fără grabă — iar mai presus de toate, își amintea de sentimentul că vechea ei viață se apropia de sfârșit, iar una nouă și necunoscută era pe cale să înceapă. Cu doi ani în urmă, izbucnirea războiului fusese un moment important, chiar și pentru un orașel rural ca Suffolk, cu toate că în viața ei de zi cu zi nimic nu se schimbase prea mult. Dar de data asta ceva era diferit. Era o schimbare care venea din interior — o schimbare care nu mai putea fi dată înapoi.

Nu spusese nimic familiei despre existența lui Edward Haslam. Ei vor dori să știe cum de s-a încurcat cu el. Ar fi fost prea mult să spere că mama ei va fi de acord, mai ales când la mijloc au fost atâtea minciuni din partea ei. Cel mai probabil, o va trimite imediat în Suffolk. Cât despre tatăl ei, el ar urma să se supună soției sale, așa cum o făcea de obicei, singura lui grijă fiind administrarea moșiei, pe care nu ar fi încredințat-o nimănui altcuiva, de teamă să nu fie tras pe sfoară, chiar dacă nici el însuși nu era vreun cunoscător sau priceput. Și chiar dacă Amy ar putea să-i convingă să îl accepte, din acel moment fiecare mișcare i-ar fi urmărită, fiecare întâlnire cu Edward ar avea loc în mod public. Cu siguranță Edward ar urî acest lucru și ea la fel. Dar nu va putea ascunde relația pentru totdeauna. Va fi nevoită să spună adevărul, mai devreme sau mai târziu.

— Dacă am rămâne în acest loc, întrebă ea, în timp ce își odihnea capul pe pieptul lui Edward, dacă am rămâne aici la țară și nu ne-am mai întoarce, cât timp crezi că le-ar lua până să ne găsească?

— Asta depinde de câți oameni ar porni să ne caute.

Își sprijinea mâna pe gâtul ei, iar degetele lui făceau bucle cu părul ei.

— În cazul tău, mă aștept să fie destul de mulți, din păcate.

— Și în cazul tău?

Îi luă ceva timp să răspundă. Mâna lui se odihni pe pielea ei.

— Presupun că mult mai puțini. Dacă stau să mă gândesc, nu sunt sigur că ar veni cineva.

Soarele era învăluit în nori în timp ce vâsleau înapoi în oraș, iar răcoarea serii îi făcu lui Amy pielea de găină. Au părăsit barca și au luat-o pe poteca care traversa Coe Fen. Pe cer, ciocârliile încă mai ciripeau deasupra lor, ca și cum nu ar fi vrut ca ziua să se termine. Mergeau în tăcere, Amy purtând povara că trebuie să își ia rămas-bun și să se întoarcă la viețile lor separate. Puterea sentimentelor sale părea să i-o ia înainte, dincolo de ceea ce era rațional sau sigur, sentimente pe care nu se aștepta ca Edward să le împărtășească. Pe când se apropiau de drum, el o luă de mână.

— Ești bine, Amy? Pari tristă.

Ea încercă să pară că nu e nimic important:

— Doar puțin melancolică. Nu este seara momentul perfect pentru asta?

— Ba da, dar nu și seara asta. Nu am fost niciodată mai fericit.

— Foarte măgulitor din partea ta, acum că sunt pe cale să te părăsesc.

— Nu asta am vrut să spun.

— Dar atunci ce?

El se opri. Fața lui era umbrită de castanii care mărgineau cărarea. Apoi se aplecă și o sărută. Nu a fost primul lor sărut, nici cel mai lung, dar ani mai târziu, încă și-l mai amintea. Își amintea că fusese fericită.

Pe *Trumpington Road* s-au oprit din nou. Amy se aștepta să găsească casa în întuneric, dar erau lumini aprinse în salon și în camera de zi de la etaj. Mama și mătușa ei se întorseseră mai devreme. Amy nu îndrăzni să se apropie mai mult, avându-l pe Edward cu ea. Chiar de-ar fi fost să o vadă doar mătușa Clem, ar fi urmat interogatorii și avertismente. Minciunile ei din trecut ar fi ieșit la iveală.

Edward se uită la luminile aprinse și lăsă mâna lui Amy.

— Le-ai spus ceva alor tăi până acum? Despre noi?

— Încă nu.

Edward lovi cu piciorul în pământ.

— Mă gândeam eu că nu.

— Le spun cât de puțin pot. Întotdeauna. Așa, au mai puține motive cu care să nu fie de acord.

— Dar de ce nu ar fi de acord? Ce e în neregulă cu mine?

Amy se uită la el.

— Ei bine, în primul rând, este vorba de lipsa ta evidentă a unui titlu.

Edward a râs.

— Bineînțeles că despre asta era vorba. Câtă neatenție din partea mea. Ar fi trebuit să îmi dau interesul să fi obținut unul. Pe tine te deranjează?

— Sigur că nu. Tinerii cu titluri sunt toți niște plictisitori. Am întâlnit destui ca să știu asta.

— Mă refeream la părinții tăi. La faptul că au ceva împotriva mea. Nu te deranjează asta?

Vorbea serios. Realizând asta, parcă primi o lovitură ușoară în inimă.

— Am zis că nu vor fi de acord la început. După ce te vor cunoaște, bineînțeles că te vor plăcea. Sunt sigură de asta.

Edward dădu din cap, cu privirea încă în pământ. La capătul celălalt al drumului se aprinseseră felinarele.

— Și dacă nu mă plac?

Franța, martie 1919

Orașul Amiens se afla sub povara unui cer ploios. Refugiații care se întorceau în țară erauampați de-a lungul bulevardelor distruse, iar vitele slăbănoage erau legate în spatele căruțelor pline cu mobilă îngrămădită. Fumul de la coșuri se înălța printre acoperișuri, rafalele de vânt suflând cenușă în fețele trecătorilor. Molozul clădirilor bombardate — pe fiecare stradă găseai câte una — fusese adunat în grămezi care se revărsau peste trotuare. În aer se simțea un miros rânced.

Amy plecă devreme la *Gare du Nord*. Își petrecuse mai toată noaptea studiind harta tranșeelor pe care o primise de la sergent Dawson, descifrându-i limbajul întortocheat al marcajelor, liniilor și simbolurilor. Harta data din aprilie anul trecut, cu patru luni înainte ca Edward să dispară. Rețelele de tranșee erau marcate în culori — albastru pentru britanici, roșu pentru germani — deși, din câte se pare, zona trecuse de la o parte beligerantă la alta de mai multe ori în timpul ultimului an de război.

Liniile de tragere, liniile de rezistență și tranșeele de comunicații fuseseră extinse, distruse și săpate din nou, astfel

încât modelul rezultat arăta ca un pulover destrămat. Tranșeele aveau nume: *Flag Avenue*, *Cheapside*, *Lonely Lane* – sub care se afla topografia originală: cătunele, fermele, pădurile și pâraurile care acum erau marcate doar în contururi slabe, ca niște amintiri, din existența lor rămânând numai un cuvânt tăiat între paranteze. Nu vedea nicăieri să fie menționat ceva despre *Two Storm Wood*.

O găsisse pe Kitty Page ghemuită sub un ceas din sala de bilete, strângând în brațe o valiză mare, ferindu-se de o gașcă de băieți zdrențăroși care voiau să o ajute să o care. Pe obrazii ei palizi și pistruiți se zărea o urmă de roșeață.

— Ai ajuns, Kitty – chiar ești aici!

Amy își îmbrățișă strâns prietena.

— Nu ai primit telegrama mea?

— Ba da, dar nu eram sigură că ai...

— Am prins un tren mai devreme, ceea ce a fost o prostie, apoi acesta a avut întârziere. N-o să-ți vină să crezi de ce călătorie am avut parte. Jur că e un miracol că nu mi-am pierdut geanta.

Kitty flecărea de parcă se aflau într-o excursie la mare. Probabil că o ajuta să se simtă în siguranță într-un oraș străin. La școală fusese retrasă și avusese puțini prieteni – nu fusese una dintre fetele populare. Pentru o bună bucată de vreme Amy abia dacă o observase, după felul în care stătea pe la colțuri, evitând privirile tuturor, ținând o carte deschisă în fața ei ca un scut. Dar iat-o acum, călătorind pentru prima oară din Anglia de una singură. Se maturizase foarte mult de la moartea fratelui ei.

— Mi-am făcut atâtea griji pentru tine, spuse Kitty, neavând nicio veste din partea ta. Însă arăți bine, Amy, chiar foarte bine.

Din experiența lui Amy, dacă cineva îți spunea că arăți foarte bine, însemna că arăți de parcă ai fi bolnav.

— Și tu, Kitty. Ești o încântare pentru ochii triști.

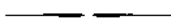
— Sunt o epavă. Aproape am pierdut trenul. Avem un loc unde să stăm aici?

— Am găsit un loc. Nu este mare, dar...

— Bătrânul meu ghid Baedeker îmi recomandă *Hôtel du Rhin*.

— Ai adus un Baedeker cu tine?

— Și o hartă a regiunii Picardia, de la Stanfords, spuse Kitty, ridicându-și valiza. M-am gândit că am putea avea nevoie de una.

Proprietara casei de oaspeți, doamna Pinégal, servi cina la lumina lumânărilor în micuța sufragerie, dar nu mănâcă împreună cu oaspeții ei. „*Vous avez plein de choses à vous dire, Mesdames*”⁴, spuse ea, punând pe masă o sticlă prăfuită de Barsac. A închis și a zăvorât obloanele înainte de a le ura noapte bună. În șemineu ardea un foc mic, dar camera era rece.

— Nu mă așteptam ca Amiens să fie atât de distrus, spuse Kitty după ce au terminat de mâncat. Au avut loc lupte aici?

— Orașul a fost bombardat anul trecut, în timpul ofensivei germane. Mi-a povestit doamna proprietară despre asta. Catedrala a fost lovită de nouă ori, dar este încă în

⁴ Aveți multe să vă povestiți, domnișoarelor.

picioare. Nu se poate intra înăuntru din cauza sacilor de nisip.

Amy găsisese niște tarabe pe strada din spate. Cumpărase provizii și o lanternă americană.

— Familia ta știe că ești aici? Întrebă Kitty.

— Mă aștept să fi ghicit.

— Nu te vor căuta?

— Mă îndoiesc. Știu că nu ar fi de niciun folos.

Amy se întinse după sticla de Barsac și turnă în două pahare. Era dulce și mios, o recoltă de dinainte de război. Dar după ce trecea dulceața, rămâneai cu un gust amar, ca de migdale stricate.

Ultima dată când o văzuse pe mama ei, ținea în mână scrisoarea de la generalul-maior Barnard, disimulând simpatie și interes după cum o cerea ocazia. La început, Amy fusese păcălită. Opinia mamei ei fusese întotdeauna că Edward Haslam era un escroc care se agăța de numele Vanneck ca o lipitoare, stricându-i șansele lui Amy de a-și găsi o pereche potrivită. Ideea de a prezenta familiei o persoană lipsită de respect față de distincțiile sociale și fără a avea măcar o avere care să compenseze acest lucru bineînțeles că o făcuse să se panicheze. Dar toate astea se întâmplaseră înainte ca Edward să fie chemat în armată, înainte ca el să-și fi dat viața pentru rege și patrie.

— Ai plecat atât de brusc, spuse Kitty privind la paharul ei. Am crezut că ai uitat de mine, de planul nostru.

— Îmi pare rău, dar a trebuit. Nu mai puteam rămâne în Anglia nicio zi în plus.

— De ce nu?

Amy știa că va primi această întrebare. Avea toate răspunsurile pregătite.

— Îmi era teamă că mă vor opri, Kitty. Vezi tu, a avut loc o ceartă.

— Cu mama ta?

Până aici era adevărat. Scrisoarea lui Barnard scosese la iveală nu numai locul dispariției lui Edward, ci și locul unde se afla la acel moment cartierul general al brigăzii sale. După luni de așteptare și de liniște, a simțit că abundența de informație era un semn divin. Amy se grăbise să își facă bagajele. Cobora din nou scările când auzi voci alarmante în camera de zi: vocea mamei ei, nervoasă și îndurerată și a tatălui ei, îngrijorat să nu fie auziți. Amy se opri să asculte. Câteva minute mai târziu părăsi casa fără a-și lua rămas bun.

Kitty o privea în timp ce bea:

— Cred că nu era fericită că pleci.

— Credea că e absurd, pentru că Edward nu merita. Nu și-a schimbat deloc părerea despre el, nici măcar cât timp fusese plecat.

Kitty rămase tăcută. Amy ridică sticla și reumplu paharele.

— Acum, spune-mi cum ai reușit să pleci.

Kitty dădu din umeri:

— A fost destul de simplu: am mințit. Familia crede că sunt la Paris cu Gaëlle Blanchet. Ți-o amintești pe Gaëlle de la școală?

Amy își aminti de o franțuzoaică scundă, roșcată, care se dădea cu parfum, deși asta era împotriva regulilor.

— Voi avea ce da socoteală dacă vor afla.

— Nu și dacă vei reuși. În acest caz, cum să se supere? Cel puțin vor avea un mormânt pe care să îl viziteze, mulțumită ție. Vor afla unde este John.

Kitty dădu din cap.

— Nu puteam suporta să mă gândesc că zace undeva, fără un nume sau o piatră funerară sau altceva. E ca și cum ar fi singur și uitat deja. Nu e corect.

Kitty fusese întotdeauna apropiată de fratele ei. Pentru o vreme, ea nutrise dorința secretă ca el și Amy s-ar putea căsători sau cel puțin așa spera ea. Amy știa că nu era genul lui John, dar vestea morții lui o șocase în aceeași măsură. Întotdeauna păruse prea amabil și cumsecade pentru a fi ucis.

— Ai vorbit cu tovarășii lui Edward? întrebă Kitty.

— Am încercat. Nu au supraviețuit prea mulți. Niciunul dintre oamenii care sunt la conducere acum nu își amintește de el.

— Nu au putut să te ajute deloc?

— Au fost suficient de politicoși, dar știam la ce se gândesc: că sunt o biată fată care nu are deloc cunoștințe despre război. Credeau că mă aflu acolo din curiozitate.

Kitty își dădu ochelarii jos.

— Din curiozitate?

— John și Edward fac parte din armată, asta cred ei. Noi nu avem ce căuta aici. Ar trebui să stăm acasă, să jelim în liniște și să nu punem întrebări. Apoi, dacă avem noroc, ne putem aștepta să vedem numele oamenilor pe care i-am iubit scrise pe un monument militar: nume, grad și regiment. Soldați pentru eternitate. Aici pentru eternitate.

Amy simți cum i se adună lacrimi în ochi.

— Edward nu a fost un soldat. A fost un muzician. A predat *muzică*.

Paharul lui Amy se răsturnă fără să își dea seama cum. Vinul se vărsa pe masă și pe podea. Picăturile făceau zgomot pe scândurile de stejar.

— Îmi cer scuze, Kitty.

Amy își sprijini capul în palme.

— E în regulă, spuse Kitty, întinzând mâna peste masă. Și eu simt la fel. De ce crezi că mă aflu aici?

Îndreptă încet paharul și îl umplu din sticlă, urmat de un altul pentru ea însăși. Când aproape se goliră din nou, spuse:

— Când mă gândesc cum erai înainte să îl fi cunoscut pe Edward. Parcă te ascundeai. Au trecut doar câțiva ani, dar ești diferită acum.

— Chiar sunt?

— Adevărul e că nu am crezut niciodată că vei veni într-adevăr aici. Știu că l-ai iubit pe Edward, dar m-am gândit că ai renunțat la ideea asta.

— Și eu credeam la fel despre tine.

Kitty zâmbi:

— Și iată-ne aici.

— Edward obișnuia să spună că frica este dușmanul libertății. Trebuie să ne eliberăm de ea, să nu ne fie frică de ceea ce cred oamenii.

— Și așa ai făcut.

Amy se holbă la lumânarea care ardea la mijloc. Cuvintele veniseră ușor: promisiunile, asigurările. Cât de mult valorau?

— Nu ai avut niciodată încredere în el, nu-i așa, Kitty?

— Ce vrei să spui? Întotdeauna...

— Nu te învinovățesc. Ai fost mereu de partea noastră, dar ai avut îndoielile tale.

Degetele lui Kitty își făceau de lucru cu paharul.

— Te-am văzut cum îți asumai riscuri pentru el, din ce în ce mai multe. Îmi era teamă că te-ar putea dezamăgi. Oamenilor ca el, cu o copilărie ca a lui, le este greu să... Nu

știu cum să o spun: să renunțe la ei. Mă bucur că m-am înșelat.

Pentru o lungă perioadă de timp, Edward nu povestise mai nimic despre copilăria sa. Mama lui murise când era foarte mic. Tatăl lui a murit 14 ani mai târziu. Doar atât îi spusese lui Amy, înainte de a ridica din umeri și de a schimba subiectul, ca și cum i se părea plictisitor, iar evenimentele erau prea îndepărtate, ca o adresă veche. Dar apoi, într-o după-amiază de vară, la două zile după ziua lui de naștere, Amy l-a văzut mergând cu bicicleta prin Madingley, unde locuia într-o căsuță închiriată, având un buchet de flori sprijinit pe ghidon. Era o zi furtunoasă, iar teii și castanii suierau în vânt. În loc să-l strige, ea îl urmărise, curioasă – nerăbdătoare de fapt – să afle pentru cine erau florile. Edward își lăsase bicicleta în fața bisericii Sfânta Maria și ocoli până ajunsese pe partea cealaltă, unde un gard de fier despărțea pământul sfințit al curții bisericii de un câmp de grâu. Când Amy îl ajunsese din urmă, pusese deja florile pe unul dintre morminte și stătea în picioare lângă el, pierdut în gânduri. Numele de pe piatra funerară era Emily Haslam. Avea douăzeci și șase de ani când murise.

Amy se simțise rușinată pentru că își băgase nasul, dar Edward zâmbise când o văzuse și o luase de mână, ca și cum ar fi fost cel mai firesc lucru din lume. În afară de câteva lucruri banale, se pare că știa foarte puține despre mama lui: ce-i plăcea și ce nu-i plăcea, genul de lucruri care o făceau să râdă, dacă fusese tăcută sau vorbăreată, sentimentală sau cu picioarele pe pământ, relaxată sau neliniștită.

— Aveam aproape trei ani când a murit, spusese el, în timp ce străbăteau satul pe biciclete. E ciudat să fii atât de aproape de cineva din punct de vedere biologic și totuși să

nu știi cu adevărat cine a fost. Ea m-a adus pe lume, dar nu am cum să o răsplătesc. Așa că îi aduc flori de ziua ei. Măcar atât pot să fac, nu crezi?

Pentru prima dată, Edward părea fericit să vorbească despre trecutul său: cum tatăl său – cândva intendent în regimentul Manchesters, apoi partener la o tipografie – nu fusese în stare să-l crească singur; cum fusese dat în grija bunicilor, apoi fusese trimis timp de un an și jumătate la un mic orfelinat din Huntingdon, înainte de a fi luat în grijă, în cele din urmă, de o mătușă văduvă din Insula Ely. Lui Amy i se părea că Edward o dusesese greu și se simțise singur, dar Edward insistase că se înșela:

— De fiecare dată când am căzut, a fost cineva care să mă prindă – oameni cumsecade, niciodată răi. Nu toți copiii sunt atât de norocoși.

— Dar pe tatăl tău nu l-ai mai văzut niciodată?

— Își făcea apariția din când în când. Era adesea bolnav, îmbătrânit înainte de vreme, spuneau oamenii. Multă vreme i-am urât vizitele. Nu știam ce să simt, probabil. În cele din urmă mi-a părut rău pentru el.

— Nu era supărat? Eu cred că așa fi fost.

Edward a dat din cap în semn că nu.

— A iubit-o pe mama foarte mult. Asta mi s-a spus. Era totul pentru el. A fost devastat când a murit, de-a dreptul distrus.

— Dar erai fiul lui – al ei. Nu ar fi acesta un motiv suficient să te țină aproape?

Edward dădu din umeri.

— Nu pot să explic. Pur și simplu așa a fost. Poate că îi aminteam de ea, de moartea ei și nu a putut suporta asta.

În acest timp ajunseseră la ușa cabanei lui Edward.

— Deci, vezi tu, știu câte ceva despre moarte. Știu ce le face celor pe care îi lasă în urmă. De aceea, nu voi mai permite să am de-a face cu ea, indiferent de ce s-ar întâmpla.

— Amy?

Amy ridică dintr-o dată privirea. Kitty se încrunta la ea.

— Chiar vorbesc serios: m-am înșelat în privința lui.

Amy își luă gândul de la acea amintire.

— Am vorbit destul despre asta. Mai spune-mi ceva despre tine, Kitty: ce ai aflat? Ai vești de la regimentul lui John?

Kitty își puse paharul jos.

— Am primit o scrisoare despre locul unde se afla. Nimic nou. Spunea că au fost multe lupte în zonă. E posibil ca mormântul lui să fi fost afectat de bombardamente.

Și-a scos harta și a întins-o pe masă, dând la o parte vasele și tacâmurile. În fața lor se întindeau câteva mii de kilometri pătrați din Picardia, aparent pustii. Aflat la douăzeci de mile spre est, orașul Rosières fusese deja încercuit cu cerneală roșie, iar la nord-est se afla Serre-lès-Puisieux.

— Armata a trimis voluntari să cerceteze toată zona, spuse Amy, dar nu ar trebui să așteptăm după ei. Ar trebui să mergem acolo.

— Adică să ne facem simțită prezența?

— Sau să căutăm noi înșine.

Kitty propusese insistent ca mai întâi să meargă la Serre, iar Amy a fost de acord.

— Chiar în spatele vechiului front e un sat numit Bertrancourt, spuse ea. Era o bază pentru ambulanțele de campanie. Doamna Pinégal știe un loc unde putem sta. Am găsit un fierar care ne va lua în căruța lui, dacă nu plouă

prea tare. Mi-a spus că drumurile sunt într-o stare groaznică.

— Și după aceea?

— Toată lumea e disperată după bani. Atâta timp cât putem plăti, ne vom descurca.

Kitty își goli paharul. Un cal trecu pe afară, tropăind zgomotos pe pavajul noroios.

— Crezi că ne va fi greu să găsim mormântul lui Johnny?

— Toate mormintele erau marcate. Poate că tot ce trebuie să facem este să căutăm cum trebuie. Poate că locul nu a fost înregistrat corect sau a fost vreo încurcătură. O mulțime de morminte sunt mutate.

— Dar dacă marcajul nu este acolo?

— Asta va îngreuna lucrurile, dar nu va fi imposibil.

Inima lui Amy bătu puțin mai repede. Unele posibilități nu fuseseră discutate niciodată, ca și cum menționarea lor ar fi putut aduce ghinion.

— Toți soldații au etichete la gât – câte două. Cu una dintre ele sunt îngropați, iar cealaltă este scoasă și trimisă la Serviciul de înregistrare a mormintelor aflat la Sediul General al Armatei, cu o dată de înregistrare a înmormântării. Așa ar trebui făcute lucrurile.

— Da, dar cum se face asta...?

— Dacă găsim un mormânt nemarcat la fața locului, îl putem verifica.

— Cum adică? Kitty era șocată, deși își dăduse silința să ascundă asta. Cu alte cuvinte...

— Adică putem exhuma cadavrul într-un fel sau altul. S-ar putea să fie singura opțiune, dacă vrem să aflăm cine este înmormântat acolo.

Era greu să vorbească despre oamenii pe care îi iubiseră că zac în pământ, putrezind. Era greu să se gândească la asta. Dar dacă nu puteau să înfrunte realitatea, își spuse Amy, călătoria lor va fi un amărât de tur. Iar ele nu veniseră să admire peisajul.

Kitty abia dacă mai vorbea în restul serii. Era ca și cum abia acum se confrunta cu ceea ce o aștepta. Amy nu voia decât să fie acolo unde era Edward, să vadă cu ochii ei pământul care i-l luase, să simtă acel pământ sub picioare.

A doua zi dimineață, în liniște, fiecare cu propriile gânduri, cele două femei au lăsat în urmă siguranța din Amiens și au călătorit spre nord-est, către câmpurile de luptă din Ancre.

Drumul până la Bertrancourt era plin de gropi și pietre, abia dacă se putea face o curbă pe o distanță de aproape 10 kilometri. Amy și Kitty s-au înghesuit în spatele căruței, în timp ce fierarul stătea în față la frâie. Pe câmpurile nearate, unde ierburile sălbatice creșteau în smocuri de la un capăt la altul, totul era neclintit. Au trecut pe lângă o coloană de ambulanțe militare, care se îndreptau spre vest, și pe lângă o altă căruță încărcată până în vârf cu mobilă, aflată la marginea unui șanț. După aceea și-au continuat mersul singuri pe drum, de parcă drumul nu ar fi dus spre numeroasele orașe și sate marcate pe hartă, ci spre un deșert.

După trei ore, drumul a devenit mai îngust și mai accidentat, șerpuind în jurul unui șir de dealuri joase de calcar, înainte de a se îndrepta spre nord prin orașelul Acheux. Începuse să plouă. S-au adăpostit sub umbrela lui Kitty, privind la ținutul sărăcăcios, observând în tăcere mărturiile, din loc în loc, ale războiului: găuri de obuze, cutii de muniție zăcând într-un șanț, mănunchiuri de cruci zărindu-se la orizont.

După o jumătate de milă, caii deveniră agitați, iar ritmul lor nestatornic. Fierarul a trebuit să-i țină în frâu, înjurând în timp ce se lupta să capete controlul.

— Ce i-a apucat? Kitty o luă de braț pe Amy. I-a speriat ceva.

După o curbă, caii au pornit în galop. Căruța a zbughit periculos când roțile din spate s-au izbit de o groapă. Abia după ce fierarul recăpătă controlul, Amy văzu că nu erau singuri: la vreo sută de metri mai în colo, un călăreț galopa pe câmpurile pustii. Calul masiv, măsura cel puțin un metru șaizeci. Nu putea vedea fața călărețului, nici culoarea hainelor sale. În ceață părea lipsit de culoare, ca și cum ar fi fost făcut din lut. De cât timp fusese oare acolo, ținând pasul cu ei? Felul în care se ținea perfect paralel cu căruța îi amintea lui Amy de un vânător care își urmărea prada. Kitty se uită brusc în jur, ca și cum ar fi simțit aceeași amenințare. Călărețul se opri și rămase nemișcat, privindu-i.

Au ajuns la Bertrancourt după-amiaza devreme. Bertrancourt era un sat mare de hambare cu acoperiș de paie și case construite din cărămidă, multe dintre ele aflate la distanță una de alta, pentru a păstra într-un fel intimitatea. La o răscruce de drumuri au dat peste o mică procesiune care se îndrepta spre biserică, de unde se auzea bătaia unui clopot. Un bărbat îmbrăcat ca un poștaș purta o cruce, urmat de un preot bătrân îmbrăcat într-un stihar murdar. Erau urmași de o căruță care purta un sicriu și câțiva săteni, majoritatea femei și copii. Fierarul își scoase șapca.

— *Ça ac'est le fermier Chauvin. Labourant son champ, il percuta un obus.*

Kitty se aplecă în față.

— Ce a spus?

— A spus că bietul om ara câmpul în timp ce plugul a lovit un... voia să spună de un obuz.

— *Il avait trois enfants.*

Trei copii. Amy nu mai traduse acest detaliu. Cortegiul a trecut pe lângă ei, iar copiii, cu ochii goi, se agățau de mama lor, care mergea de parcă ar fi fost somnambulă. Nimeni nu se uită la străinii din căruță.

Ferma Desmoulin se afla la marginea satului. Terenul dimprejur era în întregime bătătorit, puteai vedea urme de roți adânc săpate în noroi. Pe marginea unui hambar fuseseră mângălite literele YMCA cu vopsea albă. Pe cealaltă parte a unui padoc se afla un cimitir plin de cruci de lemn. Se aflau la opt kilometri spre vest de coasta Serre. Edward o fi trecut de multe ori pe acolo vara trecută. Amy încercă să vadă priveliștea prin ochii lui – câmpul ars de soare și prăfuit, plin de oameni în uniforme kaki, însă îi era greu să și-l imagineze atât de plin de viață.

Doamna Desmoulin, o femeie palidă, cu părul negru, având puțin peste patruzeci de ani, le ceruse plata în avans înainte de a le arăta o cameră în clădirea grajdurilor. În cameră erau un lavoar, două olițe emailate, o grămadă de pături militare și o pereche de paturi suprapuse în care fuseseră gravate multe nume și inițiale. Pe unul dintre pereți se întindea un tapet floral închis la culoare, cu bășici și cojit. Proprietara le întrebă dacă vor să ia cina și, când Amy dădu din cap afirmativ, a cerut din nou să fie plătită în avans.

— Ce-i cu femeia aceea? întrebă Kitty după ce a plecat. Nu are încredere în noi?

— Poate că nu.

O fereastră cu geamuri murdare dădea spre curte. Amy privi starea fermei: bârnele decolorate și acoperișurile

încovoiate, tencuiala care se desprindea în bucăți, precum rănilor unui lepros.

— Dacă nu cumva au nevoie de bani ca să mănânce.

Ușa unei magazii era deschisă. Domnul Desmoulin își făcea de lucru înăuntru, cu un cuțit în mână. Se întoarse, lăsând să se vadă un rând de iepuri atârnați în cârlige. Unii erau deja jupuiți, cu ochii fără pleoape, imenși și holbându-se.

Kitty suspină:

— Ar trebui să vedem dacă nu cumva sunt gândaci pe pat. Doamna trebuie să ne dea o lampă bună și luminoasă, dacă are așa ceva.

— O să o întreb.

Amy își croi drum spre fermă. Ploua ușor acum, dar vântul sufla aspru. Domnul Desmoulin ieși din șopron: era un bărbat înalt, ușor încovoiat, cu un chip plin de riduri. Cuțitul din mâna lui era pătat de sânge. O privi pe Amy o clipă, ca și cum s-ar fi gândit dacă să o salute, apoi se întoarse și închise ușa.

Doamna Desmoulin îi dădu lui Amy o lanternă din salon. Inspecția saltelei nu scoase nimic la iveală. Cina, care a fost servită în bucătărie la căderea nopții, a constat în pâine de orz cu untură și o tocană apoasă de fasole albă cu niște carne dezgustătoare. Domnul Desmoulin nu se prezentă la masă. Soția sa se ținu la distanță de oaspeții săi, mâncând cu poftă, dar evitându-le privirile. Nimic din jur nu trăda faptul că ar fi avut copii.

După aceea, au folosit latrina urât mirositoare din capătul celălalt al curții, înainte de a se spăla pe rând. Fără haine, Kitty părea mai fragilă: niște sâni mici și tari, iar șoldurile abia dacă erau mai late decât cele ale unui băiat. Amy o

privea de pe patul de jos. Rotunjimile din anii adolescenței dispăruseră. Acum coastele și vertebrele i se zăreau prin pielea palidă în timp ce se apleca peste spălător.

— La ce te uiți, Amy?

Kitty își acoperi sânii.

— La tine.

— De ce?

— Fără vreun motiv.

— La ce te gândeai?

— Îmi pare rău.

— Spune-mi.

— Vei rămâne surprinsă.

— De ce aș fi? Kitty începu să se usuce. Nu sunt un copil.

Amy își scoase acul de cravată din haină și îl răsuci în mână.

— Mă gândeam la tine fiind cu un bărbat. Mă gândeam la el cum te atinge.

Kitty se întoarse.

— De ce?

— E mai ușor așa decât să îmi amintesc de noi. De mine și de Edward, adică.

Kitty își aruncă pe ea cămașa de noapte și o lăsă să cadă în jos.

— Te-am avertizat.

— Nu sunt șocată.

Kitty își ținea bărbia în piept, în timp ce își încheia încet nasturii. Se opri la ultimul, trasându-i absentă marginea cu degetul.

— Și eu mă gândesc la asta.

Ploaia bătea pe acoperiș, iar picăturile cădeau pe podeaua de pământ. Din când în când, Amy confunda sunetul cu

niște pași. Încă dinainte de cină nu văzuse nici urmă de domnul Desmoulin. Bănuia că era pe undeva pe afară, pregătind capcane.

— Nu am avut niciodată un iubit, spuse Kitty. Știi asta, bineînțeles.

Amy nu știa ce să spună. Kitty își desprinsese părul.

— Am văzut cum toți acei tineri plecau la război și m-am gândit în sinea mea: nu, voi aștepta până se vor întoarce. Nu m-am gândit niciodată că atât de puțini dintre ei o vor face.

Când erau mai mici, Amy și Kitty se lepădaseră de sexul opus. Nu spuseseră deschis acest lucru, dar fusese de la sine înțeles. Amy era prea cufundată în cărți pentru oferta matrimonială, iar Kitty prea înaltă și stângace. Fusese mai bine să îmbrățișeze statutul de domnișoare pe vecie decât să aștepte atenție din partea unor bărbați care nu meritau – atât timp cât nu trebuiau să facă asta singure. Când Amy a încălcat pactul lor tacit, îndrăgostindu-se de Edward, Kitty nu se supăraseră. În schimb, își asumase rolul de mediatoare, ieșind cu Amy în după-amiezile sau serile lungi, care erau petrecute de fapt cu Edward. Se bucurase de încrederea pe care cei doi îndrăgostiți i-o acordaseră, de micul lor secret pe care doar ei trei îl știau. Pentru Amy, era al doilea cel mai bun lucru în afară de a fi îndrăgostită. Să fi fost posibil oare ca prezența lui Amy în Franța să fie o tresărare a aceleiași impuls, a aceleiași nevoi indirecte?

Kitty își trase o pătură pe după umeri.

— Când tu și Edward erați singuri, v-ați...? Ați făcut cu adevărat...?

— Dacă ne-am culcat unul cu celălalt? Asta vrei să...

— Nu e treaba mea.

— Da, am făcut-o. Credeai că vom aștepta?

Kitty se așează la capătul patului. Părea mai tânără cu părul desprins, arăta aproape cum o cunoscuse Amy în copilărie.

— Nu ți-a fost teamă că vor afla oamenii?

— Am fost îngrozită. Cel puțin la început. Dar apoi frica a devenit ceva normal.

Kitty se încruntă.

— Vrei să spui entuziasmul? La asta te referi....?

— Nu, nu la asta.

Amy ținea acul de cravată între două degete. Perla se uita fix la ea, un fel de ochi alb și orb.

— Relația cu Edward – e greu de explicat, Kitty – a fost ceva pentru *mine*, ceva ce *eu* mi-am dorit. Cât timp am fost cu el m-am simțit cea mai liberă. De fiecare dată când îl vedeam era de parcă luam o gură de aer proaspăt.

Kitty își trecu degetele prin păr. Era de un cupru-marونیu în lumina lumânărilor.

— Dar prima dată când Edward te-a cerut în căsătorie ai refuzat, nu-i așa? Nu am înțeles niciodată de ce ai făcut asta.

Picăturile de ploaie de pe acoperiș continuau să scoată un ticăit constant, ca un ceas cu pendul.

— Nu mai contează acum.

— Nu ai vrut să se schimbe nimic, nu-i așa?

Amy nu răspunse. Se afla cu mintea în bucătăria micuță din Madingley, când găsise inelul de safir în buzunarul de la haina lui Edward. Îi spusese că aparținuse bunicii lui. Ar da orice să retrăiască acel moment, să îi schimbe sfârșitul.

— Îți era teamă că măritându-te cu el, lucrurile se vor schimba? întrebă Kitty.

Amy se întoarse, ascunzându-și privirea în umbră. Kitty își duse genunchii la bărbie.

— Scuze. Vreau doar să știu cum e să fii îndrăgostită cum ai fost tu, atâta tot. Mi-ar plăcea să știu cum se simte.

Se auzi un cal nechezând în grajduri. În depărtare, un altul îi răspunse la fel. Picăturile de ploaie continuau să bată în podea, ca și cum ar fi măsurat trecerea timpului.

— Încearcă să te culci acum, Kitty, spuse Amy, sperând că nu o auzea plângând.

Nimeni nu le-ar fi luat. Au mers din casă în casă, din curte în curte: peste tot răspunsul era același – sau singurul răspuns era un zgomot de pași și zgomotul unei uși care se închidea. Nimeni nu le-a întrebat de ce voiau să traverseze câmpurile de luptă și ce le adusesese la Ancre. Era de parcă știa deja. Satul se afla la marginea unei pustietăți, un ocean întunecat pe care nimeni nu îndrăznea să îl traverseze. Poate că moartea fermierului – cel pe lângă care trecuseră în drumul lor spre sat – i-a făcut să fie precauți sau poate că străinii pur și simplu nu erau bineveniți.

În cele din urmă, în apropierea bisericii, au găsit un potcovar care potcovea o iapă. Acesta se opri din lucru când Amy i-a arătat o bancnotă de o sută de franci. În schimbul ei puteau împrumuta un catâr, le spuse el. Asta era tot ce putea face.

„Bestia” era un dezertor din armata canadiană și era obișnuit să care poveri în spate. Au împachetat câteva provizii și au plecat din Bertrancourt înspre La Grande Rue, după cum arăta harta lui Kitty, ea fiind prima care stătea în șă. Într-un câmp, după ultima casă, se vedeau câteva femei care stăteau aplecate, plantau și dădeau cu sapa, cu noroiul până la glezne. Se opriseră din lucru ca să se uite la străine în timp

ce treceau pe lângă ele. Tăcerea lor era contagioasă, ca și liniștea care plutea în aer, tulburată doar de zgomotul de copite.

După o jumătate de oră, norii s-au împrăștiat, descoperind măreția orizontului, astfel încât priveliștea era liberă pe o distanță de câțiva kilometri spre nord și sud. Amy se așteptase ca țara să fie mult mai întinsă decât Anglia, însă nu era așa. Ar fi trebuit să existe petice de pădure, câte un copac ici și colo. Nu cumva Napoleon își mărginise drumurile cu ploi ca armatele sale să poată mărșălui în umbră? Copacii erau lipsiți de ramuri, erau rari, cu trunchiuri fără viață, albe ca un os. Urmele de la terasamente traversau marea întindere de câmpuri îngălbenite, ca niște răni.

La o milă depărtare, în cătunul Beaussart, în spatele ruinelor unui hambar, ardea un foc nesupravegheat, împrăștiind un fum înecăcios de-a lungul străzii.

— Sunteți bine?

Kitty se dădu jos de pe măgar. Era foarte palidă.

— Cred că am..., Amy o luă de mână. Nu cred că mi-a făcut prea mult bine să merg pe măgarul acesta.

Amy a pus o mână pe fruntea prietenei sale. Era transpirată.

— Ai febră.

— Cred că e doar rău de mare, spuse Kitty, frecându-și mâinile. Mi-ar plăcea să mă încălzesc puțin.

Se îndreptă spre foc, împiedicându-se de cărămizi și moloz. Amy o urmă, lăsând catârul la marginea drumului. După ce treceai de foc puteai vedea o fermă mai impunătoare decât celelalte, căreia îi lipsea jumătate din acoperiș. Se uită în sus la ferestrele cu obloane. Camerele de pe partea

cealaltă ar putea fi încă locuibile. Își imaginează un pat cu baldachin, oglinzi și perdele și praful plutind în aer.

În umbra primului etaj se mișcă ceva ce o făcu să tresară.

— Poate că nu ar trebui să...Kitty, cred că am încălcat proprietatea cuiva.

Kitty păși mai departe.

— Nimeni n-ar putea locui aici. E o ruină.

Amy se opri. Printre flăcări zăcea scheletul carbonizat al unui câine, întins pe spate, cu membrele îndreptate rigid spre cer. Își duse mâna la gură. I se perindă o amintire prin minte, ceva ce citise cu mult timp în urmă, despre niște haite de câini sălbatici care cutreierau un câmp de luptă, hrănindu-se cu cadavre și cu răniți. Dar era sigură că fusese doar o poveste.

Kitty se uită înapoi la drum, urmărind cu coada ochiului ceva în depărtare. Vântul se întetise, fluturându-i șuvițele de păr care îi ieșiseră de sub pălărie.

— Cine e acolo, Amy? O fi vreun soldat?

Amy făcu un pas înapoi. Era greu de văzut prin vântul și fumul acela.

— Cred că e unul de-al nostru, slavă Domnului, zic eu.

Kitty ridică o mână. Amy simțea că o ustură ochii și trebui să se șteargă. Printre lacrimi, văzu un bărbat care stătea în câmp, la câteva sute de metri de sat, ținând de frâie un cal înalt și negru. Purta o șapcă kaki și o manta.

— Dacă e englez, e dator să ne ajute, spuse Kitty făcând din nou cu mâna. Hei, aici!

Bărbatul nu răspunse la salut. Amy își aminti de călărețul pe lângă care trecuseră. Simți un fior de teamă.

— Nu cred că ne-a văzut, Kitty.

— Trebuie să ne fi văzut. Atunci de ce a ...?

O rafală de vânt aruncă cenușă în aer. Până când reușiră să vadă din nou, bărbatul și calul dispăruseră. Kitty se grăbi să se întoarcă la drum, dar câmpurile dinspre nord erau la fel de pustii ca înainte.

— De ce nu a venit să ne ajute?

— De ce ar face-o? întrebă Amy. Habar nu are cine suntem.

Dincolo de Beaussart, drumul se sfârșea cu niște cratere pline cu apă. Pe o parte, drumul fusese întărit cu traverse de cale ferată denivelate și alunecoase. În scurt timp, își murdăriseră cizmele și tivurile fustelor de noroi. Apoi se terminară și traversele.

O bifurcație care pornea din La Grande Rue trebuia să le ducă spre est, către vechile linii de front, dar ea nu se zărea nicăieri. Singurul punct de reper era un șir de butuci înșirați de-a lungul terenului, la sud.

— Râul ar trebui să fie acolo jos, spuse Amy. Dacă ne ținem de-a dreapta lui, ar trebui să ne ducă aproape de Serre.

Fața lui Kitty era roșie și transpirată.

— Nu văd nimic. Nu se vede niciun râu.

— Vrei să te odihnești, Kitty?

Dădu din cap în semn că nu.

— Nu vreau să mă rătăcesc aici.

Se uita spre est, respirând greu. Erau complet singure, nu se vedea nicio ființă vie, nici măcar pe cer.

— Acesta e locul, nu-i așa?

— Ce loc?

— Câmpul de luptă, spuse Kitty. Simt că aici e.

Amy întinse harta.

— Nu. E la o milă sau două de primele tranșee germane. Suntem încă în spatele liniilor britanice, doar că...

— Deci e acolo. Kitty dădu din cap spre orizont.

Terenul era șerpuit, dar gol. Nimic nu se mișca în afara unor tufișuri din apropiere.

— Acolo s-a întâmplat, toate decesele și... Se încruntă. Mi se pare greșit: ar trebui să fie ceva... *mai mult*. Ar trebui să fie ceva.

Amy stătea alături. Își imaginase acest loc de o mie de ori, dar în mintea ei apărea mereu într-un mare tumult: zumzăitul obuzelor, zgomotul de mitraliere și țipetele oamenilor. Îi răsunau în cap chiar și acum. Dar pământul din fața ei rămase mut, ca și cum i-ar fi întors spatele. Deșertăciunea aceea era insuportabil de privit.

În timp ce se întorcea, piciorul lui Amy se lovi de ceva tare. Dintr-un pâlcc de urzici se zări o sferă netedă și gri. Dădu urzicile la o parte cu piciorul.

— Ce e acolo? întrebă Kitty.

Amy se aplecă.

— Un glonț de pușcă.

Pușca zăcea pe o parte, cu crosa ridicată, cu țeava ascunsă în mare parte sub pământ. Declanșatorul și vizorul aveau urme de rugină. Pe o plăcuță metalică din jurul capătului îngust al crosei fusese ștanțat ceva, însă Amy nu reuși să descifreze scrisul.

— E nemțească? întrebă Kitty.

Amy șterse plăcuța cu degetul. Zări o coroană deasupra literelor G.R.

— George Rex⁵. E de-a noastră.

Apucă arma și trase. Pușca alunecă cu ușurință, ca și cum și-ar fi dorit să fie în mâinile ei. Era solidă, grea, dar bine echilibrată. În timp ce o ținea, Amy se simți puternică, aproape invincibilă. Privi de-a lungul țevei, potrivind vizorul spre orizont.

— Amy, ce faci?

— Trebuie să fie o pușcă Lee Enfield.

Sub capătul țevei era fixată o baionetă. Era lungă de vreo 43 de centimetri, îngustă și se ascutea până în vârf. Amy își imagină rănilor, carnea sfâșiată și oasele rupte. Kitty se uita la ea.

— Uneori foloseau puștile pentru a marca mormintele, nu-i așa?

Avea dreptate. Pâlcurile de urzici ar fi putut ascunde un mormânt – un soldat îngropat de camarazii care se aflau în apropierea locului unde fusese doborât.

— Ar trebui să ne uităm cu atenție, poate dăm de vreo inscripție cu un nume.

O pușcă folosită la marcarea unui mormânt nu ar trebui să fie încărcată. Amy trase ușor de zăvor, care ar fi deschis culata. Dar trăgaciul nu se mișcă. Ridică pușca spre cer și apăsă pe trăgaci, așteptându-se la același rezultat.

Arma sări în mâinile ei. Nu era pregătită pentru zgomotul produs, o furie apăsătoare care sfâșie liniștea, un șoc pe care îl simți ca pe o lovitură în inimă. Kitty scoase un strigăt și se dădu înapoi, împiedicându-se.

— Îmi pare rău, spuse Amy. Am crezut că...

⁵ Regele George al VI-lea

Ecoul răsună în rotocoale pe cer. Apoi, în mod inexplicabil, se adânci și cresc în intensitate. Amy privi în sus. O picătură zdravănă de ploaie îi căzu pe față.

— Tună.

Lăsă pușca jos.

— Ar fi bine să ne găsim un adăpost.

Zărise deja o grămadă de saci de nisip la adăpostul unei mici ridicături, care marca intrarea într-un șanț puțin adânc, cu pământ de o parte și de alta. Ea intră prima. După câțiva metri, șanțul deveni mai adânc, având podețe pe care puteai călca.

— Amy?

— Sunt aici jos.

Kitty smuci de căpăstrul catărului. Nu voia să o urmeze.

— E doar un șanț.

— Un șanț de comunicații. Acestea duc până la linia frontului. De aceea nu există niciun cablu.

Ploaia cădea mai tare. S-au deplasat de-a lungul șanțului, trăgând de catâr, în timp ce treceau prin ceea ce fusese cândva o dumbravă. Pereții se surpaseră pe alocuri, forțându-le să își facă loc printre grămezi de pământ, iar în alte locuri, podețele îmbibate dispăruseră sub apă. După câteva minute au ajuns la un șanț mai larg și mai adânc, cu laturile căptușite cu lemne.

— E un șanț de susținere, spuse Amy. S-ar putea să fie vreo baracă pe aici pe undeva.

— De unde știi?

— Mi-a explicat Edward.

La vreo cincizeci de metri găsi o scară săpată în pământ. La capăt se afla intrarea într-o cazemată. În partea de sus,

cazemata era acoperită cu o foaie de tablă ondulată. Kitty o ajunse din urmă. Se uită fix în gaură.

— E un adăpost, spuse Amy.

O perdea care să împiedice gazul să intre atârna de pragul de sus, rotindu-se în vânt.

— Dar dacă există...

— Haide, Kitty, să nu ne îmbolnăvim aici.

Amy coborî câteva trepte, ochii adaptându-i-se încet la întuneric. Găsi un loc drept la vreo trei metri mai jos, plin cu bârne rupte. Mai jos, un alt rând de scări cobora mai adânc în pământ. Aerul era greu și mirosea a putrefacție.

Kitty tremura. Amy simți că era important să o reasigure că e în siguranță și că nu era niciun pericol.

— Ar trebui să mâncăm ceva, spuse ea.

— Ți-e foame?

S-au ghemuit pe trepte. Amy avea o pâine de orz și niște cârnați uscați. Se apucă să îi taie cu un briceag. Putea distinge interiorul tunelului: lemne murdare, saci cu nisip, gunoi, cârpe. La doi pași mai jos zăcea o cazma scurtă și ascuțită – o unealtă de săpat tranșee.

Asculta ploaia: sunetul care se comprima în timp ce se infiltra în subteran. Cărămizile scârțâiau, ca și cum ar fi prins viață încet. A mușcat dintr-o bucată de pâine, gândindu-se la felul în care se simțise cu pușca în mâinile ei, gândindu-se că ar fi putut să o păstreze. În mintea ei se înfiripă o amintire a caporalului Staveley, cu gura întredeschisă și pielea cojită și plină de bășici. Spusese că încă mai trăiau oameni sub pământ în țara nimănu. Dar Staveley își pierduse mințile. Avea viziuni cu diavolul și vorbea singur.

Văzu ceva mișcându-se cu coada ochiului, dar era doar propria ei umbră pe pereți.

— Ai văzut asta? Kitty arată spre partea de jos a treptelor.

— E doar...

Pe ceafa lui Amy căzuse numai mizerie și pietriș. Întinse mâna după lanternă și o aprinse deasupra capului. Bărnela păreau sigure. Apoi observă punctele de lumină galbene din spatele lor. Kitty țipă:

— Acolo!

Sări în picioare, aruncând lanterna din mâna lui Amy. Căzu în întuneric, iar Amy se grăbi să o prindă. Ceva se prinse de cizma ei. Căzu, aterizând greu cu fața în jos.

Lanternă zăcea pe pământ, la câțiva centimetri de fața ei. Atunci îi văzu, înghesuindu-se pe scări, în lumina lanternei: o grămadă de șobolani, lungi și negri, care veneau din adâncurile adăpostului. Le simți trupurile lor alunecoase trecând pe lângă ea, ghearele solzoase, cozile lor trecând peste mâinile ei întinse. Tresări dintr-o dată și se rostogoli. Voia să tipe, dar la ce bun?

Mâna dreaptă găsi cazmaua. Degetele ei se strânseseră pe mâner. Strânse din dinți și învârti lopata în jurul ei, făcându-și loc. Se așează în genunchi. Din pereți ieșeau mai mulți șobolani, grași ca niște porcușori de Guineea.

Kitty era paralizată, prea speriată ca să mai fugă. Își pierduse echilibrul și căzu. Șobolanii au trecut peste spatele și gâtul ei. Țipă și se răsuci, dând din mâini.

Amy continuă să învârtă tot mai tare și mai repede cazmaua, curățând pas cu pas, în timp ce înainta spre prietena ei, simțind cum lama rezona cu carnea și oasele, zdrobind și tăind, auzind șobolanii cum răcneau în timp ce erau ciopârțiți de lama de oțel.

O ridică pe Kitty în picioare și o duse pe ultimele trepte până la lumina zilei. Un șobolan mare se ridică pe picioarele din spate. Îi tăie capul cu o singură lovitură. Apoi au ieșit din nou afară, alergând de-a lungul șanțului, ferindu-se de traverse și urcând pe o scară spre suprafața pământului.

Amy ajunse prima sus. Se împiedică în față, respirând greu, cu trupul tremurând. În fața ei se întindea o porțiune de sârmă ghimpată ruginită. Un chinez corpulent, îmbrăcat într-un palton kaki stătea de cealaltă parte, uitându-se la ea, cu gura deschisă. Amy se uită în jos. Haina ei era neagră de mizerie și avea cureaua descheiată. Pălăria îi dispăruse, iar părul i se desfăcuse. Duse mâna la spate pentru a-l aranja și atunci observă sângele de pe mânuși. Se șterse în grabă de haină, lăsând să îi cadă cazmaua.

Bărbatul continua să se holbeze. Amy își atinse cu grijă fața și simți că și ea era stropită de sânge.

— Majoritatea sunt încă etichetați, domnule.

Caporalul Reid își consultă caietul de notițe.

— Douăzeci și șapte până acum. Unsprezece fără etichetă. Detaliile de pe uniformă sunt bune. Nu sunt ofițeri.

În gropile din spatele lui se aflau rămășițele unor neozee-landezi uciși vara trecută. Nemții îi îngropaseră prea adânc, așa cum făceau adesea când erau grăbiți, deși, uneori, ofițerii inamici erau separați de restul din respect pentru ierarhia militară. Toți trebuiau să fie percheziționați pentru a se găsi bunuri, etichetați și împachetați, înainte de a fi mutați într-un cimitir comunal pe drumul care duce către Serre. Patruzeci de saci zăceau deja pe jos. Mirosul de dezinfectant se simțea greu în aer.

— Asigură-te că nu ne scapă nimic.

Căpitanul Mackenzie tremura. Ploaia se mai domolise, dar era întuneric. Noaptea se lăsa repede peste Ancre, ca și cum ar fi recucerit locul pe bună dreptate.

— Vreau ceva de la fiecare...

— Da, domnule?

Atenția lui Mackenzie fusese atrasă de un mic grup de siluete care se apropiau dinspre vest.

— Caporal, dă-mi ochelarii ăia de teren, te rog.

Reid recuperase o pereche bună de la cadavrul unui locotenent german. Abia văzuseră talpa cizmei mortului, legându-se în sus și în jos, pe fundul unei gropi de obuz inundate. Mackenzie îl lăsase să-și păstreze premiul. Cadavrele recuperate din apă erau cele mai greu de tratat. Adesea, carnea avea consistența untului și se desprindea de pe oase pe măsură ce cadavrul era mutat. Reid se oferise voluntar să caute plăcuțele, deși această curtoazie era de departe de a fi una gratuită când era vorba de inamic. Numele locotenentului Arnholt a fost înregistrat în mod corespunzător, iar rămășițele sale au fost împachetate pentru a fi mutate. Reid îi înmână ochelarii. Mackenzie îi întoarse spre străinul care se apropia.

— Nu cumva acelea sunt niște femei, domnule? întrebă Reid.

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu, sunt niște domnișoare. Și un chinez cu un catâr.

Una dintre femei nu avea pălărie. Mackenzie se întreba dacă era vreo servitoare. Era micuță, cu păr negru și era tânără, la fel ca stăpâna sa.

— Ce vor, domnule?

— Trebuie să se fi rătăcit.

Mackenzie privea scena care se desfășura în fața ochilor săi: șirurile de saci de pânză, mulți dintre ei încă deschiși. Doi bărbați în șanțul de dedesubt care trăgeau un cadavru, ajutându-se de lopeți. Pe craniul care avea întipărit un rânjel se zărea un smoc de păr negru, care ieșea încet la suprafață prin noroi.

— Acoperiți cadavrul. Și spune-le oamenilor să se retragă.

Nu mai aveau pânză. Reid abia își îndeplinise sarcina când sosi grupul. Subofițerul chinez îi salută. Era un inten-
dent, care avea niște echipe de muncitori care lucrau la sud
de ei. Era un bărbat mic, tras la față, cu riduri adânci în
obraji. Le-a explicat că doamnele erau englezoaice și că
veniseră să-și caute soții morți.

Pentru o clipă, Mackenzie crezu că face o glumă.

— Din Anglia?

Femeia fără pălărie era roșie la față, murdară și nu mai
avea aer, de parcă ar fi scăpat chiar atunci dintr-o bătaie.

— Numele meu..., își dresе glasul. Mă numesc Vanneck –
Amy Vanneck. Ea este prietena mea, Catherine Page. Își
caută fratele.

Formalitatea din cuvintele ei i se păru lui Mackenzie
absurdă, de parcă s-ar fi aflat cu toții într-un salon undeva
în Home Counties. Îi trecu prin minte că femeile ar putea fi
nebune.

— Pe fratele ei?

— Îi caută mormântul. Nu i se mai știe locul. S-a pierdut
pe undeva lângă Rosières.

Observaseră oare șirurile de saci care zăceau în spatele
lor? Știau ce conțineau? Catârul începu să împingă un smoc
de iarbă la câțiva metri mai încolo.

Femeia cu părul negru întinse mâna. El o luă din instinct.

— Căpitan James Mackenzie, din batalionul 21 din regi-
mentul Middlesex.

Mănușile ei erau murdare și rupte. O unghie însângera-
tă se vedea printr-o gaură. Pe măsură ce strânsoarea mâinii lui
devenea tot mai apăsată, Mackenzie detectată un tremur
distinct. Cealaltă femeie nu spuse nimic.

— Iertați-mă, dar s-a întâmplat ceva? spuse Mackenzie.

Intendentul explică că femeile au cutreierat prin niște zone de rezervă la vest de Beaumont-Hamel și deranjaseră o colonie de șobolani.

— Doamna a omorât câțiva, spuse el, arătând spre domnișoara Vanneck.

Gura i se lărgi într-un zâmbet:

— Sângele de pe fața ei e sânge de șobolan.

— A fost...

Domnișoara Vanneck își tamponă cu jenă obrazul.

— A fost prostesc din partea noastră. Ar fi trebuit să...

— Sunt hoarde de șobolani lângă râu, nu știu de ce, spuse Mackenzie, conștient că se cufunda într-o conversație, în ciuda circumstanțelor. Și alte animale sălbatice: câini sălbatici, vulpi, chiar și câțiva mistreți. Natura își face de cap acolo unde oamenii se tem să pășească.

Își scoase un flacon din haină.

— Doriți niște coniac? E tare, dar îți calmează nervii.

Domnișoara Vanneck clătină din cap. Mackenzie desfiletă capacul.

— Insist.

Amy ezită înainte de a lua o înghițitură lungă. Kitty sorbi cu precauție, înainte de a face o grimasă și a da înapoi sticla. Caporalul Reid și sergentul Farrer se holbau, împreună cu toți ceilalți bărbați din echipă. Mackenzie le cercetă fețele în căutarea vreunui semn de simpatie la adresa prezenței neașteptate a doamnelor englezoaice, dar nu găsi niciunul.

— Acum, dacă nu vă supărați, domnișoară Vanneck, spuse el, vă rog să-mi explicați ce faceți aici, pentru numele lui Dumnezeu.

Mackenzie îl goni pe intendent și le conduse pe cele două femei într-un cort amplasat la mică distanță. Caporalul Reid merse cu ele. Starea de nervozitate încă se simțea în copul lui Amy. Își spuse să se calmeze. Doar ce erau câțiva șobolani? O pacoste, în cel mai rău caz. Își duse o mână la inimă. Acul de cravată era încă la locul lui, o umflătură țeapănă sub greutatea grea a hainei ei.

— În cea mai mare parte a războiului, liniile frontului au fost aici, poate să fie o diferență de vreo milă sau mai puțin, povestea Mackenzie.

Avea un comportament precaut și nervos și se vedea paloarea bolnăvicioasă sub obrajii săi bătuți de vreme. Cu toate acestea, părea că nu era pregătit să le spună să plece.

— Ați văzut pagubele. Am recuperat aproximativ o mie de oameni până acum, cei mai mulți dintre ei fiind fie dispăruți, fie având mormintele distruse. Direcția de înregistrare a mormintelor din Péronne ține o evidență a fiecărei înmormântări de pe teren: cu nume, date și locuri. Știm unde să ne canalizăm eforturile, dar trebuie verificat fiecare centimetru pătrat. E nevoie de timp.

— Logodnicul meu a făcut parte din regimentul Manchesters, spuse Amy.

— Am găsit câțiva bărbați din acel regiment, ceea ce e normal. E unul dintre cele mai mari din țară.

— Era căpitanul batalionului șapte. Se numea Edward Haslam. A dispărut în august.

Amy căută în buzunar scrisoarea lui Barnard.

— Am primit asta de la colonelul regimentului.

Mackenzie păru surprins. Fără îndoială că se întreba cum de reușise să obțină un răspuns de la un general-maior. Se uită peste conținutul plicului.

— Îmi pare rău, dar din câte știu, nu am găsit pe nimeni care să se potrivească descrierii. Am dreptate, caporal Reid?

— Cred că da, domnule. Nu am găsit niciun căpitan.

— Caporalul Reid este funcționarul nostru. Are o memorie excelentă în astfel de situații.

— Sunteți complet sigur?

— Cât pot de sigur. Multe dintre cadavrele pe care le găsim..., Mackenzie cercetă chipul lui Amy în căutarea unei urme de disconfort, credea ea – sunt de nerecunoscut. De cele mai multe ori ne dăm seama de rang și regiment în funcție de starea uniformei: a nasturilor, a epoleților. Dacă avem noroc, putem distinge un ofițer după cizme sau după materialul de velur al pantalonilor. Depinde. Pe teren umed, putem da destul de repede de greutate.

Amy înghiți în sec. Vorbeau despre Edward – bărbatul pe care îl iubise și pe care încă îl iubea, referindu-se la nasturi și oase și rămășițe de haine, toate sfârșind descompuse, ca și cum el nu ar fi existat niciodată, decât în mintea ei.

— E posibil să-l fi ratat, spuse Amy. Locul acesta este o adevărată junglă. Totul pare la fel.

— Poate că pentru un ochi neexperimentat așa pare. Mackenzie înmână scrisoarea înapoi. Însă noi am stabilit anumite proceduri pentru a face față.

— Ce proceduri?

Mackenzie și funcționarul au schimbat niște priviri între ei. În mod clar nu erau obișnuiți să fie interogați de civili.

— Împărțim fiecare loc în parcele de cinci sute de metri pătrați și marcăm colțurile cu steaguri. Trupele sunt împărțite în echipe – câte 32 de oameni pe echipă, în mod ideal. Fiecare echipă ia o singură parcelă și o cercetează de la un capăt la altul.

Mackenzie ezită, ca și cum ar fi cumpănit dacă să le spună mai multe femeilor sau nu.

— Dacă găsesc ceva, mai pun un steag: albastru pentru 40 de cadavre sau mai multe, galben pentru mai puține. Așa funcționează sistemul.

— Aveți destui oameni? întrebă Amy.

Mackenzie îl lăsa pe caporalul Reid să plece.

— Nu o să vă mint: ne-ar prinde bine oricând mai mulți voluntari. Menținerea echipelor la capacitate maximă poate fi... o provocare.

— Cât de puțini sunteți?

— Armata oferă un salariu dublu pentru aceste activități. Cu toate acestea, există un preț. Veteranii cu experiență nu pot rezista mai mult de o lună. Vedeți dumneavoastră, nu pot dormi. Certurile izbucnesc din nimic. Sunt morocănoși, retrași. Uneori pleacă pur și simplu. Dar ne descurcăm. Respectăm procedura și mergem înainte. Nu vom renunța până nu vom termina.

— Sau până când te cheamă înapoi Oficiul de Război, adăugă Amy.

Pentru o clipă se lăsa liniștea, întreruptă doar de zgomotul oamenilor care lucrau afară: voci care dădeau ordine, zângănitul lopeților, sunete neînsemnate, nu cel al unui efort măreț, al unei națiuni care muncește în cinstea celor care și-au dat viața în glorie.

Într-un sfârșit vorbi și Kitty:

— Oamenii – morții – au lucruri asupra lor care să le poarte numele? Ceva care să poată fi verificat?

— Fiecare trup neidentificat este percheziționat pentru a găsi bunuri personale. Veniți, puteți vedea cu ochii dumneavoastră.

Mackenzie luă o cutie de lemn solidă și o așeză pe o masă în fața lor. Era întărită cu benzi și zăvoare de fier. Deschise capacul pentru a scoate la iveală rânduri de plicuri groase de culoare maro, fiecare dintre ele legate cu șnur. Luă unul și goli conținutul pe masă. Amy făcu un pas mai aproape. În fața ei se afla un ceas de mână, cu cadranul opac și căruia îi lipsea cureaua, o cutie mică de ciocolată, din alamă, cu chipul prințesei Mary, un creion și o bucată dintr-o fotografie. Prin suprafața pătată abia se vedea o femeie tânără, cu un copil așezat în poala ei.

— Le trimitem la Comisia Imperială pentru morminte de război, spuse Mackenzie, în cazul în care apar informații suplimentare.

Amy luă fotografia și se uită pe verso. Fusesse scris ceva, dar scrisul era ilizibil.

— Aceasta trebuie să fi fost soția lui. Cineva trebuie să-i știe numele.

— Cred că da, spuse Mackenzie. Dar cum am putea să găsim o astfel de persoană? Zeci de batalioane au luptat aici de-a lungul anilor. De unde să începem?

— Dacă am fi în Anglia, nu ar încerca poliția să o găsească? întrebă Kitty. Ca să știe cine a murit?

Mackenzie a scos din buzunar o tabacheră de țigări.

— Din păcate, nu este vorba despre o crimă, domnișoară Page. Aici e vorba de război.

Femeia din fotografie stătea țeapănă, cu un zâmbet nesigur pe față. Poate că s-ar fi aflat în Anglia acum, crescându-și singură copilul, agățându-se încă de o oarecare fărâmbă de speranță. Nu ar fi avut niciun mormânt pe care să-l viziteze, nici măcar certitudinea că ar exista, de fapt,

vreun mormânt. Ar trebui să se mulțumească cu un formular de la Oficiul de Război, completat de un funcționar.

Mackenzie părea să-i fi citit gândurile lui Amy.

— Putem doar să ne facem treaba cum știm cel mai bine. Am identificat aproape jumătate din cadavrele pe care le-am găsit, ceea ce este mai mult decât face majoritatea echipelor. Adevărul este că mulți dintre cei dispăruți nu vor fi găsiți niciodată. Rămășițele lor sunt împrăștiate pe distanțe prea mari sau au fost îngropate prea adânc. Sau a trecut prea mult timp de la dispariția lor.

Amy nu voia să mai audă nimic. Oricum, totul era doar o ipoteză, o chestiune de numere și probabilități. Povestea lui Edward ar putea fi diferită. La urma urmei, ce știa Mackenzie?

— Sunt multe adăposturi nemțești pe creasta Serre? întrebă ea.

Căpitanul se încruntă.

— Cândva au fost sute. Serre a fost un punct strategic al defensivei inamice.

— Dar tuneluri?

— Da, dar majoritatea au fost distruse.

Mackenzie luă o țigară. Mișcările lui erau încordate, stângace, ca și cum ar fi fost nevoie de o mare voință din partea lui pentru a respecta bunele maniere.

— De ce întrebi?

— Am auzit...

Amy se uită la ceasul de mână spart. Degetul ei se mișcă peste cadranul de sticlă.

— Am auzit că uneori oamenii se ascundeau acolo – trăiau în subteran, în ceea ce se numea țara nimănui.

— Te referi la dezertori?

— E adevărat?

— Nu.

— Deci e doar un zvon?

— Da.

— De ce ar născoci cineva asta dacă nu ar exista și o fărâmbă de adevăr?

Mackenzie își aprinse țigara.

— Ar putea fi vorba doar despre o dorință născocită, spuse el, arătând cu mâna în treacăt spre cele împrăștiate pe masă. Au pierit atât de mulți oameni pe front, încât probabil era mai simplu să crezi că se ascundeau decât să înfrunți faptul că erau morți. Într-o bătălie, pierderea camarazilor este cel mai greu lucru, aproape la fel de rău ca și pierderea propriei familii.

Într-una dintre primele sale scrisori, Edward vorbise despre moartea ajutorului său personal, un caporal pe nume Earnshaw. Fusese ultima oară când a scris despre pierderea unui camarad. După aceea, victimele pe care le-a menționat nu au mai avut niciodată nume. Amy nu își putuse da seama dacă își ascundea durerea sau dacă își pierduse capacitatea de a o simți.

— Dar despre *Two Storm Wood* știi ceva? întrebă ea.

Pentru o clipă, Mackenzie rămase nemișcat, apoi începu să strângă obiectele de pe masă și să le pună la loc în plicuri.

— Ce să știi?

— Există într-adevăr locul acesta?

— Piccadilly este un loc, *Two Storm Wood* este doar un nume. Dacă a existat vreodată o pădure, a dispărut de mult.

— Dar s-ar fi putut ascunde oameni acolo? întrebă Amy. Există adăposturi, tuneluri?

— Probabil că da. Mackenzie se uită la ea. Cine ți-a spus despre *Two Storm Wood*? De unde ai auzit de asta?

Amy ezită. Se simțea ca și cum ar fi trădat încrederea cuiva.

— Am vorbit cu un caporal din batalionul șapte din regimentul Manchesters, pe nume Jack Staveley.

— Staveley? Și ce ți-a spus?

— Mi-a spus că Edward se afla încă pe câmpul de luptă și că ar trebui să îl caut la *Two Storm Wood*.

— Asta e tot?

— Nu a dat explicații. Era grav rănit. Asistenta era de părere că suferea de șocuri de la exploziile de obuze.

— Înțeleg, spuse Mackenzie, întorcându-se la treburile sale. Ei bine, după cum am spus, poveștile astea sunt niște prostii. Nu veți găsi nimic la *Two Storm Wood*.

Amy scoase harta tranșeelor și i-o așază în față.

— Unde se află? Îmi puteți arăta?

— Nu are rost.

— Este pe undeva pe aproape?

— Domnișoară Vanneck...

— Vă rog.

Mackenzie își scoase țigara.

— *Two Storm Wood* a fost o fortăreață de pe vechiul front german, la sud de Serre, plină de ascunzători pentru mitraliere, împrejmuită peste tot cu sârmă ghimpată.

Strecură harta mai aproape:

— Frontul trecea pe acolo, înainte de a o lua spre râu. Își trecu un deget de-a lungul unei serii de linii roșii palide. Aici e, cel puțin ce a mai rămas din ea. O mare parte a fost distrusă până să se facă harta.

Mackenzie împături harta și o înmână înapoi.

— În orice caz, întreaga zonă a fost verificată deja. V-ați pierde timpul cu asta.

— Cred că ar trebui să plecăm, Amy, înainte să se întunece, spuse Kitty.

— Mulțumesc, căpitane.

— Ce se întâmplă dacă găsiți un ofițer pe care nu-l puteți identifica, întrebă Amy.

— După cum v-am explicat, există niște proceduri.

— Și Edward avea o fotografie ca aceasta, cu mine.

Amy încă ținea în mână fotografia cu femeia și copilul.

— Mai avea niște scrisori și un inel de aur cu sigiliu. Nu ți-ai fi dat seama de vreun nume, dar eu le-aș recunoaște. E posibil ca oamenii tăi să le fi găsit deja.

Mackenzie se întoarse:

— O să îmi notez să verific înregistrările când mă întorc în tabără, ca să vă liniștesc măcar.

Întinse mâna după fotografie.

— Dacă îmi lăsați o adresă la care să puteți fi contactată, mă voi asigura că veți primi toate informațiile despre evoluția lucrurilor. La fel și dumneavoastră, domnișoară Page. S-ar putea să aflați ceva la Direcția de înregistrare a mormintelor din Péronne. Mă voi interesa cu plăcere în numele dumneavoastră. Maiorul Hargreaves, cel care se ocupă de asta, este foarte sânguincios.

— Stăm la o doamnă pe nume Desmoulin, în Bertrancourt, spuse Kitty, dar ar fi mai bine să ne trimiteți veștile la oficiul poștal din Amiens.

— La Amiens atunci, spuse Mackenzie, punând plicul înapoi în cutie și închizând-o.

— Acum, dacă sunteți gata, îl voi ruga pe unul dintre oamenii mei să vă însoțească la cazare.

— Nu este nevoie, răspunse Amy. Dacă am găsit drumul până aici singure, ne putem întoarce și înapoi.

— Cu toate astea, chiar cred că...

— Vom fi în regulă, căpitane, mulțumesc. Ne-ați oferit destul din timpul dumneavoastră.

Kitty păru nedumerită, însă nu răspunse.

— Cum doriți.

Mackenzie ridică prelată cortului. Unul dintre oamenii săi se afla la intrare.

— Sergent Farrer?

Sergentul s-a dat rapid la o parte, cu ochii în pământ.

— Există un drum de aici care duce direct la Colincamps, spuse Mackenzie. E cel mai simplu drum. Bertrancourt se află la doar trei kilometri mai departe, e un indicator acolo.

Kitty se opri în loc. La câțiva metri distanță, oamenii lui Mackenzie încărcău un pachet lung într-una dintre căruțe. La marginea drumului mai zăcea încă o duzină. Amy o luă de braț.

— Vino, Kitty.

— Aveți grijă să urmați drumul, spuse Mackenzie. Echipa le curăță de muniții, așa că veți fi în siguranță. Dar nu traversați câmpul. Fără repere este ușor să te rătăcești, chiar și cu o hartă. Printre cratere și sârme îți poți pierde ușor orice simț al direcției și poți ajunge să te învârti în cerc. Nu vă sfătuiesc să faceți asta.

Amy apucă frâiele catârului.

— Vom face cum spui, căpitane. La revedere!

Mackenzie nu părea mulțumit:

— Fiți cu ochii pe urmele roților și nu vă întoarceți din drum sub nicio formă. Locul acesta poate fi...

Amy se opri.

— Locul acesta poate să vă joace feste, dacă nu sunteți obișnuite cu el. Din cauza a ceea ce s-a întâmplat aici.

— Atunci vom urma sfatul tău, căpitane.

Mackenzie dădu din cap.

— Atâta timp cât rămâneți pe drum, ar trebui să fiți în regulă.

După o singură cotitură, drumul o lua de-a dreptul, dispărând în depărtare ca o curea strânsă bine în jurul câmpului. Drumul era traversat de o parte și de alta de urme lăsate de sârma ghimpată, iar pământul era calcaros. În cazul în care mai trăia cineva pe acolo, oameni sau bestii, zăceau undeva în depărtare, ascunse privirii. Au mers în tăcere o bucată de drum, cu cizmele pline de noroi. Oamenii lui Mackenzie încă lucrau în jurul movilei funerare. Siluetele kaki deveneau tot mai mici pe măsură ce se îndepărtau și dispăreau în ceață. În curând, femeile au rămas singure.

— În sacii aceia se aflau cadavre, spuse într-un sfârșit Kitty. Le-ai văzut?

— Da.

— Mi-a luat ceva timp să îmi dau seama. Apoi am remarcat conturul unuia dintre trupuri și m-a lovit dintr-o dată: am realizat ce se ascundea sub pânză.

— Cu asta se ocupă ei, Mackenzie și echipa lui. Nu e ușor.

— Aș înnebuni. De ce nu îi lasă să zacă în pământ?

— Pentru că trebuie să fie identificați, dacă se poate, iar apoi mutați.

— De ce?

— Francezii își vor pământul înapoi.

Kitty tresări.

— Sunt bineveniți să îl ia.

Ceața devenea tot mai densă și începea să se întunece. În curând nu vor mai putea să vadă la mai mult de o sută de metri în față. Amy simțea cum pielea i se zgribulește pe spate. În mintea ei se auzea vacarmul bătăliei: sunetul mitralierelor, şuieratul și explozia obuzelor, rugămintile oamenilor aflați pe moarte. Parcă ieșea totul la suprafață ca niște vapori de apă din pământ.

— De ce nu ai vrut să ne ajute căpitanul? întrebă Kitty.

— Drumul acesta ne duce până la Colincamps. Nu avem nevoie de un ghid ca să îl urmăm.

— Am fi fost mai în siguranță.

— Nu e nimeni pe aici, Kitty.

— Nu aveai încredere în el? Mi s-a părut destul de cinstit.

— Sunt sigură că așa e.

— Atunci de ce...?

— Erau ocupați. În plus, dacă am fi acceptat ajutorul lui, am fi fost nevoite să facem cum dorea el.

— Adică să ne întoarcem la Amiens?

— Da, să stăm și să sperăm la un miracol.

Amy grăbi ritmul. Nu voia să vorbească. Kitty făcea un efort să țină pasul cu ea.

— Dar ce putem face în schimb? Trebuie să acceptăm.

— Nu trebuie să acceptăm nimic. Edward nu mai aparține armatei.

Amy își duse brațele în jurul corpului, încercând să alunge răceala pe care o simțea în interior.

— Îl pot căuta de una singură. Pot să caut prin cimitire. Pot să caut în liste și înregistrări. Nu este evident că ei sunt coplesți? Chiar și Mackenzie a spus asta.

Kitty se opri brusc. Ceva îi atrase atenția în apropiere. Amy se opri lângă ea.

— Ce este?

Kitty asculta cu atenție.

— Ai auzit...?

În depărtare se auzea o voce răcnind disperată, jalnică.

— Trebuie să fie un animal, un câine sau...

— Nu am văzut niciun câine.

Se auzi din nou: un sunet ascuțit, mai aproape, la cel puțin două sute de metri.

— E un porc sălbatic sau o vulpe. Ai auzit ce a spus căpitantul.

Creatura gemea, parcă implora ceva. Dar nu era om. Amy era aproape sigură de asta. Kitty făcu un pas înainte:

— Orice ar fi, se pare că suferă. Era un sunet gol, răzleț, poate un lătrat sau poate o tuse.

Catârul se clătină, smulgând frânghia din mâna lui Amy și o luă la fugă.

— Nuu!

Catârul a trecut de un șanț puțin adânc și a dispărut în ceață. Kitty se luă după el, înainte ca Amy să o poată opri.

— Kitty, așteaptă! Rămâi aici! Kitty!

Catârul a început să ragă. Se auzea deja la vreo sută de metri distanță.

— Îl văd! Îl văd! Era vocea lui Kitty.

— Kitty, vino înapoi!

Amy se urcă pe un petic de pământ. La 30 de metri distanță se zărea un șir de țărugi negri în ceață.

— Unde ești?

Începu să caute lanterna în buzunar, apoi își aminti că a pierdut-o. A ascultat și a așteptat, dar nu se auzea nimic de zgomotul propriei respirații.

— Kitty, pentru numele lui Dumnezeu!

Fugi mai departe. Sârma atârna de țărui, iar mare parte era înfiptă în pământ. Sârmele se ridicau pe unde călca ea, agățându-se de tivul rochiei. Se împiedică de o pantă. Metalul ruginit, de culoare verde, gri, maro zăcea împrăștiat într-un covor de urzici. Călcă cu cizma într-o baltă. Un cerc larg de apă, nemișcat, ca sticla, se afla în fața ei. Pe suprafața ei se ondulau fără zgomot valuri ușoare, lovindu-se de noroi și pietre.

— Amy?

Vocea lui Kitty părea să vină de departe, stinsă, speriată. Venea din dreapta ei, dinspre est. Amy ieși în fugă din craterul cu apă. Nu mai vedea țăruii și nici urmă de drum.

— Amy!

Se auzea vocea lui Kitty – venea din spate sau din față?

— Sunt aici. Vin!

Dar Amy nu mai avea suflare, iar vocea ei abia dacă se mai auzea. În capul ei se auzeau zgomotele bătăliei. Nici acum nu puteau fi reduse la tăcere. Începu să alerge din nou, cu pământul surpându-se sub pașii ei. Erau cratere peste tot. Era greu să nu aluneci când treceai pe lângă ele. Kitty nu o mai striga. Să fi mers mai departe de una singură? Pe unde era drumul? Amy nu mai era sigură. Lumina devenea tot mai palidă. Undeva, într-o altă lume, soarele apunea.

— Hai înapoi acum, își spuse ea. Dar în mintea ei Edward era cel care îi vorbea: „Întoarce-te, Amy. Întoarce-te acum.”

Încercă să refacă drumul înapoi. În unele locuri, vârfurile ascuțite ale cizmelor ei lăsaseră urme distincte. Dar, după

câțiva metri, urmele s-au terminat. În jur era numai noroi și apă, pământ răscolit și bucăți de calcar. Își căuta în continuare urmele când zări o lumină în depărtare, o mică flacără galbenă, care se mișca nesigură pe pământ. Era pe punctul să strige, când își dădu seama că nu putea fi vorba de Kitty, ea nu avea lanternă.

Lumina deveni mai puternică. Lui Amy i se păru că aude tropăit de copite. Deschise gura să strige din nou, dar sunetul i se opri în gât: își aminti de cuvintele lui Staveley și de călărețul din Beaussart. Se dădu înapoi. Tocul cizmei se lovi de ceva moale și greu. În spatele ei zăceau împrăștiati un șir de saci rupți de nisip. Păși în liniște peste ei. Dintr-o dată, pământul de pe partea cealaltă s-a mișcat sub greutatea ei. Pământul se surpă înainte ca ea să-și poată recăpăta echilibrul. Căzu, alunecând pe noroi. Se agăță de bucățile de pământ care se prăbușeau. Îi intra mizerie în ochi și în gură.

Cu o bufnitură dureroasă își dădu seama că ajunsese la fund. Zăcea acum întinsă într-un șanț. Încercă să se ridice, dar nu putea de durerea ascuțită care o săgeta în glezna dreaptă. Raze slabe de lumină măturau ceața, venind tot mai aproape. Amy își pipăi glezna: nu era ruptă, poate doar și-o luxase. Încă putea să meargă. Încă putea să scape. Deasupra ei se afla o bârnă de lemn care ieșea din peretele de pământ care se prăbușise. Se întinse spre ea, încercând să se ridice. Abia când a ajuns din nou în picioare văzu că ținea în mână o bucată de os. Restul corpului zăcea pe o parte, îndesat în lut, umerii mișcându-se rigid sub forța strânsorii lui Amy. Craniul rânjind și cutia toracică erau de un alb pur. Era întors spre ea, cu maxilarul deschis, ca și cum ar fi vrut să spună ceva.

COMISARUL DE POLIȚIE

Belgia, septembrie 1917

De-a lungul frontului se auzeau fluierături. Dintr-un șanț de comunicații, cam la optzeci de metri în spate, Haslam urmărea al doilea val de pușcași din regimentul Lancashire cum urcau pământul mlăștinos și înaintau greoi înspre țara nimănui, dispărând în noapte, printre pâcla de sârme și fum. În fața lor se găseau trei fortărețe inamice pe creasta Frezenberg. Erau la a treia încercare de a le cucerii în decurs de o săptămână. „Nu facem nimic dacă nu suntem perseverenți”, le spusese colonelul Rhodes la ședința de informare. În față și în spate erau bombardați de obuze. Rafalele de șrapnel luminau cerul deasupra rutelor de aprovizionare. În fața lor, țipetele străpungeau vuietul artileriei și trosnetul neîncetat al mitralierelor: țipetele oamenilor care erau doborâți. Haslam voia să își acopere urechile.

— Mergeți înainte! răzbi până la el vocea sergentului Perry, prin zgomot și frică. Nu trageți de cutiile alea!

Muniția era grea. Cei care le cărau se scufundau până la genunchi în pământul mlăștinos. La adăpostul șanțului de tragere, Haslam șterse murdăria de pe cadranul ceasului:

trebuiau să înainteze spre Beck House în patru minute. Cazemata ar fi trebuit să fi fost ocupată până atunci.

Un țipăt înfrorător îl aduse cu picioarele pe pământ. Spre ei se îndrepta un cal, cu frâiele târându-se de pământ pe lângă el, cu ochii sălbatici și cu coastele pline de sânge. Bărbații s-au împrăștiat pentru a-i face loc în timp ce înainta, prăbușindu-se în șanț, cu copitele zvâcnind. Haslam întâlni privirea înspăimântătoare a animalului pe măsură ce el se ridica în picioare. Se întoarse. Haslam își găsi echilibrul, găsi un periscop și îl ridică deasupra parapetului. Oglinzile erau crăpate. Se uită prin fragmentele sparte, cercetând câmpul de luptă. La trei metri în fața șanțului zăcea un cadavru vechi de câteva zile, cu o șapcă *glengarry*⁶ îndesată sub umăr, cu burta căscată acolo unde șobolanii îi scosese răsunetele. De unde se afla el, putea vedea grămezi de resturi kaki zdrențuite, împrăștiate pe marginile craterelor. Îi luă o clipă să înțeleagă că fiecare grămadă era un cadavru.

La cincizeci de metri distanță, cineva flutura din braț neputincios. Era un băiat rănit la cap, fără cască, care se târa la adăpost. Apoi, explozia provocată de un mortier aruncă o ploaie de pământ sfărâmicios în aer, iar băiatul dispăru.

Haslam învârti periscopul la stânga spre avanpostul Iberian, apoi la dreapta spre Borry: peste tot numai morți și muribunzi, câteva zeci, sute. Nu se vedea niciun semn de progres, nicio dovadă că și-au dus la bun sfârșit obiectivele. Nemții se mențineau încă în liniile lor. Încă două minute și grupul trebuia să plece. Un nod tot mai mare i se puse în gât. Rhodes prevăzuse totul, Haslam era sigur de asta. La ședința de informare era posomorât. Își petrecuse jumătate de

⁶ Șapcă scoțiană tradițională

noapte la telefonul de pe teren, parcurgând coordonatele pentru artileria de pe teren. În restul timpului interogase patrulele, obținând rapoarte despre fiecare centimetru de teren inamic. Haslam se afla în batalion de aproape două săptămâni, dar până acum Rhodes fusese prea ocupat ca să vorbească cu el, mai mult decât să îi adreseze un simplu salut superficial. Poate că el credea că nu prea avea rost să se cunoască, gândindu-se că asta nu va dura prea mult.

Ceva îl trăgea pe Haslam de picior. Privi în jos și văzu curelele unui rucsac abandonat care se înfășuraseră în jurul gleznei sale. Bărbatul căruia îi aparținuse nu se vedea nicăieri. Conținutul rucsacului se revărsase pe jos: scrisori, o cutie de ciocolată, șosete și un mic obiect auriu: un heruvim cu fața neagră și ochii de smarald – un talisman norocos. Haslam îl luă și îl băgă în buzunar.

Se întoarse la periscop. Fumul se risipise. Se uita la avanpostul Beck House, o carcasă de beton, găurită și având urme de zgârieturi, înfiptă adânc în noroi, de la adăpostul căreia pâlpâiau licăriri de focuri de armă. Apoi văzu niște oameni ridicându-se pe linia orizontului. Văzu grenadele cum zburau, câțiva pușcași erau pe partea cealaltă a buncărului. Printr-una dintre porțițe pufni fumul, ca o tuse. Mitraliera amuți. Apoi, se văzură tot mai mulți oameni ieșind din craterele de pe ambele părți, cărându-și puștile, cu brațele legănându-se cu putere, acoperind ultimii metri până la linia inamică. Un bărbat căzu la pământ, împușcat în gât. O lovitură de mortier mai doborî încă doi. Pușcașii au intrat înăuntru cu baionetele, dispărând printre terasamente. Un ofițer cu un pușcă mitralieră Lewis pe umăr îi apără în vizor, luptându-se în continuare să înainteze.

Haslam deschise încărcătorul revolverului său. Până acum trase optsprezece gloanțe, toate într-o țintă de paie. Îi tremurau mâinile. Avea nevoie de ambele pentru a ținti, pentru a apăsa pe trăgaci, chiar și de aproape. În ziua în care ajunsese la batalion, aghiotantul, maiorul Blomfield, îi dăduse câteva sfaturi: „Va trebui să le urăști curajul. Până nu o vei face, nu ne vei fi de niciun folos aici.” Parcă ar fi știut ce trecea prin mintea lui Haslam.

Prima victimă e cea mai grea – asta i-au spus. După aceea devenea mai ușor, tot mai ușor până când nu mai însemna nimic și nu mai avea nimic de pierdut.

Își blocă revolverul.

— Mișcați-vă!

Sergentul Perry repetă ordinul. Plutonul se cățăra peste parapeti. Își purtau încărcăturile în hamuri de piele, cu curelele peste frunte. În grupuri, s-au cățarat spre Beck House, împiedicându-se la fiecare crater, ghemuindu-se printre morți, în timp ce obuzele fluierau deasupra lor. La dreapta lor, pământul era împrăștiat de focurile de arme de calibru mic, care veneau de la distanță, de la marginea razei de acțiune. Haslam începu să creadă că de data asta s-ar putea ca norocul să fie de partea lor și să îl învingă pe inamic. La fel ca restul trupelor din batalionul Lancashire de Est, batalionul șapte din regimentul Manchesters învățase să lupte în Egipt și în Dardanele, în timpul campaniilor crâncene împotriva turcilor. Era mare lucru să știi că orice s-ar fi întâmplat, ei nu ar fi fugit.

Se aflau la cel puțin o sută de metri de Beck House, când pământul, împovărat de explozia unui obuz, se deschise la picioarele lui Haslam. Băltoaca avea un diametru de zece metri, cu niște pasarele așezate pe o parte. Apa era

întunecată și liniștită, la suprafața ei rotindu-se în spirală o peliculă unsuroasă. Pe partea cealaltă un bărbat fără membre zăcea în noroi, cu fața albă privind spre cer. Haslam îngheță. Era prea mult, prea oribil ca să treacă pur și simplu pe lângă el.

— Locotenent Haslam!

Era sergentul Perry. Vocea lui părea să îl intimideze pe Edward și de la distanța aceea.

— Nu vă opriți, domnule!

Haslam alerga, cu cizmele alunecând pe pasarele. În avanpostul de la Ypres oamenii se înecaseră în găurile de obuze, iar camarazii lor se înecaseră încercând să îi ajute. Scândurile se îndoiu sub greutatea lui, apa murdară ieșind printre ele, duhoarea împrăștiindu-se în aer. Staveley și Farrer erau la mică distanță în urmă, cu spatele aplecat, cu ochii fixați pe el – parcă implorând, ca și cum el, un ofițer, i-ar fi putut ține în viață. Farrer era la fel de nou ca și el în batalionul șapte din regimentul Manchesters, era un grăjdar, încă nu împlinise optsprezece ani, complet pierdut într-un teatru de război, planurile superiorilor săi fiind la fel de obscure pentru el ca un cod secret.

— La pământ!

Cu coada ochiului, Haslam îl văzu pe sergentul Perry plonjând la pământ. Un proiectil de obuzier explodează la douăzeci de metri în spatele lui. Haslam se aruncă în noroi, cu mâinile ținând de cască. În jur căzură ca o ploaie pământ, noroi și pietre.

Când privi înapoi, Staveley și Farrer erau amândoi în apă. Staveley ținea o mână pe scânduri și încerca să se tragă afară. Farrer era mai aproape de mijloc. Se zbătea și striga după ajutor. Haslam văzu o pușcă zăcând în noroi. O ridică de țeavă, se târâ până la marginea bazinului și o întinse cât

de mult putu. Farrer se zbătu, încercând să ajungă la ea, dar încă avea cutiile de muniție în spate care îl trăgeau în jos. Harnașamentul de susținere îi alunecase în jurul gâtului.

Haslam înaintă prin apă. Dintr-o dată, picioarele i se scufundară în noroi până la coapse. Nu se mai putea mișca nici măcar un centimetru. Se scufundă, apoi se ridică iar la suprafață, scuipând apa neagră. Haslam se întinse cu pușca, ținând-o de baionetă cu ambele mâini.

— Prinde-te de ea, omule! Prinde-te de ea, pentru numele lui Dumnezeu!

Degetele zgribulite ale lui Farrer au apucat mânerul, dar lemnul era alunecos. Nu reușea să îl prindă. De fiecare dată când ajungea la el, capul i se scufunda sub apă. De fiecare dată îi lua mai mult timp să iasă la suprafață. Tot ce putea face Haslam era să îl privească pe Farrer tușind, înecându-se, cu ochii mari de spaimă. Știa că băiatul avea să se înece sub ochii lui, că nu era nimic de făcut. Atunci îl văzu pe Rhodes.

Comandantul era călare. Se îndrepta spre ei, traversând țara nimănui în trap, ca și cum nu ar fi fost niciun pericol, de parcă făcea asta zi de zi. Nu avea șa, dar își ghida calul cu niște frâie lungi și lejere, care la începuturile lor probabil au fost atârinate la vreo trăsură cu arme. Haslam își dădu seama că se uita la același animal pe care îl văzuse alergând sălbatic: masiv, negru, cu o stea albă în frunte.

„Și-a pierdut mințile!”, gândea Haslam. Privirea mirată a lui Staveley îi confirmă gândul. Rhodes trecu peste marginea craterului și coborî calul masiv în josul pantei, la fel de calm și hotărât de parcă s-ar fi aflat la paradă, animalul răspunzând ca și cum Rhodes ar fi fost singurul călăreț pe care l-a

cunoscut vreodată. Haslam se ghemui, așteptând ca gloanțele să îi străpungă. Era doar o chestiune de timp.

Rhodes fusese transferat de la Deccan Horse, un regiment de cavalerie indian, când armata indiană părăsise Franța. Se spunea că înainte de asta, săvârșise fapte mărețe pe Somme, supunându-i pe nemți într-un atac masiv. Atunci când comandantul îl întrebase de ce se înrola în infanterie, Rhodes răspunsese simplu: „Acesta nu este un război al cavaleriei.”

Avea o frânghie înfășurată într-o mână, pe care a aruncat-o deasupra apei până la locul unde Farrer ieșise la suprafață pentru ultima oară. Farrer încercă să o apuce chiar în momentul în care apa veni din nou peste el.

Rhodes se întoarse pe o parte a craterului, ținând strâns de frânghie. Frânghia rămase țeapănă în spatele lui, iar Farrer ieși la suprafață, agățându-se cu ambele mâini de ea, încă având cutiile cu muniție atârându-i de gât. Când Haslam și Staveley au ajuns la el, întins în noroi, i-au smuls frânghia din mâini.

Rhodes reapăru. Descălecă și conduse calul de frâiele rupte. La nord și la sud, bătălia încă mai făcea ravagii, dar era ca și cum terenul din fața Beck House era protejat de un scut invizibil.

— Ai nevoie de ajutor pentru a te întoarce la batalionul tău? îl întreabă Rhodes pe băiat, în timp ce îl ajutau să își dea jos rucsacul.

Farrer, tușind și ud până la piele, se îndreptă imediat.

— Nu, domnule. Vă mulțumesc, domnule. Vreau să merg înainte așa cum mi s-a ordonat, domnule.

Rhodes se uită spre Beck House.

— Atunci ar fi bine să te grăbești. Și să te prezinți la Cartierul General al batalionului după ce ai terminat. Vreau să ai grijă de acest cal pentru mine. Vei face asta?

Mai târziu, în aceeași zi, inamicul recuceri Beck House cu ajutorul a trei companii de trupe de asalt. Niciunul dintre cei care o apărau nu scăpă cu viață. Nu s-a mai ajuns la amplasamentele de la avanposturile Iberian și Borry. Batalionul lui Rhodes îi acoperi pe pușcașii care au mai supraviețuit, în timp ce se retrăgeau la adăpostul întunericului, purtând cu ei morți și răniți. Apoi, la miezul nopții, Batalionul șapte din regimentul Manchesters primi ordin să se retragă pe poziții de rezervă la un sfert de milă în spatele frontului. Potrivit maiorului Blomfield, atacul i-a costat viețile a opt sute de oameni.

„Comandantul a avut dreptate”, murmură el în timp ce se pregăteau să trimită echipa de cablare.

— Operațiunile minore sunt inutile în acest sector. Liniiile de apărare sunt prea adânci.

Le spusese asta clar soldaților Armatei a III-a, dar ei trebuiau să învețe întotdeauna pe calea cea mai grea.

Haslam nu fusese niciodată părtaș la gândirea lui Rhodes. Comandantul își petrecu ore în șir închis cu o mână de ofițeri superiori și subofițeri, cu grănicerii venind și plecând la orice oră, însă Haslam nu avea nicio idee despre ce era vorba. Își petrecea zile întregi supraveghind verificarea echipamentelor, exersarea manevrelor și listele de pregătire a băilor. Ca și cum asta nu ar fi fost de ajuns, simțea o șovăială în modul în care oamenii se purtau cu el, o notă de

nerăbdare, ca și cum epoleții de pe umerii lui nu ar fi avut ce căuta acolo. Nu fusese testat în acțiune, presupunea el, nu își dovedise abilitățile de conducere. Probabil că nici faptul că sosise cu patru luni mai târziu la batalion din cauză că își rupsese un picior în timpul instruirii ofițerilor nu ajutase prea mult. Iar acum mai era și incidentul cu soldatul Farrer: lui Haslam i se dăduse sarcina de a se ocupa de transport și fusese cât pe ce să piardă un om fără ca inamicul să tragă vreun foc de armă.

Se urcă pe o scară de incendiu și trase cu ochiul la formele întunecate ale unui echipaj de cablare, în timp ce se târau afară din tranșeele de comunicații și dispăreau printre cratere. Era o noapte fără stele, pâlپâitul și zgomotul tunurilor îndepărtate nu erau de ajuns pentru a tulbura liniștea. Știa că ar fi trebuit să se odihnească, să mănânce ceva, dar era prea încordat, șocul și frica provocate de bătălie vibrau în interiorul lui și îl bântuiau un singur gând care creștea și se întărea ca o piatră în stomacul lui: „*Nu pot face asta.*”

Tresări când soldatul Ingham apără lângă el.

— Domnule? Comandantul vrea să vă vadă imediat.

Îndreptându-se spre Cartierul General al batalionului, Haslam își imaginează toate lucrurile pe care le făcuse greșit în ziua aceea. Să fi ales drumul greșit spre Beck House? Ar fi trebuit ca cutia de muniție a soldatului Farrer să fie transportată de doi oameni, în loc de unul singur? Să fi permis ca grupul de cărăuși să se depărteze prea mult? Adevărul era că, din momentul în care ieșise din tranșee, nu se gândise la

nimic altceva decât la a rămâne în viață. Fusesse nevoie de fiecare gram de voință pentru a ajunge atât de departe.

Cartierul general fusese stabilit sub o clădire robustă din cărămidă – o fabrică sau o biserică, care fusese distrusă de focurile de obuze până aproape de jumătate, iar peretele orientat spre est era susținut de un bastion de saci de nisip de trei metri grosime. Două santinele fuseseră postate afară. Treptele coborau spre un interior boltit, luminat de lămpi cu parafină. Lăzi stivuite, o podea bine măturată, anunțuri prinse pe pereți – spațiul avea un aer ordonat în comparație cu ruina mizerabilă de deasupra. Haslam și-l imaginează pe Rhodes în spatele unui birou, având o privire glacială în timp ce dădea sentința. Comandantul era blând cu oamenii săi, spuneau ei, și dur cu ofițerii. La ce s-ar fi putut aștepta un subaltern neglijent? La ce fel de pedeapsă sau umilință? Orice ar fi fost, Haslam speră ca Amy și familia ei să nu audă de ea.

Centrul de operațiuni se afla în colțul îndepărtat al pivnițelor, dar Rhodes nu se afla acolo. Sergentul major al regimentului își ridică privirea din telefon și dădu din cap spre un pasaj din stânga sa.

— Acolo jos, domnule, spuse el fără să se ridice.

Haslam încercă să-și îndrepte uniformă murdară și bătu într-o poartă de fier, peste care fusese întinsă o pânză pentru intimitate. Poarta se deschise larg. Ajutorul lui Rhodes, soldatul Burgess, stătea pe cealaltă parte, ținând într-o mână o cizmă proaspăt lustruită. Făcu un pas înapoi pentru a-l lăsa pe Haslam să treacă.

Rhodes stătea în fața unui lighean, bărbierindu-se cu o lamă de ras tăioasă. Își dăduse tunica și cămașa jos, iar bretelele îi atârnavă libere pe lângă corp. Era pentru prima dată

când Haslam îl vedea fără uniforma completă. Ascunse doar de o cămașă, umerii și brațele lui păreau masive, ca ale unui culturist de la circ. La câțiva centimetri în spatele urechii stângi, Haslam observă o cicatrice albă, curbată, de mărimea unui bănuț, acolo unde nu-i crescuse părul tuns scurt – era o veche rană din copilărie.

— Am auzit că vorbești germana, spuse Rhodes, fără să se întoarcă.

— Germana? Nu tocmai, domnule. Am...

— O știi sau nu?

Haslam își dădu jos chipiul.

— Mă descurc la citit. Am citit rugăciuni, poeme sacre, imnuri.

Cu coada ochiului, l-a văzut pe soldatul Burgess clătănând din cap, ca și cum ar fi fost nemulțumit de lipsa de speranță a răspunsului său.

— Deci ai putea să o înțelegi dacă ai auzi-o?

— Ei bine, dacă ar fi vorba de cântece, domnule, atunci da. Cred că aș putea.

Rhodes se uită pentru prima dată la Haslam, cu o urmă de zâmbet pe buze.

— Ei bine, va trebui să vedem dacă putem organiza un cor, spuse, ștergând lama de ras de o lavetă. Poți pleca acum, Burgess, mulțumesc.

Soldatul Burgess puse cizmele jos și plecă, lăsându-i pe Haslam și Rhodes singuri. Haslam speră să nu fie un semn rău. Se și vedea deja la un post de ascultare în țara nimănui, la câțiva metri de gardurile de sârmă germane. Oamenii se târau pe burtă la miezul nopții, sperând să audă frânturi de informații. Adesea nu se mai întorceau.

— În trei zile divizia se mută la sud, spre Somme și Ancre.

Rhodes începu să-și radă părul de pe gât cu mișcări lente, în sus:

— Va fi o schimbare față de spectacolul de aici.

Haslam a fost surprins să audă că luptele de la Ypres au fost numite un spectacol. Timp de luni de zile au fost principalul obiectiv al operațiunilor britanice. Rhodes nu așteptă ca el să obiecteze.

— Salient este important din motive politice: este ultima bucată din Belgia pe care o deținem. Dar Somme este locul decisiv pentru soarta războiului. Acolo își vor face jocul nemții. Își udă lama de ras și o scutură de marginea ligheanului. Dacă va trebui să luptăm, măcar să o facem acolo unde contează, nu ești de aceeași părere?

Haslam mai auzise astfel de discuții în Anglia, în sala de mese a personalului, în timpul cinelor, când strategia militară era dezbătută de oameni ale căror cunoștințe despre război se limitau la ceea ce citiseră în ziare. I se părea respingător și absurd, dar cu Rhodes era diferit. El nu era un om care vorbea de dragul de a vorbi.

— De ce tocmai pe Somme, domnule?

— Pentru că ținta nemților este Parisul. În schema lor, dacă cuceresc Parisul, războiul e gata. Așa au câștigat în 1870 și nimic nu s-a schimbat de atunci. Având în vedere pozițiile lor actuale, cea mai scurtă distanță până la Paris este de pe Somme. Acolo va trebui să aibă loc operațiunea cea mare.

— Păreți foarte sigur, domnule.

— Chiar sunt. Când se referă la victorie, nemții se imaginează defilând pe Champs-Élysées. Cu greu o pot separa pe una de cealaltă. Trebuie doar să-i ascuți cum vorbesc între ei.

— Vă referiți la prizonieri?

— La ce credeai?

Rhodes își mută atenția la buza superioară. Nu avea mustață, ceea ce era neobișnuit pentru un ofițer, deși regulamentul o impunea pentru majoritatea participanților la război. Ar fi putut părea un soldat obișnuit, dacă nu îl trăda uniforma.

— Aveam un vorbitor de germană, pe căpitanul Miller. Dar a fost rănit la Femy Wood. Îi vei lua tu locul și ne vei ajuta la interogatorii și la altele de acest fel.

— Îmi voi da silința, domnule.

Haslam se feri instinctiv, când zgomotul unei detonări îndepărtate zgudui camera, făcând să cadă firicele de pământ pe podea. Briceagul înțepeni în mâinile lui Rhodes, după care își reluă activitatea.

— Arăți de parcă ți-ar prinde bine o băutură. Uite acolo.

Sprîjinit de perete, făcând notă discordantă cu decorul, se afla un dulap albastru. Pe fiecare geam fuseseră lipite benzi adezive în cruce pentru protecție. Înăuntru, Haslam găsi o sticlă și câteva cani de tablă. Sticla era transparentă și nu avea etichetă.

În timp ce turna, gâtul se lovi de buza canii.

— Îți voi ține companie, spuse Rhodes, uitându-se în oglindă.

Obrajii lui Haslam ardeau. Trecuseră câteva ore de la atac, dar încă tremura. Turnă din nou, de data aceasta ținând cana ferm lipită de gâtul sticlei, deși asta nu făcea decât să înmoaie zăngănitul. Nu putea să îl privească pe Rhodes în față în timp ce îi înmâna băutura.

Rhodes luă o înghițitură și se întoarse la bărbierit. Haslam dădu băutura pe gât. Avea un gust aspru, rășinos, dar exista o oarecare alinare în arsura aceea.

— Este în regulă să îți fie frică, știi? spuse Rhodes.

— Frică, domnule? Eram doar...

— Ar fi o nebunie să nu îți fie. Sau un act de sinucidere. Haide, ia un loc. Nu suntem la paradă.

Era un scaun cu tapițerie în colț. Haslam se așează. În loc de disciplină, Rhodes îi arăta bunătate. Având în vedere circumstanțele, i se păru la fel de miraculos ca și apariția lui în țara nimănui.

— Poți să dormi?

— De obicei da, domnule.

— E un semn bun.

— Restul timpului mi se pare un chin. De îndată ce îmi deschid ochii, încep să...

— Continuă.

Haslam își dori să-și fi ținut gura, dar era prea târziu acum.

— Încep să mă gândesc că voi muri. Aștept să se întâmple asta: glonțul vreunui lunetist, vreun obuz, un ordin de atac. Fiecare oră care trece mă aduce mai aproape de momentul în care se va întâmpla, spuse Haslam, lăsându-și capul în jos. Sunt speriat cam tot timpul. Nu prea sunt un exemplu pentru camarazi.

Rhodes își luă un prosop și începu să-și șteargă săpunul de pe față.

— Și crezi că pentru mine e diferit, doar pentru că am o coroană pe umăr?

— Cum așa, domnule?

— În fiecare dimineață mă trezesc la fel ca tine, cu gândul că nu voi mai apuca ziua de mâine. Mi-e teamă de această posibilitate pentru că e cât se poate de reală.

Recunosc teama asta și o accept. Apoi îmi pun uniforma și îmi continui ziua.

Haslam dădu din cap:

— Dar astăzi, în timp ce erați călare pe acel cal – trebuie să fi știut că ...

Nemții se opriseră din tras – se auzeau focuri de calibru mic, în orice caz.

Rhodes își aruncă prosopul pe umăr și își luă băutura.

— Să înveți sunetul armelor inamice se poate dovedi util. Îți recomand să faci asta. Fiecare armă scoate un sunet destul de specific – ca un... Se gândi o clipă: ca un tub de orgă, deși nu la fel de melodios. De data aceasta sunetele se opriseră de câteva minute, destul de mult ca să îmi dau seama că au ocupat pozițiile din față. În orice caz, operațiunea nu a fost atât de riscantă pe cât ar fi putut părea. Se așeză în fața lui Haslam: bineînțeles că asta rămâne strict între noi. Avea o licărire în ochi: nimeni altcineva nu trebuie să știe, ai înțeles?

— Bineînțeles, domnule.

Rhodes se întoarse cu sticla și umplu din nou paharul lui Haslam.

— *Eau de vie*, producție locală. Un whisky cinstit e prea scump, iar romul din armată e ca otrava.

— Sunt de acord, domnule.

Haslam mai luă o înghițitură. Alcoolul îi amortise deja simțurile. Cu toate acestea, nu se putea opri să nu se gândească la soldatul Farrer, la privirea lui plină de teroare, la sentimentul de neputință totală pe care îl simțise. Se întreba dacă Rhodes spunea adevărul.

— Cred că și tu ai fi făcut la fel în locul meu, spuse Rhodes. Ai fi făcut tot ce îți stătea în putință ca să îl salvezi pe băiat.

Haslam dădu din cap:

— Nu sunt atât de sigur. Nu știu dacă îmi pasă atât de mult.

— Dar îți va păsa. Vei înțelege în timp.

— Ce să înțeleg, domnule?

Pentru un moment, Rhodes se pierdu în gânduri, apoi se ridică și își luă cămașa de pe spătarul scaunului.

— Un ofițer trebuie să pună bunăstarea oamenilor săi mai presus de propria persoană, fără ezitare. Nu trebuie să le ceară nimic care să nu fie necesar și pe care nu este pregătit să îl facă el însuși. Nu trebuie să-i expună niciodată inutil la pericole. Iar oamenii lui trebuie să știe asta, să o vadă și să nu aibă niciun dubiu – pentru că vor face orice pentru un astfel de conducător.

Începu să-și încheie manșeta cu mișcări energice, deși nu se poate să fi dormit mai mult de câteva ore în ultimele două zile.

— Cu alte cuvinte, trebuie să fie ca un tată pentru oamenii lui, spuse el, privindu-l pe Haslam. Măcar să se comporte ca unul.

Un alt zgomot îndepărtat zgudui clădirea. De data aceasta, Haslam nu se mai mișcă. Îi devenise clar dintr-o dată că Rhodes știa totul despre el: despre munca sa, educația, chiar și caracterul lui. Haslam începuse să simtă că era invizibil, irelevant, dar se părea că se înșelase amarnic.

— Metafora nu e perfectă, adăugă Rhodes în timp ce își lega cravata în oglindă. Tatăl meu ne-a pus pe toți în pericol,

gândindu-se că Dumnezeu sau Providența ne va proteja. Asta l-a costat viața, atât a lui cât și a mamei noastre.

Haslam auzise lucruri despre familia lui Rhodes: frânturi de zvonuri care circulau printre camarazi, fără a li se cunoaște sursa și fără a fi confirmate. Rhodes crescuse în India. Părinții lui fuseseră misionari creștini. Fuseseră atacați de niște tâlhari și tăiați în bucăți. Rhodes, pe atunci un băiat de vreo șapte sau zece ani – Haslam auzise mai multe versiuni ale poveștii – fusese martor la tot dintr-o ascunzătoare. Era doar una dintre poveștile pe care le spuneau despre el și nu cea mai fantastică. Ceva în felul în care Rhodes se comporta părea să alimenteze imaginația oamenilor.

— Spune-mi, de ce ai ales batalionul Manchesters? întrebă el, în timp ce se încheia la cămașă. Nu e tocmai zona ta de confort, nu-i așa?

— Tatăl meu a servit în acest regiment, spuse Haslam, acum aproape treizeci de ani. M-am gândit că nu ar strica să îi calc pe urme.

Rhodes dădu din cap:

— În cazul meu a fost vorba despre un unchi, tot cam pe atunci. Mă gândesc că e destul de posibil să se fi cunoscut.

— Da, se prea poate, domnule.

— Nu a făcut niciodată referire la asta? Pe unchiul meu îl chema William.

Haslam dădu din cap dezaprobator.

— L-ai putea întreba.

— Pe tatăl meu? Haslam privi la paharul său. Nu pot. Nu mai trăiește.

Rhodes ezită.

— Îmi pare rău. S-a întâmplat recent?

Haslam clătină din cap din nou.

— S-a întâmplat mai demult. În orice caz, nu el m-a crescut. Nici măcar nu mi-l amintesc prea bine.

— Înțeleg. Deci așa a stat treaba? Pentru un moment, Rhodes se adânci în gânduri, de parcă copilăria lui Haslam fusese un subiect mult dezbătut până atunci. Deci suntem orfani amândoi.

— Da, domnule.

— Nu ai fost crescut într-un orfelinat, nu?

— Ba da, domnule. Timp de câțiva ani.

— Așa, deci? Și totuși... Rhodes luă sticla și se uită la ea. *Eau de vie* era aproape pe terminate. Când ți-ai completat candidatura pentru post, cererea ta a fost susținută de nimeni altul decât Sir Evelyn Vanneck.

Împărți ce mai rămăsese în sticlă:

— Cum a ajuns un orfan să aibă astfel de relații?

Rhodes se așează din nou, cu ceașca în ambele mâini, aplecându-se în față pe coate. Haslam îi spuse adevărul. Îi povesti cum el și nepoata lui Sir Evelyn deveniseră iubiți, cum se logodiseră cu câteva zile înainte ca el să plece în Franța, cum îl întâlnise pe Sir Evelyn într-o zi însorită în Cambridge.

— Și familia ei te-a acceptat așa, pur și simplu?

— Nu.

Haslam se trezi că râde. În trecut, amintirea acelui moment îl înfuria mereu.

— Nu prea erau de acord – în special mama lui Amy. Bineînțeles că erau prea politicoși să mi-o spună în față, iar eu eram prea naiv ca să observ, la început. Dar aș fi putut la fel de bine să am semnul lui Cain. Cam așa sunt ei.

— Așa am auzit și eu.

— Odată ce am obținut postul, lucrurile s-au schimbat, bineînțeles. Nu mai puteau obiecta, nu în mod direct cel puțin. Lumea se așteaptă să susții membrii armatei, indiferent de trecutul lor.

— Înțeleg, zise Rhodes în timp ce se lăsă pe spate. Deci alăturându-te armatei ai devenit de neatins, din punct de vedere social.

— Ai putea spune și așa.

— De asta ai făcut-o?

— Da, domnule. Asta și...

— Îți era mai teamă de familia Vanneck și de ceea ce ar fi gândit despre tine, decât de nemți?

Rhodes izbucni în râs. Haslam simți cum se înfierbântă la față. Oare comandantul său îl putea citi la fel de bine cum îl citea pe inamic?

— Da, cred că aveți dreptate, domnule. Într-o oarecare măsură.

— Erați profesor, nu? O meserie care era privilegiată. Deci ați avut de ales, nu?

— Da, domnule.

Haslam se gândi să-i spună lui Rhodes adevărul despre toată povestea, un adevăr pe care nu îl împărtășise de bună-voie cu nimeni, nici măcar cu Amy. Avea sentimentul irațional că Rhodes ar fi apreciat încrederea pe care i-o arăta, poate chiar i s-ar fi părut ceva valoros.

Haslam se înrolase în toamnă, părăsind școala la o lună după ce începuse noul semestru. Cu câteva zile înainte de asta, directorul îl chemase în biroul său „la o mică discuție”. Aflat la adăpostul biroului său, directorul începuse prin a-și cere scuze pentru că îl pusese pe Haslam într-o situație imposibilă: una în care trebuia să aleagă între interesele

elevilor săi și dorința firească de a-și servi țara în război – o dilemă a cărei rezolvare fusese desființarea imediată a postului său. Haslam fusese prea șocat și dezorientat pentru a protesta. Plecase imediat de la școală, fără să se oprească să-și ia pălăria sau haina, lăsându-și chiar și partiturile în urmă. Nimic nu îl pregătise pentru această nenorocire: pierderea bruscă a postului, a mijloacelor de trai, a singurului loc în care se simțise vreodată ca acasă. Își păstrase pentru sine părerile despre război, știind că acestea nu vor fi pe placul celorlalți membri ai personalului, cu atât mai puțin al șefilor. În orice caz, directorul nu era șovin. Doar de curând se străduise să sublinieze cât de valoros era Haslam pentru școală, ca și cum dorise să îi împiedice orice impuls patriotic de a se înrola. Și acum, Haslam devenise brusc de prisos. Cu ce greșise? Ce spusese oare?

Continuase să meargă, fără vreo direcție anume, cu gândurile într-un tumult de furie și frică. Ce avea să facă acum? Cum se va descurca? Nu putea să se înscrie la o altă școală fără recomandări de la vechea școală, dar oare le va primi? Toată lumea s-ar gândi că pur și simplu încerca să se sustragă serviciului militar, că era un laș – nu genul de om care să impună respect, chiar și în fața școlarilor. De ce să respecte un om care nu se respectă pe sine însuși?

Edward ajunsese la capătul terasei unde se afla casa mătușii lui Amy. Era mijlocul după-amiezii, prea devreme ca Amy să se fi întors de la muncă, de la centrala telefonică. Se hotărâse să aștepte, să o întâmpine în stradă și să îi povestească ce se întâmplase.

Cât timp stătuse acolo, la colț, panica îi dispăruse încet-încet, fiind înlocuită de o viziune clară a ceea ce avea de făcut. Urma să fie chemat să se înroleze și va refuza. Se va

declara vector de conștiință și va trebui să înfrunte ceea ce va urma. Fiind bărbat în putere, cel mai probabil va fi trimis la închisoare pe durata războiului, poate chiar mai mult, în funcție de starea de spirit a temnicerilor și a națiunii. Va suferi pentru convingerile sale, dar venise vremea să fie supus la un test. Era ușor să ai niște principii, atunci când nu trebuia să le aperi.

Clopotele băteau ora șase. Va suferi umilirea, va suporta disprețul și își va ispăși pedeapsa în închisoare, dacă se va ajunge la asta. Și când, în sfârșit, va fi eliberat, Amy Vanneck – care ar fi suferit același tratament în absența lui, care ar fi fost îndepărtată de familie și de prieteni, lăsată să se descurce singură – l-ar fi așteptat în fața porților.

Rhodes îl privea, cu capul într-o parte. Aștepta o explicație.

— Am vrut doar să îmi fac datoria, domnule, spuse Edward.

Martie 1918

...Ziua în care l-am văzut pe Rhodes călare, înfruntând moartea, a fost momentul în care mi-am dat seama că el nu e la fel ca ceilalți comandanți, nici ca ceilalți oameni. E un lucru straniu Amy, însă acolo unde e el, parcă te-ai afla în centrul lumii. Când ai parte de atenția lui, e imposibil să privești în altă parte sau să te gândești la altceva. Nu are nimic de-a face cu rangul lui. Forța personalității lui e ca un vortex: după un anumit punct nu ai cum să îi rezisti, nu mai e cale de întoarcere. Cred cu adevărat că majoritatea oamenilor se tem mai mult să nu îl dezamăgească pe el decât se tem de inamic. Cuvântul lui e lege. Cu siguranță că Regulamentele regale nu contează la fel de mult, niște vorbe goale ale unor birocrați permisivi. Mi-a luat ceva timp să apreciez asta la el, pentru că, mai presus de toate, am fost mereu foarte mândru, reticent să urmez pe cineva și ușor disprețuitor la adresa celor ce o făceau. Dar sub conducerea lui Rhodes suntem cu toții eliberați de frică. El preia frica asupra lui, frica fizică și cea sufletească. Aceasta este cheia. Avem încredere în Rhodes. Colac peste pupăză, se pare că are o părere foarte bună despre mine. Nu înțeleg de ce, ce am făcut să merit asta, dar când vorbește cu mine în particular e ca și cum am fi vechi prieteni, spirite înrudite care împărtășesc ceva mai profund decât împrejurările războiului.

Mi-aș dori să îți pot explica ce urmează, ce înseamnă ceea ce se petrece. Ultimul lucru pe care mi-l doresc este să existe momente de tăcere între noi la terminarea războiului, nu vreau să avem lucruri despre care nu putem vorbi și pe care nu ni le putem împărtăși. Asta observ acum în scrisorile pe care camarazii mei le trimit acasă. Vorbesc despre orice altceva mai puțin despre ceea ce facem de fapt aici. Majoritatea oamenilor și-au

pierdut orice speranță că ar mai putea fi înțeleși, nici măcar de cei dragi. Mă deranjează asta.

Rhodes spune că războiul e un pas înainte. Soldatul de rând nu luptă pentru ceva ce a avut – ceea ce oricum era puțin, ci luptă pentru un nou început, în care puterea nu mai este transmisă din tată în fiu ca o moștenire de familie. Trebuie să facem să aibă loc acest nou început sau nu va fi nicio victorie, războiul nu va avea niciun sens. Nu știu cum va arăta această nouă lume, cum vom ajunge la ea sau cum va funcționa, dar am încredere în Rhodes când spune că se apropie venirea ei.

Orice s-ar întâmpla, nu ne putem întoarce la ce a fost. Nu ne vom mai putea preface că nu am văzut ce a fost deja văzut, că cele întâmplate nu s-au întâmplat, nu pentru noi. Nu vom mai fi vreodată copii, fără putere, docili și lipsiți de păcat.

Franța, martie 1919

Amy văzu chipul cuiva în cercul palid de lumină. Înainta spre ea odată cu lanterna, de-a lungul șanțului. Glezna îi pulsa dureros în cizmă. Rămase neclintită. Cea mai mică mișcare ar fi dat-o de gol.

Silueta devenea mai întunecată pe măsură ce se apropia, trecând prin ceață. Deosebi o cagulă kaki, un chip tras la față, cu ochii mari și oblici, ca un animal nocturn. Soldatul era înalt și bine făcut, dar haina părea să fie prea mare pentru el. Purta o centură cu un pistol de semnalizare îndesat în ea. Îl mai văzuse cândva undeva.

Se opri la câțiva metri și se ghemui. Amy îl privi printr-o încrengătură de mărăcini și sârmă. Probabil îi văzuse urmele de pași, dar nu se uita la pământ, ci stătea și asculta.

— Amy?

Era vocea lui Kitty. Nu plecase până la urmă. Amy nu îndrăzni să îi răspundă. Străinul se ridică. Într-o clipă se află lângă ea, cu lanterna ațintită deasupra ei.

— Căutați ceva, domnișoară? întrebă el.

Lui Amy îi trebui un moment să își recapete suflarea.

— Ar fi trebuit să rămâneți pe drum.

Soldatul era un nordic. Se aplecă și îi oferî o mână. Purta mănuși cu degetele tăiate.

— Aici nu e un loc unde ați vrea să vă plimbați.

Kitty încă îi striga numele.

— Sunt aici! Sunt bine!

Amy îl lăsă pe soldat să o prindă de braț. Se cățără pe peretele șanțului care se prăbușise, ușor și simțind durere, evitând să calce pământul moale și oasele din jur. Șanțul trebuie să fi traversat un loc de înmormântare. Regimentul șapte descrisese cu exactitate acest lucru: cum câmpurile de luptă erau într-o stare mult mai proastă acum decât în timpul războiului.

— Puteți merge?

— Cred că da.

Soldatul îi dădu drumul la braț și se întoarse.

— Catârul nostru a fugit. S-a auzit un zgomot, un animal. Am încercat să...

— Trebuie să fi fost un câine vagabond.

— Suna mai degrabă a...

Dar Amy nu mai era sigură de ce auzise. Căpitanul Mackenzie le avertizase că zona aceea le putea juca feste.

— Oricum, v-am găsit catârul, spuse soldatul.

Atunci Amy îl recunoscuse.

— Ești unul dintre oamenii căpitanului Mackenzie, nu-i așa? Sergent...?

— M-a rimis să văd dacă sunteți bine, fiind întuneric și toate cele.

Ar fi trebuit să ghicească. Amy simți că ar trebui să dea mâna cu sergentul, dar diferența lor de statut făcea ca ideea să fie prea ciudată.

— Eu sunt Amy Vanneck.

— Știi cine ești.

Sergentul continuă să meargă mai departe, ținând lanterna aplecată înspre pământ.

— Ar fi bine să mergem.

Amy se opri.

— E un om acolo în spate, în tranșee. Adică, rămășițele lui sunt acolo. Le-am văzut.

Farrer continua să meargă.

— Încă mai sunt o mulțime pe aici. Îl voi informa pe căpitan.

Într-un minut ajunseră din nou la drum, unde îi aștepta o căruță, la care era înhămată o pereche de cai, care suflau aburi pe nări. Catârul lor era deja legat în spate.

— Sergentul ne va însoți la Bertrancourt, spuse Kitty, fiind evident că era nerăbdătoare să plece. Foarte grijuliu din partea căpitanului Mackenzie. Șchiopătezi. Ești bine?

— Doar o luxație, nimic grav.

Caii nechezau. Încă nu era complet întuneric, iar ceața acoperea ușor pământul. Soldatul apucă frâiele. Fără a mai spune ceva în plus, Kitty se urcă în spatele căruței, fără să țină cont de mirosul de dezinfectant și mulțumită să ocupe un loc unde în mod normal erau puse cadavrele.

Au ajuns la fermă mult după lăsarea întunericului. Doamna Desmoulin avea niște supă pe aragaz, pe care o servi cu felii de pâine neagră. Kitty se așeză la masă fără a obiecta, dar Amy nu avea poftă de mâncare. Stătea la masă cu ochii în castron. În ciuda oboselii, încă avea sentimentul că se afla aproape de locul unde era Edward, că ar fi putut

da de el. Nu știa ce reprezenta *Two Storm Wood* pentru căpitanul Mackenzie, de ce nu se dorea menționarea numelui, dar însemna ceva. Și în ciuda descurajării lui, asta îi dădu o licărire ușoară de speranță.

Amy dădu pe gât un pahar de vin și se privi cu coada ochiului într-o oglindă care atârna într-un colț al bucătăriei. Părul ei era plin de țărână, iar pielea îi era stropită cu noroi. La mâna dreaptă avea două unghii rupte, în timp ce celelalte erau pătate de sânge. Se întreba ce ar fi crezut căpitanul Mackenzie despre ea așa — fără pălărie, cu hainele zdrențuite — și își dădu seama că nu îi păsa.

Doamna Desmoulin se uita pe fereastră în curte. „*Pourquoi est-ce qu'il est toujours là?*” Pe față îi jucau raze de lumină. Amy își întinse gâtul ca să vadă de unde veneau. Omul trimis de Mackenzie încă era afară, la căruță, stând ghemuit lângă unul dintre cai, cu lanterna la pământ.

— Aș vrea să îi duc niște mâncare, spuse Amy. Săracul, probabil că e lihnit de foame.

Doamna Desmoulin se încruntă: „*Les soldats ont assez à manger, Mademoiselle*”⁸

— Nu contează.

Amy puse niște pâine și brânză într-un șervețel și ieși schiopătând în grădină. Sergentul verifica una dintre copitele calului.

— Mi s-a părut că nu merge prea bine, spuse Amy. Oare schioapătă?

Animalul încă mai respira greoi și scotea aburi pe nări.

⁷ De ce mai este încă acolo?

⁸ Soldații au destulă mâncare, domnișoară.

— Am crezut că era vorba de o piatră, dar nu am găsit niciuna. Nici vreo fisură.

Sergentul lăsă copita jos cu grijă, ca și cum ar fi umblat cu ceva prețios și delicat. Majoritatea cailor armatei, mii de cai, erau sacrificați pentru carne. Amy auzise despre asta de la doamna Pinégal, în Amiens. Doar câțiva erau aduși acasă.

— Ți-am adus ceva să mănânci, în semn de mulțumire. Nu e prea mult...

Amy îi întinse șervețelul. Sergentul se uită la el. Îl văzu cum înghite în sec.

— Am rația mea, vă mulțumesc, domnișoară.

— Mă voi face de râs dacă mă întorc cu ea înapoi. Mă aștept ca doamna Desmoulin să se simtă jignită.

Sergentul luă pachetul cu reținere și îl băgă în buzunar.

— O supără ceva?

— Tendoanele, cel mai probabil.

Mâna sergentului ajunse să se odihnească la câțiva centimetri deasupra copitei. Calul nu se mișcă.

— Va fi bine.

— Scuze, nu ți-am reținut numele, spuse Amy.

— Farrer. Jonas Farrer.

Amy își aminti de numele acesta din una din scrisorile lui Edward.

— Era un bărbat pe nume Farrer în batalionul șapte din regimentul Manchesters. Aproape că era să moară înecat la Ypres.

Sergentul își trecu mâna peste piciorul drept al calului, îndoindu-l ușor la încheietură.

— Cum ai auzit despre asta, domnișoară?

— De la Edward... logodnicul meu. Mi-a povestit că un tânăr soldat fusese salvat de un ofițer, un anume colonel

Rhodes. Nu putuse să creadă ce îi văd ochii, spuse Amy ghemuindu-se la pământ. Despre tine era vorba?

— Da.

Lanterna lumina în spatele lui Farrer și ea nu îi putea vedea ochii.

— Înseamnă că l-ai cunoscut pe... Probabil că îl știi pe căpitanul Haslam.

— Gradele inferioare nu ajung să cunoască ofițerii. Noi primim ordinele lor, asta e tot.

— Dar știi ce s-a întâmplat cu el?

— A dispărut, nu-i așa?

— Unde? Știi unde a fost văzut ultima oară?

Farrer clătină din cap.

— Nu vă pot ajuta, domnișoară. Nu am fost acolo.

— Dar ai spus că... Unde erai?

— Eram în spitalul de campanie, cu brațul rupt.

— Și te-ai mai întors?

Farrer continuă să examineze piciorul calului, degetele lui plimbându-se de-a lungul coamei scurte și încâlcite.

— Da, m-am întors.

Parcă era un mic miracol faptul că întâlnise un supraviețuitor din batalionul lui Edward. Întrebările se adunau în capul lui Amy.

— Am fost trimis la Jeumont, la Comandamentul Brigăzii. Mi-au spus că nu mai supraviețuise nimeni. O mulțime de oameni muriseră pe frontul Hindenburg și după aceea, spuse Farrer gânditor. Pe atunci l-am pierdut pe comandant.

— Pe colonelul Rhodes?

— Întotdeauna găsea el o soluție. Nu lăsa nimic în voia sorții, niciodată. De aceea am rezistat atât de mult pe front.

— Șaptezeci și cinci de zile parcă.

Sergentul se ridică în picioare și începu să desfacă frâiele.

— I-am împins înapoi, puțin câte puțin, i-am alungat de pe creasta aia nenorocită. Nimeni nu mai reușise asta înainte. Nemții știau că sunt pe locul doi.

Una dintre curele se desprinse cu zgomot.

— Au învățat asta pe calea cea grea. Căpitanul H. avea un spirit de luptător în el, pot să garantez asta.

Era un compliment, condoleanțe rostite de un soldat, nimic care să te pună pe gânduri – cel mai probabil nici nu era adevărat.

— Adică era curajos?

— Așa cred.

— Și mai cum?

Farrer își aținti privirea asupra ei.

— Nu vă mai chinuiți singură, domnișoară.

— Spune-mi.

— Cu tot respectul, domnișoară, dar o femeie nu se preocupă cu astfel de lucruri.

— Ei bine, eu da.

Farrer dădu din cap:

— Domnii stau în spate – asta obișnuia să spună comandantul. E de înțeles că și doamnele la fel, așa cum sunteți și dumneavoastră.

— Vă rog, spuneți-mi la ce v-ați referit, sergent?

Farrer își trase unul dintre hamuri pe umăr, privindu-o sceptic pe Amy.

— Era un om de nădejde într-un raid în tranșee. Asta am vrut să spun. Se pricepea să se deplaseze noaptea, fără acoperire, să prindă vreun ofițer pentru interogatoriu, dacă era destul de discret. Nu oricine se pricepea la mânuit cuțitele

cum o făcea el. Nu e același lucru ca atunci când împuști un om la distanță – atunci ai o uniformă în vizor.

Dădu din cap de parcă amintirea aceea i-ar fi fost dragă.

— De aceea comandantul i-a dat în grijă un regiment fără să stea pe gânduri. Era rapid și discret.

Farrer își trecu degetul în jurul gâtului, mimând un gest de înjunghiere. Pielea lui Amy se încreți.

— Nemții se temeau de el mai ceva ca de diavol: erau găsiți oameni cu gâturile tăiate și nici urmă de noi, de parcă am fi fost niște fantome, spuse el, dând iar din cap. Comandantul își pusese toată încrederea în căpitanul H. Ați putea spune că era lumina ochilor lui.

Amy auzi un zgomot. Kitty era la câțiva metri în spatele ei, destul de aproape să fi auzit tot ce au vorbit. Se uită pentru o clipă, apoi plecă.

Amy se ridică în picioare. Nu voia să audă mai multe.

— Eu trebuie să... Vă urez noapte bună de acum. Vă mulțumesc, sergent Farrer.

— Noapte bună, domnișoară, spuse Farrer, întorcându-se la calul lui. Să dormiți bine.

Amy se grăbi să ajungă la grajduri. Era târziu și avea nevoie să doarmă – mai întâi să se spele, să se curețe de sânge și murdărie, iar apoi, de dimineață, se va hotărî ce va face. Nu avea să se gândească la asta la noapte. Nu avea să se gândească la ceea ce Farrer îi povestise și nici la vocile care se auzeau în ceață. Nu se va gândi la nimic.

Kitty se dezbrăca, cu spatele la ușă. Amy se duse la chiu-vetă, umplu ligheanul cu apă și se dezbracă până la brâu, având pielea de găină pe întreg corpul. Își frecă fața cu mâinile. Apa se făcu maronie. Privi în oglinda crăpată care

atârna deasupra chiuvetei. Fața ei era lovită și umflată, avea buza de jos tăiată. Trebuie să se fi lovit la față când a căzut.

Auzi căruța lui Farrer ieșind din curte. Începu să tremure, fiind cuprinsă de un val ciudat de amețeală care o împiedica să gândească sau să simtă. Se sprijini de perete.

Kitty nu observă.

— Știi ceva, Amy? Cred că lui Mackenzie i-a plăcut de tine.

— Mackenzie? Întrebă Amy în timp ce respiră adânc o dată, apoi încă o dată. Amețelea se mai domoli. Despre ce vorbești?

— După cum se uita la tine. Și faptul că a fost atât de politicos.

— Voia doar să scape de noi.

Amy se așează pe pat și își scoase cizmele. Glezna ei dreaptă era umflată și inflamată. În mintea ei văzu un cuțit, lung și îngust, cu un tăiș curbat.

— Amy, cineva trebuie să se uite la glezna ta.

— Ce?

— Glezna ta.

— E în regulă.

Oare cuțitul era curbat sau era drept? Cât de lung era? Farrer se juca cu mintea ei. Numai asasinii aveau cuțite, ofițerii aveau revolvare.

— Ei bine, noapte bună, Amy.

Patul de deasupra ei scârțâi. Amy își trase pe ea cămașa de noapte. Edward nu îi spusese niciodată prea multe despre raidurile din tranșee. Menționase despre ele în treacăt în scrisorile lui, ca și cum erau ceva obișnuit. Înainte de a pleca în Franța, îi promisesese că îi va împărtăși experiențele de pe

front, dar undeva între Ypres și Ancre uită de această promisiune.

— Te-am văzut vorbind cu sergentul acela, spuse Kitty.

— Farrer.

— Ce voia?

— Unul dintre cai șchiopăta.

— Ne urmărea și înainte, când eram cu căpitanul Mackenzie.

— Nu asta făceau toți? Păream niște ființe venite din altă lume.

În lumina palidă a felinarului, Amy îl zărea pe caporalul Staveley, tovarășul lui Farrer din regimentul șapte, cum își freca talismanul norocos între degete. Se apucă să dea flacăra mai încet.

— Nu stinge încă lumina, Amy. Mai las-o încă puțin.

— Bine.

Staveley supraviețuise războiului. El încercase să se sinucidă abia după ce războiul se încheiase.

— Amy? vocea lui Kitty era nesigură, de abia dacă se auzea. Omul acela, sergentul Farrer, era...? Îți povestea despre Edward?

— Da.

— Edward nu ar fi putut să facă toate lucrurile acelea... nu în modul în care le povestise el. Edward al tău nu ar fi făcut asta. Sunt sigură că niciodată nu ar...

— Poate că sergentul doar se distra pe seama mea. Du-te la culcare, Kitty. O să vorbim dimineață.

— Bine.

Scârțâitul patului se opri. Amy începu să își dea jos cio-
rapii. Inima încă îi bătea cu putere și nu o putea liniști. Nu
putea fi vorba decât de frică – pentru ea însăși și pentru

Edward, frică față de locul în care ajunsese, frică de ce ar putea face.

Kitty părea să îi împărtășească gândurile.

— Amy? Îmi pare rău, dar nu cred că ar trebui să rămânem aici, atât de aproape de câmpurile de luptă.

Amy se gândea că ar fi trebuit să fi venit mai devreme.

— Nu am crezut niciodată că va fi așa. John nu mi-a povestit niciodată cum a fost...

Poate că Kitty nu știuse nimic, într-adevăr. Nu că asta ar fi făcut vreo diferență. Cei care știuseră, la fel ca Amy, nu au fost implicați la rândul lor în acele evenimente.

— Credeam că oamenii vor dori să ne ajute, spuse Kitty. Credeam că vor fi de partea noastră, dar prezența noastră nu e binevenită. Nici măcar soldații nu ne vor aici. Puteam să le citesc asta în ochi.

— La fel și eu.

— Nu cred că voi înțelege vreodată ce s-a întâmplat aici. Poate că e mai bine așa. Poate de aceea John nu mi-a spus nimic despre asta.

— Poate că da.

— Și nu îl voi găsi niciodată, așa-i? Locul acesta e atât de întins. Și sunt atâția oameni dispăruți: mii și mii de oameni. Ce aş putea face? Dacă John ar mai fi în viață, mi-ar spune să stau departe de asta.

Vocea lui Kitty se înăbuși. Plângea.

— Totul e în regulă, spuse Amy. Ne vom întoarce în Amiens. Vom pleca mâine.

— Ești sigură?

Amy se întinse pe pat și se înveli cu o pătură.

— Bineînțeles.

— Îmi pare atât de rău, Amy. Cred că aş putea să o iau razna aici.

— Îi vom trimite o telegramă familiei tale ca să o înștiințăm de venirea ta. Poate te vor aștepta la Folkestone.

— Încă nu. Ar trebui să rămânem o vreme în Amiens, să mai facem niște cercetări. Poate căpitanul Mackenzie va descoperi ceva.

— Eu voi rămâne aici, Kitty.

— Aici? Kitty se ridică deodată. De una singură?

Felinarul ardea ușor, cu flacăra mică și slabă. Amy simțea cum câmpurile de luptă se făceau tot mai mici, simțea un fel de atracție către ele, ca o masă întunecată, un vortex.

— Trebuie să rămân aici în caz că îl vor găsi, pentru a-l putea identifica. Și trebuie să continui să îl caut cât încă mai am timp.

— Dar Amy...

— Nu te teme pentru mine. Nu e nimic aici în afară de oameni morți. Ce ar putea să îmi facă?

— Dar căpitanul Mackenzie a spus...

— Nu îl pot lăsa pe Edward aici. Nu îl pot dezamăgi din nou. E singura mea șansă.

Flacăra felinarului se aprinse cu putere, apoi se stinse brusc.

— Kitty, ai vrut să știi ce înseamnă să fii îndrăgostită. Ei bine, despre asta e vorba.

Sub câmpul de luptă, tunelurile erau înguste și joase. Mackenzie alerga aplecat în față, urmărind lumina, cu umărul ferindu-se de pietrele ascuțite și degetele murdare de sânge și praf. Deasupra lui, în depărtare și ferit auzului, se auzea un zgomot neîntrerupt de tunuri care răsuna sub pământ.

— Opriți-vă, pentru numele lui Dumnezeu, opriți-vă odată!

Praful se aduna în aer și îi intra în gură. Sunetul propriei tuse răzlețe îi răsuna în urechi ca bâzâitul unei muște.

Tânăra femeie era în față, ținând un felinar în fața ei, silueta ei profilându-se pe pereții canelați ai șanțului. Trebuia să o avertizeze, dar ea nu privea înapoi și nici nu dădea vreun semn că l-ar auzi. Tunelul devenea mai jos și mai îngust. Se târa în mâini și pe genunchi, tușind în continuare, simțind un gust metalic în gură. Trebuia să o oprească înainte să fie prea târziu. Nu putea să o lase să vadă ce se afla în față, nu putea să o lase să găsească cadavrele.

Apoi, lumina din față dispăru. Rămase singur în întuneric. Aerul deveni mai dens și mai uscat. Era greu de respirat. Trebuia să iasă de acolo, să se întoarcă la suprafață. De ce o urmăse? De ce nu-l așteptase? Se lipi de peretele

tunelului, încercând să tragă aerul în plămâni ca să nu se panicheze. Pe măsură ce respirația îi revenea la normal, își dădu seama că auzea niște șoaapte.

Nu-și putea da seama dacă veneau din spatele sau din fața lui. Parcă ieșeau din pereți. Femeia avea dreptate: încă se aflau oameni aici jos, doar că nu mai erau umani. Oare câți erau? Cât de aproape se aflau? Îi trebuia niște lumină. Nu voia să moară în acel întuneric sufocant.

Îi veni brusc o idee: chibrituri! Avea chibrituri la el. Se aruncă în genunchi și începu să caute în haină. În care buzunar erau? Cel din stânga era gol. Oare le folosisese pe toate? Oare le aruncase pentru că erau umede? Șoaпtele se auzeau tot mai tare și mai aproape. A încercat în celălalt buzunar. Degetele găsiră cutia. Se rostogoli pe spate. Cu mâinile tremurând, scoase un chibrit și se pregăti să îl aprindă. Atunci o auzi pe tânăra femeie țipând.

Se trezi la sunetul caporalului Reid ciocănind la ușa cazărмii sale. Veniseră detașamente de la Direcția din Péronne, cerând un răspuns până se vor întoarce înapoi.

Mackenzie se ridică, liniștindu-se. Fusese o variație a aceluiași vis pe care îl tot visa în fiecare noapte de când făcuse descoperirea de la *Two Storm Wood*. Se bucura să aibă ceva practic de rezolvat, care să-i distragă atenția. Își aruncă în grabă hainele pe el și petrecu o oră pregătindu-și raportul. Apoi luă o căruță traversând creasta Serre spre ruinele din Miraumont, unde majoritatea regimentului se afla la muncă. Norii începuseră să se împrăștie, iar dinspre est sufla un vânt puternic.

Râul Ancre avea o lățime de doar câțiva metri în amonte, dar bombardamentele au distrus malurile. Apa inundase terenul din jur, transformându-l într-o mlaștină. Ploile recente înrăutățiseră lucrurile: găurile de obuze deveniseră lacuri, tranșeele deveniseră adevărate canale, stătute și murdare. În unele locuri, oamenii lui Mackenzie au săpat canale de drenaj, dar multe dintre locurile de înmormântare consemnate au rămas sub apă, iar căutarea în terenul mlăștinos era aproape imposibilă.

Locotenentul Aldridge își lăsase mijlocul de transport la adăpostul unei ridicături calcaroase, alături de epava ruginită a unui tanc Mark IV. Mackenzie se dădu jos. Își croi drum de-a lungul unui front nemțesc de tragere, căutând o breșă în sârmă, când auzi niște voci.

— Asta e tot ce ne mai trebuia. Să ne ia la rost un roșcovan de la poliția militară.

În șanț erau doi bărbați care fumau în fața intrării într-una dintre cazarme. Unul dintre ei, un caporal, purta haina unui regiment scoțian. Celălalt, un soldat, stătea ghemuit și citea o scrisoare. Din direcția opusă se apropia un ofițer pe care Mackenzie nu îl mai văzuse înainte. Avea o geantă cu trusa de echipament atârnată pe umăr și purta șapca roșie a poliției militare. Mackenzie se dădu din calea lui. Se poate să se fi încălcat niște regulamente, dar nu avea chef să se ocupe de asta.

— Cazarma asta a fost evacuată deja? întrebă ofițerul.

Era înalt, dar își ținea privirea în pământ, ascunzându-și fața. Bărbatul care citea scrisoarea își ridică privirea, dar nu spuse nimic.

— Știi tu cumva?

— În cazul în care căutați fugari, ați greșit locul, domnule, spuse caporalul. Pe aici găsiți numai băieți care au fost deja împușcați.

Camarazii săi au început să râdă. Scoțianul clătină din cap înspre tranșee. La câțiva metri distanță flutura în vânt un singur steag galben, la care se ajungea trecând o pasarelă de scândură. Sub ea zăceau două cadavre. Se aflau acolo de luni de zile. Viermii le-au ciugulit carnea de pe cranii, lăsându-le doar părul și scalpul, dar uniformele în sine, deși murdare de noroi, păreau complet intacte. Caporalul Hughes era deja aplecat asupra lor, încercând să îi identifice. Locotenentul Aldridge se uita și el, cu mâinile în buzunare.

Polițistul nu dădea niciun semn că ar fi tulburat.

— Îl caut pe căpitanul Mackenzie.

— Ai auzit, domnule Platt, spuse scoțianul. Maiorul este aici pentru a-l întâlni pe căpitanul Mackenzie. Soldatul se ridică în picioare, ca și cum se aștepta să dea de probleme. Și știți dacă, din întâmplare, vă caută și el pe dumneavoastră, domnule?

— Mă îndoiesc.

— Ei bine, îl vom anunța cu siguranță, dacă îl vedem, domnule.

În rândul membrilor Statului Major, polițiștii militari erau detestați mai mult decât orice alt grad superior. Ei erau cei care făceau arestările, administrau închisorile, prezidau execuțiile. Mackenzie nu voia să aibă probleme. A coborât în tranșee și se grăbi să răspundă.

— Eu sunt căpitanul Mackenzie.

În timp ce se apropia de buncăr, ceva îi atrase atenția. Într-o băltoacă plutea un semn de lemn pe care scria ȘAŢĂ ASCUNS.

Ofițerul își ridică privirea:

— Eu sunt Westbrook. Comisar din Divizia a doua.

Îi era greu să nu se holbeze. Partea stângă a feței bărbatului era complet desfigurată, îi lipsea o sprânceană, iar obrazul stâng era tras și palid. Din experiența lui Mackenzie, după astfel de răni băbații nu se mai întorceau în serviciul activ, dar poate că lucrurile stăteau altfel în poliția militară.

— Din Divizia a doua? spuse el, încercând să își mascheze indiscreția cu un ton lejer. Ai făcut un drum lung până aici, nu-i așa? Credeam că ai tăi sunt pe Rin.

— Nu mă aflu aici cu treburi în numele diviziei, spuse Westbrook cu o voce răgușită. Nu ai fost informat de venirea mea?

— Nu.

— Nu contează, oricum.

Mackenzie se încruntă:

— Dacă cineva a făcut vreo prostie, ar fi nesăbuit din partea lui să vină aici. Nu ai unde să te ascunzi.

— Nu am venit să caut dezertori. Whitehall m-a trimis.

— Whitehall?

— De la Oficiul de Război. Am nevoie de informații. Am primit numele tău de la Direcția de înregistrare a mormintelor.

— Aveți grijă, domnule!

S-au dat din cale, în timp ce trei băbați care cărau lopeți și o targă au trecut pe lângă ei.

— Informații în legătură cu ce? întrebă Mackenzie, deși nu putea fi vorba decât de un singur lucru. Numai gândul la asta îi provocă fiori.

Înainte ca Westbrook să poată răspunde, se auzi un zgomot. Unul dintre brancardieri își prinse piciorul între

pasarele. Înjură, trăgându-și piciorul din pământul îmbibat, apoi continuă să își vadă de lucru cu cadavrele. Bucățile rupte de scândură atârnav în jos, cu capetele ținute laolaltă de niște bucăți de sârmă gri. Fără a da explicații, Westbrook își aruncă geanta cu trusa, se ghemui și coborî sub scânduri.

— Un cablu electric, remarcă el, uitându-se înapoi spre buncăr și apoi de-a lungul pasareleii. Privirea lui s-a oprit asupra grupului de oameni adunați în jurul celor două cadavre.

— Opriți-vă! îi avertiză el, trecând grăbit pe lângă Mackenzie. Nu îi atingeți!

La treizeci de metri distanță, locotenentul Aldridge se întoarse, spunând nedumerit:

— Cine naiba e ăla care dă ordine?

Caporalul Hughes nu își ridică privirea. Se afla în mijlocul unei operațiuni delicate. Celui mai apropiat dintre morți îi lipseau ambele plăcuțe de identificare, așa că nu mai era altceva de făcut decât să se caute în hainele lui după un carnet de cecuri sau vreo scrisoare — ceva care să aibă un nume. Corpul cadavrului putrezise deja, iar tunica se scufunda în golul cavității abdominale, dar înainte să poată fi dată jos trebuia să i se scoată centura. Hughes apucă centura cu ambele mâini și o desfăcu, trăgând de ea.

Fitilul era ascuns sub tunică, fixat cu o bandă de sârmă. Pocni ușor înainte să explodeze. Prima încărcătură explozivă era sub cadavru, chiar deasupra abdomenului. Explozia îl aruncă pe locotenentul Aldridge de peretele tranșeelor, lăsându-l inconștient și cu coastele rupte.

Când auzi clicul detonatorului, caporalul Hughes abia avu timp să își întoarcă capul într-o parte. Explozia îi smulse maxilarul și îl trânti la pământ, lăsându-l lat lângă

brancardieri. Fuseseră și ei doborâți și sfâșiați de așchiile de la cea de-a doua încărcătură, care fusese plasată la cinci metri în spatele lor, sub scânduri.

Mackenzie zări prima explozie care declanșă un jet de sânge, îl văzu pe Hughes aruncat în aer și păbușindu-se pe spate, toate acestea înainte ca pământul din fața lui să erupă. O bucată de lemn de mărimea unei baionete îi trecu pe lângă ureche, apoi căzu și el, împins de o lovitură invizibilă care îi blocă auzul, lăsându-l să audă doar un huriit în surdina.

Simți o tresărire puternică și deschise ochii. Huruitul a scăzut în intensitate până când se mai auzea doar un sunet ascuțit. Cerul de deasupra lui se învârtea nesigur, greoi, amenințând să se răstoarne peste el. Aerul era plin de praf. Se auzea cineva tușind. De unde era tot praful acesta, când era apă peste tot? A încercat să își miște picioarele. Nu se întâmplă nimic. Se forță să se ridice într-o mână și constată că era întins pe o parte, peste marginea parapetului. Picioarele lui se loveau de un perete gol. Parapetul se îndoia și se rostogolea ca puntea unui vapor.

Se rostogoli pe spate și se lăsă jos în șanț. Pământul părea mai stabil în partea asta, dar era prea amețit ca să stea în picioare. Westbrook și cei doi brancardieri încercau să se ridice încet. Hughes era încă în viață, dar avea convulsii, iar sângele îi tâșnea din trahee și se scurgea peste dinții expuși ai maxilarului superior. La câțiva metri mai departe, locotenentul Aldridge își revenea și el, fluturând somnoros cu o mână în față ca și cum ar fi fost deranjat de muște. Sângera abundant dintr-o rană de deasupra obrazului.

Cu ochii încă usturându-l, Mackenzie se duse să verifice în cealaltă direcție. Oamenii pe care îi văzuse vorbind cu

Westbrook dispăruseră amândoi. Buncărul dispăruse și el. În locul intrării mai rămăseseră doar pământul și câteva bârne căzute. Trebuie să mai fi fost încă o încărcătură legată de celelalte două. Își amintea că Westbrook găsisese cablul care se întindea pe fundul șanțului. Reuși să se ridice în genunchi, gândindu-se, în timp ce se străduia să-și găsească echilibrul, că fusese o capcană pusă inteligent și destul de ambițioasă, deși își revendicase victimele abia la șase luni distanță.

Unul dintre brancardieri îi ținea capul în mâini. Un altul era aplecat asupra lui Hughes, căutând ceva pentru a opri sângerarea. Se pare că artera carotidă îi fusese secționată: omul se îneca în propriul lui sânge.

— Așezați-l pe o parte, spuse comisarul, ridicându-se în picioare.

Mackenzie înțelese: era mai bine să sângerezi până mori decât să te îneci, să mori fără să te panichezi. Brancardierul clipi prosteste la el, apoi făcu ce i se spusese. Hughes a dat violent din picioare, apoi se liniști.

Mackenzie auzi un țipăt înăbușit în spatele lui. Westbrook era deja la locul unde fusese buncărul, săpând în pământul care se prăbușise, cu picioarele bine înfipite, scormonind în pământul moale ca un animal. Sângera de la o tăietură de pe frunte.

— Ajutați-mă! Aduceți-mi lopata aceea!

Brancardierul a fost primul care a reacționat. Cu o ultimă privire către Hughes, traversă peste el și scoase o lopată care se înfipsea în peretele șanțului.

Intrarea în buncăr fusese acoperită de o grindă de beton de vreo cinci centimetri grosime, care căzuse în urma exploziei, blocând drumul. Westbrook încercă să o scoată de acolo, dar era prea grea pentru el. A înșfăcat lopata și a lovit

pământul de dedesubt. De îndată ce gaura deveni suficient de mare, se strecură în spatele grinzii și își sprijini picioarele de ea, împingând cu toată forța. Țipetele se opriseră deja. Brancardierul sări când se desprinsе grinda și se rostogoli pe fundul șanțului. Cei doi au scormonit în continuare în pământ și au dat molozul la o parte până când s-a deschis un spațiu în partea de sus a intrării.

I-au găsit pe bărbații dispăruți pe partea cealaltă, pe jumătate îngropați sub dărâmături și sub bârnele căzute. Scoțianul respira greu și tușea, în timp ce camarazii trăgeau de el la suprafață. Celălalt bărbat zăcea nemișcat, strângând încă scrisoarea în mâna dreaptă.

Westbrook îi luă pulsul:

— Cum îl cheamă?

Mackenzie încercă să se concentreze la întrebare. Se simțea amețit. Spera să nu leșine. Apoi răspunsul îi veni brusc în minte:

— Platt. Numele lui este Platt.

— Platt? Soldatul nu răspunse. Ajută-mă să îl ridic.

Westbrook își puse un braț în jurul umărului soldatului. Mackenzie apucă de cealaltă parte și l-au ridicat împreună în picioare. Capul lui Platt se clătină în față până când bărbia i se odihni pe piept.

— Cred că...

Westbrook își trase o mână înapoi.

— Să îi dăm trei palme puternice, bine? În spatele omoplaților.

Mackenzie a dat din cap, lovind în același timp cu Westbrook. La a treia lovitură, întregul corp al bărbatului se convulsionează, vomitând pământ și salivă. Scoase un geamăt și se prăbuși din nou în față.

Westbrook caută în geantă o sticlă de apă. Își turnă puțin în palme și le duse la buzele soldatului. Platt bău apa printre pauze violente de tuse, apoi deschise ochii, având pleoapele de un roșu aprins în contrast cu pielea lui murdară.

— Am crezut că...încercă el să murmure. Am crezut...

— Ai crezut că ți s-au terminat zilele, spuse comisarul. Ei bine, te-ai înșelat.

Înainte de a-și lua la revedere de la Kitty, Amy se întoarse la mica piațetă din spatele catedralei din Amiens. Ploaia se oprise, dar un vânt puternic dinspre nord îi luase locul. Pe străzi și pe bulevarde, oamenii mergeau cocoșați, cu fețele acoperite, ca și cum s-ar fi temut de vreo molimă. La colțul străzii rue de Noyon, Amy zări un grup de englezi care erau escortați de o femeie care flutura o umbrelă verde. Bărbații purtau cu toții cravate negre. Niciunul dintre ei nu îi aruncă vreo privire lui Amy când trecură pe lângă ea, hainele și cizmele ei pline de noroi dând-o de gol ca fiind o localnică. Pe un afiș de vizavi de stație scria: „Tururi ghidate prin cimitire”.

Tarabele din piață erau aliniate de-a lungul unei străzi înguste, ferite de ploaie de niște acoperișuri de pânză petice care se mișcau în bătaia vântului. O femeie îmbrăcată subțirel în negru stătea la o tarabă unde vindea conserve de carne și o varietate de obiecte second-hand: câni și farfurii, un ceas din lemn pentru șemineu, sfeșnice, pături și cuțite. Amy se întreba câte din obiectele de la vânzare fuseseră furate din casele distruse sau de pe câmpurile de luptă din est.

Femeia nu pierdea timpul. Luă ceasul și învârti din cheie pentru ca Amy să vadă minutarul pe cadran.

— *Cent francs. C'est un bon prix, Mademoiselle.*⁹

Vocea ei era tăioasă, insistentă, de parcă oferta ei era de nerefuzat. Amy clătină din cap. Cu o seară în urmă reușise să cumpere majoritatea lucrurilor de care avea nevoie de pe bulevardul Carnot: un rucsac de la armata americană, un cearșaf, o lanternă și o sticlă de apă. Însă îi mai trebuia un obiect.

Privirea ei se opri asupra unui briceag cu mâner din os sculptat. Îl luă și îi scoase lama. Avea o lungime de 10 cm, cu urme de rugină pe oțel.

— *Allemand*¹⁰, spuse femeia.

O privi pe Amy cum îl cântărea în palme, încercându-i tăișul cu vârful degetului. Era de ajuns să o protejeze? Neamțul căruia îi aparținuse era mort. Își imaginează trupul lui zdrobit, deasupra căruia se adunau muștele sau fiind pe jumătate descompus și cineva căutându-i cu degetele frenetic prin buzunare, trăgându-i jos cizmele. Mai era oare ceva de furat de la morții neidentificați?

Lăsă jos briceagul. Femeia încă se uita la ea:

— *Où allez-vous, Mademoiselle*¹¹? Ce doriți?

Amy privi chipul aspru, cu riduri, îmbătrânit înainte de vreme: o viață dedicată acum doar supraviețuirii, fără a mai lăsa prea mult loc pentru sentimente.

— Merg spre Ancre, spre creasta Serre.

— Serre-lès-Puisieux?

⁹ O sută de franci. E un preț bun, domnișoară.

¹⁰ E nemțesc.

¹¹ Unde mergeți, domnișoară?

— *Je cherche mon fiancé*¹².

Amy simți nevoia de a spune cuiva, acum că Kitty nu mai era lângă ea. Păstrarea secretului era doar o povară în plus.

Femeia nu părea să fie nici surprinsă, nici înduioșată. Luă o ladă de jos și o așeză lângă ceasul de șemineu. Înăuntru era o colecție de obiecte mai grele: o unealtă de săpat gropi, o lopată mică de fier, un set de unelte pentru șemineu ușor arse. Niciunul dintre ele nu părea să fie de folos. Apoi Amy văzu cuțitul. Lama avea o lungime de peste 15 centimetri, cu o muchie zimțată și un tăiș îngust și alungit. Mânerul era din metal, cu găuri pentru degete, o combinație între un pumnal de alamă și un cuțit – era clar care era scopul lui. Femeia îl ținea în mână în fața ei, arătându-i cum să îl țină, întorcându-l astfel încât Amy să poată aprecia forma pumnalului, felul în care fiecare buclă era încununată cu o țepușă pe marginea exterioară.

Era cu siguranță un briceag, genul de cuțit pe care Edward se pricepea să îl mânuiască, după cum i se spusese, arma pe care o folosea în raidurile din tranșee. *Rapid și silențios.*

Femeia îl întinse spre ea, cu mânerul înainte. Voia ca Amy să îl încerce, de parcă ar fi fost o brățară sau un inel de logodnă.

Amy clătină din cap a refuz. Nu și-l putea imagina în mâinile lui Edward, nu îl vedea pe el folosindu-l. Era un obiect pentru un ucigaș, nu pentru un muzician care se dusesse fără tragere de inimă la război.

— *Non, merci.*¹³

¹² Îmi caut logodnicul.

¹³ Nu, mulțumesc.

— *Dix francs*¹⁴.

Femeia încă ținea briceagul deschis.

— *Essayez le*¹⁵.

Amy îl apucă de mâner. Mânerul se simțea sigur, buclele de alamă se potriveau bine pe degetele ei cu mânuși. Își plimbă privirea de-a lungul lamei lungi de oțel. Simțea cum forța brațului ei și greutatea corpului se lăsau în voia vârfului ascuțit și letal. Cu o astfel de armă, mică la fel ca ea, nu exista nimeni pe care să nu-l poată ucide, dacă era rapidă și dacă lovea prima.

Se gândea la Edward. Și-l imaginează cum o privea ținând în mână acel obiect violent. Când o întâlnise prima dată, avea la ea o umbrelă și un ghid turistic. Ce ar fi crezut dacă ar fi văzut-o acum? Ce ar fi spus?

O trecu un fior: *Non, merci*.

Se simțea de parcă nu putea să lase briceagul jos. Trebui să tragă de mâner pentru a-și elibera degetele. Femeia ridică din umeri cu o privire neîncrezătoare: *Comme vous voulez*¹⁶.

Amy se hotărî să ia briceagul nemțesc. Când se întorcea să plece, dădu cu ochii de ceasul de șemineu. Minutarul se oprise deja.

¹⁴ Face zece franci.

¹⁵ Încercați-l.

¹⁶ Cum doriți.

Îl înmormântară pe Hughes în Cimitirul Regimentului V, numărul 24. Era o parcelă cu șaptezeci de morminte. Fusese amenajată cu doi ani în urmă și a fost bombardată de atunci, dar multe dintre pietrele funerare care au mai rămas purtau numele Infanteriei ușoare din Yorkshire, care fusese regimentul lui Hughes. Nu îi cunoscuse pe bărbații ale căror rămășițe zăceau acum lângă el — se înrolase prea târziu pentru asta — dar era tot ce putuseră face camarazii lui.

După scurta ceremonie, căpitanul Mackenzie se întoarce cu restul oamenilor la Colincamps. În mare parte cât durase războiul, satul se aflate la câteva mile în spatele liniilor britanice, iar majoritatea clădirilor erau încă în picioare, înconjurate de terasamente, muniție uzată și urme ale ocupației militare. Mackenzie îi lăasă pe oameni să plece și se grăbi să se ducă în cabina sa amenajată într-un grajd din apropiere, ca să îl găsească apoi pe maiorul Westbrook, care se plimba prin curtea de afară.

— Pari surprins să mă vezi, căpitane.

Mackenzie chiar era surprins. Dintre toți oamenii prinși în explozia capcană, doar soldatul Salter și Mackenzie însuși erau încă apți de muncă. Locotenentul Aldridge ar fi norocos să nu-și piardă un ochi.

— Mă gândeam că te-ai ales cu câteva zile libere, după cele întâmplare.

— Mă tem că nu.

Și-au dat mâinile. Mackenzie simți o rigiditate în mișcările celuilalt, probabil o urmare a accidentului.

— Oamenii cred că ai venit să arestezi pe cineva.

— Iar tu nu ești de aceeași părere, să înțeleg, spuse Westbrook.

— Cine ar trimite un ofițer neînsoțit pentru asta? Nu ar fi înțelept, având în vedere cum stau lucrurile.

— Am să țin minte asta.

— De ce te afli aici?

— Are legătură cu descoperirea ta de sub creasta Serre.

— *Two Storm Wood*?

— Maiorul Hargeaves mi-a arătat raportul tău. Am câteva întrebări.

— De aceea te-au trimis?

Westbrook dădu din cap afirmativ. Raportul lui Mackenzie către Armata a III-a primise o confirmare de formă din partea adjunctului general, generalul-maior Crompton, iar apoi nu se mai auzise nimic despre asta. Nu existase niciun indiciu privind vreo anchetă.

— Cineva a informat ziarele, adăugă Westbrook. Au existat povești – destul de neadevărate, fără îndoială.

— Înțeleg. Ei bine, ar fi bine să intrați înăuntru, spuse Mackenzie. O să îi spun ajutorului meu să ne facă un ceai.

La grajduri era întuneric. În aer se simțea miros de fum și fân ars. Locul era aerisit prin două geamuri mici aflate sus pe

unul dintre pereți și de cinci găuri dreptunghiulare date în pereți: niște puncte de tragere pentru pușcași și pentru tunurile Lewis. Câteva țigle lipseau de pe acoperiș, dar se putea locui aici. De la fermă fuseseră aduse câteva piese de mobilier: câteva scaune, un pat, un dulap, iar niște păaturi agățate pe o sfoară asigurau o oarecare intimitate.

Mackenzie își amenajase camera într-una dintre boxele goale, un loc îngrămădit cu cutii, hărți și dosare și luminat de felinarele suspendate de perete. Rechiziționase un pat de fier și un covor persan uzat să îl pună pe podea. Ajutorul său le aduse niște căni de ceai, la care adăugă el câteva picături de brandy dintr-o ploscă. Nu-i păsa dacă maiorul nu era de acord.

— Nu am avut ocazia să îți mulțumesc, spuse Mackenzie, scoțând un scaun cu șezutul din piele tocită.

Westbrook se așeză la capătul patului.

— Pentru ce?

— Că mi-ai salvat doi dintre camarazi. Un minut în plus și s-ar fi sufocat.

— Ar fi trebuit să fi recunoscut capcana mai devreme. A trecut prea mult timp de când obișnuiam să fac asta.

— Nu s-ar zice.

— Dar totuși ești aici.

— La fel și tu. Să înțeleg că te-ai oferit voluntar?

— Toți cei de aici sunt voluntari.

Mackenzie își goli ceașca, privindu-l în același timp pe Westbrook pe deasupra câinii. Raportul său fusese redactat în grabă, imediat după ce avusese loc descoperirea. Nu fusese suficient de ordonat sau de amănunțit cum s-ar fi așteptat superiorii săi. Poate că se temeau că își pierduse

mințile, că lunile de căutări, de exhumări și reînhumări îi afectaseră simțul realității.

Westbrook a băut ceaiul în liniște.

— Îmi pare rău pentru caporal, spuse el.

— A, da, Hughes. Era un om bun. Nu înceta niciodată să se plângă, dar adesea, așa sunt oamenii buni. Se băgase în asta pentru banii primiți în plus, voia să strângă niște economii înainte de a se întoarce la Leeds.

Mackenzie simți cum îi îngheață pe buze un zâmbet ironic.

— Soția lui mai are puțin și naște. Va trebui să-i scriu diseară.

Își trecu mâinile prin păr. În unele privințe era mai greu să fie comandant pe câmpul de luptă acum, când era de așteptat ca oamenii să supraviețuiască.

— Ai mai avut victime înainte? întrebă Westbrook.

— Mai puține decât alte regimente și nicio tragedie până acum. Norocul ni s-a schimbat când am ajuns în Ancre. De atunci nu a trecut aproape nicio zi în care cineva să nu fie rănit.

Mackenzie se întinse din nou spre sticla de brandy, conștient că Westbrook era cu ochii pe el. Westbrook agită ceaiul rămas pe fundul ceștii.

— De cât timp te afli aici?

— De la sfârșitul lui noiembrie.

— A trecut destul de mult timp să faci munca pe care o faci.

Chiar îl credeau nebun. Sau poate că doreau să îl facă să pară nebun, ca să îi anuleze raportul pe motiv că e rezultatul unei minți tulburate.

Mackenzie dădu din umeri.

— Cred că nu sunt pregătit pentru viața de om de rând.
E prea mult...

— Prea mult ce?

— Prea multe lucruri sunt neterminate, să zicem. Cineva trebuie să se ocupe de asta.

— Și de ce trebuie să fii tu acel cineva?

Mackenzie voia să îi spună lui Westbrook să își vadă de ale lui, dar rănilor bărbatului îl opriseră.

— Cu toții am pierdut prieteni. Am pierdut...

— Frați?

— Da. Ar trebui să ne retragem, să uităm de ei pentru că a avut loc armistițiul? Ar trebui să ne prefacem că nu au existat vreodată? Nu așa ar trebui să se termine un război.

De afară se auzi un ordin. Mackenzie se ridică în picioare și privi pe unul dintre geamuri. La capătul a ceea ce fusese cândva un padoc se afla o grămadă de muniție germană. Erau și câteva bucăți de proiectile maronii, fiecare marcate cu trei dungi albe. Dungile indicau substanțe chimice – fosgen sau clor – care s-ar fi vaporizat la detonare. Fără să țină cont de pericol, câțiva oameni fumau la mică distanță, înfuriindu-l pe un subofițer care trecea pe acolo.

— Francezii au renunțat în unele locuri, spuse Mackenzie. Știați asta?

Westbrook îi privea pe oamenii de afară cum se retrăgeau spre un teren mai sigur.

— Cum adică au renunțat?

— Să mai recupereze cadavrele. E prea periculos. Cincisprezece milioane de acri din teritoriul din Lorraine și Champagne vor fi îngrădite, pentru totdeauna și marcate drept teren interzis.

— Asta înseamnă destul de mult teren.

— Și o mulțime de oameni. Jumătate de milion sau mai mult pe lângă Verdun, lăsați să putrezească acolo unde au fost doborâți.

Curtea era acum liniștită. O bucată de hârtie se agăță de o rolă de sârmă, răsucindu-se în vânt. Fereastra care dădea spre curte era orientată spre est, spre creasta Serre.

— Ești sigur că noi nu ar trebui să facem la fel? Chiar și după...

— Sunt sigur. Mackenzie se așează din nou și se întinse după o țigară. Deși mă aștept ca în cele din urmă să o facem. Avem cinci sute șaiszeci de mii de oameni încă neidentificați. În acest ritm îi vom putea îngropa pe toți într-un mod cumsecade cam într-o sută douăzeci de ani.

Mackenzie îi oferi lui Westbrook o țigară. Westbrook refuză.

— Povestește-mi despre *Two Storm Wood*.

Mackenzie aprinse țigara.

— Ai citit raportul.

— Se pare că ați avut oameni care au călcat peste tot pe acolo. De ce atâta grabă? Puteai să lași lucrurile așa cum erau.

— Am fost trimiși să ne ocupăm de cadavre cât de repede se putea. Cu asta ne ocupăm, domnule maior. Avem mii de chinezi aici, în misiune de salvare. Dacă nu am fi acționat, s-ar fi ocupat ei singuri de asta.

— Va fi mai greu să stabilim cursul faptelor. Nu văd pe cine va ajuta asta, cu excepția celor responsabili.

Mackenzie îl cerceta pe Westbrook printre norii de fum. Dintre toți comisarii din armata britanică, de ce să îl fi trimis tocmai pe el? Ce calități speciale să fi avut? Sau să fi fost vorba doar de ghinion?

— Nu cred că înțelegeți: aici, lucrurile pot scăpa de sub control în câteva secunde. Și chiar așa a fost, dădu Mackenzie din umeri. Promptitudine militară, domnule maior. Devine un obicei.

Westbrook scoase un carnetel din buzunar.

— În afară de cadavre, a mai fost luat și altceva?

Mackenzie clătină din cap:

— Nimeni nu a petrecut un minut în plus acolo jos mai mult decât era necesar, puteți fi sigur de asta.

— De ce te temeai? De chinezi?

— Nu, nu de ei, ci de... ceea ce am găsit, pentru numele lui Dumnezeu. Oamenii mei au văzut destule, prea multe chiar, dar nimic ca ceea ce era acolo. Acolo a fost mâna vreunui nebun sau chiar a mai multora. Poate că din raportul meu nu reiese suficient de clar.

— Barbarismul nu este o nebunie, spuse Westbrook, notându-și ceva în carnetel. Nebunii tind să fie dezorganizați.

— Dacă spui tu.

Mackenzie aruncă țigara și o strivi sub cizmă, amintindu-și de momentul în care sergentul Cotterell îl lăsase singur, de momentul în care își clătinase pașii șovăielnici în cea de-a doua încăpere, momentul în care umbrele se transformaseră în trupuri. Nu își consemnase trăirile de atunci în raport, pentru că nu le putuse găsi un nume.

— Ultimii trei, felul în care stăteau, ca un fel de ofrandă. Atunci îmi venise în minte doar nebunia, nebunia și depravarea. Dacă i-aș fi găsit pe cei responsabili, cred că i-aș fi ucis pe loc.

Westbrook se opri din notat și îl privi fix pe Mackenzie.

— Haideți să rămânem la fapte. Spune-mi ce ai găsit.

— 16 —

Amy știa de unde să înceapă. Plecă de la ferma Desmoulin la prima oră a dimineții și o luă pe drumul uscat până la Colincamps, unde se adunau vagoanele de la Corpul Muncitorilor, care aveau caii obosiți și unde oamenii stăteau cocoțați în spate. Îi urmă spre est, pe vechiul drum către Serre, sperând să recunoască ruinele satului atunci când le va găsi. Conform hărții, la sud de biserică se găseau tranșeele germane, numite Munchen, la capătul cărora se afla *Two Storm Wood*. Căpitanul Mackenzie i-o fi spus să stea departe de acel loc, însă nu îi spusese și motivul sau, cel puțin nu îi spusese adevărul. În plus, *Two Storm Wood* se afla la locul potrivit: la două mile la nord de râul Ancre. Poate caporalul Staveley se afla sub șocul obuzelor sau poate era nebun, dar când veni vorba de a-l găsi pe Edward, ceea ce îi spusese avea sens.

Așezarea Serre se dovedi ușor de găsit. Nu mai rămăsese nimic din biserică, însă doamna Desmoulin îi descrisese o veche rafinărie de zahăr aflată pe partea cealaltă a râului. Amy găsi rămășițele structurii sale metalice încă în picioare. Cuvele ruginite se găseau încă printre mormanele de moloz. Nicăieri nu era vreun semn că s-ar fi reconstruit, nici urmă de săteni care să cerceteze locul. Dar atunci, din ce ar mai fi

trăit, se gândea Amy. Cine ar mai ara pământul acum? Oare vechii locuitori mai trăiau?

La distanță de două ore de fermă, își croia drum spre sud de-a lungul unor tranșee de comunicații înguste spre cursul serpuitor al râului Ancre. Pe alocuri pereții se prăbușiseră, iar pe pământul surpat crescuseră pâlcuri de urzici. De o parte și de alta ieșeau din pământ crenguțe încolăcite, prinzându-se de haina ei în timp ce trecea pe lângă ele. Fredona în timp ce mergea orice melodie îi venea în minte, numai ca să își oprească mintea din a-și imagina lucruri.

O grămadă de trunchiuri de copaci fără viață marcau locul unde se afla *Two Storm Wood*. Amy găsi locul la mică distanță de sat, chiar acolo unde spusese căpitanul Mackenzie că s-ar afla. Urzicile din jur erau călcate în picioare, noroiul era încărcat de urme de bocanci, dar tranșeele erau acum pustii. Nimic nu se mișca în afară de tufele de iarbă sălbatică de pe pantele de deasupra. Vântul nu scotea niciun sunet printre copacii fără crengi.

Amy se luă după urmele de bocanci. Oamenii lui Mackenzie cercetaseră deja zona după cum îi spusese el. Cel mai probabil că urmele fuseseră lăsate de ei, doar dacă nu mai trecuse și altcineva pe acolo între timp. Se gândea la Staveley și la bandele lui de dezertori: oameni care trăiau în întuneric, care veneau doar noaptea pentru a scormoni și a ucide. Trebuia să-și amintească faptul că toate astea erau doar o fantezie.

Ajunse în fața unei trecători. Pe o parte a șanțului se afla un zid format din saci de nisip, care se înălțau până la parapet. Era îngrijit și intact, aproape ca nou. Între saci fuseseră împinse bucăți de hârtie – zeci de bucăți, de culori și mărimi diferite, care fluturau și se agitau în vânt.

Pe o grindă fuseseră pictate două caractere chinezești:

鍾馗

Amy scoase una dintre hârtii, care era acoperită de caractere chinezești. Îi trecu prin minte senzația că parcă se uita la un altar, iar ceea ce ținea în mână era o rugăciune.

Puse hârtia la loc cu grijă. La capătul de sus al sacilor de nisip se afla o foaie de fier ondulat. Mai văzuse una asemănătoare deasupra intrării unui buncăr, cea în care găsiseră șobolanii. Ceea ce însemna că trebuia să fie un buncăr și aici. Însă intrarea fusese blocată.

Exista o explicație logică pentru asta – de fapt, chiar mai multe. Buncărul s-ar putea afla pe punctul de a se prăbuși. S-ar putea găsi și alte pericole sub pământ: materiale otrăvitoare, poate chiar riscul de a lua vreo boală. Dacă au murit deja oameni acolo jos? Asta ar explica rugăciunile, însă nu și tăcerea lui Mackenzie.

Se puse pe treabă. Sacii cu nisip erau umezi și grei. Cei de jos erau susținuți cu fermitate de greutatea celor de deasupra. Nu reușea să ajungă la sacii de deasupra grinzii. Trase din toate puterile, dar niciunul dintre ei nu se mișcă. Apoi își aminti că avea briceagul. Se ghemui la pământ și întepă unul dintre saci aflat la un metru de pământ, lovind în el în timp ce nisipul se împrăștia pe pământ. Douăzeci de minute mai târziu stătea ghemuită în fața unei mici găuri dreptunghiulare, suficient de mare să treacă prin ea.

Amy își prinse lanterna de centură și aprinse felinarul. Știa că dacă stătea pe gânduri, dacă se lăsa în voia imaginației, atunci s-ar fi întors și ar fi fugit. Începu din nou să cânte

pentru sine: *It was a lover and his lass*¹⁷— abia dacă își mai amintea versurile, apoi aruncă chibritul și pătrunse în întuneric.

Primul lucru pe care îl observă era dezastrul din jur: bârnele erau spintecate și arse, deși lemnul expus nu se deteriorase prea mult. Coborî ușor pe o scară, cu corpul ghemuit, ținând lanterna în față. Aerul era rece și mirosea a mucegai. De jos nu venea nicio lumină și nici nu se auzea vreun sunet.

*That o'er the green cornfield did pass*¹⁸

La baza treptelor găsi un întrerupător din alamă înșurubat pe un suport, cu marginea decorată cu un model delicat de frânghie încolăcită. Buncărul fusese dotat cu lumină electrică. Era tentată să îl încerce, dar se opri. Edward îi povestise despre capcanele pe care nemții le lăsau adesea în urmă atunci când abandonau un loc. Din spatele întrerupătorului urca pe perete un fir, care se termina într-un smoc de cupru. Restul de cabluri fuseseră scoase.

Coborî mai departe într-o încăpere mare, cu respirația crescându-i tot mai mult. Felinarul răspândea jocuri de lumină pe pereții de beton împovărați de umezeală. Pe o parte, se găsea o ușă care ducea într-o a doua încăpere. Se luptă cu dorința de a se întoarce înapoi la aer și la lumină și se forță să cânte în continuare.

*In springtime, the only pretty ring time...*¹⁹

În fața ei se afla o masă cu scaune în jurul ei, două dintre ele fiind răsturnate. Un miros slab, bolnăvicios îi pătrunse în nări. Văzu o mască de gaz, niște cuie de 15 cm și o bucată de

¹⁷ Era odată un îndrăgostit și fata lui

¹⁸ Care au trecut peste lanul verde de porumb

¹⁹ Primăvara, singurul anotimp prielnic logodnelor

ceva care se dovedi a fi o curea. Dedesubt, lemnul era îmbâcsit de mizerie, se vedea un ziar nemțesc lipit de el. Apropie lanterna de el, dar nu putu să distingă nicio dată.

Pe măsură ce se îndepărtă, piciorul se lovi de ceva greoi. Podeaua era plină de sticle, câni, porțelanuri sparte. Apoi văzu peretele îndepărtat, acoperit de pete întunecate: stropi, picățele, urme roșu-maronii și gri. Se ghemui, ținând lanterna aproape. Unele dintre pete erau subțiri, ca și cum ar fi fost pulverizate, iar altele erau îngroșate și cu granulații. Își trecu mâna peste cea mai apropiată pată. O așchie subțire se lipi de vârful degetelor ei. Nu era destul de densă ca să fie beton, era de la un os.

Se ridică, împiedicându-se de masă. Masca de gaz se rostogoli pe podea. Impactul răsună ca o împușcătură. Înghiți, încercând să își calmeze respirația.

Se auzi o mișcare în cealaltă cameră.

— Cine e acolo?

Ascultă cu atenție. Din acoperiș picura apă, zgomotul răsunând în jurul pereților de beton. Asta auzise de fapt, își spusese în gând: era apa.

Cealaltă cameră era de aceeași mărime, dar mai ordonată și curată. Pereții fuseseră văruiți în alb. Chiar și pământul pe care călca se simțea neted și tare, ca și cum ar fi fost proaspăt curățat. Se simțea ca și cum ar fi intrat într-o sală de operație sau într-o morgă.

Se plimbă de-a lungul pereților. Găsi niște câni în dulpuri și niște cărți în limba germană. Între pagini se găseau câteva cărți poștale: una cu o femeie goală, stând pe un covor persan, cu părul prins cu agrafe, alta cu un grup de tineri ofițeri germani zâmbind în fața unui câine St Bernard.

Pe un taburet de lemn din colț se afla un gramofon. Îi ridică capacul. Înăuntru se afla un disc pe platan, cu o etichetă de hârtie albastră cu litere argintii. Nu putea descifra cuvintele.

Porni să rotească din manivelă, iar discul începu să se învârtă. Apoi coborî brațul metalic voluminos. Prin șuieratul unduitor se distinse sunetul unui acordeon. Un tenor începu să cânte un cântec trist franțuzesc, pe care știa că îl mai auzise undeva.

Își privi degetele. Avea pete întunecate de mizerie pe vârfurile lor. Îi veni în minte numele cântecului: *Le Temps des Cerises* – *Timpul cireșelor*. Acul începu să sară, iar tenorul repeta acum aceleași două note la nesfârșit. Își aduse lanterna mai aproape: discul, brațul și întregul interior al gramofonului fuseseră stropite cu același lichid întunecat.

Flacăra din felinar începu să pâlpâie. Uleiul arsese prea repede, iar acum era pe terminate. Se căută la centură după lanternă, apoi o aprinse, ca să se asigure că mergea. Îi tremurau mâinile și degetele îi alunecau pe întrerupător.

Pe tavan se jucau umbre. La 15 centimetri deasupra capului ei se afla o grindă de lemn, dintr-un singur trunchi de copac. Se întindea de-a lungul camerei. În ea erau înfipite cuie de 15 centimetri, dintre care unul era îndoit în jos.

Amy ridică lanterna și privi de-a lungul grinzii. La mijloc văzu o proeminență ascuțită unde fusese tăiată o creangă. Lumina dădu la iveală câteva șuvițe de păr, lipite de lemn cu sânge uscat. Erau blonde.

Acul gramofonului sări. Cântecul continuă, iar vocea cântărețului deveni tot mai gravă pe măsură ce mecanismul se oprea.

Nu avea rost, trebuia să plece de acolo. Se întoarse grăbită în prima cameră. Lumina lanternei licărea să se stingă și rămase cufundată în întuneric. Bătu torța în palmă, însă pereții deveneau tot mai întunecați și mirosul de moarte îi pătrundea tot mai adânc în nări.

Lanterna reveni la viață, pulsând din nou o lumină albă. Piciorul ei se apropia de prima treaptă atunci când auzi vocile.

Mackenzie își aprinse încă o țigară. Nu dorea să vorbească despre *Two Storm Wood*. Era ca și cum locul acela își găsisese un loc înăuntrul său, iar întunericul parcă i se răspândea ca o pată, infectându-i gândurile și visele.

— 13 victime, toți bărbați, spuse el, inspirând fumul fierbinte în timp ce comisarul asculta în liniște. Erau chinezi, deci făceau parte din Corpul Muncitorilor. Buncărul era adânc și destul de ermetic, iar intrarea era blocată într-un anumit punct, ceea ce explică de ce șobolanii nu intraseră acolo. Nu se vedeau nici urme de viermi. Rămășițele erau parțial mumificate, lucru pe care nu îl vedem prea des. În ceea ce privește momentul decesului, trebuie să fi murit anul trecut, între martie și august.

Westbrook ridică privirea din carnețel:

— Asta nu era scris în raport.

— Nici nu era nevoie. Era evident. Întreaga zonă fusese sub stăpânire britanică până la sfârșitul lui martie. Nemții se aflau la douăzeci de mile distanță, pe frontul Hindenburg. Au recucerit creasta Serre în timpul ofensivei din primăvara anului trecut și au păstrat-o până în august, când Armata a III-a i-a îndepărtat din nou. După aceea, s-a aflat mereu în spatele frontului nostru.

— Dar în 1916, înainte ca germanii să se retragă? Poate că toate astea s-au întâmplat în timpul primei bătălii de pe Somme.

— E imposibil. Nu erau chinezi aici în 1916. Au început să îi recruteze abia un an mai târziu, zise Mackenzie, trăgând încă un fum din țigară. Săracii de ei, nu se așteptaseră la asta, nu crezi?

Westbrook continua să ia notițe, cu un scris migălos. După felul în care ținea stiloul, Mackenzie se întreba dacă nu cumva își pierduse din sensibilitatea degetelor.

— În raport scrie că nu ai găsit nimic după care să îi identifice.

— Așa e.

— Absolut nimic? Nici măcar niște etichete sau carnete de plată?

— Oamenii mei știu după ce să caute.

— Atunci cum îți explici asta?

— Nu pot, răspunse Mackenzie, frecându-se la ochi. Poate că ideea fusese să li se șteargă identitatea – ca indivizi, ca ființe umane. Astfel că fusese adecvat să li se ia etichetele, nu-i așa? Soldații au identități, în schimb carnea nu are.

— De ce ar face cineva una ca asta?

— Poate ca să demonstreze ceva. Nemții au reacționat rău, chiar foarte rău atunci când au văzut că li se împotriva cineva care nu aparținea rasei albe. Se încălca un principiu sacru, din punctul lor de vedere.

— Principiul imperial.

Mackenzie dădu din cap.

— Astfel se dovedea că apărau supremația civilizației europene, în timp ce noi și francezii o pângăream. Nu prea

acceptau prizonieri din trupele africane și erau răsplătiți în natură pentru asta, așa am auzit.

— Puneau rasa înaintea națiunii.

— În opinia lor, doar un alb putea fi trimis să ucidă un alt alb.

— Interesant, zise Westbrook și se opri din scris. Dar chinezii nu au fost trimiși să ucidă pe nimeni. Ei fuseseră recrutați pentru muncă.

— Poate că au luptat măcar o dată.

— Cu târnăcoape și lopeți?

— S-a mai auzit. Toți ofițerii lor sunt britanici, până la urmă. Trebuie să fi făcut ei ceva de au sfârșit... în halul acela, se încruntă Mackenzie. Nu pari prea convins, domnule maior.

— E un mod ciudat de a sublinia superioritatea civilizației dumitale, spuse Westbrook, ca să vă imitați inferiorii. Și cei mai răi dintre ei, că veni vorba.

— La ce vă referiți?

— Fenomenul pe care l-ați observat are un nume în China: *lingchi*. Este rezervat exclusiv trădătorilor – dacă s-a întâmplat așa cum spuneți, ceea ce îi face pe ucigași tot chinezi.

— Hamalii? Mi-e greu să cred asta. Sunt un grup destul de cumsecade, din câte am văzut. Muncesc din greu și nu se plâng.

Westbrook ridică din umeri.

— China este plină de societăți secrete, de bande de răufăcători. Se infiltrează în toate straturile societății, chiar și în cele mai de jos. Poate că asta stă la rădăcina problemei și în cazul de față.

Mackenzie dădu din cap.

— Cineva ar fi raportat asta, mai devreme sau mai târziu. Nimeni nu a spus nimic, în toate lunile de când s-a întâmplat. În cazuri ca acestea, oamenii sunt dispuși să vorbească.

— Poate că acesta a fost scopul: să se impună tăcerea.

— Tăcere în legătură cu ce?

Westbrook nu răspunse. Își atinse bărbia cu dosul palmei, ca și cum ar fi avut și el dubii.

— Victimele erau toate de origine chineză, toți treisprezece?

— Așa cred, da.

— Nu ești sigur?

— Sergentul Cotterell fusese responsabil cu evacuarea lor.

— Atunci poate că ar trebui să vorbesc cu el.

— Nu se mai află aici. L-am retrimis la batalionul său, spuse Mackenzie, aruncând mukul de țigară. E în spital acum.

— E rănit?

— E într-un spital de boli mintale.

Mackenzie privi țigara cum se stinge.

— Am crezut că va fi mai puternic. Să nu ai imaginație îți este de folos aici. Dar apoi începu să aibă coșmaruri, nu mai dormea deloc, vorbea de unul singur. Mai apoi a dispărut. Am căutat în toată tabăra și în cele din urmă l-am găsit încolăcit acolo. Mackenzie arată sub patul în care stătea Westbrook. Plângea în hohote. Unii oameni cedează fără să dea vreun semn. Nu te aștepti la asta.

— Cine a mai ajutat la evacuarea buncărului? Nu se poate să fi lucrat doar Cotterell la asta.

— Avea un alt subofițer cu el. Dar nici cu el nu poți vorbi.

— De ce nu?

— Tocmai l-am îngropat. Caporalul Hughes.

Unul dintre felinare începu să pâlpâie. Mackenzie se ridică și ajustă fitilul.

— Câțiva dintre oamenii lui au ajutat, dar nu vă pot spune nimic. Trebuie să vă amintiți: fusese întuneric și trebuise să se miște repede. Am fi fost asaltați dacă nu terminam până dimineață.

Blestemă pentru că flacăra refuza să se aprindă.

— Mi-au spus că ești minuțios, spuse Westbrook. Te-ai întors la buncăr mai târziu?

— Nu. Nimeni nu s-a întors. Am pus să se blocheze intrarea, în semn de precauție.

— De ce?

— Corpul Muncitorilor nu a vrut ca acesta să se transforme într-un sanctuar.

Westbrook lovi cu creionul în dosul carnetelului. Mackenzie știa la ce se gândea: că totul fusese o operațiune de mântuială, iar el, în calitate de ofițer superior aflat la fața locului, era responsabil pentru cele întâmplate. Pentru cineva venit dintr-un birou de la Marele Stat Major sau de la Whitehall e posibil ca lucrurile să pară așa. Însă nu aveau habar că, în absența inamicului, ierarhia de comandă a devenit ca un fir.

— Oamenii din Corpul Muncii lucrează în departamente, nu-i așa? întrebă Westbrook.

— Da, la fel ca infanteria obișnuită. De ce?

— Și chinezii?

— Da.

— Deci cel mai probabil că oamenii pe care i-ați găsit făceau parte dintr-un departament plus încă un om.

— Unul dintre membrii grupării lor, cred, spuse Mackenzie. Un caporal sau un sergent.

— Sau un ofițer.

— Un ofițer?

— Nu te-ai gândit la asta?

Mackenzie a ridicat din umeri. Ideea îi trecuse prin minte, dar îi revenise din nou abia când Amy Vanneck apăruse, căutându-și logodnicul dispărut.

Flacăra felinarului tresări din nou. La lumina ei, fața lui Westbrook era cenușie ca ceara, ca o sculptură, o operă de artă care sfârșise prost.

— Fusesse și un ofițer printre ei? De asta ești aici?

— Știi doar ce mi-ai povestit tu, spuse Westbrook. Ce s-a întâmplat cu cadavrele?

— Au fost îngropate într-un cimitir comunal.

— Unde?

— În Mailly-Maillet, la o milă la sud de aici.

Westbrook se ridică în picioare.

— Nu aveți de gând să-i dezgropați?

— Pământul e umed. Fiecare zi contează.

Westbrook începu să se încheie la haină, degetele lui înțepenite făcându-și de lucru cu nasturii.

— Dacă există vreo șansă să îi identificăm, ar trebui să o luăm în considerare.

— Vă pierdeți timpul.

— Voi avea nevoie de câțiva oameni care să mă ajute. Unul dintre ei va trebui să știe să scrie după dictare. Și s-ar putea să fiu nevoit să amenajez o morgă temporară undeva.

— Doar nu vreți să faceți asta acum?

— De ce nu?

— Nu am suficienți oameni. În plus, s-ar putea să fie nevoie să îi convingeți.

— Să îi conving?

— Sunt voluntari, domnule maior. Și toată operațiunea de la *Two Storm Wood* a căpătat o reputație. Mai ales după ce s-a întâmplat cu Cotterell, iar acum cu Hughes. Vă rog să îmi dați răgaz până mâine.

Westbrook își puse pălăria.

— Care este problema, căpitane? Oamenii tăi cred în fantome?

Vocile veneau din spatele pereților. Se auzeau slab, de parcă veneau de la mare depărtare. Amy își lipi urechea de cimentul rece, auzi frânturi scurte de cuvinte rostite de niște voci masculine, care vorbeau, nu strigau. În ce limbă vorbeau? Franceză? Se strădui să o deslușească, dar sunetele se îndepărtau și deveneau tot mai slabe, până când nu mai era sigură că erau voci ceea ce auzea.

Lumina lanternei pulsa în mână ei. Auzise ceva, nu fusese doar imaginația ei și nici vreun animal. Era ca și cum vocile fuseseră ținute sub pământ, ca niște ecouri captate pe un magnetofon, iar prezența ei era acul care le făcuse să pornească.

Un curent de aer slab îi trecu pe deasupra frunții. Oare erau tuneluri sub pământ, vreo cale de acces pe care o ratase? Poate că asta era ceea ce căpitanul Mackenzie nu voia ca ea să găsească. Ar trebui să strige, se gândi ea, să își facă simțită prezența. Bărbații ar putea veni la ea, bărbați ca voluntarii lui Mackenzie, însărcinați cu evacuarea câmpurilor de luptă, cu recuperarea morților. S-ar putea să știe ceva, ar putea să o ajute: oameni obișnuiți, nu dezertori sau fantome.

Fugi înapoi spre trepte, împiedicându-se în timp ce urca spre lumină. La ultima cotitură, lanterna îi căzu din mână și ateriză pe jos zgomotos. Când privi din nou în sus, văzu un cap care se profila în zare.

— Sunteți chiar dumneavoastră, domnișoară?

Amy îl recunoscuse pe caporalul Reid, funcționarul din regimentul lui Mackenzie. Nu încercă să îi răspundă pentru că inima îi bătea prea repede.

Fără alte întrebări, Reid trecu prin gaura făcută între saci și o ajută să iasă. Îi luă o clipă ca să își dea seama că nu erau singuri.

— Cine este domnișoara?

În fața lor se afla un ofițer. Era înalt, cu ochii de un albastru la fel de aprins ca ai lui Edward, dar partea stângă a feței era o masă deformă de țesut cicatrizat. Era dificil să nu îți întorci privirea.

— E domnișoara Vanneck, domnule, spuse Reid. Logodnicul ei a dispărut în timpul unei misiuni. A venit acum câteva zile însoțită de domnișoara...

Se întoarse spre Amy.

— Page.

— Așa. Încă se află aici?

— Nu.

Amy stinse lanterna. Spera că vorbind să nu se dea de gol că îi e teamă, teamă doar de întunerici și de plăsmuirile imaginației ei.

— S-a întors la Amiens.

Ofițerul se holba la ea. Capișonul de pe șapca lui era roșu, însemnul poliției militare. Amy se întrebă dacă nu cumva încălcase vreo prevedere a legii marțiale și urma să fie arestată.

Bărbatul întinse mâna:

— Maior Westbrook. Comisar de poliție, din Divizia a doua.

Și-au strâns mâinile. Amy mai auzise numele înainte, dar nu își amintea unde.

— Pot să vă întreb ce faceați acolo jos? spuse Westbrook.

— Locul acesta obișnuia să fie cunoscut sub numele de *Two Storm Wood*, nu-i așa?

— Da, într-adevăr. De unde știați asta?

— Dintr-o hartă a tranșeelor. Da, știu că dețin informații militare vitale, dar nu vreau să o înapoiez.

— Nu văd niciun motiv pentru care ai face asta.

Amy dădu din cap. Se pare că nu urma să fie arestată până la urmă.

— Atunci îmi voi vedea de drum.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare. Ce te așteptai să găsești în buncăr? Westbrook arată înspre grămada de saci ruși. Te-ai chinuit să îți faci loc.

Nu părea să fie nervos sau indignat, ci doar curios. Pentru prima dată, Amy avu senzația că prin prezența ei acolo, pe câmpurile de luptă, câștigase o urmă de respect.

— Cineva mi-a spus că l-aș putea găsi pe logodnicul meu aici, ascuns sub *Two Storm Wood*.

— Pe logodnicul tău?

— A dispărut în timpul misiunii. Căpitanul Edward Haslam din batalionul șapte din regimentul Manchesters.

Westbrook o privi cu fermitate.

— Un batalion bun, spuse el, așa am auzit. Cine ți-a spus să vii aici?

Amy puse lanterna în rucsac și rucsacul pe umăr. Voia să scape de acești oameni, de întrebările și privirile lor.

— Un sergent din același batalion, batalionul logodnicului mei. Mi-a spus că încă se găseau oameni care trăiesc sub pământ, oameni care au dezertat.

Reid lovi cu piciorul în nisipul împrăștiat, ca și cum ideea ar fi fost jenantă.

— Este doar un zvon, dar trebuia să verific.

— Bineînțeles că trebuia să o faci, spuse Westbrook, în timp ce ea trecea pe lângă el. Orice pistă trebuie urmată, chiar dacă se dovedește a fi falsă.

— Nu mă credeți nebună pentru că am venit aici de una singură?

— Ai spus că prietena ta a plecat. Presupun că nu ai avut de ales.

— Nu crezi că ar trebui să mă întorc acasă și să sper la ce e mai bine?

— De ce ai face asta? Westbrook privi în altă parte. Echipile de evacuare fac tot ce pot, dar munca lor e una... ei bine, e împovărătoare. Și le mai trebuie voluntari. În curând nu vor mai rămâne decât chinezii, iar mulți nici nu știu să citească. Cum ai spus că îl cheamă pe logodnicul tău?

Amy își lăasă rucsacul jos.

— Haslam. Edward Haslam.

Westbrook ezită.

— Și crezi că ar putea fi încă în viață? De aceea ai venit?

Amy clătină din cap cu regret.

— Ai auzit vreun zvon? Ai auzit ceva de vreun raport neoficial?

— Știu ce înseamnă când cineva e dat dispărut în misiune, domnule maior. Amy privi în jos. Știu că mă aflu în căutarea unui cadavru.

Westbrook se îndreaptă spre zidul de saci. Amy avea impresia că nu e convins. Îl privi cum smulse unul dintre biletelele de hârtie și îl examinează cu atenție, cu buzele mișcându-se ca ale unui copil care citește ceva pentru prima dată.

Amy arată spre caracterele chinezești pictate pe grindă.

— Știți ce semnifică?

Westbrook nu se uită în sus.

— Zhong Kui. E un nume.

— Zhong Kui?

— E numele unui spirit protector, care alungă fantomele și spiritele rele.

Westbrook puse hârtia la loc și luă alta.

— A fost desfigurat și și-a pricinuit singur moartea. După moarte se spune că ar fi comandat optzeci de mii de demoni.

— De ce să îi fi pus numele acolo?

— Este o evocare. Se face destul de des.

Westbrook își trase absent linia maxilarului cu vârfurile degetelor.

— Astfel de spirite păzesc trecerea dintr-un loc în altul. Prezența lor ține departe răul, sau îl ține captiv înăuntru.

— Așadar, acest loc este un sanctuar?

— Într-un fel, da.

— De ce se află aici? E din cauză că...

Westbrook își ridică privirea spre ea.

— Am găsit sânge jos, pe pereți.

— Sânge?

— Și găuri de gloanțe. Cred că asta erau.

Westbrook dădu din cap.

— Au fost omorâți 13 oameni, muncitori chinezi. Au fost găsiți acum câteva săptămâni.

Amy își aminti de bucata de os care i se lipise de deget și simți aceeași tresărire de repulsie.

— Au fost uciși?

— Așa se pare. Aparent, zece dintre ei au fost împușcați.

— Și ceilalți?

Westbrook nu răspunse. Se cățara în golul pe care Amy îl făcuse în sacii de nisip, cu mișcări rigide și care îi provocau durere. Când ajunsese pe partea cealaltă, se uită înapoi la ea:

— Ați venit aici pe jos, domnișoară Vanneck?

— Stau la cineva în Bertrancourt.

— Atunci te vom duce înapoi cu căruța, după ce vom termina aici.

— Nu e nevoie, spuse Amy. Cunosc drumul.

— E în drumul meu, spuse Westbrook în timp ce aprinse o lanternă. Sunt nevoit să insist.

Westbrook petrecu douăzeci de minute sub pământ. Când se întoarse, era aproape ca și cum ceilalți nu ar fi fost acolo. Abia dacă spuse ceva. Avea ochii sticloși și pielea îi strălucea de la transpirație. Au stat în spatele căruței în tăcere timp de aproape o milă.

— Iertați-mă, domnișoară...

— Vanneck.

— E nepoliticos din partea mea...

Se încruntă, de parcă își pierduse cuvintele, ca și abilitatea de a purta o conversație.

— Pot să vă întreb de unde știți mandarina, domnule maior?

Westbrook privi spre orizont.

— Din copilărie, acum mult timp.

— De aceea te-au trimis aici? Pentru că știi limba?

— Nu mi-au dat explicații. Am primit ordinele prin poștă, de la Oficiul de Război. Abia ieșisem din spital de două zile. Încă o săptămână și aș fi fost demobilizat.

— Înseamnă că au mare nevoie de tine.

Westbrook mormăi.

— Am fost detectiv înainte să înceapă războiul, la Scotland Yard.

— Scotland Yard?

— Ești surprinsă? Pe mine mă surprinde puțin asta.

Căruța începu să se clatine violent în timp ce treceau peste un petic de pământ pietros.

— De ce le-ar păsa celor de la Whitehall de câțiva chinezi morți? Trebuie să fie vorba de mai mult de atât, dar nu-mi pot imagina ce anume.

Menționarea Scotland Yard-ului îi trezise o amintire lui Amy, dar nu o putu înțelege.

— Ați spus că a fost vorba de o crimă.

— Nu cred că am folosit chiar cuvântul acesta.

— Dar dacă a fost crimă cu sânge rece?

— Cu sânge rece? Poate că aveți dreptate. Poate că așa a fost.

Westbrook își atinse un umăr. Părea să aibă dureri.

— La urma urmei, domnii de la Oficiul de Război nu au pus niciodată piciorul pe un câmp de luptă, nu-i așa? Tot ce știu despre asta stă în cifre și hărți. Așa că eu trebuie să vânez pe oricine e responsabil de asta, chiar dacă sarcina este lipsită de speranță.

— Nu ai fi putut refuza?

— Am vrut să fac asta, dar în același timp îmi doresc vechea slujbă înapoi. Și au fost foarte insistenți.

Amy își aminti unde îi mai auzise numele.

— Inspectorul Westbrook, tu erai?

— Deci ați citit ziarele.

Amy le citise, în ciuda eforturilor mamei sale care o împiedicase. Urmărise în special relatările despre cazul Tipton, un proces penal revoltător și fascinant în același timp. Era de parcă descoperea un fruct bolnăvicios, dar interzis. Acuzatul fusese un avocat din Portsmouth, iar victimele – doi băieți adolescenți care au fost găsiți dezbrăcați și strangulați în locuri diferite din sudul Londrei. Modul în care inspectorul detectiv Westbrook se ocupase de acest caz fusese un model de perseverență. În lipsa unor martori, el a cercetat toate posturile de poliție pe o rază de o sută de mile în jurul Londrei, întrebând dacă detaliile cazului le erau cunoscute. Un caz nerezolvat de pe coasta de sud îl condusesese la Tipton, care fusese interogat la acea vreme. Ceea ce l-a dat de gol a fost același nod neobișnuit folosit în strangularea băieților, nod pe care avocatul îl folosisese și la legarea roșiilor din propria seră.

— Ai spus că zece dintre bărbații găsiți la *Two Storm Wood* au fost împușcați, spuse Amy. Ce s-a întâmplat cu ceilalți?

Căruța se zdruncina violent dintr-o parte în alta, în timp ce treceau peste o groapă adâncă de pe drum. Amy îi susținea privirea lui Westbrook.

— O să știu mai multe mâine, când o să îi examinez. Sunt îngropați în apropiere, la o milă sau două de Bertrancourt.

Dacă avea de gând să îi lanseze o invitație, Amy nu ar fi acceptat.

— S-ar putea să reușim să aflăm dacă rănilile au fost provocate înainte sau după moarte. Sau cel puțin să depistăm care a fost intenția. Pare să fie o formă de tortură, cel puțin așa sugerează unghiile lor.

— Unghiile?

— Aveau unghiile bătute în cuie, spuse Westbrook. Alegerea victimelor ne poate dezvălui ceva, de asemenea, dacă am putea stabili cine au fost.

Se opri din vorbit, ca și cum ar fi fost conștient că a spus prea multe.

— L-am întrebat pe căpitan despre *Two Storm Wood*, spuse Amy. Fusese foarte dornic să mă facă să stau departe de asta.

— El a fost unul dintre primii oameni de la fața locului. Oamenii lui s-au ocupat cu evacuarea cadavrelor.

— Nu a menționat nimic despre asta.

Westbrook clătină din cap, cu o urmă de zâmbet pe buze.

— Căpitanul Mackenzie crede că e posibil să fi făcut o greșeală: se teme că printre cei morți s-ar fi putut afla și un ofițer, un bărbat alb. Bănuiește asta de ceva timp. Dacă logodnicul tău a dispărut vara trecută, pe creasta Serre, există o șansă să fi fost el.

Westbrook o privea din nou, cu ochii ascunși sub șapcă. Apoi Amy înțelese: acesta era motivul pentru care o însoțeau înapoi la Bertrancourt. De aceea vorbeau despre *Two Storm Wood*.

— Vreți să fiu acolo la exhumarea cadavrelor, spuse ea. În caz că îl pot identifica.

Westbrook o punea la încercare: îi testa hotărârea, scopul, ca și cum s-ar fi îndoit de ambele. Caporalul Reid se uită înapoi peste umăr. Ascultase conversația tot acest timp.

— Nu este ceva ce i-aș cere în mod normal unei femei, adăugă Westbrook.

OPIU

Anglia, iulie 1916

Soarele era la apus, umbrele crengilor dansau deasupra patului, iar insectele bâzâiau leneș printre meri. Aerul era cald și încărcat.

— Nu te îmbrăca. Nu încă.

Amy se ridică și îi scoase tricoul lui Edward. Înainte să poată spune ceva, mâinile ei îi cuprinsesă umerii, urmărind conturul mușchilor sub piele. Își trecu degetele prin părul umed de la ceafă, iar un miros blând se ridică în aer precum grâul proaspăt cules.

— Amy?

— Rămâi așa cum ești. Nu te amesteca prin toată... pleava asta.

— Știi că trebuie să plecăm. Ce s-a întâmplat?

În ultima vreme începuse să observe asta: felul în care devenea neliniștit și stângaci după ce se culcau împreună. Chiar și în cele mai călduroase zile de vară, în căsuța lui închiriată din Madingley, își trăgea repede un tricou pe el sau își înfășura un cearșaf în jurul mijlocului și își strecura picioarele peste marginea patului, se uita spre fereastra îngustă cu obloane și apoi începea să facă ordine. Obişnuia

să aranjeze chiar și pătura peste ea, ca și cum o prea mare goliciune ar fi fost dăunătoare pentru pielea ei. Nu știa dacă să se simtă protejată sau ofensată, prețuită sau înjosită. Dar în după-amiaza aceea, privindu-l cum se chinuia cu un nasture de la cămașă, simțise o distanță bruscă între ei, care o făcuse să tremure.

— Știi că nu o să rămâi frumos pentru totdeauna.

Buzele ei se jucau pe gâtul lui.

— Vei avea destul timp să te ascunzi la bătrânețe.

— Dacă trăiesc suficient până atunci.

Pielea de pe umerii lui mirosea a săpun cu cărbune activ și a mosc și ceva plăcut pe deasupra.

— De ce nu?

— Mulți oameni nu vor mai apuca să îmbătrânească. Din cauza războiului, vezi tu.

— Serios? Nu auzisem de asta.

El dădu din umeri.

— Ei bine, mă aștept ca totul să se termine până de Crăciun.

Au început amândoi să râdă, deși știau că e greșit să facă asta, căci războiul nu era ceva de luat în râs. Era ceva ce își permiteau să facă în privat: o modalitate de a ține realitatea sumbră a conflictului la distanță, de a nu-i mai infecta cu tristețe și sentimente de vinovăție în scurtele lor ore petrecute împreună. Războiul nu era al lor. Nu ei îl porniseră, nu ei îl ceruseră și nu erau de acord cu el. Atunci de ce să îl trateze cu respect? Câte vieți ar salva astfel?

— E aproape ora șase, Amy. Ai spus să îți amintesc.

Trebuiau să fie atenți la timp. Cu câteva săptămâni în urmă, Kitty Page se întâlnise cu mama lui Amy și cu mătușa Clem pe bulevardul King's Parade. Se presupunea că Kitty

ar fi ieșit cu Amy ca o însoțitoare respectabilă. Când a fost întrebată de asta, fusese prea agitată ca să nu se dea de gol.

— Nu vreau să aud că minți, Amy, îi spusese mama ei a doua zi, așa că nu am să te întreb unde ai fost ieri.

Amy ar fi trebuit să îi spună că nu era treaba ei, dar rămase acolo, tăcută și încremenită.

— Mai spun doar atât – dacă e ceva între tine și acel... muzician – nu îi rostea numele, deși Amy era aproape sigură că îl știa – ai face bine să te oprești, pentru binele tău.

Obrajii lui Amy se înroșiseră. Fusese văzută cu Edward. Se bazase pe faptul că orașul e destul de mare ca să îi păstreze secretul, dar Cambridge se pare că nu era suficient de mare.

— Vezi tu, cunosc prea bine bărbații ca el.

Mama ei umbla prin corespondență, tăind plicurile cu un deschizător de scrisori.

— I-am mai întâlnit și înainte: niște neica-nimeni care vor să ajungă cineva. Doar asta vor, din păcate, deși tu ești prea tânără să vezi asta.

Amy tot nu spuse nimic. Nu putuse să îl apere, să îi spună mamei ei că greșise.

— O tânără femeie are nevoie de sprijinul familiei sale, Amy. Războiul a schimbat multe lucruri, dar nu și asta.

Amy cedă. Îi plăcuse să ducă o viață secretă ca iubită a lui Edward. Uneori, simplul fapt că avea un secret o făcuse să se simtă puternică, privilegiată. Acum și-ar fi dorit să poată șterge totul cu buretele. Ar fi vrut ca lucrurile să fie iar ca atunci când nu avea nimic de ascuns. În ziua în care se dusesese la Madingley și îl găsisese pe Edward în cimitir, avea asupra ei o scrisoare pe care a distrus-o. În ea îi spunea adio.

Edward se întoarse acum spre ea și o sărută, cu o mână plimbându-i-se pe umăr, iar cealaltă hoinărind pe deasupra

sânilor, ca și cum nu era sigur dacă să îi mângâie sau nu. Tremura, iar pielea i se făcu de găină, când simți, în cele din urmă, atingerea blândă a vârfurilor degetelor lui.

Bătură clopotele bisericii: era șase fix. Amy se ridică. Mătușa Clem o aștepta la cină. Dacă ajungea la timp nu ar fi fost nevoită să mintă.

Edward oftă:

— Deci ne îmbrăcăm până la urmă.

— Ar fi bine să o fac.

— Simt că parcă abia ai ajuns.

— Îmi pare rău. O fac pentru...

— Mătușa Clem, știu, spuse zâmbind. Nu contează.

Luă cămașa lui Amy de pe jos și o așeză pe pat lângă ea. Apoi coborî scările, cu pantofii în mâini.

Amy începu să se îmbrace încet. Hainele se simțeau greoaie și apăsătoare. Afară, ramurile copacilor se clătinau, astfel încât avu o senzație trecătoare că este privită.

Când coborî în bucătărie îl găsi pe Edward îmbrăcat atât de elegant de parcă s-ar fi dus la biserică. Vârfurile pantofilor erau lucioase și își periasse părul. Acul de cravată din perle era la locul lui. Stătea lângă fereastră cu mâinile în buzunare.

— S-a întâmplat ceva? întrebă Amy.

— Nu.

Se întoarse să o privească. Ascundea ceva, un gând anume, o idee. Ce ar fi putut fi?

— Ce-ai zice să bem ceva?

— Știi că trebuie să plec.

— Atunci vin cu tine.

— Chiar nu e nevoie.

Nu voia ca el să își ia la revedere în fața casei mătușii Clem. Îi putea vedea cineva. A pus o mână pe umărul lui și îl sărută pe obraz.

— E mai bine să nu întârzii.

— Mă gândeam că te-ai putea folosi de niște scuze pentru împrejurări excepționale, măcar de data asta.

Își puse pălăria pe cap.

— Ce împrejurări excepționale?

Era o răgușeală aparte în vocea lui, o neliniște neobișnuită.

— Le-ai putea spune unchiului și mătușii tale că cineva te-a cerut în căsătorie.

— Nu aș putea spune asta. Ar vrea apoi să știe despre cine e vorba.

În mijlocul mesei din bucătărie se afla o cutie mică, neagră. Edward o ridică și o deschise în fața ei. Înăuntru era un inel: un cerc din aur cu un singur safir montat în vârful.

— A aparținut bunicii mele. Nu am o moștenire de familie prea mare, dar...sper că ți se potrivește.

Atunci își dădu seama: el era cel care o cerea în căsătorie. Simți o stare de euforie, pe care nu o va uita niciodată – un moment trecător de bucurie pură.

— E frumos, spuse ea.

Apoi realizează ce ar fi însemnat dacă accepta, prețul pe care îl avea de plătit. Mama ei nu ar fi de acord niciodată cu logodna. L-ar considera un act de război. Familia Vanneck i-ar închide ușile în nas, iar Amy ar rămâne complet pe dinafară, avându-l doar pe Edward de care să depindă, un bărbat pe care îl cunoștea doar de câteva luni.

Avea nevoie de timp, se gândi ea. Cu timpul, familia ar ajunge să îl vadă pe Edward așa cum îl vede ea. Unchiul Evelyn avea să vină în vizită în Cambridge într-o săptămână. El întotdeauna îi ținuse partea. Ar putea începe cu el. Dacă el și-ar fi dat acordul în privința lui Edward, orice ar fi fost posibil. Chiar și mama ei ar putea ceda în cele din urmă.

Amy luă inelul din cutie. Piatra era de un albastru pătrunzător, șlefuită până la strălucire, ca și cum ar fi fost făcută de curând. Simțea că nu mai are suflare, aproape se panicase.

— Încearcă-l, spuse Edward.

Îl apropie de vârful degetului. Măinile îi tremurau.

— Cred că e prea mic.

— Ești sigură?

Împinse inelul, dar numai până la prima articulație.

— În plus, care e graba? Suntem fericiți, nu-i așa? Nu trebuie să faci din mine o doamnă, dacă asta intenționezi...

— Dar chiar vreau.

— Să faci din mine o doamnă?

— Voiam doar să...

Îi luă mâinile într-ale lui.

— Vreau să fim împreună mereu, Amy. Și pentru totdeauna. Nu vreau să mă mai ascund, așa cum o facem acum.

— Nu mă ascund.

Nu îl putea privi în ochi.

— Nu ți-am spus mereu că nu dau doi bani pe vechile convenții? Când se va sfârși războiul, o vom lua de la capăt, așa cum ai spus.

Pentru un moment se lăsă liniștea. Edward făcu un pas înapoi.

— Deci răspunsul tău este...

Îi acoperi fața cu mâna, de data aceasta ca să nu o poată privi.

— Încă nu. În curând. Te iubesc, dar avem nevoie de timp – timp ca să facem lucrurile cum trebuie.

— Cum adică? spuse el scuturând din cap. Ceea ce avem noi nu e ce trebuie deja?

— Ba da, bineînțeles, dar...

Edward suspină.

— Nu se vor răzgândi niciodată în legătură cu mine, știi asta. Nu îi poți câștiga de partea noastră, Amy. În cele din urmă va trebui să...

Știa ce avea de gând să spună. Știa ce promisiune făcuse și totuși, parcă se afla pe marginea prăpastiei, incapabilă să facă un ultim pas spre abis.

Edward înghiți în sec și clătină din cap.

— Dar ai dreptate. E un pas important. E prea mult să îți cer asta atât de... repede.

Își descheie gulerul. Acul de cravată scoase un sunet ascuțit când căzu pe dalele de pe podea. Amy nu îl mai văzuse niciodată atât de pierdut. De atunci, amintirea acestui moment îi străpunge inima. Fără să mai spună un cuvânt, traversă bucătăria înspre ușă și o deschise larg.

Amy luă acul de cravată de pe jos.

— Edward?

El era deja afară, în pragul ușii.

— Ar trebui să plecăm acum. Nu ai vrea să întârzii.

Au pedalat înapoi spre oraș. Edward era în față. Amy încerca să îl prindă din urmă, dar el o lua mereu înaintea, pedalând cu viteză. O lăsă la colțul străzii, astfel încât să nu îi vadă nimeni. Amy nu trebui să îl întrebe nimic, el știa deja.

Ianuarie 1917

...Familia mea e de părere că e un mare sacrificiu din partea mea să lucrez la centrala telefonică. Nu văd multe fete făcând asta. Preluarea „muncii bărbaților” înseamnă o evadare de la corvoada unei vieți domestice sau a unei vieți petrecute pe lângă casă. Faptul că situația mea e diferită, face să îmi fie greu să mă adaptez, din păcate. Fetele nu sunt rele, dar m-au ținut mereu la distanță. Sunt sigură că multe dintre ele cred că e singurul lucru corect de făcut, că eu nu am niciun interes să mă fac plăcută printre ele.

Sâmbăta trecută am pedalat până în Madingley, să mai văd iar casa. Nu m-am putut abține. Credeam că mă va înveseli să o văd neschimbată, chiar dacă tu nu mai ești acolo. Am crezut că mă va consola amintirea că totul a fost real: timpul petrecut acolo, tânjesc să am parte din nou de acele momente secrete, dar care par să devină tot mai îndepărtate și fantastice pe zi ce trece, de parcă a fost doar un vis.

Pare că nu sunt chiriași în casă. În micul pat de flori din fața bucătăriei cresc urzici, iar fereastra din dormitor nu mai are perdele. Am încercat ușa din față, știind că va fi încuiată, desigur, și așa a fost. Cu toate acestea, m-am trezit luptându-mă cu lacrimile. Fusesse prostesc din partea mea, dar totuși, mă simțisem ca și cum aș fi fost dată afară nu doar dintr-o căsuță goală. Momentele la care visez au dispărut și nu se vor mai întoarce, asta părea să îmi spună ușa încuiată. Dacă nu ar fi trecut niște oameni pe acolo, aș fi deschis-o cu vreo bătă.

Am tras cu ochiul prin gardul viu în livadă. Cred că e plin sezon, dar copacii par ca și cum sunt pe moarte și nu vor mai

rodi. Poate că nu îmi face bine să fiu aici, acum că tu nu ești, dar nu mă văd locuind altundeva. O mică urmă, o amintire, certitudinea că ai stat și tu cândva unde stau eu, că ai umblat pe unde umblu și eu, este mai bună decât absolut nimic. Mă agăț de amintirile astea, respirând în prezent, dar trăind în trecut, ca o sărmană văduvă bătrână care se plimbă în rochia de mireasă cu un buchet de flori ofilite în mână. Singurele care mă readuc în prezent sunt scrisorile tale și frica mea.

Dacă nu mă scoți din acest loc, dragostea mea, s-ar putea să nu mai plec niciodată. Unde altundeva aș putea să merg?

Franța, martie 1919

Amy aștepta în fața fermei familiei Desmoulin, când ajunse și caporalul Reid cu căruța. Se trezise din zori, fiindcă groaza se întetea, creștea ca un munte în interiorul ei, până când greutatea ei începuse să o apese pe inimă, fiindu-i imposibil să se mai odihnească. Pentru asta venise: să îl găsească. Dar gândul la exhumare era prea mult de îndurat, în mintea ei se înghesuiau imagini pe care și-ar fi dorit să nu le vadă. Nici în cele mai grele momente nu visase vreodată că Edward va muri în întuneric, sub pământ, torturat și ucis. Dacă ar fi rămas în Anglia, poate că ar fi trăit pentru totdeauna în ignoranță, imaginându-și că a avut parte de o moarte rapidă, lipsită de durere. Dar acum era prea târziu pentru asta.

Caporalul Reid o privi cu precauție, în timp ce se grăbea să traverseze curtea. Mai văzuse privirea aceea la oamenii lui Mackenzie și la ceilalți care lucrau pe câmpurile de luptă. Era de parcă s-ar fi temut că durerea și frica ei i-ar putea molipsi, aducând la viață sentimente de care crezuseră că s-au descotorosit.

— Deci ești pregătită, domnișoară?

— Da.

Amy se urcă în locul liber de lângă el. Știa că, de fapt, nu e — nu era gata să privească trupul lui Edward și să descopere că fusese măcelărit la *Two Storm Wood*. Știa doar că nu are de ales.

— Ei bine, atunci să mergem, spuse Reid și smuci frâiele.

La sud de Bertrancourt, drumul urca ușor. Șerpuia în jurul unui crater mare, apoi cobora spre Ancre, unde pereții solitari și șirurile de copaci rupti trădau locul unor străzi și unde încă se mai zărea o biserică stând intactă în picioare, cu zidăria de un gri palid ca cerul. Se ridica ceața.

La scurtă distanță de Mailly-Maillet au ajuns la o răscruce de drumuri. Vizavi de rămășițele unei ferme, era un indicator pe care scria BUCQUOY — SERRE. În timp ce înceteneau, Amy deveni conștientă de un sunet nou care se auzea peste zăngănitul căruței: niște cizme călcând în noroi — mii de pași, un zgomot tăios și înfundat. Se uită în jur: un șir de oameni traversa cu greu satul, cu niște saci în spate, o procesiune de chinezi serioși, cu pielea închisă la culoare și îmbrăcați în tunici sau paltoane. Unii purtau pălăriile Shantung și li se clătinau clapetele urechilor în ritmul pașilor lor, în timp ce alții aveau șepci sau cagule. Câțiva dintre ei fumau în timp ce mergeau.

— Încotro se îndreaptă?

— Către frontul Hindenburg, pufni Reid. Hamalii fac lucrurile diferit față de noi ceilalți.

— Cum așa?

— Noi ne ridicăm tabăra la marginea unui câmp de luptă, unde locul e deja curăţat şi de acolo ne croim drum. Hamalii se instalează chiar în mijloc şi îşi croiesc drum de acolo spre margine.

În mulţimea de oameni se făcuse loc. Reid smuci iar frâiele.

— Lor nu le pasă unde îşi aştern locul. Un cimitir e la fel de bun ca oricare alt loc pentru ei.

Amy caută să vadă unde se termina şirul de oameni, dar şerpuia pe o distanţă lungă, neîntrerupt.

— Credeam că sunt superstiţioşi.

Reid ridică din umeri.

— Am avut ocazia să vorbesc cu unul dintre ei. Mi-a spus: de ce ne-ar deranja fantomele voastre? Nu e ca şi cum le-am făcut vreun rău.

Amy se uită la feţele oamenilor pe măsură ce treceau, căutând o fărâmə de intuiţie, să-şi facă o idee despre ceea ce vedeau când se uitau la ea. Fusesse surprinsă doar de diferenţa dintre ei: erau nişte bărbaţi dintr-o altă lume, prinşi în ruinele lumii ei, dar ruţi de istoria şi suferinţele acesteia.

— Cine sunt?

— Domnişoară?

— De ce au venit aici? Nu au familii? Unii dintre ei par atât de tineri.

Reid clipi din ochii lăptoşi.

— Nu ştiu. Nu m-am gândit niciodată la asta.

Îi veni în minte o idee.

— Am auzit că lucrează la docuri acasă. Transportă lucruri. Cu asta se ocupă hamalii, domnişoară: mută lucruri şi sapă.

— Ce sapă?

— Tranșee și buncăre.

— Doar atât?

— Ce altceva să mai facă? Doar nu e războiul lor, nu-i așa?

Cimitirul comunal se afla la sud-vest de sat. Lunile trecute, explică Reid, cimitirele mai mici din împrejurimi au fost evacuate, iar cadavrele au fost reîngropate aici. Noile morminte au fost marcate cu țărushi, la care s-au atașat etichete cu numele celor morți, gradele și regimentul din care făcuseră parte. Pe alte morminte pe care le mai văzuse Amy scria doar *East Kents, Soldat, Sublocotenent, Canadian și Necunoscut*.

Cei treisprezece bărbați de la *Two Storm Wood* fuseseră înmormântați la distanță față de restul, unul lângă celălalt.

— Trebuie să ne separăm de mormintele făcute de hamali, spuse Reid, indicând locul. Să nu îi amestecăm pe băieți cu restul. Iar ei trebuie să fie înmormântați cu picioarele îndreptate spre est.

— Cu picioarele?

— Întotdeauna. Un chinez nu ar trebui să întoarcă spatele casei sale, nici măcar când e mort. Aceasta e o superstiție la care chiar țin.

Maiorul Westbrook era deja acolo, mergând de la un mormânt la altul, luând notițe într-o carte, în timp ce alți doi oameni din regimentul lui Mackenzie descărcau o altă căruță. Cazmale și lopeți, târgi, pânze, frânghii, mănuși de cauciuc și flacoane de dezinfectant: toate erau pregătite. Mormintele oamenilor uciși erau toate într-un singur șir. Pe etichete scria *CLC Necunoscut* și erau numerotate de la unu la treisprezece.

Westbrook, ținând creionul nemișcat în mână, o văzu pe Amy apropiindu-se.

— Continui să ne depășești așteptările, domnișoară Vanneck, spuse el când se apropie suficient. Caporalul Reid și camarazii lui erau siguri că te vei răzgândi.

Westbrook nu se bărbierise. O barbă palidă îi umbrea maxilarul, întreruptă din loc în loc de țesut cicatrizat lipsit de păr. La fel ca rănile sale, asta îi întărea impresia lui Amy despre el ca fiind o persoană care se deosebea de restul militarilor.

— Mormintele de la unu la zece sunt ale bărbaților care au fost împușcați, spuse el. Nu-i așa, caporal Reid?

— Da, domnule. Probabil că sergentul Cotterell i-a evacuat pe cei care fuseseră mai ușor de scos.

Westbrook se opri lângă al unsprezecelea mormânt.

— Atunci vom începe de aici.

Soldații Cavanagh și Fielding și-au pus mânușile de cauciuc și au început să sape. Progresul era lent. Argila greoaie se prindea de lopeți, iar bărbații păreau să obosească, cu sudoarea curgându-le pe față. Pe măsură ce săpau mai adânc, apa se infiltra în mormânt, formând bălți sub picioarele lor. După câteva minute, se putea întrezări un petic de țesătură palidă ieșind din pământ. Westbrook își aruncă haina și coborî în groapă.

— Aveți grijă. Nu vreau să facem pagube, ați înțeles?

Luă lopata lui Cavanagh și începu să răzuiască pământul. Încetul cu încetul, începu să se zărească un pachet de pânză, strâns cu frânghii. Materialul era în întregime îmbibat cu apă. Jumătate din el era acoperit de o pată mare de culoare maro. Amy nu sesiză mirosul până când nu îl văzu pe Reid cu o batistă, acoperindu-și gura și nasul.

— În regulă, ridicăți-l.

Cavanagh apucă un capăt, iar Fielding pe celălalt. Au ridicat pachetul la înălțimea umerilor și l-au rostogolit pe o targă. În ciuda apei, nu părea greu, ci lipsit de formă, într-un mod ciudat – nu era lat acolo unde ar fi trebuit să fie umerii, nici nu se îngusta spre picioare. Edward fusese înalt și lat în umeri. Amy își spuse că nu putea fi el.

Westbrook trecu la următorul mormânt.

— Aici e numărul doisprezece. Pe restul îi lăsăm pe mâine.

Oamenii lui Mackenzie păreau să creadă că au scăpat ușor. S-au apucat de treabă rapid, menținând un ritm alert. Westbrook se plimba în sus și în jos în timp ce săpau, uitându-se din când în când la biserică, care se afla la o sută de metri distanță. Cu acoperișul și turla intacte, cu pereții și ferestrele deteriorate doar puțin, biserica părea să nu-și aibă locul printre tranșee și ruine.

Cavanagh își odihni un braț pe lopată:

— Iată, domnule. Cel de aici e unul mare.

Amy făcu un pas înainte. Pachetul de la fundul mormântului era mai lung și mai lat decât ultimul, aproape la fel de mare ca și Cavanagh însuși. La un capăt putea distinge niște picioare sub pânză, iar la celălalt, o umflătură indica poziția capului. În timp ce ridicau încet corpul pe o targă, un firicel de lichid întunecat începu să se scurgă de dedesubt și se prelinse pe cizma lui Fielding. Amy simțea cum o iau căldurile, iar pielea i se strânse pe frunte. Vederea i se încetosea și, pentru o clipă, crezu că va leșina.

— Sunteți bine, domnișoară?

Caporalul Reid stătea aproape de ea. Amy se îndreptă de spate. Cavanagh și Fielding începuseră deja să se ocupe de

ultimul mormânt. Priviră în sus la ea în timp ce mai scoteau câte o lopată cu pământ, de parcă ar fi fost nerăbdători să nu rateze momentul în care ea se va întoarce în sfârșit și va fugi. Westbrook era atent în altă parte.

— Biserica va fi morga noastră, spuse el. Nu cred că se va împotrivi cineva.

Trebuieră să dea jos un zid de saci de nisip pentru a ajunge la ușile bisericii, care se dovediseră a fi descuiate. Înăuntru era frig și întuneric, iar vitraliile străluceau ca niște bijuterii deasupra lor. Băncile fuseseră curățate și stivuite la perete. Pe podea erau împrăștiate cârpe și resturi de hârtie. Într-un colț, bandajele pătate indicau prezența temporară a unei unități de îngrijire. Pe treptele care duceau spre altar, zăcea pe o parte o cizmă singuratică.

Masa altarului era singura piesă de mobilier suficient de mare pentru a așeza un trup pe ea. Au șters-o și au mutat-o în transeptul sudic, unde ferestrele înalte fuseseră ciuruite de bucăți de șrapnel, iar acum putea pătrunde mai multă lumină naturală. Reid aprinse felinarul pentru a le fi mai ușor și îl agăță de un cui din apropiere. Au adus targa și au așezat-o pe jos.

— Vom începe cu numărul unsprezece, spuse Westbrook. Puneți-l pe masă.

Încă purtând mănușile, Fielding și Cavanagh au luat primul pachet. Pânza era palidă și umedă. În timp ce o ridicau să o pună pe masă, se îndoaia și se întindea ca pielea unui vierme. Pachetul fusese legat cu trei frânghii, iar

nodurile erau strânse și rigide, niște noduri care nu ar fi trebuit să mai fie desfăcute vreodată.

Westbrook scoase un briceag și tăie frânghiile.

— Caporal Reid, vreau să notezi tot ce spun.

Reid căută în rucsac un caiet și un creion. Fielding își aprinse o țigară, continuând să privească ca un spectator la locul unui accident.

— Restul puteți să vă întoarceți la căruță, spuse Westbrook. O să vă chem dacă va fi nevoie de voi.

Bărbații au plecat, după cum li s-a spus.

— Același lucru este valabil și pentru dumneavoastră, domnișoară Vanneck, dacă doriți.

Amy se holba la pachetele de pe jos. Vocea lui Westbrook îi ajungea la urechi de parcă venea de undeva de departe.

— Domnișoară Vanneck?

Pe acoperișul de deasupra lor se auziră niște bătăi de aripi. O pereche de porumbei zbură prin aer și dispăru în umbra turnului.

— Nu, o să rămân...

Amy își analizează starea. Nu era momentul potrivit pentru scuze și nici ca să pună condiții.

— O să rămân.

— Ești destul de sigură?

Westbrook o privi îndeaproape. Avea din nou senzația că este pusă la încercare.

— Nu te-ar putea învinovăți nimeni dacă...

— Nimeni nu îl mai poate identifica, nu-i așa? Dacă Edward se află printre ei...

Westbrook se uită la teancul din fața lor.

— Probabil că nu.

— Atunci voi rămâne.

Păru să treacă un moment până ce răspunsul ei a fost înțeles. Westbrook se așteptase ca ea să dea înapoi, era de înțeles.

— Foarte bine, spuse el.

Și-a tras o pereche de mănuși și desfășură primii doi metri de pânză. Reid scoase un mârâit înăbușit când de sub pânză se ivi un cap. Era răsucit pe o parte, ca și cum ar fi încercat să se smulgă de restul corpului. Amy făcu un pas înapoi. Carnea era de un cenușiu perlat, iar dinții răsfirați ieșeau în evidență între buzele purpurii. Măinile maro erau încrucișate sub bărbie, cu palmele în afară. La încheieturile mâinilor se vedeau clar urme de găuri.

— Cadavrul neidentificat cu numărul unsprezece. Carnea este parțial mumificată.

Westbrook se ghemui la pământ să îl examineze la ceafă. Părul scurt și negru era îmbibat de murdărie.

— Nu are vreo rană prin împușcare.

Reid începu să scrie. Mortul părea să fie asiatic, dar era greu să îți dai seama, după felul în care îi erau desfigurate trăsăturile. Nu putea fi Edward. Amy se agăță de acest gând. Nu putea fi el. Westbrook începuse să deruleze restul pânzei când ceva i-a atras atenția.

— Vino cu felinarul aici.

Reid luă felinarul și i-l dădu. Trupul strălucea și tremura sub flacăra galbenă. Antebrațul stâng al mortului părea să fie acoperit de solzi, ca cei de la o șopârlă. Șerpuiau de la încheietura mâinii până la cot, având niște cârlige și bucle care se ramificau în stânga și în dreapta. Westbrook se aplecă mai aproape până când fața lui se află la câțiva centimetri distanță.

— Are un tatuaj pe antebrațul drept, lung de aproximativ 14 centimetri, sub forma unui dragon și a unui tigru încăierăți în luptă. Nu are etichetă.

Reid continua să scrie, înclinând pagina spre lumină. Westbrook deschise restul pânzei. Timp de câteva clipe, tăcerea fu întreruptă doar de scrijelitul creionului lui Reid.

— Trupul e dezbrăcat, spuse Westbrook, cu o voce plată și constantă, deși respirația neregulată îi trăda calmul aparent. Are o rană la încheietura mâinii, cauzată de niște cuie. Mușchii pectorali au fost îndepărtați cu o lamă. Mușchii gambei piciorului drept și mușchii coapsei au fost parțial extirpați. Mușchiul croitor a fost lăsat intact. Bănuiesc că pentru ca piciorul să nu se despartă sub propria greutate, la șold. Asta i-ar fi adus sfârșitul.

Amy se holba, cu palma peste gură. Westbrook scoase un creion din buzunar și ridică ușor o fâșie de carne înnegrită de pe osul coapsei.

— Artera femurală este, de asemenea, intactă. Extraordinar. Aproape întregul mușchi femural a fost extirpat, la fel și mușchiul vastus lateralis, fără să fie secționate vasele de sânge principale.

Reid făcu un pas mai aproape, clipind în timp ce ochii din spatele ochelarilor asimilau detaliile. Westbrook se deplasă mai departe pe corp.

— Aceeași operațiune a fost făcută și pentru partea inferioară a piciorului. Mușchiul gastrocnemius a fost tăiat cu precizie de la genunchi până la călcâi, fără a afecta deloc arterele, nici pe cea tibială, nici pe cea peroneală. Cea mai mare parte a nervului sural este, de asemenea, nevătămată.

Reid se opri din scris.

— De ce să fi făcut toate astea, domnule? Pentru ce atâta osteneală?

Westbrook ridică privirea la el. Avea ochii injectați.

— Pentru a-l menține conștient, desigur. Să mențină tensiunea arterială. În acest fel, îl putea vedea cum suferă...

Îi întâlnește privirea lui Amy. Aceasta se întoarce și se îndreaptă grăbită spre ușă. Ajunse la colțul clădirii, unde ieși din raza de vedere a lui Fielding, care avea grijă de cai și vomită în trei reprize. Se sprijini de perete, cu vederea mistuită de o ceață tulbure, în mijlocul căreia îl văzu pe caporalul Staveley, care o privea de pe patul său de spital. Stomacul i se încordă din nou, dar nu mai avea ce să vomite. Încet-încet, vederea i s-a limpezit. Respiră adânc și se întoarce înăuntru în biserică.

Westbrook era încă în picioare lângă cadavru, privind fix la membrele tăiate și la secțiunile expuse ale cutiei toracice. Își ridică privirea, în timp ce Amy se apropia, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Caporal, ajută-mă să-l împachetez, spuse el.

Reid împături pânza și o fixă cu o frânghie nouă. Apoi, el și Westbrook au așezat cadavru pe targă și l-au mutat de acolo. Al doilea cadavru era mai greu decât primul și mai lung, dar Westbrook nu ceru ajutoare. Părea că preferă să lucreze cu Reid.

Westbrook tăie al doilea pachet. Cadavru era întins cu fața în jos, dezbrăcat. Era un bărbat înalt cu umeri lați, deși avea carnea uscată pe el și fisurată în jurul coastelor și al soldurilor. Amy știa că ar trebui să se apropie mai mult, dar picioarele nu i se mișcau. Reid își scoase din nou carnetelul.

— Cadavru neidentificat cu numărul doisprezece, spuse Westbrook. Are o rană în partea din spate a craniului.

Se aplecă în față și aduse lanterna mai aproape.

— E superficială, o tăietură. Nu e o rană de glonț.

Își trecu o mână înmănușată peste o zonă cu carne sfâșiată și părul încâlcit.

— Nu asta e cauza morții. A murit din cauza unui obiect ascuțit, dar nu tăios.

Mănușa îi rămase pătată. Cadavrul avea tot capul acoperit de sânge uscat, umezit recent de pământul jilav. Carnea era înnegrită.

— Are răni prin înțepături la încheieturi, la fel ca numărul 11. Puneți-l pe spate.

Westbrook puse lanterna pe podea. În timp ce făcea asta, Amy observă ceva strălucind pe corpul cadavrului. Westbrook observă și el. Stând tot ghemuit, examinează partea de sus a craniului bărbatului mort.

— Dați-mi o cârpă, spuse el. Sau o batistă, orice.

Reid luă unul dintre bandajele vechi care zăceau pe podea. Westbrook a scuipat pe el, apoi a frecat cârpa umezită pe o mică zonă a scalpului, curățând sângele uscat. Se ridică din nou în picioare și aruncă bandajul.

— Numărul neidentificat doisprezece are părul blond.

Amy își încheștă pumnii pe lângă corp. Bărbații se uitau amândoi la ea acum, așteptând. Îi reveni în minte imaginea lui Edward stând pe marginea patului, briza care sufla dinspre fereastra deschisă, căldura plăcută a pielii lui în timp ce ea îi dădea jos cămașa. Apoi cămașa se preschimbă în bilețelele cu rugăciuni dintre sacii cu nisip de la *Two Storm Wood*, un zid de rugăciuni care să țină răul înăuntru – un zid care fusese străpuns.

— Domnișoară Vanneck?

Corpul fusese întors cu fața în sus. Westbrook îi examina acum capul. Amy făcu un pas înainte. Fruntea mortului îi era familiară, cu denivelările și liniile ei.

— Asta ar trebui să vă ușureze sarcina, spuse Westbrook. Poftim.

Îi deschise falca cu degetele. Amy se forță să se uite.

— Caninul superior drept: este învelit în aur. Vedeți?

Reid ridică lanterna și o duse mai aproape. Amy văzu metalul lucios strălucind în gura înnegrită și zbârcită. Clătină din cap.

— Nu am mai văzut asta până acum.

— Sunteți sigură? Sunt două plombe de aur.

— Foarte sigură.

Westbrook făcu un pas înapoi.

— Atunci nu poate fi căpitanul Haslam.

Amy putea vedea acum că trăsăturile erau diferite: maxilarul era prea proeminent, nasul prea lat. Era un bărbat european, dar nu Edward.

— Nu, nu este el.

Simți o ușurare că și cum ceva în interiorul ei explodează. Se împiedică. Westbrook se apropie de ea, dar îi făcu semn cu mâna să stea la distanță.

— Sunt bine. Sunt în regulă.

— Sunteți foarte palidă. Ar fi bine să...

— Serios. Sunt bine, domnule maior. Mulțumesc.

Reid nu-i dădea atenție.

— E ceva aici, domnule. Se aplecă mai aproape de cadavru, încruntându-se în spatele ochelarilor. Are ceva în gât.

Westbrook se întoarse la masă. În partea din spate a gurii mortului se afla ceva galben sau alb, ceva care nu era os și nici carne.

— Credeți că e un căluș, domnule? întrebă Reid.

— Posibil.

Westbrook întinse de falcă în jos și băgă două degete înăuntru. Un lichid întunecat i se prelinse pe vârful degetelor.

— Nu e pânză, totuși.

Era o bucată de hârtie împachetată, vâscoasă. Degetele lui nu reușeau să o apuce, iar eforturile sale amenințau să o împingă și mai mult în gâtul mortului. Westbrook își scoase creionul.

— O să am nevoie și de al tău.

Reid i l-a înmânat. Cu cele două vârfuri, Westbrook a apucat cu grijă bucata de hârtie și a scos-o afară. Având grijă să nu o rupă, a aplatizat încet hârtia de un colț al altărilor. Amy văzu că pagina era acoperită de un scris de mână, în creion, cu niște linii dense. Probabil era o scrisoare. După ce își miji ochii la conținut pentru un moment, Westbrook împături cu grijă hârtia și o așeză în buzunarul de sus al tunicii.

— Are vreun nume?

Amy nu putea să nu se gândească la faptul că, undeva, era o mamă, niște copii, o iubită care aștepta niște vești care nu mai veneau.

Westbrook acoperi cadavrul, pornind de la cap.

— Din păcate nu, răspunse el.

Amy deschise ochii. Stătea în spatele căruței, clipind în lumina slabă a iernii, văzând aievea niște nori tulburi plutind deasupra ei. Era frumos, ca și cum s-ar fi mișcat pe ritmul muzicii. Călătoreau rapid, cu Westbrook la frâie. Nu era nici urmă de caporalul Reid.

Își ridică capul. Se aflau oare pe drumul spre Bertrancourt? Se uită în zare în căutarea unui indiciu. Putea vedea doar același peisaj: pământ zvântat și iarbă îngălbenită, iar pentru o clipă văzu pământul acoperit de un lan nesfârșit de grâu, ca în visele ei.

Apoi își aminti de sacii de pânză și corpurile mutilate. După ce văzuse bărbatul blond probabil că leșinase. Undeva, într-un vis îndepărtat, el se dovedise a fi în viață. Capul lui se rostogolise spre ea, cu gura întredeschisă într-un țipăt mut, implorând milă și îndurare. Acel vis oribil o trezise de fapt. Încă tremura.

Se foi în căruță. La biserică fuseseră aduse trei cadavre, dar ea văzuse doar două.

— Maior Westbrook?

Westbrook trase de frâie.

— Ce s-a întâmplat cu al treilea cadavru?

El părea să nu o audă.

— Te duc la un doctor în Acheux. Nu va dura mult.

— Ai examinat ultimul cadavru? Numărul treisprezece?
Westbrook clătină din cap.

— Era încă un chinez. Mă tem că va trebui să îl cauți în continuare pe căpitanul Haslam.

Caporalul Staveley îi spusese despre *Two Storm Wood*. O păcălise, dându-i speranțe false – fusese o joacă a unui om nebun. Și totuși, se simțea ușurată.

Căruța se opri. Westbrook aștepta. Unul dintre cai își scutură coama.

— V-am sustras de la îndatoriri, spuse Amy. Vă rog să mă iertați, domnule maior. Nu am nevoie de un doctor. Sunt bine acum.

— Cred că ți-ar prinde bine ceva de băut, după câte ai văzut. Westbrook preluă din nou frâiele. Există un hotel unde putem bea ceva, în Acheux. Are locuri de cazare pentru ofițeri. Ar trebui să reușim să găsim vreun pahar de coniac.

Se întoarse puțin, astfel încât Amy să îi poată vedea fața.

— Pot să te duc înapoi la Bertrancourt, dacă vrei.

Știa ce impresie ar fi făcut dacă ar fi refuzat: că l-ar fi considerat prea urât ca să iasă la un pahar cu el sau ca să fie văzuți împreună. Că l-ar fi considerat prea dizgrațios pentru a se simți bine în compania lui. În plus, nu voia să fie singură, nu încă. Se urcă pe banca de lângă el.

— Atunci să mergem la Acheux, deci.

I se păru că îl vede zâmbind în timp ce îndemna caii să meargă mai departe.

Au călătorit o jumătate de milă, trecând printr-un mic sat numit Forceville, unde, la o intersecție, văzură o ambulanță de campanie arsă, fără roți și fără motor.

— În legătură cu oamenii morți, spuse Amy, ai mai aflat și altceva în afară de felul cum au murit?

— Au fost uciși pe 16 august sau la scurt timp după aceea. Am găsit data pe o scrisoare. Ar trebui să ne ajute să îi identificăm. Nu au murit mulți ofițeri de la Corpul Muncitorilor. Trebuie să existe undeva un dosar unde să fie consemnat ceva.

Edward fusese dat dispărut pe data de 17, chiar a doua zi. Douăzeci și cinci de oameni din unitatea sa muriseră în luptă în acea zi, conform raportului de război. Explicația logică era că chinezii fuseseră prinși în același atac.

— Ce se va întâmpla dacă îl vei găsi?

— Raportul?

Westbrook se gândi un moment.

— Mă voi îngriji ca bărbații să fie înmormântați cu pietre funerare – cel puțin ofițerul.

— Și cei care i-au ucis?

— Au plecat de mult. Sau au murit. În orice caz, nu mai putem da de ei.

— Cum poți fi sigur?

Westbrook își întinse umărul drept și făcu o grimasă.

— Căpitanul Mackenzie a avut dreptate într-o privință: nu chinezii au făcut asta. Să mutezi o persoană pe viu e un obicei de-al lor, dar este pentru trădători, pentru cei de felul lor. Un ofițer britanic nu se potrivește tiparului. În plus, folosirea armelor de foc, lăsate la vedere pentru a fi găsite, întregul spectacol – trebuie să fie opera nemților, asta dacă nu cumva am ratat ceva. Nu are cine altcineva să fie.

Amy auzise de nenorocirile comise de armata germană: civili uciși cu baioneta, un sergent crucificat pe ușa unui hambar. Nu știa niciodată cu siguranță dacă aceste lucruri erau adevărate, dar nu putea să nege ceea ce văzuse cu proprii ei ochi.

— Îi vei găsi pe cei răspunzători de asta, nu-i așa? Le vei da de urmă?

— La ce ar fi de folos?

Era ca și cum Westbrook ar fi încercat să o provoace.

— Pentru a se face dreptate. Ceea ce am văzut, ceea ce s-a întâmplat, a fost... Nu poate fi dat uitării pur și simplu.

— Poate că ar fi mai bine dacă ar fi așa.

— De ce ai crede asta?

Westbrook se uita la drum.

— Civili preferă să nu știe ce fac soldații în război, majoritatea civililor, în orice caz. Le este suficient să sărbătorească victoria, nu vor să știe prea multe despre felul în care a fost câștigat războiul.

Amy nu avea niciun motiv să fie indignată, dar dacă Edward ar fi fost găsit la *Two Storm Wood*, ar fi vrut să știe cine îl ucisese. Ar fi vrut să îl privească pe ucigaș în ochi. Și apoi? Și-ar fi dorit răzbunare? Dacă da, ce fel de răzbunare?

— Inspectorul Westbrook – cel despre care am citit – ar fi fost mulțumit doar cu atât? Nu ar fi de părere că cei morți merită să li se facă dreptate?

Westbrook clătină din cap ușor.

— Poate că ar fi făcut-o. Dar pe atunci și el era doar un civil.

— Deci după ce cadavrele sunt identificate, gata. Misiunea ta aici e încheiată.

Se uită la Amy o clipă, ca și cum ar fi încercat să se decidă dacă merita sau nu să îi spună adevărul. Fusese cândva chipeș, impunător, putea vedea prea bine asta. Acum respectul de sine atârna cel mai probabil de un fir de ață. I-ar fi fost greu să revină la viața de civil, fără să mai aibă rangul militar, iar el știa cel mai probabil asta.

— Nu tocmai.

— Atunci...

— Aș dori să găsesc o explicație. O astfel de ...fărădelege. Aș vrea să înțeleg de ce s-a petrecut. Uneori, cunoașterea este mai valoroasă decât judecata, spuse Westbrook zâmbind. Să zicem că e curiozitate profesională.

— De ce s-ar coborî cineva la așa nivel de...? Amy nu-și găsea cuvintele. Nu o să înțeleg niciodată.

Westbrook se întoarce cu fața la drum.

— Ar fi fost mai ușor de găsit un motiv dacă lanțul evenimentelor ar fi fost mai clar. Din păcate, dovezile nu sunt consistente.

— Dovezile?

— *Two Storm Wood* nu s-a aflat niciodată prea departe de frontul german – asta e ceea ce iese din tipar. Prizonierii de război nu ar fi fost ținuți prea mult timp acolo. În mod normal ar fi fost escortați imediat de acolo. Ceea ce înseamnă că aceste victime au fost ucise imediat după capturare: a fost un act spontan. Și totuși, natura crimelor pare premeditată.

Amy se înfioră:

— Cine ar fi în stare de așa ceva?

— Fără vreun martor, nu vom ști niciodată. Și nu avem niciunul, cel puțin până acum.

— Și ce vei face?

— Voi înainta raportul Oficiului de Război și voi aștepta ordine.

— Dacă te trimit acasă?

— Atunci voi merge. Ordinele sunt ordine.

— Te vei întoarce la Scotland Yard?

Amy era curioasă să știe ce însemna pentru el acasă: un loc plin de căldură, un cămin sau un loc plin de teamă, izolare și singurătate?

— Asta depinde de minister.

— Cum rămâne cu familia ta?

Westbrook pocni frâiele. Era posibil ca el să nu o fi auzit. Obişnuia să se adâncească în propriile gânduri. Amy observase asta. Sau să fi fost prea indiscretă interesându-se de viața lui privată. Cicatricile lui îl făceau greu de citit. Toți bărbații aveau sentimente și emoții, reacții la cei din jurul lor, care în mod normal ar influența decursul unei întâlniri. Dar ale lui erau ascunse, ca și cum ar fi purtat o mască.

— Îmi cer scuze, spuse Amy. Nu am dreptul să mă bag.

Au trecut peste o pantă. În depărtare se zăreau niște acoperișuri, ascunse pe alocuri în spatele unui petic de pădure.

— Aici nu suntem în Anglia, domnișoară Vanneck, spuse Westbrook. E un câmp de luptă. Manierele nu prea își au locul.

— — —

Au ajuns la Acheux pe când soarele se strecura sub nori, iar turnul bisericii și acoperișurile ieșeau în evidență pe fundalul norilor purpurii.

Amy se așteptase să găsească orașul liniștit, dar străzile erau pline de soldați și civili. Se pare că era un eveniment în plină desfășurare. De undeva din apropiere veneau bătăi de tobe și zgomote frenetice de instrumente. Pe când erau la cotitură, au fost întâmpinați de imaginea a șase chinezi pe picioroange, cu artificii explodând în jurul lor. Se mișcau în cerc, făcând piruete pe un picior sau pendulând unul în altul, parodiind o scenă de luptă.

Westbrook a tras brusc de frâie ca să oprească căruța.

— Ce caută ei aici? Ai naibii chinezi, ar trebui să rămână în tabără.

— Nu au permisie?

Era pentru prima dată când Amy îl vedea furios.

— Nu au voie să fraternizeze cu populația civilă, spuse el. Astea sunt ordinele generale de la Corpul Muncitorilor. Caută să aibă probleme.

Lăsară căruța în spatele unui hotel de pe strada Louven-court și își continuară drumul pe jos. În afara bisericii, mulțimea era mai numeroasă și mai zgomotoasă. Mulți dintre soldați aveau în mână pamflete. Amy luă unul de pe jos și citi cele câteva rânduri tipărite cu caractere inegale:

El se află pe urmele noastre. În curând se va întoarce și toți oamenii loiali și cinstiți se vor aduna sub steagul său.

SOLDAȚI! FIȚI PREGĂTIȚI!

Vă întrebați: Care a fost scopul acestui război?

Vă întrebați: De ce ați fost cruțați?

Pentru asta ați fost salvați!

La ordin, alinierea!

De-a lungul străzii își făcea loc o procesiune de dragoni de ceremonie. Tobele băteau neîncetat. Dansatorii se răsuceau și se contorsionau de parcă ar fi fost posedați. După pustietatea de pe câmpurile de luptă, Amy se simțea acum amețită.

Pe străzi fuseseră instalate tarabe unde se vindeau broderii de mătase, flori artificiale și figurine sculptate în os. Amy văzu cai, tigri și demoni mânuind săbii. Soldații se înghesuiau în jurul lor, nerăbdători să cumpere suveniruri. O priveau pe Amy de sus în jos în timp ce trecea pe lângă ei, de parcă ar fi încercat să îi stabilească valoarea sau prețul.

— Pot să te întreb ceva? spuse Westbrook după ce au trecut de colțul unei străzi. Cu ce se ocupa căpitanul Haslam înainte să se înroleze?

Amy se ținea aproape de el.

— Edward era...

Ce ar fi trebuit să spună? Nu îl putea numi dirijor. Suna naiv și ridicol.

— Era profesor la o școală când ne-am întâlnit.

— O ocupație privilegiată. Deci ar fi putut să nu se înroleze.

— De fapt, el era împotriva războiului, din principiu. Îl considera o nebunie.

— Chiar așa? Nebunie.

— Uciderea în masă nu e un mod de a rezolva un conflict, obișnuia să spună el. Pentru ce am evoluat ca civilizație, dacă nu putem face mai mult de atât?

— Era un pacifist, spuse Westbrook gânditor. Dar apoi te-a întâlnit pe tine.

Amy se opri.

— Nu l-am convins eu să meargă la război, dacă asta sugerezi. Și eu eram de aceeași părere ca el. Încă sunt.

— Nimic din toate acestea nu explică faptul că s-a răzgândit.

Amy merse mai departe. Nu trebuia să suporte întrebările lui Westbrook. Nu se afla sub jurisdicție militară.

— Poate că găsisese în sfârșit ceva pentru care merita să lupte, spuse el. Sau poate că îi era frică.

— Frică de ce?

— Că l-ai putea crede un laș. Tu sau familia ta.

— Ce tot vorbești? De ce ai spune asta?

— Iertați-mă, domnișoară Vanneck. Pur și simplu... Nu îmi este clar de ce vă aflați aici, de ce nu ați plecat odată cu prietena dumneavoastră.

S-au oprit din nou la marginea străzii, în timp ce un cal și o căruță treceau pe lângă ei.

— Cred că l-ai iubit într-adevăr pe căpitanul Haslam, dar simt totuși că e vorba de mai mult de atât. Poate e vorba de vinovăție? Vinovăția cere suferință, autopedepsire – cum s-a întâmplat astăzi, de exemplu. De ce te-ai supune la așa ceva dacă nu...

— Nu mă supun la nimic, domnule maior, nu din proprie inițiativă. Îmi caut logodnicul. Asta e tot.

Au traversat strada, iar Westbrook nu mai spuse nimic. Lăsarea întinericului îi ascundea mersul schiopătat și trupul diform. Amy descoperi că și-l putea imagina așa cum trebuie să fi arătat înainte de accident: înalt și puternic, un tânăr bărbat în floarea vârstei.

— Bineînțeles că viitorul tău soț fusese pe aici cu puțin timp în urmă.

Westbrook se uita în sus, la acoperișuri.

— Ar fi mers pe aceste străzi în drum spre front sau din alte motive. Probabil că au fost ultimele locuri pe care le-a văzut. Îmi imaginez că, pentru cineva care l-a iubit, e greu să părăsească aceste locuri.

Venise rândul lui Amy să rămână tăcută. Până acum, toți bărbații pe care îi întâlnise îi spusese să se întoarcă acasă, pentru că locul ei nu era aici. Ajunseră la o intersecție la capătul străzii. Un bărbat în uniformă de ofițer se plimba pe acolo, fumând o țigară. Văzându-l pe maior, schimbă brusc direcția, dar era prea târziu. Westbrook îl chemă să se apropie.

— Ce se întâmplă în acest oraș? Oamenii tăi ar trebui să fie în tabără.

Locotenentul scoase mâinile din buzunar și îi salută. Pe bonetă avea o insignă cu un dragon de argint cu coada încolăcită.

— Câțiva dintre comandanți s-au gândit că ar fi o idee bună să organizăm un spectacol, domnule.

— Un spectacol?

— Pentru localnici. Pentru a îmbunătăți relațiile, pentru a apropia inimile și mințile, treburi din astea...

O rafală de artificii izbucni în spatele lor. Chiar și în mijlocul fumului și a zgomotului, Amy avea senzația că prezența unui polițist militar acolo nu era dorită.

— Cum te numești? întrebă Westbrook.

— Sloan, domnule, din regimentul 25.

Westbrook trebui să ștepească ca să se facă auzit.

— Ești aici de multă vreme, locotenet?

— De câteva zile, domnule. Sunt cazat la hotel.

— Putem să bem ceva acolo?

— Nu e nimic acolo, secetă ca în deșert.

Locotenentul Sloan aruncă o privire nesigură către Amy, întrebându-se, fără îndoială, care e relația dintre ei. Arată spre un magazin la colț de stradă, la douăzeci de metri distanță. Soldații stăteau tolăniți afară, privind parada cu sticle de bere în mâini.

— E o dugheană în direcția aceea. Și încă una mai jos.

Westbrook clătină din cap.

— Mă refeream la un loc unde să bem o băutură decentă. Mirosul acesta de whisky vine de la tine?

— E doar puțin brandy, domnule.

— Și mai bine. Deci?

Sloan se încruntă, de parcă îi fusese pusă o întrebare grea.

— Spune odată, omule. Avem nevoie de ceva mai mult decât o poșircă.

Sloan înghiți în sec.

— Pe *Chemin de Varennes* încă mai e o casă de toleranță, domnule, administrată de o femeie pe nume Chastain. Doar pentru ofițeri – așa era înainte. De obicei mai are și ceva băutură.

Se uită din nou la Amy și păru să își piardă cumpătul.

— E singurul loc pe care îl știu, domnule.

Westbrook oftă.

— Atunci va trebui să ne mulțumim cu dugheana.

Se întoarse să plece, dar Amy rămase pe loc.

— De ce nu urmărim recomandarea locotenentului?

— Să mergem la casa de toleranță? Știi măcar ce e aia?

Amy își ținea mâinile împreunate și răspunse:

— Da, știu.

Cei doi ofițeri făcură schimb de priviri.

— Și vrei să te duc acolo?

— Nu suntem în Anglia, domnule maior. Manierele nu prea își au locul.

Westbrook rămase tăcut. Încerca să o înțeleagă, preferând să facă asta de unul singur, fără ajutor, după cum simți ea.

— Te gândești că poate logodnicul tău a fost pe acolo, așa-i?

— S-ar fi plimbat pe străzile astea în drum spre front, după cum ai spus, sau din alte motive. La asta te-ai referit, așa e?

Westbrook dădu din cap în semn că da, fiind rușinat și amuzat în aceeași măsură pentru că fusese prins. După un moment, se întoarse spre Sloan.

— Cum ajungem acolo?

Bordelul ofițerilor se afla la capătul unei curți pietruite, parțial ascuns în spatele unui zid înalt de cărămidă. În spatele obloanelor nu se vedea lumină. Au găsit ușa laterală și au bătut. Căii sforăiau și nechezau în grajdurile de vizavi, speriați de focurile de artificii care se auzeau deasupra lor.

Le deschise o femeie frumoasă, cu părul ca pana corbului.

— Doamna Chastain?

Ea se uită la Amy și se încruntă.

— *Que voulez-vous?*²⁰

— Ceva de băut, spuse Westbrook. Niște coniac.

— *Ce n'est pas une taverne, Monsieur*²¹.

Încercă să închidă ușa. Westbrook o blocă repede cu bocancul.

— Știu ce se află aici, spuse el, scoțând niște bancnote. Ne putem începe socoteala cu ăștia. Locotenentul Sloan a sugerat să venim aici.

La menționarea lui Sloan, femeia a cedat. A acceptat banii și se dădu din ușă, încă privind-o pe Amy. Holul era întunecat și pavat cu piatră. O lumină palidă se vedea sub o

²⁰ Ce doriți?

²¹ Aici nu e o cârciumă, domnule.

ușă din capătul opus al holului. Mirosea a tutun și a levănțică stătută.

— *Montez au premier étage, s'il vous plaît*²².

Amy își imaginase întotdeauna că bordelurile erau zgomotoase. În tablourile pe care le văzuse, oamenii dansau și jucau cărți. Dar pe când erau la jumătatea scărilor spre etaj, auzi sunetul unui gramofon deasupra. Pentru o clipă, efortul de a urca îi provocă o amețală. Trecuseră zile întregi de când nu mai mâncase o masă decentă.

Doamna Chastain era pe urmele lor.

— *A votre droite, si vous voulez*²³.

Vocea ei era vioaie și pragmatică. Oare o deranjau însemnele roșii de pe haina lui Westbrook? Sau să fi fost prezența inexplicabilă a unei alte femei?

O pereche de uși se deschisă spre un salon mare. Fereștrele erau acoperite de niște perdele subțiri. Un foc fumega în șemineu. Un bărbat în uniformă dormea pe un șezlong ponosit, cu tunică descheiată. Un altul avea o față în poală: avea o cămașă albă, ciorapi negri, părul negru și lung, pe jumătate desfăcut – o *fille soumise*²⁴, după cum erau cunoscute în Franța, o fată „întreținută” – prima pe care Amy o vedea vreodată: era mai tânără, mai plinuță, mai obișnuită decât se așteptase ea.

Una dintre mâinile soldatului se juca absent cu cerceul de jad al fetei, în timp ce cealaltă o ținea pe coapsa ei. Amy își duse degetul la buza încă umflată, conștientă de cât de murdară și dezordonată probabil că arăta.

²² Urcăți la primul etaj, vă rog.

²³ La dreapta, vă rog.

²⁴ Prostituată

Westbrook își aruncă rucsacul și își scoase haina.

— *J'ai seulement de l'eau de vie*²⁵, spuse doamna Chastain.

— Asta e de ajuns. Domnișoară Vanneck?

Amy dădu din cap. Afară se auziră iar artificii. Se duse la geam și trase perdeaua. Pentru o secundă sau două, curtea întunecată a fost luminată de scânteile strălucitoare.

Chiar în fața porții se afla un soldat. Purta un pardesiu și avea șapca trasă bine pe cap. Nu îi ghici rangul. Se uita în sus, spre casă, la fereastră, către ea. O secundă mai târziu, racheta se stinse și el se pierdu în întuneric.

— Acolo jos, ai...

Westbrook veni lângă ea.

— După un joc, fără îndoială.

Trase la loc perdelele.

— Cred că l-am făcut să se răzgândească. Sau tu ai fost.

— Eu?

— Doamnele pe care le vezi în aceste locuri – cele ca tine, vin înarmate cu Biblii, predicând abstenența.

Doamna Chastain se întoarce cu coniacul. Amy se cocoță pe marginea unei canapele. Încercă să și-l imagineze pe Edward într-un bordel ca acesta, dar nu își lăsă amintirile cu el să fie invadate de un loc atât de melancolic și lipsit de suflet.

Doamna Chastain desfăcu sticla și turnă într-un singur pahar.

— *Pour votre amie aussi*²⁶? îl întrebă ea pe Westbrook.

— *Oui, bien sûr*²⁷, răspunse Amy.

²⁵ Am doar coniac.

²⁶ Să torn și pentru prietena dumneavoastră?

²⁷ Da, bineînțeles.

Colțul gurii doamnei Chastain tresări, ca și cum și-ar fi reprimat un zâmbet. Turnă un al doilea pahar.

— Mai bine lasă sticla, spuse Westbrook, dar sticla era goală.

— *J'en ai une autre*²⁸.

Amy o privi pe doamna Chastain dispărând printr-o ușă de legătură, întrebându-se în ce moment din viața ei se hotărâse să pornească o astfel de afacere – să fi fost forțată să o facă din lipsă de alternativă sau pur și simplu îi oferea cel mai bun profit cu putință. Să fi fost și ea prostituată la un moment dat? Dacă da, trebuie să fi fost una scumpă, o prostituată a unui om bogat.

Paharul lui Westbrook era deja gol. Era tolănit pe spate într-un fotoliu, cu ochii închiși. Amy luă o gură de coniac. Era puternic și dens. Își croia drum cu nerăbdare spre stomacul ei. Peste un minut, o tulburare familiară începu să-i întunece simțurile.

— Deci, domnișoară Vanneck, vi s-au îndeplinit așteptările? întrebă Westbrook.

— În legătură cu acest loc? Nu. Este mult mai... nesemnificativ. Mă așteptam la ceva exotic.

Westbrook râse.

— Majoritatea băieților care au venit aici nu au dorit nimic exotic. Voiau să fie mângâiați, îngrijiți. Era al doilea lucru bun, pe lângă cel de a se întoarce acasă.

Amy se uită în jur la mobilierul uzat, la tabloul cu peisaje de deasupra șemineului, la covorul decolorat cu motiv floral; banalitatea domestică a tuturor acestor lucruri făcea ca războiul să pară ceva foarte îndepărtat.

²⁸ Mai am una.

— Bineînțeles că în Anglia nu înțeleg asta, spuse Westbrook. Ei cred că totul se rezumă la fete care se dau în spectacol și la desfrâu.

Menționarea spectacolului îi readuse în minte o imagine a lui Edward, pe jumătate îmbrăcat, stând în bucătărie, în timp ce cânta o bucată din *Orfeu în Infern* la niște sticle aliniat. În legendă, era iubita lui cea care murise.

Fata din colț șoptea și chicotea. O zărise pe englezoaica bătută, cu rochia murdară. Poate că Edward venise aici, pentru alinare sau pentru o fată, poate chiar pentru fata asta. Pentru o clipă, mâna de pe coapsa fetei deveni mâna lui Edward, cuvintele frumoase erau cuvintele lui. Amy închise ochii. Ce mai conta? Ce mai conta dacă Edward nu se „jucase” cu ea? Se simțea rău. Mai luă o înghițitură de coniac și își întoarse privirea.

Din spatele ușii de legătură se auzeau voci și clinchete de sticlă. Soldatul și fata cu cercei au traversat camera braț la braț, îndreptându-se spre un dormitor. Amy simți un curent de aer. Ușa se deschise pe jumătate. De partea cealaltă, doamna Chastain stătea cu spatele la ei. Vorbea cu cineva. Avea bani în mână, dar nu-i lua, ci îi înmâna cuiva. Unui chinez. Avea un chip palid, ascuțit, părea mai educat și era mai puțin bronzat decât majoritatea muncitorilor pe care îi văzuse Amy.

Purta o șapcă de civil și tunica lipsită de formă a corpului de muncitori ai armatei. Luă banii și îi puse într-un buzunar al pantalonilor. Apoi se întoarse și plecă. Flăcările unduiau în șemineu. Ușa se închise. Camera deveni mai întunecată când doamna Chastain se întoarse cu o altă sticlă de lichior. Aprinse una dintre lămpi, înainte de a umple din nou

paharele. Amy se simțea epuizată. Se lăsă pe spate pe canapea. Știa că dacă își închidea ochii, va adormi.

— Aș dori altceva, spuse Westbrook. *Autre chose*²⁹.

— *Autre chose?*

— Vreau ceva din ce a venit să îți vândă chinezul.

Westbrook fusese și el martor la schimb.

— *Vous vous trompez, Monsieur.*³⁰

Se auzi cineva tușind pe palier. O altă fată trecu pe acolo, fără să poarte nimic altceva decât un halat de mătase descheiat până la genunchi. Arăta de parcă era în transă.

Westbrook a pus o mână pe brațul doamnei Chastain. Ea s-a dat înapoi, dar nu i-a dat brațul la o parte.

— *Regardez-moi, Madame. Regardez-moi.*³¹

Ea se uită cu reticență la el. După o clipă, dădu din cap și se îndepărtă.

În cealaltă parte a orașului, o salvă de artificii izbucni ca niște focuri de armă. Amy auzi strigăte, răcnete sălbatice, țipete de răs, dar păreau îndepărtate. Nu era bine. Nu își putea ține ochii deschiși.

— Trebuie să... Trebuie să mă întorc la...

— Poți să dormi aici, spuse Westbrook. Sunt destule camere.

Ultimul lucru pe care Amy și-l amintește este doamna care pune a tava pe masă. Era o carafă cu apă, un pahar, un bol mic cu zahăr și o sticlă plată de culoare maro care avea scris pe etichetă, abia vizibil, cuvântul Papine. Lui Amy i se

²⁹ Altceva.

³⁰ Vă înșelați, domnule.

³¹ Uitați-vă la mine, doamnă. Uitați-vă la mine.

părea că sunt medicamente, doar că ei nu se aflau într-o farmacie.

— *Soyez prudent, Monsieur*³², spuse madame Chastain. *C'est fort*³³.

Amy deschise ochii în liniște. Afară era lumină. Era întinsă, privind în sus la un tavan de tencuială pătat, cu răsuflarea tăiată și inima bătând cu putere. Pereții de o parte și de alta erau acoperiți cu tapet floral. Nu se mai afla în salonul cel mare. La un moment dat se mutase sau o adusese cineva în dormitor. Cizmele ei erau lângă pat.

Îl visase pe Edward. Nu își amintea timpul sau locul, doar vocea lui, chemând-o urgent, stăruitor, dar stins, ca și cum ar fi ieșit din pământ. Apoi își aminti: traversase câmpul de luptă, doar că totul era acoperit de un câmp vast de grâu, astfel încât nu putea nici să caute, nici să fugă. În depărtare se afla un bărbat călare, care o privea.

Se ridică. Gura îi era atât de uscată, încât simțea că îi va crăpa limba. Se forță să se pună pe picioare, cu capul ușor tulburat, cu membrele slăbite și tremurând, de parcă ar fi avut febră. Coniacul fusese mai puternic decât orice altceva mai băuse înainte. Fusese o greșeală să bea pe stomacul gol. Ceasul de pe șemineu arăta ora șapte. Fusese inconștientă timp de douăsprezece ore.

În colț se aflau un lavoar și un ulcior. Își turnă niște apă în palme să bea. După ce se spală, ieși pe palier. Vizavi era o

³² Aveți grijă, domnule.

³³ Este puternic.

ușă întredeschisă. De partea cealaltă îl găsi pe Westbrook dormind pe pat. Nu era clar dacă își petrecuse noaptea singur sau nu. Mormăia în somn, plângându-se de ceva. Se certa. Cuvintele lui nu aveau niciun sens. Îi reveni în minte amintirea unei sticlute maro, pe care doamna Chastain o adusese cu o seară înainte. Era opiu, într-o formă sau alta. Ce altceva ar fi putut fi? Amy nu se aștepta la asta din partea unui polițist militar, dar nu simți niciun dezgust, nicio dezamăgire. Prin ce trecuse oare de căpătase cicatricile acelea? Oare ce a avut de îndurat?

Era nerăbdătoare să plece la drum, dar putea să-l mai lase pe Westbrook să doarmă puțin. Îl va aștepta în salon.

Când se întoarse, observă tunica lui atârnată pe spătarul unui scaun. Din buzunarul de sus ieșea o bucată de hârtie. Își dădu seama imediat ce era: hârtia pe care Westbrook o scosese din gâtul mortului, necunoscutul cu numărul doisprezece.

De afară se auzi zgomot de pași pe pavaj și un zăngănit de zăvor. Amy se gândi la numele mortului notat într-un registru al armatei, listat ca dispărut în misiune. Se gândi că undeva, o familie primi vestea și își imaginează cum le dispăru încet speranța în săptămânile lungi ce au urmat.

Smulse hârtia și o îndreptă spre lumină.

16 august 1918

Dragă Ma,

În această dimineață am primit pachetul de la tine cu șosetele și trusa de bărbierit. Doar biletul, pentru că am tot furat de la Collie de când l-am pierdut pe ultimul. Îmi pare rău că scrisorile mele au fost scurte. Regimentul a tot înaintat, încercând să țină

drumul, iar acum o cale ferată peste care am dat, liber în fața ororilor inamicului. Nemții sunt mult mai aproape decât de obicei. Adesea lucrăm noaptea pentru a evita tunurile. Săptămâna trecută, câteva obuze au lovit tabăra de la Beaumetz și au stârnit o adevărată panică. Hamalii s-au împrăștiat atât de mult încât a trebuit să-i adunăm.

Au avut loc niște evenimente neplăcute și nu sunt sigur cum se va rezolva totul. Mi-a tot stat mintea la asta. Aș fi vrut să am timp să-ți spun. Chinezii sunt băieți buni, în general. Mai sunt și câteva mere stricate printre ei. Am auzit că s-au încheiat niște înțelegeri cu o închisoare din Shantung, au dat la schimb infractori și boxeri pentru bani, dar, în principiu, nu sunt cu mult mai necinstiți decât restul corpului de armată și sunt la fel de umani. Dar aceste informații nu au ajuns acolo unde ar fi trebuit. Unii membri din armata oficială par să îi considere niște animale, lucru pe care eu nu îl voi tolera. Din păcate, maiorul Pickering are coloana vertebrală a unei meduze când vine vorba de restul armatei. Dacă mă întrebi pe mine, chinezii îl sperie mai rău decât nemții. De aceea...

Afară se auzi un plânset. Un bărbat striga după ajutor, cu o voce ascuțită. Westbrook se ridică, clipind. Se uită la Amy, apoi se dădu jos din pat și se grăbi la fereastră.

Doaman Chastain, îmbrăcată într-o cămașă de noapte și un șal, ieși în fugă în curte. În fața grajdurilor se afla un îngrijitor, să nu fi avut mai mult de șaptesprezece ani, care arăta înspre ceva dincolo de ușa întredeschisă. Una dintre fete era și ea afară. A tras cu ochiul înăuntru și a început să tipe. Îngrijitorul a luat-o de acolo.

Westbrook coborî în fugă, cu Amy pe urmele lui. Doamna Chastain rămase încremenită pe loc, mormăind ca pentru ea: „*Pas encore, pas encore. Il est ici!*”³⁴

Au trecut pe lângă ea în drum spre grajduri. Westbrook împinse ușa.

— *Il est revenu*!³⁵

Pereții erau plini de sânge. Podeaua la fel. Erau stropi de sânge și pe grindă de deasupra. Pavajul era alunecos, paiele erau întunecate și lucioase. Pe măsură ce Westbrook înainta, Amy văzu cum se ridică ceva în jurul picioarelor lui. O duhoare de fecale se amesteca cu mirosul greoi de măce-lărie. Amy își acoperi nasul și gura cu mâna. În spatele ei se auzeau niște voci. Se apropiau mai mulți oameni, se auzeau strigăte de ajutor, dar abia dacă le remarca.

Westbrook strigă:

— Nu intră nimeni aici!

Mortul era agățat de o grindă vizavi de boxele cailor. Avea un căluș în gură, dar Amy îl recunoscuse totuși pe chinezul palid care luase bani de la doamna Chastain. Acum era gol, cu carnea jupuită de pe membre ca trei dintre victimele de la *Two Storm Wood*. Westbrook puse două degete pe gâtul chinezului, apoi se ridică, privindu-l de jos în sus.

— E mort de câteva ore, spuse el.

Amy nu mai auzea decât țipetele din capul ei.

³⁴ Nu încă, nu încă. El este aici!

³⁵ S-a întors!

Iulie 1918

Armata a început să pună în aplicare interdicția privind folosirea tabletelor de cocaină. Suntem avertizați că cocaina face ravagii asupra nervilor oamenilor și distruge mintea – spre deosebire de artileria grea a nemților, care, desigur, nu provoacă niciunul dintre aceste lucruri. Urmează să ne ia romul, presupun, ca să ne întâlnim cu inamicul complet treji și conștienți de scopul măreț pentru care ne aflăm aici. Iar nemții vor ajunge la Paris până de Crăciun.

Să nu spui nimănui despre asta – nu că ai face-o. Nu vreau să îi dau familiei tale încă un motiv să mă disprețuiască. În plus, mă tem de ce ar crede Rhodes. Se spune că un ofițer e un model pentru oamenii lui. Comandantul poate fi ciudat de iertător în fața slăbiciunilor – știu asta din experiență – dar asta ar putea fi considerată trădare. E un lucru bun să fii considerat de încredere, să fi favorizat mai presus de meritele tale, dar e o povară în același timp. Uneori cred că mă va coplesi.

Nu îți face griji, Amy. Când voi ajunge acasă voi renunța la toate otrăvurile. Nu voi mai avea nevoie de ele, pentru că viața va fi ușoară. Între timp, vor exista și alte modalități de a face rost de ceea ce am nevoie. Chinezii vând opiu pe ascuns. Sunt sigur că vor profita de această nouă oportunitate. Dar am auzit că unii dintre ei amestecă opiul cu chinină și alte otrăvuri pentru a-l face mai eficient. Bărbații se îmbolnăvesc sau orbesc. Să fie adevărat? Chinezii ar fi linșați dacă s-ar întâmpla așa ceva. Ei nu sunt printre cei mai simpatizați – cum ai putea simpatiza pe cineva când nu știi de partea cui sunt cu adevărat?

Westbrook petrecu mult timp examinând podeaua. Când termină, luă o pătură pentru cai din una dintre boxe, o întinse pe jos și căută în buzunar după un briceag. Doamna Chastain se întoarse în casă, dar ceilalți au rămas să se uite.

— Ajutați-mă să îl cobor.

Westbrook era pe jumătate dezbrăcat și nebărbierit, cu ochii roșii și cu o urmă de transpirație pe piele.

Îngrijitorul stătea în pragul grajdurilor, privind fix la cadavrul care atârna de grindă. Capul mortului era răsucit într-o parte, cu ochii închiși. În gură îi fusese îndesată o cârpă plină de sânge.

Îngrijitorul clătină din cap.

— *Je ne peux pas, Monsieur.*³⁶

— Nu vreau să cadă. *Aidez-moi*³⁷.

Băiatul clătină din nou din cap și se dădu înapoi spre curte, unde una dintre fetele doamnei Chastain stătea încremenită. Amy îi recunoscuse cerceii de jad și fața rotundă ca de păpușă.

— La naiba, cineva trebuie să mă ajute.

³⁶ Nu pot, domnule.

³⁷ Ajutați-mă.

Fata o luă la fugă. Amy voia să facă la fel. Poate dacă și-ar fi închis ochii, dacă s-ar fi gândit la alte lucruri, ar fi putut șterge amintirea a ceea ce văzuse.

Caii tropăiau și pufneau în boxe. Așteptau mâncarea. Amy făcu un pas înainte. Tremura.

— Spune-mi ce să fac.

Se forță să se uite. Brațele mortului fuseseră ridicate. Încheieturile îi erau legate și bătute cu un cui de zece centimetri de grindă, astfel încât să stea cu coatele îndreptate în față. Felul în care îi ieșea în afară cutia toracică îi amintea de imaginea lui Hristos crucificat – niște reprezentări macabre în ipsos și vopsea care îi provocaseră coșmaruri când era mică.

Westbrook deschise lama briceagului și i-o întinse.

— Eu voi ține de el, iar tu îl eliberezi. Poți să faci asta?

Amy se deplasă încet în spatele cadavrului. Cu o mână începu să taie frânghiile, ținându-se la distanță pe cât posibil. Dar în curând frânghiile au început să se miște sub lama cuțitului. Nu mai putea face altceva decât să le țină cu mâna rămasă liberă, iar cu vârful degetelor să apese în încheieturile mortului, pe care le simțea reci.

Westbrook așeză pătura cu piciorul. Avea respirația întretăiată. Îngrijitorul încă privea din curte.

— Hei, tu, du-te și găsește-l pe locotenentul Sloan. E la hotel. Spune-i să vină imediat. Și păstrează secretul. *Ne dites rien à personne*³⁸. Ai înțeles?

Îngrijitorul dădu din cap și se grăbi să plece, trăgându-și gulerul în sus. În cele din urmă, frânghiile au slăbit și au cedat. Brațele chinezului au alunecat leneș în jos și în față

³⁸ Să nu spui nimănui.

de parcă ar fi fost somnambul. Apoi căzu în față, în brațele întinse ale lui Westbrook.

Sloan apăru câteva minute mai târziu, palid și nedumerit, trăgându-și încă tunică pe el. Aruncă o privire la cadavru și se retrase într-un colț al grajdurilor. După câteva reprize de tuse uscată, reuși să se îndrepte din nou și să se întoarcă.

— Îmi pare rău, domnule. Nu mă așteptam la...

— Îl cunoașteți pe acest om? Este unul de-al vostru?

Acoperindu-și gura cu o batistă, Sloan se uită la fața mortului.

— Liu. Liu Dianshen.

— Cine e?

— Un interpret. Era destul de discret. Sloan dădu din umeri neputincios. Nu pot spune că știu mai multe. Ce s-a întâmplat, pentru numele lui Dumnezeu?

Westbrook se aplecă deasupra cadavrului.

— A murit prin înjunghiere. Judecând după cât sânge a pierdut, în acest caz, nu mai mult de o duzină de lovituri rapide i-au cauzat moartea.

Sloan își privi picioarele. Sub vârful cizmei avea o bucată de carne, întunecată ca o bucată de ficat. Sări în sus. Pentru o clipă, Amy crezu că o să i se facă rău din nou.

— Când? Acum cât timp...s-a întâmplat?

— Acum câteva ore. E rece. Se observă un început de rigor mortis. Focurile de artificii trebuie să fi acoperit zgometul.

— Zgometul de...? O, doamne.

Amy stătea ghemuită într-un colț. În casă ar fi fost mai cald, dar simțea că Westbrook dorea să rămână acolo cu el.

— E la fel cu ce s-a întâmplat la *Two Storm Wood*? întrebă ea. Este vorba de același lucru?

— Cum ar putea fi? Aici nu ne aflăm în spatele frontului german. Nu există linii germane.

Amy a fost luată prin surprindere de disprețul din vocea lui Westbrook – ca și acum nu încăpea vreo îndoială cu privire la cine era responsabil.

— Dar ai spus...

— E vorba de o imitație rudimentară. Mulțumită căpitanului Mackenzie, povestea de la *Two Storm Wood* a devenit de notorietate publică. Poate că acesta este un fel de mesaj, un avertisment.

Westbrook acoperi fața interpretului cu un colț al păturii.

— În orice caz, ucigașul a acționat pe cont propriu. În jurul cadavrului se vede o singură pereche de urme, doar atât.

Afară începuse ploaia, care stropea pavajul. În depărtare se auzeau tunete. Amy își aminti că se afla la fereastra salo-nului doamnei Chastain, când își dăduse seama că era urmărită.

— Cred că... E posibil să îl fi văzut.

Sloan își ridică privirea.

— L-ai văzut? Pe cine?

— Pe cel care a făcut asta. Era cineva afară. Ne-a urmărit până aici. Îți amintești, domnule maior? Era ceva la el...

— Un alt chinez, nu-i așa? spuse Sloan.

— Nu. Sunt sigur că a fost un bărbat alb.

Westbrook își încrucișă brațele.

— Nu știe ce a văzut. Ar fi putut fi oricine.

Sloan se aplecă mai aproape de cadavru, cu o mână sprijinită pe genunchi. Acum că nu îi mai era greață, începu să i se declanșeze o anumită fascinație.

— Ce a cauzat acele...? făcu o grimasă. Rănile acelea? A folosit un topor sau altceva?

— Poate o secure. Ar fi trebuit să fie una ascuțită. Aș spune că a fost vorba de vreun ritual.

— Cum ar fi?

— O sabie.

— O armă de cavalerie? Sloan se încruntă. Nu există cavalerie pe aici. Nu mai e de luni bune.

— Dă-mi batista ta, spuse Westbrook.

Sloan i-o întinse cu reticență. Westbrook a tamponat cu ea carnea de pe brațul drept al mortului. Pielea era acoperită de un tatuaj dens și întunecat, cu un model. Sloan se apropie.

— Are un tatuaj? Am mai văzut câteva asemănătoare, mai ales la bărbați mai în vârstă. Un dragon și un tigru luptându-se.

Amy își amintise că Westbrook îi descrisese un astfel de tatuaj când se aflau la Mailly-Maillet, pe corpul primului om pe care îl examinase.

— Are vreo semnificație specială pentru oamenii tăi, locotenente? întrebă Westbrook.

— Nu sunt sigur. Există o poveste, dar nu pot ști dacă e adevărată: se spune că au fost aduși niște condamnați din provincia Shantung pentru a completa numărul de deținuți, pentru corpurile de armată. Ca forță de muncă. Plățiți ca un comision.

— Și deținuții aveau tatuaje ca acesta?

— Probabil. Se spune că în închisoare erau mulți bărbați din Dádao Hui – Marii Cuțitari – una dintre acele societățile secrete care au declanșat rebeliunea. Poate că a fost modul lor de a rămâne împreună.

Amy era mică atunci când avusese loc rebeliunea boxerilor, dar își amintea poveștile despre misionari creștini masacrați în mediul rural, despre negustori și diplomați asediați în Peking, apoi războiul de represalii declanșat de puterile străine, pe care unchiul ei îl descrisese ca fiind atroce.

— Ți-au creat probleme oamenii aceștia? întrebă Westbrook.

— În regimentul meu nu.

— Și în ceea ce privește traficul de opiu?

— Nu am de unde să știu despre asta, domnule. În plus, ca să fiu sincer ...

— Nu toată lumea consideră opiul o problemă?

Sloan dădu din umeri.

— Orice e binevenit pentru a le ușura viața oamenilor, așa spun ei.

Arătă spre casă.

— Cum sunt locurile astea. Acasă ar fi fost închise rapid. Aici, ei bine, lucrurile stau total diferit, nu-i așa?

Amy putea înțelege logica: dependența era genul de problemă pentru care oamenii își făceau griji pe timp de pace. Presupunea existența unor probleme care se întindeau în timp, măsurate în ani, nu în săptămâni.

Westbrook trase pătura înapoi peste cadavru.

— De ce ar face cineva asta? Aveți vreo idee?

Sloan clătină din cap. Deveni palid la față.

— E opera unui nebun. Ce ar putea fi?

Westbrook închisese ușa de la grajduri și îl plasase pe îngrijitor la porți, instruindu-l să nu lase pe nimeni să intre. Sloan a fost trimis să raporteze evenimentul ofițerului comandant. Casa de toleranță era o instituție din domeniul civil, dar nimeni nu puse la îndoială dreptul maiorului de a da ordine acolo. Exista siguranță în supunere și protecție în autoritate – cel puțin așa i se părea lui Amy.

Se întoarseră în casă. Amy voia să plece din Acheux, dar Westbrook părea să nu se grăbească să plece. Pe măsură ce traversau holul, se întreba dacă această nouă crimă îi va îngreuna sau simplifica investigația.

Westbrook se opri și își duse mâna la nas. Degetele i se înroșiseră.

— Te simți bine?

Scoase o batistă din buzunar și o presă pe nas. Îi luă un minut să oprească sângerarea. Se așază în cele din urmă la capătul scărilor. Era transpirat și nervos. Crima îl neliniștise, dacă nu cumva era vorba de vreo boală. Îi era greu să se comporte în mod profesional, Amy văzu asta clar pentru prima dată.

— E ceva ce aș vrea să faci, spuse el.

Inima ei tresări. Cererile lui Westbrook aveau întotdeauna un preț.

— Vreau să vorbești cu doamna Chastain. Trebuie să știi ce știe ea.

— A cumpărat ceva de la omul mort. Ai văzut și tu, nu-i așa?

Westbrook dădu din cap.

— S-ar putea să fie vorba de mai mult de atât.

— Nu poți să vorbești tu însuși cu ea?

— Îi este frică de mine. Tu ai mai multe șanse, poți vorbi cu ea ca de la femeie la femeie.

— Mă tem că te înșeli, domnule maior, spuse Amy. Sunt ultima persoană cu care ar vrea să vorbească. Crede că o sfidez.

— Chiar așa?

— Îmi e milă de fetele ei. Nu sunt sigură ce părere am despre ea.

— Destul de corect.

Amy dădu din cap.

— Îmi pare rău. Nu e treaba mea. Nu vreau să...

— Așa ceva privește pe toată lumea. Este o crimă totuși. Asta ar spune inspectorul Westbrook.

Amy nu a putut răspunde. Dacă cei uciși la *Two Storm Wood* meritau să li se facă dreptate, atunci și interpretul merita la fel.

— Trebuie să știu ce făcea acest om, spuse Westbrook. Trebuie să înțeleg de ce a murit și de ce acum.

Amy știu că nu avea altă cale.

— Ce vrei să o întreb pe femeie?

Amy o găsi pe doamna Chastain într-unul dintre dormitoare de la etaj. Se aștepta să vadă un decor luxos, cochet, demn de o casă a plăcerilor, dar camera era înghesuită, iar tavanul era jos. O vază cu flori moarte se afla pe pervazul ferestrei, vizavi de un pat de fier. Aici trebuie să fi fost camera servitorilor înainte de război.

Doamna Chastain se ridică să o întâmpine, cu o mică armă de foc în mână.

— Ce dorești?

— Nu am vrut să vă...

Amy simți cum o strânge ceva pe interior.

— Trebuie să vă pun câteva întrebări. E ceva important.

Ploaia bătea constant pe acoperiș.

— *Des questions sur quoi?*³⁹

— Despre bărbatul găsit în grajduri. Vă rog să lăsați arma jos, doamnă.

Femeia mai în vârstă ezită, apoi așează arma pe o măsuță de toaletă, ale cărei sertare erau deschise. O valiză era așezată pe pat.

— Plecați undeva?

³⁹ În legătură cu ce?

— Sora mea din Abbeville este bolnavă. *Vraiment, Mademoiselle*⁴⁰, nu am nimic să vă spun.

Se apucă din nou de împachetat, aruncând obiectele pe pat fără prea multă grijă. Amy observă câteva fotografii înrămate pe șemineul îngust. În una dintre ele era o fetiță de șase sau șapte ani, cu panglici în păr. Semăna inconfundabil cu doamna Chastain. Fata își ținea brațele în jurul unei pisici. Animalul trebuie să se fi mișcat în timp ce fusese făcută fotografia, pentru că avea capul neclar. Amy se întrebă unde era fetița acum. Ce credea despre afacerea mamei ei? Unde era tatăl ei?

— L-am văzut pe acel bărbat vorbind cu dumneavoastră aseară.

Doamna Chastain nu răspunse. Se chinuia cu una dintre închizătorile valizei.

— Ți-a dat ceva. Era opiu? Sau poate laudanum?

Doamna Chastain forță închizătoarea valizei.

— *Et alors?* Era ceea ce își dorea...*beau* al tău.

Beau al ei, adică frumosul ei. Oare alege cuvintele în mod intenționat ca să sune răutăcios?

— Maiorul Westbrook nu este iubitul meu. Iubitul meu – logodnicul meu – a fost dat dispărut în misiune, la câteva mile de aici.

Doamna Chastain ezită.

— Înseamnă că este mort.

— Așa se pare, da.

— Doar pare? Sperai să îl găsești în viață?

Lui Amy îi luă un moment să răspundă, să își găsească cuvintele.

⁴⁰ Cu adevărat, domnișoară

— E greu să renunți la speranță, doamnă. E cel mai greu lucru.

Femeia mai în vârstă pufni și continuă să-și facă valiza.

— Va muri și ea în cele din urmă, fii fără grijă.

— Poate că da.

— Și până atunci trebuie să continui căutarea, nu? spuse doamna Chastain clătinând din cap cu milă. Dar este imposibil. Nu veți găsi nimic aici, nimic care să vă aducă liniște. Visele tale vor deveni tot mai întunecate, atâta tot. *Je suis désolée*⁴¹.

Afară, în curte, se auziră niște voci. Locotenentul Sloan și câțiva oameni de-ai lui cărau trupul interpretului. Era deja înfășurat în pânză, pregătit de înmormântare.

— Îl cunoșteai pe omul care a murit.

— Liu. Liu Dianzhen.

— De cât timp cumpărai opiu de la el?

Era una dintre întrebările pe care Westbrook o pusese să i le adreseze.

— *C'est pour les clients*⁴². Pentru clienți. Ca al dumneavoastră...

— De cât timp, doamnă?

— O lună, două.

— Și înainte de asta? De la cine obișnuiai să cumperi?

— Tot de la chinezi, sunt mereu prin preajmă. De doi ani. Mereu vine câte ceva, deși acum e mai scump. *Très cher*⁴³.

⁴¹ Îmi pare rău.

⁴² E pentru clienți.

⁴³ Foarte scump.

Casa doamnei Chastain devenise cunoscută printre traficanți ca un loc unde puteau face afaceri. Westbrook bănuise asta.

— Cine l-a omorât, doamnă?

— Pe Liu Dianzhen? Nu știu.

— Atunci de ce plecați?

— Ți-am spus deja...

— Chiar aveți o soră în Abbeville?

Una dintre fete le urmărea de pe hol. Amy închise ușa.

— Vă e teamă că ați putea urma dumneavoastră, nu-i așa?

— Ar trebui să te gândești la tine, *mademoiselle*.

Doamna Chastain deschise un alt sertar, scormonind agitată printre haine.

— Nu știi nimic despre locurile astea.

— Dacă vă e teamă, atunci ajutați-ne. Dacă e cineva care îl poate găsi pe acest nebun, acela e Westbrook.

— Să îl găsească? Doamna Chastain clătină din cap cu milă. Cred că nu va fi suficient doar să îl găsească.

— Vă înșelați. Domnul Westbrook își cunoaște meseria. A fost detectiv înainte să înceapă războiul, la Scotland Yard. Criminalii sunt specialitatea lui.

— Criminalii? Doamna Chastain rămase nemișcată pentru o clipă. Înseamnă că va fi destul de ocupat aici, nu-i așa?

— Vă poate oferi protecție.

— E bolnav. Nu v-ați dat seama?

— Nu contează. Cine l-a ucis pe interpret?

— Nu vă pot ajuta.

— Ascundeți ceva, spuse Amy, luând-o pe doamna Chastain de braț. Spuneți-mi ce știți.

— *Je ne sais rien*⁴⁴. Întrebați-i pe *les Chinois*.

— Pe chinezi? Ce ar putea să îmi spună?

Doamna Chastain o privi pe Amy cu fermitate. Ochii ei erau palizi, ca de piatră. Amy simți din senin impulsul să o rănească.

— Poate că vor spune că Liu a fost ucis de un demon. Pentru că ei sunt sălbatici, nu? Primitivi.

Doamna Chastain se scutură și se eliberă.

— Ce altă explicație să existe pentru faptul că nu a fost prins? Cum se explică faptul că armata britanică nu-l poate opri?

Pe pavajul de afară răsunară urme de pași grăbiți. Ploaia începu în rafale, bătând în geamul subțire al ferestrei. Deodată, Amy înțelese.

— Au mai fost uciși și alții, nu-i așa? Au mai fost și alte crime.

Doamna Chastain nu spuse nimic.

— Când? Înainte de armistițiu?

Femeia mai în vârstă a dat din cap cu reticență.

— Câte?

— În Acheux? Unul pe care îl cunoșteam. Un altul... *Il a disparu*⁴⁵. Au fost mai mulți, cred, în alte locuri.

— Cine erau?

— Un bărbat pe nume Chen Te-shan. A venit pe aici o dată, cu încă un bărbat.

— Să vândă opiu?

— Mătase. Una dintre fete a cumpărat ceva... *les foulards*.

— Eșarfe?

⁴⁴ Nu știu nimic.

⁴⁵ A dispărut.

— L-au găsit într-o pădure – ce a mai rămas din el. Avusesese aceeași soartă ca Liu. Pe prietenul lui nu l-au găsit nicio dată: îl chema Zheng Tao.

Mintea lui Amy era în alertă. Westbrook nu înțelegea de ce superiorii îl trimisese acolo pe el, dar exista un motiv: pentru că se temeau că asasinatele vor continua. Dacă avea dreptate, însemna că dețineau informații pe care nu fuseseră pregătiți să le împărtășească, nici măcar cu inspectorul de poliție.

Amy se simțea rău. Ancheta lui Westbrook o atrăgea ca într-o spirală, se încolăcea în jurul ei, ca monștrii tatuați pe care îi văzuse pe brațele morților.

— Ce te face să crezi că și Zheng Tao a fost ucis? Poate că pur și simplu a fugit.

Doamna Chastain a clătinat din cap.

— Marie-France, una dintre fetele mele, era prietenă cu Zheng.

— Erau prieteni?

— Își făcuseră planuri să plece în Boulogne, după ce se încheia contractul lui. Își economisea banii pentru ea.

Prostituata și hamalul, ambii își pusese răpurile în slujba unui război nesățios. În ciuda diferențelor dintre ei, Amy putea vedea o cale de apropiere între cei doi.

— Când s-a întâmplat asta?

— În vară.

— În august?

— Cred că da.

— Unde e Marie-France acum?

— Îi era teamă. A părăsit locul. Credea că Zheng a murit din cauza ei.

— Cum așa, din cauza ei? De ce? De ce ar crede asta?

Doamna Chastain se încruntă, de parcă întrebarea era prea evidentă ca să mai fie nevoie de vreun răspuns.

— Marie-France aparținea rasei albe, *mademoiselle*, spuse ea.

Coborând de la etaj, Amy a fost surprinsă de liniștea din casă. Ultima dintre fete plecase. Salonul unde își petrecuse seara precedentă era gol, lumina rece a zilei revărsându-se pe mesele și scaunele goale, prin perdelele pe jumătate trase. Se duse la fereastră și privi spre poartă. Văzuse pe cineva acolo jos, dar cine să fi fost? De ce încercase să o urmărească, pe ea sau pe maiorul Westbrook? Încercă să își amintească ceva în legătură cu chipul bărbatului, postura sau constituția lui. Îi erau cunoscute oare? Tot ce își amintea era sentimentul prezenței lui, al intenției pe care o avea — lucruri care ar fi putu fi foarte bine doar în imaginația ei.

La parterul clădirii sufla un curent de aer. Cineva lăsase ușa din spate întredeschisă, care se lovi de cadru, făcând să zdrângănească zăvorul.

— Domnule maior?

Era o bucătărie care se zărea din spatele holului. Pe aragaz era o cratiță cu lapte ars. Pe masă zăcea o bucată de carne, acoperită cu o cârpă, iar lângă, un cuțit. Amy ridică cârpa. Era o bucată de șuncă, cea mai mare parte din carne fusese deja tăiată, observându-se doar câțiva centimetri din osul galben.

Nu se putu abține. Era copleșită de o foame cruntă. Luă cuțitul și tăie din carne, cu un singur gând în minte: trebuia să mănânce.

Amy își îndesă carnea în gură. Era moale și nu era suficient maturată, cu o textură asemănătoare cu cea a slăninii crude – nu de calitatea celei cu care era obișnuită acasă. Dar nu conta. Carnea îi va reda puterile. O va menține în viață.

Își tăia încă o bucată când auzi niște pași în spatele ei, ca și cum străinul apăruse din gândurile ei. Se întoarse brusc, ridicând cuțitul în sus, pregătindu-se să lovească.

Era Westbrook. Era îmbrăcat acum, deși tot nebărbierit. Nici nu clipi. În schimb, scoase un sunet de dezaprobare, ca și cum ar fi fost dezamăgit.

— Dacă mai folosești un cuțit așa, vei reuși doar să te rănești singură.

Își duse o mână sub a ei.

— Nu ai loc să te aperi aici, vezi?

Vârfurile degetelor sale mângâiau marginea lamei.

— Fără asta, ți-ai pierde aderența pe mâner imediat ce ai atinge cartilajul sau osul. Degetele ți-ar aluneca în jos pe lamă, asta dacă nu i-ai da drumul.

Făcu un pas înapoi.

— E o armă inutilă într-o luptă, dacă nu îți ataci inamicul pe la spate.

Amy își imaginează briceagul pe care îl văzuse de vânzare în Amiens și pe femeia care încercase să i-l vândă, de parcă ar fi fost singura alegere firească. Scăpă cuțitul pe masă.

— M-ai speriat. Am crezut că...

— Îmi pare rău. E ceva normal să tușești, după părerea mea.

Westbrook se uită la rămășițele jupuite ale bucății de carne.

— Mă bucur să văd că nu ți-ai pierdut pofta de mâncare.

Amy se întoarce, ștergându-și gura cu mâinile. Îi era rușine: să fure mâncare, să o devoreze ca un animal, la câțiva metri de locul unde fusese măcelărit un om. Carnea îi lăsase pe limbă un gust gras de mortăciune. Spera că nu i se va face rău.

— Te simți bine?

Ea se sprijini de chiuvetă. Ceea ce își dorea era să plângă, să dea glas revoltei și dezgustului care o măcinau pe interior. Dar nu reuși.

— Ajungi să te obișnuiești vreodată cu asta? Întrebă ea într-un sfârșit. Cu atâta moarte în jur...? Devine ceva normal pentru tine?

— Normal? Westbrook repetă cuvântul ca și cum îi era necunoscut. Presupun că dacă era ceva normal, nu aș fi fost trimis aici.

— Totuși, *nu* știi de ce ai fost trimis. De ce le-ar păsa celor de la Whitehall de câțiva chinezi morți. Nu ai spus tu asta?

— M-au trimis să cercetez faptele. Sentimentele mele nu sunt importante, dacă asta vrei să sugerezi.

Westbrook își trase un scaun de sub masă. Îl auzi luând cuțitul de pe masă.

— Chiar nu înțelegi? spuse Amy. Ce e cu toată toleranța asta, toate aparențele, de parcă e doar un joc? Unde e furia, indignarea? Nu le mai simți deloc?

Westbrook suspină.

— Puși față în față cu violența extremă, oamenii fie arată hotărâre, fie supunere. Își stăpânesc teama – se hrănesc cu

ea sau se lasă copleșiți de ea. Mă tem că indignarea morală este destul de inutilă.

Începuse să scormonească în carne, trasând cu cuțitul nervurile.

— Și mai sunt unii oameni pentru care violența aduce claritate. Îi îmbrățișează forța brută. Regulile și alte elemente abstracte, ele... ei bine, nu mă aștept să înțelegeți.

— Nu, *chiar* nu înțeleg. *Nu vreau* să înțeleg.

— De ce ați vrea?

Amy se întoarce cu spatele din nou.

— Lucrurile pe care le-am văzut... sunt de neiertat. Cine ar putea trăi cu așa o vină?

— Nu toți oamenii se tem de judecată, domnișoară Vanneck. Nici de judecata mea sau a ta, dar nici de a lui Dumnezeu.

Amy clătină din cap.

— Cred că e adevărat. Înseamnă că duc o viață singuratică atunci.

Westbrook lăsă cuțitul jos și împinse farfuria cu carne la o parte.

— Presupun că o să îmi povestești despre doamna Chastain.

Amy știa că nu avea niciun drept să se ia de maior. Nu era el de vină pentru violență, era clar că și el era o victimă. Și nu erau oare motivele prezenței lui aici la fel de întemeiate ca ale ei: dorința de a înțelege, poate dezgustul la ideea de a pleca pur și simplu? În orice caz, cu ce ar fi ajutat-o asta pe ea să-l găsească pe Edward? Indignarea morală era inutilă.

— Îmi pare rău, spuse ea. Probabil mă crezi foarte naivă.

— Poate doar onestă, spuse Westbrook. Ceea ce nu e o calitate rea, din punctul meu de vedere. Acum, spune-mi: ce a spus femeia?

Amy se așează la masă și îi povestește lui Westbrook ce a aflat, în timp ce el își lua notițe. Avea impresia că e mulțumit, ba chiar încântat de informațiile pe care le obținuse. Era plăcut să știe că fusese de ajutor cumva.

— Crezi că ți-a spus tot ce știa? Întrebă el la sfârșit.

— Cred că da. E speriată, dar nu văd de ce ar minți. Am găsit-o împachetând. Spunea că va pleca spre Abbeville.

— E doar un client. Mă îndoiesc că ar avea motive să se teamă.

— Crezi că sărmanul bărbat a fost ucis din cauză că vindea opiu?

— Din cauza opiuului sau pentru bani. Sunt singurele motive pentru care chinezii se află aici – nu pentru rege sau națiune, în orice caz. Am impresia că interpretul intrase în zona altcuiva sau a furat de la cine nu trebuia. Ceva de genul acesta.

Lui Amy, încrederea lui Westbrook i se păru cam șubredă. Era ca și cum ar fi încercat să se convingă singur.

— Ai spus că asasinarea a fost un fel de mesaj. Dacă mesajul era pentru unul dintre noi?

Westbrook își ridică privirea.

— Ce te face să crezi asta?

— Pentru că s-a întâmplat aici, în timp ce noi dormeam, spuse Amy. Era sigur că o vom descoperi. Poate asta era și ideea.

În mintea ei se întipărise deja ideea misiunii lui Westbrook, toate săpăturile și cercetările lui treziseră o forță nemiloasă în vechile câmpuri de luptă, care era acum pe urmele lui. Westbrook închise carnetul.

— Să sperăm că te înșeli.

Pe bucata de carne se așezaseră muștele. Amy o acoperi din nou cu bucata de pânză.

— Ce vei face acum?

— Mă voi adresa bazei chinezești. În ceea ce privește *Two Storm Wood*, ar trebui să îi poată identifica pe cei uciși, odată ce le voi oferi o dată. Însemnările lor ne-ar putea spune cum au fost capturați oamenii lor. Nu putem ști ce fel de informații dețin.

— Deci ce s-a întâmplat aici nu schimbă nimic?

— Nu știu. Ar trebui?

Amy se încruntă.

— În ambele cazuri victimele au fost chinezi.

— Toate cu excepția unuia.

— Și felul în care au murit...

— Ți-am spus deja: aici a fost vorba de o imitație, menită să se folosească de teama deja existentă.

— Ești sigur?

— Nu, nu sunt. Westbrook lăsă cuțitul jos și se ridică. Dar nu am venit aici să îi investighez pe cei de la Corpul Muncitorilor. Ordinele pe care le-am primit au fost destul de clare.

Ceva nu era în regulă. După cum îl înfățișaseră ziarele, detectivul inspector Westbrook fusese un om tenace, meticulos, implacabil – un om faimos pentru că nu lăsa nicio piatră neîntoarsă. Și totuși, iată că acum prefera să lase ceva necercetat, având senzația că nu are rost să mai facă ceva. Îi veni o idee, o posibilitate pe care Westbrook părea să o fi trecut cu vederea.

— Ieri, la *Two Storm Wood*, ai spus că dovezile se contrazic. Nu puteai vedea o ordine logică a evenimentelor, care să explice masacrul.

— Nu, nu în ceea ce-i privește pe nemți. Nu pot găsi o explicație care să se potrivească. Tu poți?

L-au găsit pe căpitanul Mackenzie cu una dintre echipele lui pe partea cealaltă a culmii Serre. Îi urmărea în timp ce se dădeau jos din căruță și își croiau drum pe terenul pietros. Nimic din comportamentul lui nu sugera că era încântat să-i vadă sau că era de acord cu faptul că Amy se afla în compania maiorului.

La picioarele lui Mackenzie se afla un mormânt de cel puțin douăzeci de metri. Oamenii lui încă se chinuiau cu lopeți și cazmale, încercând să îi dea de capăt. La câțiva metri adâncime se afla o pânză și niște oase. Fălcile deschise și craniul pe jumătate ieșind din pământ sugerau că aparțin unui om.

— Trebuie să fie vreo cincizeci de oameni acolo jos, spuse Westbrook.

— Chiar mai mulți, spuse Mackenzie, salutând din complezență. Domnișoară Vanneck.

Spre deosebire de data trecută, nu mai încercă să ascundă natura muncii sale, să acopere rămășițele cu o prelată sau să o alunge din preajma mormântului. Trebuie să fi auzit până acum de evenimentele din Mailly-Maillet și despre prezența ei la exhumări.

În ochii lui își pierduse inocența, așa se gândea ea.

— Sunt nemți? Întrebă Westbrook.

— Până acum da. Au fost îngropați la repezeală, după cum se pare. Îi căutam pe neozeelandezi, dar am dat peste asta, în schimb.

— De cât timp se află aici?

— De doi ani, cel mult trei. Cineva va trebui să îi mute. Nu pot rămâne aici.

Amy simțea că îi e frig. Westbrook îi spuse să nu vorbească despre crima de la casa doamnei Chastain, cel puțin pentru moment. Nu i-a spus motivul.

— Deci cu ce pot să vă ajut, domnule maior? Întrebă Mackenzie. Ți-am spus deja ce știu.

— Trebuie să văd registrele de înmormântare din acest loc.

— Registrele de înmormântare?

— A fost ideea domnișoarei Vanneck. E de părere că poate ne-a scăpat ceva.

Mackenzie o privi cu răceală.

— Domnișoara Vanneck este plină de surprize. Nu mi-aș fi imaginat niciodată că va apărea la *Two Storm Wood*, de exemplu, nu după ultima noastră conversație.

Evident, îl supăra faptul că Amy ignorase recomandarea lui insistentă de a sta deoparte.

— Ți-am explicat motivele mele, căpitane Mackenzie, spuse ea.

— Credeai că îți vei găsi logodnicul în subteran, viu sau mort.

— Așa am sperat.

— Și l-ai găsit?

— Din fericire, nu, spuse Westbrook. Era un om de rasă albă îngropat acolo, dar nu se potrivea cu descrierea căpitanului Haslam. Avea prea mulți dinți de aur.

Mackenzie se schimbă la față.

— Ei bine, asta e ceea ce se întâmplă cu... Nu poți avea încredere în delirul unui om aflat pe moarte.

Amy ridică privirea.

— Ai spus pe moarte?

— Da, din păcate. Caporalul Staveley a murit. Mi-am permis să fac niște cercetări.

— Din cauza mea?

Amy își aminti ofertele vagi de ajutor venite din partea căpitanului. Nu se așteptase niciodată să se țină de cuvânt. Mackenzie își dresе glasul.

— Nu chiar. M-am gândit că poate omul a auzit ceva despre incident, cel puțin vreun zvon. Dar am ajuns prea târziu. Murise la unitatea de evacuare. Mi-au spus că a fost grav rănit într-un accident.

— Un accident de motocicletă. A suferit arsuri grave.

— Așa am înțeles.

Sora Adams fusese convinsă că Staveley încercase să se sinucidă. Amy tresări. Încercase din nou? La cât timp după vizita ei se întâmplase asta? La o zi? O oră?

— Ce anume căutați, domnule maior? spuse Mackenzie. Westbrook se uita în groapă.

— Orice are legătură cu ce s-a întâmplat în zona aceasta în august anul trecut. Din punct de vedere geografic și cronologic.

— Dosarele sunt încă la Colincamps.

— Poate că unul dintre oamenii dumneavoastră ar putea să ne însoțească.

— Caporalul Reid este acolo acum.

— Atunci nu trebuie să vă mai deranjăm.

Westbrook se întoarse să plece.

— Așteptați, spuse Mackenzie. Vin cu voi. Sergent Farrer?

Farrer stătea la câțiva metri distanță, cu o lopată în mână, privindu-i.

— Îi escortez pe oaspeții noștri înapoi la sediul comandamentului, spuse Mackenzie. Să faci niște numărători aici când groapa va fi complet descoperită, apoi continuați să căutați în jur.

— Da, domnule.

— Și căutați cu atenție. Vreau să fie găsiți acei neozee-landezi.

Când au ajuns la Colincamps, ploaia începuse din nou. Ploaia cădea șiroaie de pe acoperișul grajdului, lovind podeaua de pământ și gunoaiele care zăceau împrăștiate în jur. Camera lui Mackenzie se afla într-una dintre boxele cailor. În timp ce trecea pe lângă ea, Amy surprinse o privire stânjenită pe fața căpitanului, ca și cum prezența ei în locul unde dormea el era nepotrivită.

Caporalul Reid lucra la o masă mare așezată pe culoarul central. Se ridică în picioare și îi salută. Lângă el erau întinse mai multe hărți cu tranșee, fixate pe masă cu pietre. Flacăra unui felinar crea jocuri de lumini deasupra lor.

— Acestea sunt cele mai recente pe care le avem, spuse Mackenzie. Sunt din iunie anul trecut. Nu cred că s-au deranjat să mai facă ceva de atunci.

Westbrook își așează șapca pe masă și se aplecă să examineze hărțile. Liniile nemțești fuseseră împinse la vest de Serre, aproape la jumătatea drumului spre Colincamps, deși tranșeele nu erau la fel de elaborate ca cele vechi, de la est. Unele erau incomplete, nu se terminau cu o fortăreață sau o barieră naturală, ci în mijlocul unui câmp. Cele mai multe dintre ele nu aveau nume. Liniile britanice nu erau cu mult mai elaborate. Amy putea să observe graba cu care au fost săpate: noaptea, batalioanele de soldați și muncitori deopotrivă, croindu-și drum, încercând să se apere cum pot de tunurile inamice.

Mackenzie ținea în mână o țigară neaprinsă. O flutură pe deasupra câmpului de luptă.

— Nemții au capturat tot ce vedeți aici în martie, în timpul mării lor ofensive. Buncărul de la *Two Storm Wood* ajunsese să fie la două sau trei mii de metri în spatele lor. A rămas așa până când Divizia East Lancashire a început să îi împingă pe nemți înapoi, în iulie. Au pierdut coasta Serre câteva săptămâni mai târziu.

Westbrook își trecu degetele peste liniile întortocheate albastre și roșii. Înaintarea îndelungată din vară recuperase cam trei mii de metri din front. Pe hartă, asta însemna puțin mai mult decât o palmă de-a lui întinsă.

— Când mai exact a fost recuperată coasta Serre? întrebă el.

Mackenzie se uită la caporalul Reid. Funcționarul își împinse ochelarii pe nas.

— Divizia 42 a pătruns în Serre-lès-Puisieux, în ziua de 20 august, domnule. Nu a întâmpinat nicio opoziție. Nemții plecaseră cu o noapte înainte.

— Exact cum v-am spus, domnule maior, inamicul trebuie să fi știut că vor fi atacați. Ceea ce s-a întâmplat cu hamalii a fost un gest de sfidare, în urma căruia am aflat că nemții tot nemți rămân.

Mackenzie căută în buzunar o cutie de chibrituri.

— Sau încă mai crezi că o bandă de chinezi a făcut asta?

— După câte se pare, nu cred asta.

Mackenzie scoase țigara neaprinsă dintre buze.

— Pentru că?

— Să spunem că nu se leagă lucrurile, spuse Westbrook. Acum, să revenim la registrele acelea de înmormântare.

Reid fusese trimis să le aducă. Se întoarse cu un teanc de dosare maronii.

— Cam astea sunt, domnule, cele de vara trecută.

Pe etichete și ștampile se putea citi: *Corpul IV, DGR&E și SECRET*.

— Mulțumesc, caporal.

Mackenzie aprinse un chibrit.

— Nu știu cu ce ne-ar putea ajuta astea.

Westbrook deschise deja primul dosar. Înăuntru erau liste cu mormintele de pe câmp: nume, unități, date, referințe cu zona sau alte indicații privind locul unde au fost înmormântați. Amy observă că foarte puține dintre ele aveau mențiunea „necunosut” sau „identificat doar de regiment”.

— Unul dintre avantajele înaintării, spuse Westbrook. Reușești să mai evacuezi din cadavrele regimentului tău și de pe celălalt teritoriu. Sunt mai ușor de identificat în acest fel. Am dreptate, căpitane Mackenzie?

Mackenzie aprobă din cap.

— Lucrurile stăteau complet diferit în 1916. După marea ofensivă, cadavrele au rămas pe câmp timp de șase luni. Înaltul Comandament a luat măsuri doar când a început să aibă remușcări din punct de vedere moral. Nu mai rămăsese prea mult de identificat atunci.

Westbrook a închis primul dosar și a deschis un altul. Mackenzie devenea din ce în ce mai nerăbdător.

— Ai de gând să-mi spui ce cauți?

Westbrook a pus un deget pe hartă. Amy îl privi cum urmărea linia frontului pe măsură ce înainta neregulat, bătălie după bătălie, zi după zi, până ajunsese tot mai aproape de fortăreața germană de la *Two Storm Wood*. Degetul lui avansă până la locul unde se afla adăpostul, apoi trecu peste, oprindu-se pe partea cealaltă.

— Poți să găsești tranșeele Walter pentru mine, căpitane?

— De ce?

Amy nu mai trebuia să întrebe. Știa deja.

— Știi unde se află? Întrebă Westbrook.

Făcu un pas înainte.

— E unul dintre vechile tranșee germane, domnule, din afara crestei Serre. Un șanț de rezervă. Aici este.

Degetul lui se plimbă peste o linie diagonală punctată aflată pe partea de vest a satului. La capătul sudic se putea citi cuvântul WALTER, ascuns sub o pată de noroi. Se afla la două sute de metri mai sus pe creastă decât adăpostul de la *Two Storm Wood*.

Westbrook aruncă o ultimă privire asupra raportului de înregistrare a mormintelor. Apoi închise dosarul.

— Ce unități au fost responsabile pentru zona asta a frontului?

— Nu deținem aceste informații, spuse Mackenzie. Va trebui să vorbești cu comandamentul diviziei.

— Mă gândeam eu.

— Toți soldații morți au aparținut Corpului Muncitorilor. Cum ar trebui să ne ajute cei din batalionul 42?

— Poate au fost martori.

— Martori? Cum ar fi posibil...?

Mackenzie deschise dosarul și îl răsfoi în grabă până găsi pagina care îl interesa pe Westbrook.

— 14 august, înmormântări: Caporal R. E. Callam, soldat T. H. Nicholson, Batalionul 42, Unitatea de mitraliere. În zona de referință a tranșeului Walter.

— Oamenii de la *Two Storm Wood* au murit pe data de 16, spuse Amy. Nu mai devreme.

— De unde știi?

— Unul dintre ei avea o scrisoare.

Westbrook își încheia deja nasturii de la haină.

— Ar fi mai bine să păstrați acest detaliu pentru dumneavoastră până vom avea toate informațiile.

— Pe data de 16. Așa deci, spuse Mackenzie, clătînând din cap. Acei bieți nenorociți nu au fost niciodată prizonieri de război. *Two Storm Wood* era sub comanda noastră când au murit.

— Se pare că bănuiala domnișoarei Vanneck a fost corectă.

Westbrook se uita la ea, dar pentru Amy, această confirmare părea nesinceră.

— Bănuială? Nu a fost vorba de nicio bănuială.

Mackenzie păru să ia informația ca pe un afront personal.

— Ai știut asta de la bun început.

— Nu chiar.

— Cineva trebuie să fi știut – cineva de la Whitehall. De aceea te-au trimis, nu-i așa?

— Nu obișnuiesc să îmi iau la întrebări superiorii, căpitane, fie că e vorba despre război sau nu.

— Dacă nu chinezii sunt de vină, singurii rămași sunt soldații noștri. Despre asta e vorba. Nu are nimic de a face cu nemții.

— Așa s-ar părea.

— Nu putea fi vorba doar de chinezi, nu-i așa?

Mackenzie nu avea de gând să lase lucrurile așa. Voia ca totul să capete sens. Voia să știe.

— Criminalii sunt încă în libertate? Reprezintă încă o amenințare?

Trebuie să fi citit ceva pe fața lui Amy, pentru că păru să înțeleagă.

— Au ucis din nou?

— Nu cred, răspunse Westbrook.

— Despre ce e vorba? S-a întâmplat în Anglia sau aici?

— Nu s-a întâmplat nimic.

— Sunt aici acum?

— Nu are nicio legătură cu crimele de aici.

— Să fie unul dintre voluntari? Cine mai e pe aici? Știi cumva...?

Westbrook lovi cu pumnul în masă.

— Ți-am spus deja: nu există nicio legătură!

Se făcu liniște. Amy și Mackenzie au făcut un schimb de priviri. Nu puteau să își explice de unde venise furia lui Westbrook.

— Aseară a fost ucis un chinez, spuse Amy. În Acheux, în casa doamnei Chastain. Poate că știi locul.

— Aparent, cadavrul a fost tratat la fel ca ceilalți morți de la *Two Storm Wood*, spuse Westbrook.

— La fel ca cei trei care au fost...

— Da, dar de data asta a fost opera unui singur om.

— Sunteți sigur?

Westbrook aprobă din cap.

— Era implicat în comerțul cu opiu și Dumnezeu mai știe ce. Asta i-a adus moartea. Cumva, a dat peste cine nu trebuie.

— De unde știi?

— Nu știu, nu încă. Trebuie să fac cercetări la cartierul general, să obțin numele bărbaților dispăruți. Ar trebui să fie destul de ușor, acum că știm data.

— Mă ocup eu de asta, spuse Mackenzie.

Era evident că nu avea de gând să accepte nicio obiecție.

— Eu sunt responsabil de identificări.

— În regulă. Mă veți ține la curent?

— Desigur.

Westbrook își puse din nou șapca pe cap.

— Încă ceva, căpitane: am nevoie de un revolver.

— Un revolver?

Cererea a părut să-l ia pe Mackenzie pe nepregătite.

— Nu aveți unul?

— Am avut. Westbrook își lăsă capul într-o parte. A fost și el distrus.

— Da, bineînțeles, spuse Mackenzie stânjenit. Am recuperat câteva. Reid?

Funcționarul strângea deja dosarele și le depozita.

— Caporal, maiorul are nevoie de o armă. Arată-i, te rog, ce avem la dispoziție.

Reid se grăbi să plece și se întoarse cu un Webley. Fusese curățată, dar mai avea urme de rugină în jurul trăgaciului și al lunetei.

— Funcționează? întrebă Westbrook.

— L-am încercat chiar eu, domnule, spuse Reid.

— Vei avea nevoie de muniție.

Mackenzie își goli propriul revolver.

— Ia-o pe a mea.

Amy îl privi pe Westbrook încărcând pistolul. În mâinile sale, gloanțele scoteau un sunet rapid de fiecare dată când unul intra în încărcător. Unul dintre ele alunecă și căzu la pământ.

Amy îl urmă pe Westbrook afară. Ploaia se domolise. Câțiva bărbați îmbrăcați în haine impermeabile conduceau un șir de căruțe în curte. Atât ei, cât și caii erau stropiți cu argilă palidă, de parcă ar fi fost niște figurine din lut. Căruțele erau încărcate cu pachete de pânză care păreau cunoscute.

— Sunt pentru cimitirul din Euston Road, spuse Mackenzie, care ajunsese din urmă. Va fi un mare scandal când se va termina totul.

— Presupun că o să-mi spui să plec. Am dreptate, căpitane?

— Ți-am oferit deja sfatul meu. E clar că ești hotărâtă să-l ignori.

— Îmi pare rău. Nu am vrut să vă stau în cale.

— De-a ce te jucai zilele trecute, părăsind drumul principal și hoinărind aiurea pe teren necercetat? Puteai să fii ucisă.

Indignarea lui era falsă, Amy putea simți asta. Era tulburat de ceva, dar nu de nesupunerea ei.

— Catârul nostru fugise. Fusese speriat de ceva.

— De ce anume?

— Probabil de vreun câine vagabond. Pentru o clipă am crezut...

Mackenzie își aținti privirea în pământ.

— Nu este ceva neobișnuit să auzi sunete pe aici. Voci purtate de vânt, chestii de genul ăsta. Imaginația poate fi alimentată de multe lucruri.

Când visele deveneau prea intense, se gândea Amy, putea oricând să apeleze la opiu. Era sigură că Edward luase și el. Oare și Mackenzie îl folosea?

— Ai de gând să rămâi aici? întrebă el.

— Da, la Bertrancourt.

Se opriseră lângă căruță. Westbrook o aștepta pentru a-i da o mână de ajutor.

— Atunci vă sugerez că ar fi mai bine dacă ați sta aici, în Colincamps, spuse Mackenzie. Există o fermă aici care tocmai a fost evacuată. Acoperișul e deteriorat, dar în rest e perfect locuibilă, cel puțin pentru standardele armatei.

Amy se uită la Westbrook. Mâna lui rămăsese întinsă.

— Domnișoara Vanneck ar fi mai în siguranță, adăugă Mackenzie. Și ar fi aici pentru a ajuta la identificări.

Colincamps era mai aproape de creasta Ridge, mai aproape de locul unde ar fi trebuit să se afle. Dacă Edward zăcea într-un mormânt nemarcat, acel mormânt ar fi fost aici.

— Vă mulțumesc pentru tot ajutorul, domnule maior, spuse Amy.

Era rândul ei să ofere o mână de ajutor, dar Westbrook se urcase deja pe partea vizitiului. Îi trecu prin minte că el ar putea să creadă că decizia ei se baza pe o preferință anume – că îl alege pe Mackenzie în locul lui, că alege un om întreg în locul unui desfigurat. Și-ar fi dorit să-l poată asigura că nu era vorba de așa ceva, dar asta doar ar înrăutăți situația. În orice caz, era puțin probabil că el ar fi auzit-o peste scârțâitul și zgomotul roților.

Primul lucru pe care Mackenzie l-a remarcat a fost mânerul greu de fier de pe partea interioară a ușii. Ferma era întunecată, lumina zilei abia pătrunzând prin obloanele ferestrelor și geamurile sparte. În bucătărie fuseseră puse laolaltă câteva piese de mobilier, unde o oală de gătit atârna deasupra unei vetre înnegrite de funingine. În aer plutea un miros înecăcios de fum, ca dovadă că ferma fusese ocupată recent.

— Este o pompă de apă afară, în curte. Încă funcționează, deși eu aș fierbe apa dacă aș fi în locul tău.

Un rând de scări făcea legătura între un hol îngust și primul etaj.

— Ar fi mai bine să nu urci. Țiglele acoperișului sunt încă șubrede. S-ar putea desprinde în orice moment.

Amy făcu tot posibilul să pară recunoscătoare, dar felul în care Westbrook plecase a tulburat-o. Maiorul o neli-niștea: munca lui, înfățișarea lui... nu putea nega asta. Dar în același timp se simțea în siguranță alături de el, aproape ca și cum nimeni nu ar putea să îi facă rău. Prin comparație, Mackenzie, cu toate eforturile sale, părea că nu e în apele lui. Poate că munca de zi cu zi îl storsese de vlagă.

— Dacă vom descoperi ceva, spuse el, orice obiect care ar putea aparține căpitanului Haslam, atunci vom ști unde să te găsim. Iar în sat încă patrulează soldați, așa că poți să stai fără grijă că...

Cuvintele lui s-au stins, ca și cum nu ar fi avut suficientă încredere să continue.

— Mulțumesc.

Vizavi de șemineu, Amy văzu un poster cu o femeie tânără cu un pahar ridicat în mână. Era un calendar vechi de patru ani.

— Mă duc să verific cimitirele comunale, să văd dacă găsesc ceva acolo. Ți voi lăsa o listă. Nu sunt greu de găsit.

— Mulțumesc, căpitane. Voi încerca să nu vă stau în cale.

Mackenzie deschise ușa din față.

— Îmi pare rău că a trebuit să aveți de-a face cu maiorul Westbrook și cu îndatoririle lui... Nu avea de ce să vă implice în toate astea.

Amy dădu din cap.

— Nu el m-a implicat. Maiorul Westbrook încerca doar să ajute, în felul lui.

— Înțeleg.

— M-a întrebat dacă am vreun motiv să cred că Edward e încă în viață. Părea să creadă că e încă posibil.

Mackenzie se încruntă.

— Dar nu ai niciun motiv să crezi asta, nu-i așa? Cu tot respectul. Mă mir că a întrebat asta.

— I-am povestit ce îmi spusese sergentul Staveley despre *Two Storm Wood*. A luat povestea în serios, destul de în serios încât să mă vrea acolo când a exhumat cadavrele.

Mackenzie își băgă mâinile în buzunare.

— Nu există niciun mister în legătură cu asta. Staveley trebuie să fi auzit zvonurile, iar imaginația lui s-a pus pe treabă. Din ce am auzit, nu era în toate mințile.

— Asistenta a spus că a fost afectat de șocul provocat de obuze.

— Sper că înțelegeți de ce nu am vorbit despre toate acestea mai devreme. E mai bine ca unele lucruri să nu fie știute.

Amy înțelegea într-adevăr: a înțeles că, în ceea ce îi privește pe ofițeri, doamnele trebuiau să fie ferite cu orice preț de a fi martore la evenimente neplăcute, de teama unei căderi nervoase, cu toate că femeile sunt cele care îi aduc pe lume, plini de sânge și înlăcrimați, și tot ele îi îngrijesc când sunt pe patul de moarte.

— Desigur, spuse ea.

Mackenzie dădu din cap cu satisfacție și se întoarse spre ușă.

— Mai e ceva ce aș vrea să te întreb, spuse Amy.

Mackenzie se opri. Amy trebui să își adune curajul:

— Vreau, am nevoie să știu despre raidurile din tranșee.

— Despre raiduri? De ce?

— Am auzit că Edward se pricepea la asta. Am auzit că...

Amy nu îi putea susține privirea lui Mackenzie.

— Am auzit că era priceput în mânuirea pumnalului.

— Nu îmi dau seama cine v-ar spune așa ceva...

— Vă rog, spuneți-mi adevărul.

După o clipă, Mackenzie închise ușa.

— Bine. V-ați câștigat acest drept, presupun. Ce doriți să știți?

— Totul.

Mackenzie dădu din cap.

— Poate ar trebui să aprindem focul. Se pare că avem tot ce ne trebuie.

Se ghemui în fața vetrei și își făcu de lucru, așezând lemnele, legând crengile și paiele în mănunchiuri strânse.

— Raidurile din tranșee au două scopuri: să demoralizeze inamicul și să adune informații, în special despre apărarea inamică. Ele se desfășoară noaptea – nopțile fără lună sunt cele mai potrivite – și sunt periculoase. Trebuie să traversezi țara nimănui fără să fii prins, asta ar fi prima problemă. Dacă scoți vreun sunet sau te împiedici de ceva, se declanșează brusc rachetele de semnalizare. Ești complet expus, în cel mai bun caz găsești o groapă de obuz în care să te adăpostești.

Amy se așază.

— Deci tu ai condus aceste raiduri?

— Nu am avut de ales. Ofițerii juniori fac cu rândul. Unii o fac de mai multe ori, în funcție de rezultate. Ajung să facă mai multe raiduri decât ar trebui, după părerea mea.

— La ce vă referiți prin „rezultate”?

Mackenzie aprinse un chibrit și îl puse pe foc.

— Dacă ajungi la liniile inamice fără să fii prins, nu ai mult timp la dispoziție. Memorezi tot ceea ce vezi: starea sârmei, parapetul, tranșeele, craterele, gropile – tot ce ar putea folosi inamicul ca să se apere. Apoi mergi mai departe până îl întâlnești.

— Ce se întâmplă apoi?

Mackenzie suflă în foc. În vatră începu să danseze o singură flacără.

— Asta depinde de norocul și de îndemânarea ta. Ai vrea să capturezi pe cineva în viață, dacă se poate – un ofițer

este captura cea mare. Și documentele, hărțile în special, dacă există ceva prin preajmă. Dar trebuie să te strecoari printre ei înainte să îți dea seama, ca să ai vreo șansă. De obicei, singurul lucru la care poți spera este să bombardezi un adăpost și să fugi, înainte de a fi înconjurat de inamic.

— Nu sunt întotdeauna oameni de pază, santinele?

— Aproape întotdeauna. Trebuie să îi observi înainte ca ei să te observe pe tine. Aici intră în joc pumnalul sau orice armă ai adus cu tine. Sergentul meu major avea o bătă, o armă periculoasă, cu țepi, tare ca piatra. Trebuie să țintești întotdeauna la gură, obișnuia el să spună. E greu să țiți cu gura plină de dinți făcuți țandări.

Mackenzie întinse mâinile spre flăcări.

— Omul acela nu a fost niciodată prea diplomat.

Amy închise ochii. Nu mai voia să audă nimic, dar aceasta era realitatea războiului trăit de Edward și trebuia să o cunoască.

— Și pumnalul? întrebă ea. Cum era folosit?

Mackenzie se uită la ea, ca și cum nu era sigur că o auzise bine, apoi se întoarse la foc.

— Eu nu am folosit niciodată unul. Dacă e mânuit de cine trebuie, o singură lovitură prin trahee e suficientă, așa mi s-a spus: să treci prin corzile vocale, să deschizi arterele. E o moarte silențioasă. Dar trebuie să te concentrezi, să fii hotărât, să nu dai niciun semn de ezitare sau de emoție, trebuie să acționezi ca un robot. Nu mulți pot face asta, nu atât de aproape, nici măcar atunci când propria lor viață este în joc. Se împotrivește unui instinct adânc înrădăcinat, asta cred eu: că e un tabu. Mackenzie mai aruncă câteva lemne pe foc și privi cum începu să fumege.

— Deci, în schimb, lupți corp la corp sau apelezi la gloanțe – ceea ce te dă de gol, în ambele cazuri. Dacă un raid e foarte important, dacă se pregătește o operațiune mai mare și e nevoie de informații, știi că vor fi trimiși oamenii calmi, cei care nu vor ezita să...

— Să ucidă cu sânge rece.

— Da, exact. Este o linie subțire între un soldat și un asasin, dar ai să fii surprinsă de cât de mult se agață oamenii de ea – mă refer la oamenii obișnuiți.

Amy și-l aminti pe Edward părăsind curtea bisericii unde mama lui fusese îngropată. Știu câte ceva despre moarte. Știu ce le face celor care rămân în urmă. Cât de departe a călătorit pentru ea: cât de departe în întuneric...

— Sunteți bine, domnișoară Vanneck?

Amy își ținea fața în mâini. Se ridică:

— Da, îmi cer scuze, continuați.

În ochii lui Mackenzie se citea milă.

— Trebuie să înțelegeți: aceste raiduri au fost de o importanță vitală. Ne-au ajutat să câștigăm războiul. Nu a fost vorba doar de informații, ci și de efectul pe care l-au avut asupra moralului inamicului. Una e să ataci cu mortiere și gaze, de la o distanță sigură, și alta e să fii pus în fața inamicului, care se îndreaptă spre tine cu un cuțit sau o bâtă. E un inamic care nu va renunța, care nu se teme să moară. Ei sunt prădătorii, tu ești prada.

Amy rămase tăcută. Îi era greu să se uite la Mackenzie. Găsea ceva respingător în franchetea și onestitatea sa. Nu știa de ce.

— Bărbații care participă la aceste raiduri, cei cu cuțite și bâte, cei care încalcă acest tabu, se simt vinovați?

— În timp ce sunt acolo, în acel moment? Nu. Își spun că-și fac datoria, că își servesc țara, răzbunându-și camarazii morți. S-ar putea chiar să se laude cu isprăvile lor, să vorbească despre câte cranii au spart și câte gâturi au tăiat, pentru că au nevoie de aprobare, de iertare. În principal, sunt pur și simplu bucuroși că au scăpat cu viață.

— Și mai târziu? Ce se întâmplă mai târziu?

Lui Mackenzie îi luă ceva timp să răspundă.

— Poate că abia acum începem să aflăm.

SOLDATUL NECUNOSCUȚ
CU NUMĂRUL DOISPREZECE

Franța, iunie 1918

Haslam zăcea în întuneric la patruzeci de metri de linia germană, cu trupul lipit de pământul umed, fără să scoată vreun sunet. Restul plutonului se afla în spatele lui, ascuns în gropile de obuze, așteptând semnalul să plece. Respirația lui era rapidă, dar constantă, aproape normală. Auzea totul: zăngănitul unei cutii de conserve, zgomotul bocancilor unei santinele care se apropia de o trecătoare, o tuse înăbușită la două tranșee distanță. Avea sentimentul ciudat că va supraviețui raidului: viața încă mai avea multe de arătat.

La jumătatea drumului, o rachetă de semnalizare se aprinse în stânga lor. Au auzit strigăte în tranșeele inamice. În lumina tremurândă se puteau vedea șobolani care trăgeau zornăind o cutie de conserve care fusese atârnată de un țărnuș. Trebuiau să stea liniștiți până când lucrurile se poteleau. Haslam se gândi că o jumătate de oră ar fi de ajuns. Spera ca efectul cocainei să nu treacă până atunci. În ultima vreme, efectele fuseseră mai de scurtă durată. Fie se obișnuia el cu asta, fie dozele nu mai erau la fel de pure. Își injectase o doză mai mare decât de obicei în acea noapte, ascuns în intimitatea toaletelor ofițerilor.

Nemții erau nervoși. Era noapte fără lună pe cer, iar raidurile erau mai frecvente. Santinele lor trăgeau asupra unor fantome sau asupra nimănui. Rhodes dorea asta: să țină inamicul într-o stare constantă de teamă, fără să se poată odihni sau dormi. Scopul raidurilor era acela de a aduna informații, dar efectul pe care îl aveau asupra moralului inamicului era la fel de valoros. Una era să ataci cu mortiere și gaz lacrimogen, de la distanță și alta era lupta corp la corp, care crea un alt tip de teamă, mult mai îngrozitoare. Un inamic care alegea baioneta, cuțitul sau bâta era un inamic care se îndepărtase de interesul propriu, de instinctul rațional de autoconservare – devenea astfel un inamic devotat cauzei colective, care nu se temea să moară.

Haslam privi peste umăr la siluetele nemișcate ale camarazilor săi, care se aflau pe front de o lună. Pământul se încrustase pe tunicile și pielea lor, gândurile la viața de dincolo de război zburaseră complet în fața nevoii de a hărțui inamicul oră de oră, zi după zi. Câmpul de luptă devenise habitatul lor. Se foloseau de el așa cum șarpele folosea jungla, adaptându-și corpul și starea de spirit la cerințele și logica frontului, avându-l pe Rhodes ca mentor. În manualul ofițerilor scria: *Faceți din țara nimănui țara noastră*. Ei au mers chiar mai departe și au făcut-o țara lui Rhodes.

Cu o noapte înainte, o santinelă descoperise un post de ascultare inamic, la 30 de metri față de linia germană. Un șanț îngust șerpuia pe sub sârma ghimpată. Aceste posturi de ascultare ofereau o cale de acces în tranșeele inamice, dacă puteau fi capturate în liniște. În caz contrar, inamicul ar deschide focul cu tunurile Lewis, pentru a-și acoperi retragerea, deși la o asemenea distanță în întuneric ar fi putut lovi pe oricine.

Vântul bătea în rafale, suficient cât să acopere zgomotul trupurilor lor în timp ce se târau pe pământ. Renunțaseră la tot ce era metalic sau înfășuraseră obiectele în pânză: cataramele de la centură, sticlele de apă, apărătorile de trăgaci. Soldații Burgess și Salter își schimbaseră puștile cu bâte, niște bucăți lungi de frasin lăcuit, ținute în cuie la capăt. Haslam optase pentru un cuțit. Mânerul era din alamă, cu găuri pentru degete, ca un pumnal. Mânerul ar fi putut aluneca când s-ar fi lovit de oase sau cartilaje. Îl ținea invers acum, cu lama îngustă de opt centimetri ascunsă în mâneca hainei.

La zece metri de postul de ascultare se auzi o mișcare: o cizmă care răcăia pământul, clinchetul de metal pe piatră. Se opriseră din înaintat. Neamțul de la postul de ascultare se întorcea la liniile nemțești. Staveley se uită grăbit la Haslam, sugerând să se ducă după el când îi va face semn, înainte să ajungă la post și să îi dea de gol. Haslam clătină din cap. Poate nu fuseseră descoperiți. Nu se auzea nicio rachetă de semnalizare, cel puțin deocamdată.

Se auzea un mormăit dinspre postul de ascultare. Erau două voci. Se schimbau santinelele. Haslam așteptă din nou, zece minute de data asta. Suficient cât noua santinelă să creadă că era singură și nu avea ce să păzească, decât venirea lentă a zorilor.

Haslam făcu semn către Staveley. S-au târât în cerc, înconjurând postul de ascultare, în timp ce oamenii din spate își ocupaseră pozițiile de atac. În depărtare, la sud, se vedeau lumini gălbui care pâlpâiau – focuri de artilerie la zece mile distanță. Pentru o clipă, casca lui Staveley ar fi putut fi observată de santinelă.

O pietricică se rostogoli pe peretele postului de ascultare. Haslam nu așteptă focurile de tragere. Se ghemui la pământ. La doi pași distanță, silueta întunecată a lui Staveley se mișca în același ritm. Ateriză pe ambele picioare, împiedicându-se de pământul moale. Văzu pușca îndreptată spre el înainte de a-l vedea pe neamț. A apucat țeava și a împins-o înapoi, pentru a elibera trăgaciul. Staveley se strecură în spatele bărbatului, prinzând de marginea căștii și trăgându-i capul pe spate. Neamțul abia dacă avu timp să gâfâie înainte ca Haslam să îl atace cu cuțitul: o singură lovitură în laringe și cuțitul trecu până în coloana vertebrală. Simți jetul cald de sânge pe degete și pe față. Izbucni un sunet violent, de respirație întretăiată. Pușca căzu la pământ. Haslam scoase cuțitul și lăsă corpul să se prăbușească pe spate în brațele lui Staveley, cu umerii încă în convulsii. I se părea că neamțul era slăbuț, ușor, probabil era doar un băiat. Inamicul începea să rămână fără bărbați aflați la vârsta potrivită pentru înrolare.

Staveley așeză cadavrul jos în liniște, ascultând. La treizeci de metri distanță, în tranșeele germane, cineva tuși. Restul plutonului nu avu nevoie de vreun semnal, tăcerea le spusese destule. Se îndreptară spre postul de ascultare, cu Haslam în frunte, târându-se pe mâini și pe genunchi. În depărtare se auzea zgomotul tunurilor. Începu să cadă o ploaie ușoară.

Șanțul se adânci, trecând pe sub sârmă, cotind la un capăt, apoi șerpuind spre un parapet cu saci de nisip. Ultimii câțiva metri erau acoperiți cu plăci ondulate de fier. În față, Haslam putea distinge ceva gri pe fondul negru din jur. Griul se transformă într-o licărire galbenă. Simți miros de fum și ceva clocotind, care nu era deloc cafea. Cel mai sigur ar fi

fost să folosească o grenadă, dar asta le-ar fi redus timpul de deplasare în tranșee. Iar ei depindeau de timp.

Se apropie ușor mai în față. La câțiva metri distanță, doi bărbați stăteau lângă un coș pentru jar, cu puștile și baionetele rezemate alături. Încălzeau o cutie de conserve deasupra flăcărilor. Distanța era prea mare să poată sări peste amândoi. Întinse mâna în spate. Staveley îi înmână o grenadă în tăcere. Unul dintre germani se îndepărtă, ținând în mână o cană. Celălalt sorbi din conservă.

Haslam a înmănat înapoi grenada. „*Hilf mir. Ich bin verletzt*”, spuse el obosit, coborând din tranșee. „Ajută-mă, sunt rănit”, era o frază utilă pe care o învățase. Santinela se uită în jur, ținând încă conserva la buze. Haslam îl ucise în același mod, apucându-l de centură pentru a-i opri căderea și așezându-l pe spate, astfel încât picioarele lui să nu se lovească de nimic. Era mai mare decât celălalt bărbat și pentru o clipă a părut că ar putea reuși să scoată un țipăt, dar când Haslam îi acoperi gura, maxilarul îi cedă doar cu un bolborosit.

Plutonul se împărți în două. Sergentul Farrer a condus un grup în stânga, iar Haslam a luat-o în cealaltă parte. Potrivit standardelor germane, tranșeele erau adânci, dar rudimentare: pereții erau proeminenți și neregulați, stâlpii de lemn erau inegali și de dimensiuni diferite. Unde ar fi trebuit să fie trecători din scânduri era doar noroi și bălți mici – încă o dovadă că nemții nu mai aveau destule provizii și forță de muncă calificată, la fel cum duceau lipsă și de hrană.

Haslam nu parcursese nici o sută de metri când o bubuitură înfundată a rupt tăcerea, urmată de o a doua. Oamenii lui Farrer bombardau un adăpost. Vocile răsunară în

întuneric. O lumină albă foarte puternică se înălță dinspre linia de sprijin în timp ce Haslam se grăbea să se întoarcă pe unde venise. Nemții știau că sunt atacați, dar probabil nu știau exact unde. Haslam își schimbă cuțitul cu un revolver. Vizavi de postul de ascultare oamenii săi luaseră pozițiile de atac pe peretele din spate al șanțului.

Haslam zări adăpostul. La intrare stăteau doi nemți, cu baionetele proaspăt ascuțite. În timp ce se apropia, ieși afară un al treilea, care avea vomă la gură și fusese orbit, având o pereche de ochelari atârând de o ureche. Burgess îi sparse craniul cu bâta, Farrer îi înfipse o baionetă în coaste, iar oasele i-au pocnit cu un sunet înfundat. Haslam își aprinse lanterna și trecu peste cadavru. Staveley îl urmă înăuntru.

Aerul era plin de praf. Prin razele de lumină ale lanternei se vedeau fragmente de hârtie sfărâmată. Se auzeau bărbați tușind și gemând. Podeaua era plină de morți și răniți, în jur băltea sângele, sub un scaun răsturnat zăcea un picior cu talpa retezată. Haslam se uită în jur după hărți, după cărți de coduri, orice urmă de informații. Nu văzu nimic. Un felinar sfărâmat atârna de o grindă de deasupra capului, iar uleiul se scurgea încet pe pământ.

Ascultă să vadă dacă se aud focuri de armă, dar nu auzi nimic. Mai era puțin până ce plutonul lui va fi prins în capcană. Avansă mai departe în buncăr, examinând pereții și podeaua. În capătul celălalt, o masă grea de bucătărie fusese răsturnată, dar picioarele erau întoarse în direcția opusă exploziei, ca și cum ar fi format o baricadă. Haslam păși mai aproape, înarmând revolverul Webley.

— Mâinile sus.

În spatele mesei stătea ghemuit un bărbat. Haslam văzu însemnele de pe umerii lui și își dădu seama că în fața lui era

un ofițer. Îl lovi pe bărbat în picior. Acesta se ridică în picioare, cu palmele deschise, tremurând. Dintr-o ureche îi picura sânge. În rest, nu părea să fie rănit.

— *Nicht schiessen*⁴⁶. Îi clănțăneau dinții

— Ridică-te.

Neamțul se împletici în picioare. Era un căpitan de stat major, slab și înalt – suficient de înalt încât a trebuit să se aplece sub grinzile acoperișului. Haslam îl apucă de guler și îi împinse revolverul la ceafă. Staveley îl ajută să îl urce pe treptele buncărului.

— Avem un prizonier aici, țipă el. Îl luăm cu noi.

Cerul era plin de rachete de semnalizare. Oamenii lui Farrer s-au ferit în timp ce o grenadă explodează la câțiva metri de tranșee. Câteva secunde mai târziu, mortierele de pe frontul britanic au tras în semn de răspuns, obuzele aterizând la mică distanță de linia de sprijin. Haslam își trase prizonierul spre postul de ascultare, împiedicându-se amândoi de trupurile celor înjunghiați cu baioneta, ale căror răni deschise păreau negre în strălucirea nopții.

Căpitanul de stat major privi înapoi. Haslam văzu teroarea împietrită de pe fața lui și știu că nu va opune rezistență. Ofițerul german îi va spune lui Rhodes tot ce voia să știe.

⁴⁶ Nu trageți.

Depozitul de bază
Corpul Muncitorilor Chinezi
Noyelles-sur-Mer
23 martie 1919

Dragă căpitane Mackenzie,

În legătură cu întrebările dumneavoastră referitoare la personalul dispărut din cadrul Corpului Muncitorilor Chinezi, am constatat că la 16 septembrie 1918 a fost trimis un formular de tipul B 104-83 către familia locotenentului G. S. KELVIN din regimentul 125 CLC, aparținând anterior Artileriei Regale de Garnizoană. Formularul îi informa că acesta din urmă a fost declarat dispărut în misiune la data de 17 august. Aceasta este singura înregistrare pe care am reușit să o gășesc, care corespunde criteriilor dumneavoastră.

În ceea ce privește forța de muncă de culoare, CLC a suferit un număr mare de pierderi în timpul înaintării din vara trecută, din cauza acțiunilor inamicului, a bolilor și a dezertării. Batalionul 125 a pierdut treizeci și șapte de oameni în luna august, dintre care doisprezece au fost dați dispăruți în aceeași zi cu locotenentul Kelvin. Batalionul, implicat în prezent în misiunile de salvare, este campat în afara orașului Bapaume, sub comanda maiorului Pickering.

Numele și numerele celor dispăruți vor fi trimise la DGR&E de îndată ce vor putea fi stabilite. Tuturor recruților din Corpul Muncitorilor Chinezi li s-au luat amprente de către detectivii Scotland Yard, înainte de imbarcarea din portul Tsingtao. Această metodă de identificare se poate folosi în ultimă instanță, în cazul în care starea rămășițelor permite acest lucru.

Nu am nicio informație cu privire la circumstanțele în care au fost întocmite aceste rapoarte. Dacă voi afla ceva, vă voi informa.

Cu stimă,

Căpitanul J. Temple

Adjunct al comandantului forței de muncă

— — —

Franța, martie 1919

Multe dintre zidurile din micul oraș Bapaume erau încă în picioare, deși erau distruse de explozibili și șrapnel, până la cărămidă. Fragmente de acoperiș rămaseră încă intacte, dar ferestrele și obloanele fuseseră aruncate în aer, chiar și pervazurile dispăruseră. Singura clădire din oraș pe care nemții nu au distrus-o în timpul retragerii spre linia Hindenburg era primăria. În schimb, au îngropat o mină cu acțiune întârziată în pivniță, care a explodat în cele din urmă la nouă zile după sosirea trupelor aliate, omorând treizeci de soldați. Plimbându-se printre ruine, Mackenzie se întreba cum va fi reconstruit vreodată orașul și dacă nu ar fi fost mai simplu — mai ușor — să construiască un nou oraș de la zero în altă parte, într-un loc nou și neatins de amintirile războiului.

Tabăra chinezească se afla la nord de oraș și era ușor de găsit dacă urmăreai fumul care se ridica în aer de la focuri. Sute de corturi conice, cu pânzele stropite și murdare erau înghesuite pe o pantă deasupra drumului spre Arras. Pe un semn de la marginea drumului scria:

TABĂRA SHANTUNG

125/150 Corpul Muncitorilor Chinezi

Mackenzie se hotărâse că se va ocupa el de Corpul Muncitorilor Chinezi. Voia să afle singur numele celor morți și să afle cum au dispărut, decât să se bazeze pe relațiile maiorului Westbrook. De ce se mai afla încă în Franța, dacă nu pentru a identifica morții, să le ofere dreptate și recunoașterea meritelor – nu pentru ei ca un grup anonim de oameni, ci pentru fiecare individ în parte. În plus, nu avea încredere în maior că ar fi împărtășit cu el informațiile. Westbrook nu explicase niciodată de ce Whitehall era atât de interesat de cele întâmplate la *Two Storm Wood*. Scopul investigației lui ar putea fi ascunderea adevărului, la fel de bine ca și dezvăluirea lui, deși Mackenzie nu putea decât să ghicească motivele părților implicate.

Apoi mai era și Amy Vanneck. Să fi fost sosirea ei la *Two Storm Wood* motivată de intenții ascunse sau pur și simplu de o neînțelegere? Mackenzie nu era foarte convins în sinea lui. Ea afirmase că a aflat de acest loc de la un caporal din batalionul lui Haslam, care se dovedise a fi un om aflat pe patul de moarte. Dar sensul din spatele vorbelor caporalului era departe de a fi înțeles. Să fi auzit despre descoperirea masacrului de pe patul de spital? Sau cunoștințele lui se bazau pe informații de dinainte de descoperire? În orice caz, plasarea lui Haslam la locul faptei, oricât de ambiguă ar fi fost, nu putea fi eliminată total. Westbrook trebuie să fi fost de aceeași părere. Interesul său pentru domnișoara Vanneck părea să depășească simpla încercare de a o ajuta să identifice un cadavru. Oare simțea, ca și el, că mai erau multe de învățat de la ea, că în spatele ochilor întunecați și a hotărârii ei de neclintit se ascundeau niște secrete?

Scoase căruța de pe șosea și o conduse spre un drum pavat cu traverse de cale ferată. Căii se ridicară în sus, cu

copitele alunecând pe lemnul umed. A trebuit să-i convingă să facă câțiva pași pe rând. La treizeci de metri mai încolo se afla o poartă *paifang* improvizată – o poartă tradițională chinezească, făcută din stâlpi vechi de telegraf și bucăți de fier ondulat. Bârna era decorată cu litere chinezești, formate din cuie de 15 cm, ca cele folosite la *Two Storm Wood*. Nicio santinelă nu îl întâmpină pe Mackenzie în timp ce trecu pe sub ea.

Fumul era mai gros aici sus, mirosind a carne fiartă. Dintr-un cort a ieșit un chinez înalt, purtând o baionetă într-o mână și o carcasă jupuită în cealaltă – de la vreun iepure, probabil, sau vreun animal mai puțin plăcut la gust.

Mai departe a dat de mai mulți chinezi, de diferite mărimi și constituții, toți cu aceeași piele închisă la culoare, bătută de vreme. Îmbrăcați în tunici zdrențuite sau în paltoane lungi și negre, stăteau ghemuiți în fața corturilor, pregătind ceaiul pe niște butuci improvizați. Unii citeau ziare, mulți dintre ei fumau. Se uitară în tăcere cum se oprea căruța în fața lor și cum din ea coborî Mackenzie. Dincolo de tăcere, Mackenzie simți un soi de complicitate. Oamenii de aici știau. Poate că însuși ucigașul se plimbase printre ei, poate se uita chiar acum la el. Un firicel de sudoare îi curgea pe ceafă. I-ar putea interoga, dar fiind atât de mulți, de unde ar putea să înceapă cu întrebările? În plus, i-ar spune chinezii ceva? S-ar da de partea albilor, întorcând spatele propriilor semeni? Acasă i-ar aștepta răzbunarea, acolo unde britanicii nu i-ar mai putea proteja, asta dacă nu vor fi pedepsiți mai repede.

Mackenzie își pipăi revolverul de la brâu. Era înconjurat din toate părțile și nu se vedea niciun ofițer sau subofițer pe aproape. Acesta era teritoriul nebunului, zona sa. Un ofițer

dat dispărut, ar fi doar un alt mormânt fără nume într-o mulțime de morminte fără nume.

O potecă înainta spre vârful pantei, unde un steag se ridica deasupra corturilor de pânză. La câțiva metri mai departe, un chinez cânta la o vioară cu o singură coardă, ținând micul bol rotund între genunchi. Pentru urechile lui Mackenzie, muzica suna neprelucrat și urât, dar era o jumătate de duzină de hamali care ascultau. Muncitorii chinezi se înrolaseră pentru cinci ani de muncă. Cinci ani era o perioadă lungă în care să fii departe de influența civilizatoare a familiei. Trecuse un an de când nu o mai văzuse pe a lui, și tot era prea mult timp.

Un mic teren de defilare fusese îngrădit cu pietre albe. La colț stătea un tip cu o față acră și un baston în mână, care făcea morală unui grup de bărbați înarmați cu lopeți.

— Îl caut pe comandantul vostru, spuse Mackenzie, în timp ce bărbații se îndepărtau.

— Pe maiorul Pickering.

Soldatul nu salută. Îi studie fața lui Mackenzie, încruntându-se, apoi ridică bastonul și arată spre capătul îndepărtat al terenului de defilare.

Cartierul general al batalionului era situat într-o baracă în partea de nord a taberei. Nu era nicio santinelă, așa că Mackenzie deschise ușa. Nu pusese bine un picior înăuntru, când un câine sări spre el, mârâind. Mackenzie se dădu înapoi, împiedicându-se. Câinele, un mastiff, a fost tras înapoi de lanțul din jurul gâtului. Celălalt capăt era fixat de un șurub în podea.

— Jasper! Culcat!

Într-un colț, în spate, stătea un ofițer în spatele unui birou. Câinele scânci, îl înconjură pe Mackenzie și se prăbuși pe podea, cu coada lovind zgomotos în scânduri.

— Se obișnuiește să bați la ușă, spuse ofițerul. Și, în general, se recomandă să faci asta. Cine sunteți?

Mackenzie se prezentă.

— Îl caut pe comandantul batalionului.

Ofițerul avea o ținută ca de funcționar, nepotrivită unui soldat. Era de vârstă mijlocie, cu părul subțire, avea o mustață gri și ochelari cu rame groase.

— Pickering este numele lui.

Făcu un gest spre un scaun drept cu spătarul de răchită rupt.

— Luați loc. Nu vă faceți griji pentru Jasper. Ucide doar la comandă.

Simțul umorului etalat de Pickering, simți Mackenzie, era un mijloc de apărare preventiv, împotriva celor care îl denigrau, era un substitut slab al autorității.

Se așază pe scaun.

— Sunt în căutare de informații. Secția de poliție judiciară investighează un incident, și am nevoie de ajutor pentru a identifica...

— Ce s-a întâmplat?

Mackenzie nu era sigur cât de informat era interlocutorul său.

— Are legătură cu câțiva dintre membrii batalionului dumneavoastră.

Pickering își duse la buze o pipă neaprinasă.

— Despre cine mai e vorba acum? Încă nu l-au prins pe tipul ăla Chang Ju Chih, presupun.

— Cine e acela? Un fugar?

— Un ucigaș. A ucis o damă de companie în Amiens și pe cei trei copii ai ei. Asta s-a întâmplat în noiembrie anul trecut. Frumos mod de a sărbători armistițiul.

— Sunt aici în legătură cu un locotenent Kelvin și 12 muncitori chinezi.

Pickering a avut nevoie de o clipă pentru a răspunde.

— Locotenentul Kelvin e dat dispărut din vară, pesemne că e mort.

— Este posibil ca trupul său să fi fost găsit.

— Posibil?

— Nu s-a putut face o identificare clară. De aceea sunt aici. Nu a fost recuperată nicio etichetă.

— Dacă îmi permiteți să vă întreb, atunci de unde știți că e vorba despre locotenentul Kelvin?

Mackenzie își dresе glasul.

— Potrivit comandantului de la biroul Comandamentului Muncitorilor, batalionul 125 este singurul batalion din cadrul CLC care a pierdut o întreagă echipă și un ofițer în aceeași zi, cel puțin în zona în cauză.

— Zona în cauză?

Mackenzie îi arată lui Pickering mesajul de la căpitanul Temple.

— La vest de Serre, o veche fortăreață germană cunoscută sub numele de...

— *Two Storm Wood*. Mă gândeam eu.

— Deci ați fost anunțat?

— Nu în mod oficial, dar au existat zvonuri.

Pickering înmână înapoi scrisoarea.

— Nu știam că e vorba de atâția oameni. Sau că ar fi existat un ofițer printre ei. În caz contrar, ei bine, aș fi...

— Altfel, ar fi făcut cercetări pentru a afla dacă morții aparțineau batalionului său. În acest caz, nu a făcut nimic.

— A fost...? Pickering se holba la pipă. A fost pe atât de rău pe cât se spune? Chiar au fost...?

— În mare parte au fost împușcați.

Pickering se uită la el cu speranță.

— Kelvin nu s-a numărat printre ei. El a fost tratat diferit, împreună cu doi dintre chinezi. Nu știm de ce.

— Se tot aud povești despre China și găști de infractori, societăți secrete, în care se obișnuia să se ucidă în acest fel: lent, de parcă ar fi o artă, adăugă Pickering, scuturând din cap. Ți se face rău. Familia lui Kelvin va fi informată? Poate ar fi mai bine dacă...

— Asta nu e responsabilitatea mea, domnule comandant, ci a dumneavoastră.

Pickering își mângâie sprâncenele cu degetele.

— Înainte de război fusese ziarist, în Shanghai. A vrut să se înroleze în infanterie, dar nu a putut trece examenul fizic. Era singurul soldat din batalion care putea vorbi mandarina la un nivel acceptabil. Era mai apropiat de hamali decât majoritatea ofițerilor, ceea ce era meritul lui, bineînțeles.

Pickering își dădu ochelarii jos și începu să lustruiască lentilele cu o batistă.

— Știi numele celorlalți bărbați dispăruți?

— Bineînțeles.

Pickering începu să răsfoiască niște foi din ceea ce Mackenzie presupuse că era un jurnal de război. După ce a răsfoit câteva pagini, le întoarse către Mackenzie pentru a citi singur:

— Aici, data de 17 august.

Mackenzie scoase un carnetel și un creion și copie lista cu cele treisprezece nume. Kelvin era în fruntea listei, urmat de un subofițer pe nume Niu Yun-huei. Mackenzie urma să transmită informațiile la Direcție pentru înregistrarea mormintelor, dar mai rămânea încă problema de a identifica

cine era cine. După cum stăteau lucrurile, numele lor urmau să fie înregistrate pe un mormânt comun, cu excepția locotenentului Kelvin.

— Încă ar putea fi posibil să identificăm fiecare cadavru în parte, spuse Mackenzie. Cel puțin o parte dintre ei. Aș avea nevoie de voluntari din batalionul dumneavoastră, bărbați care i-au cunoscut bine – și care nu cedează ușor, ceea ce e de la sine înțeles.

Pickering se încruntă.

— Nu sunt sigur că îmi place ce am auzit. Având în vedere starea lucrurilor de aici, ar fi mai bine să nu trezim spiritele. Nu avem nevoie de scandal.

Etichetele cadavrelor au fost date jos. Călăii au vrut să se asigure că ajung într-un mormânt comun sau chiar nicăieri. Mackenzie nu avea de gând să lase lucrurile așa.

— Cei căzuți merită morminte individuale, dacă puteam să le oferim asta în vreun fel. Acesta a fost întotdeauna punctul de vedere al armatei. Este motivul pentru care mă aflu aici.

Pickering închise jurnalul și îl puse deoparte.

— Mă îndoiesc că armata se gândise la hamali când te-a trimis în misiune, căpitane. Ei sunt aici doar pentru bani, până la urmă, nu-i așa?

— Poate că da. Oricum, e irelevant.

— Irelevant?

— Dacă toți englezii ar fi fost dornici să se înroleze, nu ar mai fi fost nevoie să îi recrutăm.

Pickering oftă.

— Prea bine. Voi întreba printre soldați. Se vor găsi câțiva voluntari, fără îndoială. Câțiva bănuți în plus vor rezolva situația.

Mackenzie se holbă la lista cu nume. Era clar că Pickering nu avea habar că oamenii lui fuseseră uciși pe frontul britanic. Se pare că această posibilitate nu îi trecuse prin minte, cu toate că muncitorii se apropiau rareori destul de aproape de liniile inamice pentru a risca să fie capturați.

— Unde își desfășura misiunea batalionul dumneavoastră în ziua în care locotenentul Kelvin a dispărut?

— Din câte îmi amintesc, întregul batalion era ocupat cu construirea unei căi ferate pornind de la Acheux. Era o misiune care avea prioritate. Terenul din partea estică fusese complet distrus, nu mai putea fi vorba de un drum pe o distanță de câțiva kilometri, iar Armata a III-a continua să înainteze. Fără calea ferată, majoritatea proviziilor ar fi trebuit transportate cu ajutorul catârilor.

— Dar probabil că vă aflați cu mult în spatele frontului. Unde mai exact?

Pickering își puse din nou ochelarii la ochi, tremurând ușor din buzele lui mici.

— De când a sosit Corpul Muncitorilor în Franța am pierdut aproape două mii de oameni. Dacă ne-am fi aflat mereu *cu mult în spatele frontului*, nu am fi pierdut nici jumătate din ei.

— Scuzați-mi presupunerea, domnule comandant. Deci unde vă aflați?

— La nord-est de Mailly-Maillet. Eram atât de aproape de nemți, încât am pierdut oameni în bombardamente. Lucram noaptea, când ne permitea situația de pe front.

— Kelvin și ceilalți oameni au fost găsiți la mai mult de trei kilometri spre est. Ai vreo idee despre ce făceau acolo? Se rătăciseră?

Ochelarii lui Pickering, deși abia lustruiți, nu erau suficient de curați. Și i-a dat jos și a început să îi lustruiască din nou.

— Am aflat despre asta abia după cele întâmplate, înțelegeți? Nu am fost la fața locului în acea zi. Însă am primit un raport în care scria că se descoperise un stoc imens de proiectile, proiectile cu gaz toxic. Se aflau în niște vechi buncăre germane pe care băieții noștri le capturaseră cu o zi sau două în urmă. Dacă depozitul ar fi fost lovit direct, ar fi putut distruge jumătate din brigadă. Există teama că nemții ar fi putut să îl țintească cu tunurile lor mari. De aceea brigada era grăbită.

— Proiectilele cu gaz nu sunt depozitate de obicei în zone de atac.

— Bineînțeles că nu. Dar Serre nu a fost întotdeauna o poziție de atac. Cu un an în urmă se afla cu mult în spatele liniilor germane, chiar și numai pentru o lună sau două.

Pickering își puse ochelarii la loc. Ochii lui, măriți de lentile, erau roșii.

— În orice caz, locotenentul Kelvin mersese înainte pentru a evalua situația și a vedea ce se putea face.

— Și a mai luat cu el doisprezece oameni.

— Corect.

— De ce? Dacă plănuia doar să examineze situația.

— Istoria nu ne oferă explicații. Poate se gândise că ar fi putut lua niște măsuri temporare. Să pună niște saci de nisip și așa mai departe.

Sau poate că raportul nu conținea adevărul. Cel puțin lui Mackenzie nu i se părea adevărat în acest moment. Devenise oare Kelvin suspicios? Își luase oameni cu el să se protejeze? Dacă da, de cine? Dacă i-ar fi fost cu adevărat teamă, ar fi

putut să rămână pe loc. Dar atunci refuzul de a merge mai departe, mai ales din partea unui ofițer al Corpului Muncitorilor, ar fi fost interpretat drept lașitate.

— De unde provine acest raport?

— Cineva se întoarce de pe front și cere ajutor, presupun – un ofițer, de fapt.

Mackenzie își ridică privirea.

— Deci nu a fost un ordin. Cartierul general al armatei nu știa nimic despre asta.

— Nu, totul s-a întâmplat pe loc. Lucrurile se mișcau foarte repede pe atunci.

— Și proiectilele?

— Ce e cu ele?

— Proiectilele cu gaz toxic au fost evacuate?

Pickering se încruntă.

— Din câte știu eu, nu.

Era evident că întrebarea nu îi trecuse niciodată prin minte.

— Nu de către batalionul acesta.

— Dar au fost găsite?

— Nu aș putea spune cu siguranță. Cu cât frontul înainta, cred că au încetat să mai constituie o amenințare. Serre a fost cucerită câteva zile mai târziu.

Pickering trebuie să fi observat nerăbdarea de pe chipul lui Mackenzie.

— Obiectivul nostru era să finalizăm calea ferată, căpitane Mackenzie. Nu ne preocupa evacuarea.

Un firicel de sudoare se scurse pe tâmpla lui Mackenzie. Era aproape de adevăr, de a înțelege lucrurile înaintea lui Westbrook, înaintea celor de la Whitehall. Mai trebuia să

facă câțiva pași și ar fi reușit. Și avea să se asigure că adevărul va fi făcut public, oricât de urât ar fi fost.

— Domnule căpitan Pickering, știți cine i-a adus acest raport locotenentului Kelvin? Cunoașteți vreun nume?

— Nu. Ce importanță are?

— Vă rog, domnule căpitan. Ar putea fi de mare importanță.

Pickering dădu din cap.

— V-am spus deja că nu am fost de față. Locotenentul Collins era cel responsabil.

Pickering scoase un ceas de buzunar.

— Ar trebui să mai fie încă la groapa de evacuare, dacă doriți să îl vedeți. El și Kelvin erau prieteni. Dacă știe cineva ce s-a întâmplat, el este acela.

Groapa de evacuare se afla la câteva sute de metri de tabăra Shantung, lângă calea ferată la a cărei construcție contribuiseră și chinezii. Mackenzie ar fi preferat să meargă singur, dar Pickering a insistat să meargă împreună, luând și mastiff-ul cu ei. Locul era împrejmuit de sârmă și păzit de santinele.

— E ceva necesar, din păcate, explică Pickering. Au avut loc o mulțime de furturi de când au început să se întoarcă civilii. Bănuim că au fost implicați și unii dintre hamali.

Chiar în interiorul locului împrejmuit se aflau trei grămezi de puști, fiecare depășind înălțimea unui om și numărând sute de arme. Infanteria demobilizată își predase armele la un depozit. Cele de aici erau puștile morților și ale răniților,

recuperate de pe câmpurile de luptă. Multe dintre ele ar fi fost folosite la marcarea mormintelor.

— Credeam că chinezii nu trebuiau să se apropie de populația civilă, spuse Mackenzie. Nu așa este politica armatei?

Pickering luă afirmația în derâdere.

— În teorie, da. În practică, este imposibil să aplici o interdicție. În unele locuri, localnicii sunt ostili – mai ales belgienii – ceea ce face lucrurile mai simple. În Franța, hamalii au o reputație mai bună. A existat o mai bună fraternizare între ei, s-au implicat și câteva femei și a fost vorba și de suficient comerț.

— Ce au chinezii de vândut, în afară de forța lor de muncă?

— Ai fi surprins. Au început prin a face coșuri, s-au folosit de rogojinile de stuf pe care le-au primit ca să doarmă. Apoi au făcut broderii de mătase, imitații de flori și tot felul de bibelouri. Dar asta le aduce bani.

— Cum rămâne cu opiul?

Pickering trase de lanț, ridicând câinele în picioare.

— Opiu?

— Nu știu chinezii multe despre asta?

— Hamalii se trag din cele mai joase straturi ale societății chineze, căpitane. E de așteptat să existe o oarecare infracționalitate nemanifestată. Lucrul important, în ceea ce privește războiul, e să reducem șansele ca această infracționalitate să se manifeste în realitate.

S-au oprit în fața unui munte de carcase de proiectile, cu o înălțime de trei metri și o lungime de vreo sută de metri, din alamă, care pe alocuri era galbenă, iar în unele părți era de un maroniu închis sau acoperite de noroi. Spre deosebire

de cadavre, această recoltă de pe câmpurile de luptă avea să își găsească drumul înapoi în Anglia. Putea fi valorificată în bani.

— Locotenentul Kelvin era foarte protector cu oamenii săi, spuse Pickering, în timp ce își croiau drum pe acolo, mai mult decât era cazul. Avea tendința să pună eșecurile lor pe seama câtorva mere stricate și să ofere prea multă libertate celorlalți. Refuza să vadă hamalii ca ceea ce erau: în esență, niște animale lipsite de morală.

— Ați avut motive să-l muștrați?

— S-ar putea să îi fi spus ceva o dată sau de două ori.

Pickering trase din nou de lanț.

— Haide, Jasper.

— Au existat discuții?

— Ofițerii tineri nu se ceartă, în general, cu superiorii lor.

— De ce era îngrijorat Kelvin? Exista ceva mai special?

Pickering se aplecă să îl mângâie pe câine, care se afla lângă ei, gâfâind în timp ce se plimba în jurul movilei de muniție folosită.

— Kelvin devenise preocupat de alte probleme. Avea tendința de a uita că scopul Corpului Muncitorilor era să sprijine armata și să o ajute să lupte. Nu era o ramură a Marinei Chineze.

— Ce fel de probleme?

— Tot nu înțeleg cum te-ar putea ajuta asta.

Au cotit pe drum. Un pluton de muncitori chinezi se întorcea de la capătul liniei ferate. Un soldat făcu un semn cu bastonul la șapcă. Pickering salută, trăgând câinele mai aproape. De acum, carcassele de proiectile fuseseră înlocuite

de niște grămezi de fier ruginit: resturi de utilaje, role de sârmă, bucăți arse ale unui tanc distrus.

— Căpitane Pickering? Ce fel de probleme secundare?

Pickering oftă.

— Niște hamali fuseseră dați dispăruți. Era destul de evident că făcuseră niște prostii. Au fost văzuți în Acheux, fraternizând cu niște localnici. Tabăra era în apropiere la acel moment, iar localnicii, să zicem că erau... prietenoși.

— Te referi la femei?

Pickering mârâi.

— Și nu era ca și cum nu am mai avut fugari înainte. E o puzderie de chinezi în Franța zilele astea, așa că există o mulțime de locuri în care să se ascundă. Cu toate astea, Kelvin insistase că era vorba despre un joc murdar.

— Bazându-se pe ce dovezi?

— Pe nicio dovadă, cu excepția presupusei sale cunoașteri a oamenilor în cauză. Nu erau genul care să fugă, spunea el. Mai luase în considerare diverse acuzații de maltratare înainte – rareori bazate pe motive întemeiate și implicând adesea alte unități de muncitori.

— Maltratarea de către trupele britanice?

— Nu-mi amintesc detaliile, dar asta era în esență problema. Apoi, la ceva timp după aceea, s-a găsit un cadavru al unuia dintre hamalii dispăruți. Acela a fost momentul când Kelvin a mers prea departe.

— În ce sens?

— A trecut peste cuvântul meu, dacă vrei să știi neapărat. Am aflat, în mod neoficial, că a trecut chiar și peste Comandantul Muncii. A înaintat acuzațiile sale exagerate la biroul adjunctului general al Armatei a treia – unde au fost

tratate superficial, fără îndoială. Cu toate acestea, nu ar fi afectat cu nimic reputația batalionului.

Sau a comandantul ei, se gândi Mackenzie. De parcă statutul umil al Corpului Muncitorilor nu era destul de rău.

— S-a întâmplat ceva cu aceste acuzații?

Pickering ridică din umeri.

— Nu pot spune, deși mă îndoiesc. Armata a treia era foarte ocupată pe atunci, făcând în sfârșit progrese. Nu era momentul potrivit pentru treburi interne.

— Și apoi a fost ucis și Kelvin.

— Se pare că da. Totuși, nu reușesc să înțeleg cum de toate astea...

— Pe cine a învinuit Kelvin pentru dispariții? A existat cineva în mod special?

Pickering ridică iar din umeri.

— O parte din Divizia de est Lancashire se afla în zonă. Așa că, în mod firesc, îi acuzase pe ei.

Se auzi un fluierat de la o locomotivă care aștepta pe calea ferată. În spatele ei se afla o duzină de vagoane goale. Începuse să cadă o ploaie ușoară, picăturile transformându-se în abur în timp ce loveau motorul.

— Iată-l pe cel care te interesează, locotenentul Collins.

Din cabina conductorului coborî un ofițer îmbrăcat în trenchi care îi salută. Era scund, cu o mustață cenușie și un ten roșiatic.

— Locotenent Collins, acesta este căpitanul Mackenzie, atașat la baza Graves.

Și-au dat mâna.

— Căpitanul are câteva întrebări cu privire la locotenentul Kelvin.

— George? A...

— Se pare că rămășițele sale au fost găsite.

— Rămășițe? Collins clipi, apoi își privi cizmele. Înțeleg.

— Presupun că ați fost prieteni, spuse Mackenzie.

— Da, domnule, era un... Collins aruncă o privire spre comandantul său, era un om bun. Nutream speranța că a fost capturat.

— A fost într-adevăr capturat, spuse Pickering. Din păcate, nemții...

Mackenzie îl întrerupse.

— Mi s-a spus că locotenentul Kelvin a luat cu el o echipă, în noaptea în care a dispărut. Puteți confirma acest lucru?

— Da, domnule. I-am văzut plecând. Plutoanele noastre lucrau umăr la umăr la calea ferată, punând traversele. Apoi a primit o veste despre o problemă apărută la Serre: un depozit mare de obuze Yperite era pe cale să explodeze.

Mastiff-ul lui Pickering văzu ceva în spatele lor. Mârâi și începu să tragă de lanț.

— Cine v-a spus de explozibil? Cine v-a cerut ajutorul?

— Unul dintre băieții lor din divizia East Lancashire. Au trimis un ofițer, așa că am știut că e vorba despre ceva serios.

— Pe cine mai exact?

— Ei bine, era... Nu sunt sigur că îmi amintesc exact.

Pickering mai trase o dată de lanț.

— Ce mai contează acum?

— Vă rog să vă gândiți.

— Era căpitan în batalionul Manchesters.

Collins se trase de guler. Ploaia se întesă.

— Da, într-adevăr. Îmi amintesc că îl mai văzusem înainte.

— Care era numele lui?

— Haldane sau...

— Haldane? Mackenzie își luă caietul. Sunteți sigur?

Collins clătină din cap.

— Nu, îmi pare rău, domnule, nu se numea așa. Numele căpitanului era Haslam.

Mackenzie se întoarse în Colincamps după-amiază și găsi o scrisoare de la sora sa. Lăsă deoparte gândurile legate de Edward Haslam – gânduri care îl împovărau tare – și se așeză să citească.

Cât a durat războiul, Hannah nu îi scrisese decât din când în când, dar de când cu pierderea celorlalți frați ai ei, scrisorile ei au devenit mai dese. Nu era ca și cum ar fi avut multe de spus. Epidemia de gripă era subiectul principal: îi scria despre cei care se îmbolnăviseră și cei care muriseră. În general, îi descria viața ei de zi cu zi, lipsită de evenimente, înainte de a trece la vești despre vecinii și prietenii lor. Poate faptul că stăruia asupra cotidianului o făcea să facă față durerii, se gândea Mackenzie. Sau poate că simplul fapt de a scrie îi oferea o mică scăpare de la tristețea sufocantă a unei gospodării în doliu. La sfârșitul scrisorii, Hannah îl întreba când se va întoarce acasă:

Vei fi demobilizat în curând? Ar fi cu adevărat de ajutor să te avem aici, complet în siguranță. Simt uneori că viața a stat pe loc. Nimeni nu se mai gândește la viitor. Pare inutil să îți mai faci planuri. Noaptea trecută am visat că plecam într-o călătorie interesantă. Ajunsesem la gară cu toate bagajele făcute și eram pregătită, doar ca să aflu că

majoritatea însoțitorilor mei nu mai veneau. Apoi mi-am dat seama că nu mai voiam cu adevărat să plec. Așa se simte viața acum, pentru aceia dintre noi care am supraviețuit. Sunt prea multe camere goale, scaune goale, locuri goale. Cum ar trebui să le umplem?

Mackenzie se așază să scrie un răspuns. Încercă să pară vesel: era într-o formă de invidiat, avea mâncare din belșug, o locuință confortabilă și o gașcă de oameni buni sub comanda sa. În ceea ce privește întoarcerea acasă, o asigură că nu mai era mult: o lună, cel mult două.

Rupse scrisoarea și începu alta. Avea nevoie de mai mult timp pentru a termina treaba pe care o începuse, scrisese el. Bărbații care depuseseră tot efortul în război, bărbați ca frații lor, Alan și Robert – meritau un mormânt adevărat, dacă exista cea mai mică șansă de a avea unul. Gândul de a nu le găsi cadavrele era de nesuportat pentru el.

Rupse și această scrisoare. Nu se aștepta ca sora lui să înțeleagă. Chiar era acela adevărul? Lăsă hârtia pe masă și ieși afară. Cerul se întuneca, la orizont se vedeau cum cad șiroaie de ploaie. Echipajele urmau să se întoarcă de la Colincamps la cazanele de tocană uleioasă care îi așteptau. Cartierul general al batalionului va trebui să înainteze într-o zi sau două, întrucât zonele de căutare care le fuseseră alocate se mutau mai spre est. Asta însemna să instaleze tabăra chiar pe câmpul de luptă, pe un teren periculos și nesigur. nu era sigur cum vor reacționa oamenii lui la veștile acestea sau dacă vor fi măcar de acord.

Se deplasă până la capătul curții și își aprinse o țigară, observând, în timp ce arunca chibritul, că ieșea fum din coșul fermei. Domnișoara Vanneck pleca devreme în majoritatea dimineților, vizitând cimitirele de concentrare pe

măsură ce erau ridicate, mormânt după mormânt, rând cu rând, ajungând până la teritorii unde lucrau alte echipaje, tocmai până la Gommecourt, în nord, și Achiet, în sud. Nu găsisese nimic, desigur, niciun cadavru care să poarte însemnele batalionului sau rangului lui Haslam, niciun mormânt cu numele lui. Printre cei neidentificați, doar aproximativ o duzină erau ofițeri și în fiecare caz fusese posibil să se stabilească cel puțin naționalitatea lor, dacă nu și regimentul din care făcuseră parte. În niciunul dintre cazuri informațiile nu se potriveau cu Haslam. Și așa aveau să rămână lucrurile. Zona în care dispăruse Haslam fusese deja evacuată. Dar totuși, logodnica lui continua să caute, fără să țină cont de rațiune. Mackenzie se trezi privind și așteptând ziua când ea va renunța și se va întoarce acasă, când Edward Haslam – amintirea sau fantoma lui – o va elibera în sfârșit.

Oare ziua aceea era aproape, se întrebă el, dacă ea ar afla tot ce știa el despre ultima zi a lui Edward Haslam? Oricum, zvonurile ar putea ajunge la ea, fără îndoială mult mai întunecate și mai puțin ambigue decât faptele înseși – dar ar trebui să fie el cel care să ponegrească numele logodnicului ei și să sugereze, pe baza unor dovezi care erau departe de a fi concludente, că a fost complice la ororile de la *Two Storm Wood*? Ea l-ar fi urât pentru asta. Nici nu s-ar aștepta la altceva. În același timp, Mackenzie ardea de nerăbdare să știe dacă era adevărat. Ce ar mai rămâne atunci din dragostea domnișoarei Vanneck? Câte schimbări ar fi putut suporta?

Următorul pas era evident. Locotenentul Kelvin, ofițerul ucis din Corpul Muncitorilor, înaintase plângerile biroului adjunctului general din cadrul Armatei a treia: acuzații de maltratare și chiar mai rău. Ar trebui să existe o înregistrare a lor la cartierul general din Péronne: nume, date,

locuri – totul în scris, totul în dosare. Fusesse Haslam implicat în aceste acuzații? Dacă da, cum? Maiorul Westbrook avea să afle. El se va duce la sediul Armatei a treia și va avea acces la acele dosare. Și apoi? Cine ar face publice descoperirile sale? Cui i-ar fi încredințat adevărul? Publicului, Biroului de Război, Secretarului de Stat? În ciuda tuturor lucrurilor, Mackenzie avea sentimentul că nu i se va acorda același privilegiu, și nici lui Amy Vanneck.

Fumul care ieșea din coșul camerei ei îl anunța că se întorsese mai devreme decât de obicei. Se duse către camera ei și bătu la ușă.

— Alo? E cineva acasă?

Nu răspunse nimeni. Împinse în ușă și o găsi descuiată. În bucătărie fusese întinsă o pătură de campanie pe dalele din fața focului. Deasupra ei se aflau mica valiză a lui Amy și o geantă de pânză așezată pe o parte, cu niște acte care se revărsau din ea. Erau scrisori, toate scrise de aceeași persoană. Unele erau încă în plicuri.

Se ghemui și o ridică pe cea mai apropiată, curios să vadă cine le scrisese. Scrisoarea era semnată de Edward. Edward Haslam, bineînțeles: iubitul, profesorul de muzică, expertul în uciderea corp la corp. Mackenzie întoarse pagina. Scrisoarea fusese scrisă într-un loc numit Madingley și data din vara anului 1916. Pe atunci, Haslam încă era un civil.

Ești în gândurile mele tot timpul: atingerea pielii tale, mirosul părului tău, zâmbetul tău, căldura corpului tău în timp ce stăm întinși împreună. Trece o barcă pe râu și se aud vâslele lovind apa, iar eu te îmbăiez, făcând spumă pe umerii tăi și pe abdomen. O femeie trece pe lângă mine pe stradă, încorsetată, cu corpul strâns sub șireturile și oasele de balenă și mi te imaginez pe tine,

cu sânii tăi palizi și perfecti, care stau să fie atinși, mângâiați, cedând sub atingerea mea. Simpla amintire a dorinței mele pentru tine e de ajuns... ca să fug acolo, în stradă, de teamă că voi exploda. Să fie nebunie? Nu-mi pasă. Dacă e nebunie, cine ar vrea să fie sănătos?

În ciuda tuturor lucrurilor, Mackenzie nu și-l imaginase niciodată pe Haslam altfel decât un simplu tânăr ofițer britanic printre restul miilor. Deși venind din trecut, cuvintele lui pentru Amy îl readuseră la viață, chiar dacă numai pentru o clipă. Lui Mackenzie i se părea că avuseseră o viață mai vie și mai pasională decât a lui.

Ploaia intra printr-o gaură din acoperiș, picurând pe podeaua de lemn. Mackenzie împături scrisoarea în grabă. Nu avea de ce să își bage nasul în viața amoroasă a altui bărbat. Își aruncă chiștocul în șemineu și se ridică în picioare. Când se întoarse să plece, îi atrase atenția o altă scrisoare: data din august anul trecut, luna în care dispăruse Haslam, luna în care se petrecuseră atrocitățile de la *Two Storm Wood*. După hârtia uzată, una dintre pagini fusese citită mai des decât celelalte. O ridică de jos.

...Stau la adăpostul unei pante, unde inamicul nu mă poate vedea. Am o priveliște bună spre vest, peste o mare parte din terenul pe care l-am ocupat, spre o grămadă de moloz pe care încă o mai numim Ferma La Signy. În ciuda bătăliilor, crește o recoltă bună de grâu pe tot terenul. Se va coace în curând, dar nimeni nu are de gând să îl recolteze. Va fi răpus la pământ acolo unde acoperă câmpul de foc. Restul va fi lăsat să putrezească. Acest gând îmi provoacă o tristețe profundă. Am vărsat lacrimi adevărate când am văzut asta prima dată, am plâns ca un copil.

Lansăm raiduri în tranșee zi și noapte. În două săptămâni, brigada noastră a avansat pe front cu o mie de metri. Acum suntem la marginea vechilor câmpuri de luptă de pe Somme. În curând vom ajunge la tranșeele pe care le-am deținut acum două veri – spun "noi", dar, desigur, eram în Anglia pe atunci. Este ciudat să mă gândesc că oamenii care au luptat pe acele câmpuri încă sunt acolo, cei mai mulți dintre ei, îngropați în pământ. Nu este prea inteligent din partea mea, dar nu pot să nu mă gândesc la asta. În vise îi simt cum se întind spre mine cu brațele lor scheletice, implorând nu știu ce anume: o înmormântare decentă, poate. Ți-am spus că vechiul meu prieten Bill Egerton este aici alături de Corpul Medical? Întotdeauna am putut vorbi cu el. Poate că își va da seama ce e în neregulă cu mine și mă va ajuta să dorm fără să am aceste vise îngrozitoare.

Noaptea trecută am visat că l-am văzut pe Diavol în acest loc – era un simplu soldat în uniformă kaki, cu cizmele pline cu noroi și sânge pe față. M-am uitat în ochii lui și am văzut goliciunea din ei. Amintirea mă face să mă cutremur. Râdea de mine, deși abia dacă râmbea, avea un rânjel de victorie. Acum știu de ce mă împotriveam atât războiului când eram în Anglia. Mi-era teamă, desigur, dar nu numai de moarte. Mi-era teamă că mi s-ar putea potrivi foarte bine. Trebuie să fi fost mai multă furie în mine decât credeam.

Amy, promite-mi că, orice s-ar întâmpla, nu le vei permite să mă lase aici. Acesta este singurul lucru pe care ți-l cer, dragostea mea, ultimul lucru – știu că e mult. Pământul ăsta e pământul lui și, dacă oasele mele rămân aici, va fi ca și cum i-aș aparține pentru eternitate. Ți-am spus că e coșmarul pe care îl simt crescând în capul meu, cel care mă sufocă în somn, ca și cum m-aș afla deja sub acest pământ putred.

Mackenzie simți un curent de aer la gât. Se întoarse și o văzu pe Amy Vanneck stând în ușă. Avea ochii roșii, de parcă ar fi plâns. Nu schiță niciun gest să ascundă ce făcuse.

— Am vrut să înțeleg, spuse el.

— Ce să înțelegi?

Se ghemui și începu să-și adune scrisorile.

— De ce ești aici. De ce faci asta.

— Nu ți-am explicat?

Mackenzie îi înmână scrisoarea înapoi.

— I-ai făcut acea promisiune, cea de a-l aduce acasă?

Amy împături scrisoarea la loc.

— E ultima scrisoare pe care o am. Nu am mai primit vești de la el apoi. Nu cred că a primit răspunsul meu.

— Înțeleg, spuse Mackenzie. Sper că mă vei ierta pentru... Aici, afară, e ușor să uiți... e greu să mai crezi în ceva bun, în faptul că dragostea există sau că rezistă.

Clătină din cap. La ce bun să vorbească așa?

— Ar trebui să mă întorc.

Se duse spre ușă. Fusese tentat să-i spună despre treburile lui Haslam cu chinezii în ziua masacrului, dar acum nu mai era.

— Mai e ceva, căpitane.

— Altceva?

— Am primit vești de la Kitty Page în această dimineață.

— Am văzut scrisoarea sosind. E bine?

Amy dădu din cap.

— Au găsit mormântul fratelui ei. A primit vești de la oficiul din Péronne. John va fi reîngropat într-un cimitir militar de lângă Rosières.

— Astea sunt vești bune.

— La care se pare că ai jucat și tu un rol.

Mackenzie dădu din cap că nu.

— Eu doar am transmis mai departe întrebările ei și faptele cunoscute. L-ar fi găsit mai devreme sau mai târziu, sunt sigur.

— Kitty m-a rugat să vă mulțumesc, în orice caz. Plănuiește să viziteze cimitirul, apoi se duce acasă.

— Mă bucur.

Mackenzie ezită. Probabil că Amy se bucura pentru prietena ei, dar s-ar fi simțit și mai izolată, chiar mai singură, odată ce Kitty Page ar fi plecat.

— Sper că veți putea face și dumneavoastră același lucru, domnișoară Vanneck, într-un fel sau altul. În curând.

Deschise ușa. Soarele dispăru în nori și se va întuneca.

— Dar tu? Întrebă Amy.

— Eu?

— De ce nu te-ai întors acasă? Te-ai oferit voluntar, nu-i așa?

Mackenzie se gândi la sora sa, care îl implora să se întoarcă și la modul în care se străduise să ofere explicații.

— Nu cred că voi pleca vreodată cu adevărat din acest loc dacă îl părăsesc acum. Este doar o senzație, dar nu voi... Cred că nu sunt pregătit să înfrunt gândul la ceea ce mă așteaptă. Am avut doi frați, amândoi mai mici. Ambii au dispărut în misiune.

— Și speri să îi găsești?

— Nu sunt prea mari șanse. Au dispărut la kilometri distanță de aici.

— Și atunci?

Mackenzie se uită în curte. Ploaia cădea mai tare. Îl văzu pe sergentul Farrer îndrumând un grup de catâri la adăpost.

— Întotdeauna a fost treaba mea să am grijă de ei, când eram mici. Pur și simplu așa a fost. Și când a contat cel mai mult, i-am dezamăgit.

— Nu are cum să fi fost vina ta.

— Asta îmi spun și eu, dar se pare că nu ajută la nimic.

— Te simți vinovat, totuși.

Mackenzie aprobă din cap.

— Mai puțin atunci când sunt aici, făcând ceea ce fac. Mă simt vinovat când sunt fericit, când te simți bine să fii în viață. Probabil e greu de înțeles.

Amy scutură din cap.

— Înțeleg foarte bine.

— Cum ai putea?

A pus ultimele scrisori în geanta de pânză și a închis-o cu fermoarul.

— Eu am provocat moartea lui Edward. Nu ar fi venit niciodată aici dacă nu eram eu.

Se ridică în picioare. Stăteau foarte aproape unul de altul în camera care devenea tot mai întunecată. Mackenzie trebuia doar să ridice un braț și ar fi atins-o, i-ar fi mângâiat pielea moale a obrazului. Era epuizată, i se citea durerea pe chip, ca o boală. Lăsa ușa să se închidă.

— Nu ești mai responsabilă pentru război decât mine. Ba chiar mai puțin.

— Dar aş fi putut să-l țin pe Edward departe de război, dacă aş fi fost curajoasă, dacă m-aş fi căsătorit cu el când m-a cerut. Dar mi-a fost teamă de familia mea, teamă că m-ar fi dat la o parte.

— Nu erau de acord cu el?

Amy clătină din cap.

— Mai rău decât atât. Familia Vanneck ajuta școala unde lucra el. La câteva săptămâni după ce i-am dat papucii lui Edward, mama mea i-a contactat pe directori, a făcut presiuni.

— Nu a fost concediat?

Amy dădu iar din cap.

— Am aflat abia luna trecută, în ziua în care a sosit scrisoarea. I-am auzit pe mama și pe tata certându-se. Era limpede ce făcuse.

Lui Mackenzie nu-i plăcea prea mult ce spunea domnișoara Vanneck, dar nu era treaba lui să spună ceva.

— Trebuie să fi fost greu pentru tine, să auzi asta.

— Edward fusese întotdeauna împotriva războiului. Jurase că nu va omorî niciodată pe nimeni. Știa ce ar putea provoca asta.

Mâinile lui Amy erau împreunate, ochii ei erau înlăcrimați. Erau lucruri pe care trebuia să le spună. Poate că nu conta prea mult cine le auzea.

— Oamenii se pot răzgândi, spuse Mackenzie.

— Asta a spus și el. Mi-a spus că trebuie să-și facă partea lui, ca și ceilalți. Nu i se părea corect să stea deoparte, în timp ce alții își riscau viețile. Pentru o vreme aproape că l-am crezut.

— Asta nu îți știrbește sacrificiul, spuse Mackenzie. Faptul că nu a avut de ales. Dacă ar fi fost adevărat, eu nu aș mai fi fost aici.

— Dar el a avut de ales: ar fi putut refuza să meargă, să se poziționeze ca obiect de conștiință.

— Și să meargă la închisoare, cel mai probabil, adăugă el.

Amy se uită la el.

— Ar fi îndurat asta, dar n-a putut s-o facă, din cauza mea.

— Pentru că ai fi suferit și tu stigmatizarea și rușinea?

— M-ar fi obligat să aleg între el și familia mea: el și lumea pe care o cunoșteam, lumea pe care am spus mereu că vreau să o schimb.

Amy își coborî capul.

— Nu credea că îl iubesc suficient să fac asta. Îi era teamă de alegerea pe care aş fi făcut-o.

Soldatul stătea pe un scăunel în mijlocul grajdurilor, la câțiva pași de locul unde fusese ucis camaradul său, deși paiele însângerate fuseseră arse, iar podeaua de ciment curățată. Sergentul Shen Xinfeng lucrase ca nituitor și avea reputația de a fi cel mai în vârstă din batalion. În acte scria că are 37 de ani, dar nimeni nu credea asta. În lumina lanternei părea să aibă pe puțin cincizeci de ani, ridurile de pe fața lui fiind întunecate și adânci, ca niște răni. Din câte putuse să înțeleagă locotenentul Sloan, se bucura de statutul său de figură paternă în rândul soldaților obișnuiți. Pe cei care nu știau să scrie, îi ajuta să trimită scrisori acasă. Și îl cunoștea pe Liu Dianzhen. De la Liu învățase Shen puțina engleză pe care o știa. Asta nu însemna că cei doi erau confidenți sau prieteni, dar era tot ce putea face Sloan. Interpretul fusese un om singuratic, după standardele hamalilor. Reacția ofițerului comandant la moartea sa fusese impunerea stării de asediu și verificarea taberei, pentru a găsi arme ilicite. Nu se găsisese nimic altceva decât unelte obișnuite și cuțite de buzunar.

Sloan stătea în picioare, așteptând începerea misiunii. Ultimul loc în care dorea să se afle era înapoi la doamna Chastain, dar maiorul Westbrook insistase. Hamalul trebuia

să fie interogat într-un loc privat, spuse el, iar asta a exclus tabăra. Maiorul nu era un om pe care să îl refuzi ușor. Sloan ar fi făcut ce i se ordonase, chiar și dacă nu ar fi fost luat deoparte și nu i s-ar fi spus în mod extrem de confidențial despre misiunea lui Westbrook: că ordinele veneau de la nivel înalt, de la Londra și trebuia păstrat secretul.

Westbrook se plimba în sus și în jos la adăpostul umbrelor, atingându-și din când în când umărul. Sergentul Shen îl privea precaut, în timp ce își rula o țigară. Știa unde se afla și ce se întâmplase acolo. Era suficient pentru a neliniști pe oricine.

— Doar spune-i maiorului ce știi, spuse Sloan și nu va exista nicio problemă.

Shen își linse hârtia țigării, cu ochii încă fixați pe ofițerul mai în vârstă. Sloan simți cum se încălzește. Nu voia să creeze o impresie proastă în fața maiorului, deși nu putea să nu remarce că bărbatul părea nervos.

Avea gulerul murdar, iar de la ultima lor întâlnire făcuse rost de un Webley, pe care nu îl ținea în toc, ci în buzunarul paltonului, unde putea ajunge mai repede la el.

Westbrook se opri din mers și se îndreptă spre lumină.

— Cum v-ați întâlnit tu și Liu Dianzhen?

Limba lui Shen se opri din rulatul țigării.

— Pe Împărăteasă.

— Împărăteasă? La ce te referi?

— Împărăteasa Asiei, spuse Sloan. E un pachebot care străbate Pacificul spre Vancouver. Toată echipa noastră era la bord. Zece săptămâni pe mare.

— Deci nu l-ați mai întâlnit pe Liu înainte, în China?

Shen respinse sugestia.

— Liu e din Weifang. E la două sute de mile sud de Tianjin, spuse Sloan. Shen este din Tianjin, nu-i așa?

Shen își duse țigara la gură și începu să se scotocească prin buzunare. Cu reticență, Sloan îi oferă un foc.

— Da, Tianjin, spuse Shen în cele din urmă. Liu este din Weifang.

— Știi cine l-a ucis?

Shen dădu din umeri ca și cum întrebarea ar fi fost o povară, cea mai recentă dintre multele întrebări și mai dificilă decât majoritatea.

— A fost ucis chiar aici, în aceste grajduri.

Westbrook se uită înapoi la locul unde fusese găsit interpretul. Singura urmă a celor întâmplate era o pată întunecată pe grinda de sus.

— Nu a avut parte de o moarte rapidă, chiar deloc.

Privirea lui Shen era ațintită la podea.

— Cine ar fi vrut să facă așa ceva? Trebuie să te fi gândit la asta. Probabil ai vreo idee.

Shen își scoase țigara, puțin cam nesigur, observă Sloan.

— Nu știu.

— Avea dușmani? întrebă Sloan. Poate se încurcase cu cineva, cumva.

Shen a întredeschis ochii prin fum, ca și cum ar fi fost surprins să vadă că Sloan era încă acolo.

— În această țară, mulți oameni sunt uciși de străini.

— Acolo e vorba de altceva, spuse Sloan. Așa e în război, dar războiul s-a încheiat. În acest caz a fost o crimă.

Westbrook nu se arătă interesat să se alăture discuției.

— A spus ceva Liu? Era speriat? Ar fi mai bine să ne spui.

— Tu ai putea fi următorul, spuse Sloan. Sau oricare dintre camarazii tăi.

Shen clătină din nou din cap.

— Liu nu era speriat. Liu era trist. Avea o soție în Weifang, o soție tânără. Și o fiică, de patru ani. Liu primise vești luna trecută: fiica lui a murit de febră.

Shen mai trase un fum din țigară.

— A fost singura dată când l-am văzut plângând.

Sloan se uită în jos. Nu i se spusese nimic despre fiica lui Liu, dar nu era obiceiul lui să se preocupe de viețile private ale hamalilor. Era destulă bătaie de cap să le ofere suficientă hrană și să îi ferească de boli, astfel încât să poată munci.

— Știți că Liu vindea opiu, desigur, spuse Westbrook.

— Când avea ocazia. Afacerile nu merg bine, răspunse el.

— Probleme cu concurența, presupun.

Shen se încruntă.

— Probleme?

— Din partea altora care lucrează în același domeniu. Armata pleacă acasă. Trebuie să fie din ce în ce mai greu să găsești cumpărători. Merită să te lupți pentru clienți ca doamna Chastain.

Era o explicație care avea o oarecare logică, dar locotenentul Sloan nu era convins. Violența crimei era disproporționată în comparație cu ce era de câștigat. Liu nu fusese mai mult decât un vânzător ambulant. Pachetul lui, dacă avea unul, nu putea să fi valorat prea mult.

Shen fumă în tăcere câteva clipe, ca și cum ar fi încercat să se decidă dacă maiorul merita o explicație.

— Liu nu se lupta. Pentru opiu? În niciun caz. Sunt puțini cumpărători acum, nu sunt bani. Nu avea pentru ce să se lupte. Liu spunea că va renunța curând.

— Obișnuia să fure? întrebă Sloan. Poate că bunurile pe care le vindea erau furate.

— Nu, spuse Shen, scuipând un fir de tutun. Poți să crezi ce vrei: chinezii l-au ucis pe Liu Dianzhen. Albii nu sunt vinovați.

— Ajunge cu asta, spuse Sloan.

Nu mai știa ce să facă. Nu ajungeau nicăieri. Din punctul lui de vedere, crima nu putea fi decât un act întâmplător al unui nebun, motivat poate de o ură adâncă față de rasa chineză, dar care nu putea fi explicată de Shen sau de altcineva.

Westbrook se apropie de ușă și privi spre casă. Se întuneca, dar nu se aprinseră luminile în spatele obloanelor.

— Făcea parte dintr-o societate secretă în China, nu-i așa? De aceea avea tatuajul acela pe braț.

Shen suspină.

— Acela e foarte vechi. L-a făcut acum mult timp, pe când era tânăr, un simplu băiat.

— Un băiat care a luat totuși parte la rebeliune.

Shen clătină din cap.

— Nu a vorbit niciodată despre asta. Apartține trecutului. Nu mai sunt boxeri acum, nici bande.

— Odată boxer, rămâi întotdeauna boxer. Victimele lor sunt moarte, nu-i așa?

— Rebeliunea a avut loc acum douăzeci de ani, domnule maior, spuse Sloan. Un lucru lipsit de importanță în comparație cu ultimele evenimente, în orice caz.

Maiorul era încă cu spatele la ei. Sloan văzu că avea mâna în buzunar, pe mânerul Webley-ului. Cealaltă mână era sprijinită de perete.

— Ce spun ceilalți bărbați din batalionul tău? întrebă Westbrook. Pe cine dau vina?

— Vreți nume, pentru curtea marțială, dar ei nu știu niciun nume.

— Nu asta am întrebat, la naiba.

După o clipă, Shen și-a așezat cu grijă chiștocul de țigară pe podea și îl strivi cu piciorul.

— Se spune că răul conviețuiește aici. În pământ, printre oamenii fără mormânt, spiritele nu au odihnă. Sunt prea mulți.

Se lovi ușor cu pumnul în piept.

— Intră în inimile oamenilor și le iau sufletele.

— Demonii și diavolii, spuse Sloan – mă tem că e explicația hamalilor pentru toate relele, domnule maior. Raționamentul deductiv nu e punctul lor forte.

Westbrook păru să nu îl audă.

— Și apoi? Apoi asta? Acest măcel?

Shen nu răspunse, abia dacă se încruntă, de parcă întrebarea trăda o lipsă de înțelegere ușor jenantă.

— Maiorul vrea să știe de ce Liu a fost ucis într-un mod atât de... special, spuse Sloan, continuând raționamentul lui Westbrook de dragul aparențelor.

— De ce ar face ucigașul nostru așa ceva?

— Pentru a arăta ce abilități are.

Shen își lăsă capul într-o parte.

— Pentru a arăta ce a devenit.

— Cui să îi arate, pentru numele lui Dumnezeu? întrebă Sloan.

Amy stătea pe podeaua bucătăriei, cu capul sprijinit pe cutia cu scrisori, așteptând ca noaptea să se termine.

Găsise un pat de fier în camera alăturată, dar era mai bine să rămână lângă foc. Căldura îi provoca somnolență, dar totuși, abia reușise să doarmă. Încercă să se gândească la Edward, tânărul pe care îl întâlnise în capela colegiului, iubitorul de muzică și de idei. Încercă să se gândească la el în pat, la felul cum se iubeau în secret într-o căsuță liniștită care dădea spre o livadă, dar amintirile îi erau străpunse de imaginea unui pumnal. Era din nou în bucătărie la doamna Chastain, ascultându-l pe maiorul Westbrook explicându-i neajunsurile cuțitului de tăiat carnea: *nu ai loc să te aperi, vezi? Ți-ai pierde strânsoarea de îndată ce ai atinge un os*. Nu se îndoia că vorbea din experiență. Se gândi la interpretul măcelărit și o trecu un fior de repulsie. Cele câteva zile pe care le petrecuse în compania maiorului Westbrook o lăsa-seră cu o senzație de murdărie. Violența era punctul central — cea la care fusese martoră și violența înfăptuită. Dar cum rămâne cu Edward? Cum s-ar fi simțit dacă l-ar fi văzut pe Edward în acțiune, într-unul dintre acele raiduri din tranșee descrise de Mackenzie? Oare sentimentele ei, dragostea pe care i-o purta s-ar fi schimbat?

Pe sub ușa bucătăriei se strecura lumina albastră palidă, când Amy adormi în sfârșit. Era albă când se trezi din nou. Pe prag zăcea o bucată de hârtie. Primul ei gând a fost că trebuie să fie un bilet de la căpitanul Mackenzie, dar apoi văzu scrisul neîndemânatic, ca cel al unui copil și știu că se înșeală.

Domnișoară,

Se spune că ai venit aici pentru iubitul tău, să-i găsești cadavru și să-i oferi o înmormântare cum se cuvine. A fost nevoie de mult curaj pentru a veni. De aceea ai fost cruțată. Dar acesta nu este un loc pentru cei ca tine. Este un loc pentru femei de moravuri ușoare și târfe. Nu aș vrea să fii tratată ca una dintre ele.

Căpitanul H te-a trimis să îi acoperi urmele? Țsta e planul tău? Să pui o cruce cu numele lui peste un mormânt al cărui cadavru se potrivește? Pentru ca cei pe care i-a nedreptățit să nu îl mai caute?

Dacă nu e asta, atunci ai fost păcălită. Nu-ți vei găsi iubitul aici. Șarpele este în siguranță la Whitehall sau în vreun bordel din Parisul cel vesel, unde a stat când a avut loc cea mai grea luptă, în timp ce camarazii lui au fost uciși. Au fost cei zece arginți ai lui, prețul pentru sufletul său blestemat. Am fost avertizați că va veni un Iuda printre noi, și s-a adevărit.

Ar trebui să mergi acasă, domnișoară. Lasă câinele în grija noastră. Îl vom găsi noi. După ce ne vom ocupa de el, veți avea ce îngroșa.

Cu sinceritate,

Un camarad de luptă

După o pauză de o jumătate de oră, prizonierii de război au primit ordin să se alinieze, înainte de a fi conduși afară din Colincamps pe strada du Bois. Mackenzie îi urmări cum treceau, un batalion de trei sute de oameni cu ochii goi, jumătate soldați și jumătate cerșetori. Fuseseră trimiși aici pentru reîngroparea germanilor morți. Noile apeluri la voluntari nu au schimbat prea mult numărul lor, chiar și atunci când erau îndulcite cu promisiunea unei repatrieri rapide. Așa că prizonierii au fost trimiși la datorie în cimitire fără consimțământul lor. Trupele irlandeze care îi escortau aveau baionetele pregătite.

Mackenzie se întoarse cu spatele. În grajduri se pregătea un mic dejun cu ouă prăjite, mirosul îmbietor plutind prin curte. Avea de gând să o invite pe domnișoara Vanneck să îl împartă. Se afla la jumătatea drumului spre fermă, cu șapca în mână, când Amy ieși pe ușă. Se grăbea spre el, cu răsufierea tăiată și cu fața roșie. Pentru o clipă, Mackenzie crezu că motivul emoției ei ar putea fi el însuși. Dar apoi văzu bucata de hârtie din mâna ei. Citise ceva, deși nu era posibil să fi primit o nouă scrisoare. Corespondența militară nu sosise, iar cel mai apropiat oficiu poștal civil era în Doullens, la câțiva kilometri spre vest.

— Căpitane Mackenzie?

— Bună dimineața, domnișoară Vanneck.

— Am găsit asta. Era sub ușă de dimineață. Cineva a lăsat-o acolo.

Mâna ei îl atinse pe braț.

— Scrie că Edward este încă în viață.

— Cum așa?

— Uite.

Luă biletul. Hârtia era aspră și ieftină, puțin mai groasă decât un ziar. Scrisul era mare și greoi, fiecare literă era separată, ca scrisul unui școlar. Citi în liniște, apoi îi dădu înapoi biletul.

— Arde-l. Sunt numai minciuni.

— De unde știi? Cum poți să...

— Cineva nu te vrea aici. E de părere că locul unei femei nu e aici și altele de acest fel. Este josnic și îmi cer scuze pentru asta, dar ar trebui să îl bagi în seamă. Din câte am înțeles, căpitanul Haslam a fost un ofițer remarcabil. Nu și-ar fi abandonat niciodată oamenii.

Amy smulse biletul înapoi. Mâna îi tremura.

— De ce ar fi... se încruntă la el de parcă ar fi fost nedumerită de dorința lui de a o răni. De ce ar scrie cineva aceste lucruri dacă nu ar fi adevărate?

— Trebuie să mă întorc la un mic dejun. Vino cu mine, te rog. Probabil că ți-e foame.

— Nu îmi este.

Își miji ochii în timp ce se uita la el.

— Căpitane? E ceva ce îmi ascunzi?

— Nu știu la ce te referi.

— Ai mai auzit aceste lucruri înainte?

— Cu siguranță că nu. Ți-am spus, am făcut cercetări la batalionul logodnicului tău. Camarazii săi ofițeri au fost categorici când au spus că a servit cu onoare și devotament.

— Camarazii săi ofițeri sunt morți cu toții.

Mackenzie clătină din cap. Pentru domnișoara Vanneck, acuzațiile din bilet nu însemnau mare lucru. În orice caz, reprezentau o speranță. Onoarea logodnicului ei conta prea puțin. Totuși, Mackenzie se simțea obligat să o apere.

— Armata nu îi tratează cu blândețe pe dezertori. S-ar fi iscat un scandal imens imediat.

Amy îl privi, cu fața împietrită.

— E ceva ce ar trebui să înțelegi: comandantul căpitanului Haslam se bucura de o reputație remarcabilă printre oamenii săi. Se pare că aceștia îl considerau invincibil, ca și cum acesta era destinul lui. Când a devenit o victimă, mă aștept ca ei să fi preferat să creadă că el fusese victima unui complot mai degrabă decât a ceva mai rațional. Doar asta mai e de spus.

— Te referi la colonelul Rhodes?

— Nu i-ai face niciun serviciu căpitanului Haslam dacă ai da crezare acestor minciuni. Ce insultă mai mare ar putea fi adusă memoriei sale decât să te gândești la el ca la un laș?

Degetele înroșite și încovoiate ale lui Amy au strâns cu putere biletul și, pentru o clipă, Mackenzie crezu că va claca. În schimb, își băgă pur și simplu biletul în interiorul bluzei.

— Știi că Edward nu a fost un laș, spuse ea cu vocea liniștită și fermă. Dacă și-a abandonat batalionul, trebuie să o fi făcut pentru un motiv bine întemeiat. Poate că colonelul Rhodes mă poate lămuri.

Mackenzie clătină din cap.

— Întotdeauna există o mulțime de motive să fugi. Un ofițer rămâne pentru că este de datoria lui și pentru că oamenii lui se bazează pe el.

Vântul îi zburlea părul neîngrijit al lui Amy. Ea se întoarse cu spatele.

— Domnișoară Vanneck, așteptați.

Avea brațele încrucișate la piept. Îi simțea reacțiile – rece, stând ghemuită, încovoiată sub greutatea speranțelor

spulberate. După câțiva pași se opri, ca și cum simplul fapt de a merge era prea mult pentru ea.

— Ai citit ultima scrisoare a lui Edward, cea în care l-a visat pe Diavol. Crezi că începea să-și piardă mințile?

— Nu există niciun indiciu care să ne confirme că Haslam nu era altceva decât un om dedicat și un ofițer eficient până la capăt, spuse Mackenzie.

— Caporalul Staveley spusese că Edward trăia sub pământ, în țara nimănui, în vechile tuneluri și buncăre.

— Ți-am mai spus: așa ceva nu s-a întâmplat niciodată. Chiar dacă ar fi fost adevărat, de ce ar mai sta cineva acolo acum?

Amy se uită în zare, peste câmpuri, la brazdele sale zdrențuite, acoperite de umbrele norilor.

— Nu cumva s-ar putea ascunde acolo? Ofițerii l-ar căuta dacă ar fi dezertat, nu-i așa? Poate că există ascunzători acolo în subteran, unde ar putea trăi cineva.

Mackenzie își lăsă capul în jos. Oare când avea să renunțe la speranțe? Oare și cea mai mică posibilitate de a-l găsi pe Haslam în viață avea să o țină aici pentru totdeauna? Dacă i-ar fi găsit trupul și i-ar fi oferit o înmormântare cum se cuvine, atunci s-ar fi simțit eliberată. Dar erau foarte puține șanse ca asta să se întâmple acum.

— Dacă căpitanul Haslam ar fi fost un fugar, am fi știut, adăugă el. Este înregistrat ca fiind dispărut, probabil mort. Asta e tot ceea ce se știe. Nu îl caută nimeni acum. Doar dumneavoastră.

Se întinse să o ia pe Amy de mână. Mâna ei era rece și inertă într-a lui.

— Trebuie să scriu o scrisoare, spuse ea, îndepărtându-se. Nu trebuie să pierd timpul.

— O scrisoare?

— Să o trimit la Amiens. O vei trimite tu pentru mine?

— Desigur, dar nu vezi că asta doar ar...

Nu voia să audă nimic.

— Poate că Edward chiar a fugit, spuse ea. Biletul ar putea fi adevărat. Poate nu avusese de ales. Unchiul meu obișnuia să spună că la Whitehall sunt atât de multe secrete, suficient încât cineva să o ia razna. Poate și aici e vorba despre un astfel de secret.

Amy se grăbi înapoi la fermă. Mackenzie o privi îndepărtându-se. Îl aștepta micul dejun, dar simți că nu îi mai era deloc foame.

A trebuit să bată tare de patru sau cinci ori până când doamna Chastain veni la ușă. Afară începea să se întunece.

— *Qu'est-ce que vous voulez?*⁴⁷

— Sunt eu.

— Domnul Westbrook?

Lanțul de la ușă nu se mișcă.

— Am văzut o lumină.

Scotea aburi pe gură când vorbea.

— Parcă ați spus că plecați.

— În curând. Ni s-a spus că suntem în siguranță, acum toți *les Chinois* rămân în tabăra lor.

— Cine v-a spus asta?

— Este adevărat?

— Nu știu. Trebuie să intru înăuntru.

Tremura. Își simțea pielea fierbinte și tensionată, poate era un început de febră.

— Nu veți găsi nimic aici, domnule. Fetele au plecat.

Își strânse reverul în jurul gâtului.

— Nu am venit pentru o fată.

⁴⁷ Ce doriți?

A aprins focul în salonul de la etaj, îngenunchind în fața semineului în timp ce el stătea cocoțat pe canapea, cu haina încă pe el, ținând un pahar cu ambele mâini. Tot ce mai rămăsese acum era un vin roșu care era prea proaspăt și subțire pentru a se încălzi. Obloanele au rămas închise.

— Ai aflat cine l-a ucis pe Liu Dianzhen?

— Nu încă. Se spune că omul nu avea dușmani.

— Atunci de ce a murit?

Westbrook se holbă în pahar.

— Din cauza unui tatuaj sau din cauza rasei sale. În principal, pentru că a avut ghinion.

— Deci, știi și tu. Știi cine este vinovat.

— Nu, nu știu. Dar cred că... Mă tem că...

— *Oui?*

Câteva flăcări palide se ridicau în grătar și proiectau umbre tremurânde pe pereți.

— Știu ce fel de persoană este. Este prizonier aici. Din cauza a ceea ce s-a întâmplat. Nu poate scăpa, altfel ar fi făcut-o. Nu se poate întoarce.

— *Alors, il est fou*⁴⁸.

— Nu, nu e nebun, doamnă. Ucigașul lui Liu crede că este blestemat, că a fost condamnat la soarta asta în mod intenționat.

Doamna Chastain aruncă un mănunchi de lemne pe foc.

— Îl veți găsi? Îl veți opri?

— Sau mă va găsi el pe mine. Oricum ar fi, nu va dura mult.

A dat pe gât niște vin și a aruncat o privire pe fereastră. Oare auzise zgomote afară sau era doar ploaia? Dacă s-ar fi

⁴⁸ Înseamnă că e nebun.

uitat în curte, ar fi văzut o siluetă stând acolo, așa cum văzuse în prima noapte?

În șemineu, flăcările erau firave, aproape se stingeau. Doamna Chastain le aprinse cu un burduf, oprindu-se să-și tamponeze fruntea cu dosul palmei. Avea umeri puternici și mâini grațioase, cu unghiile palide în contrast cu pielea bronzată. Nu avea niciun inel pe degetul inelar.

— Nu ați fost niciodată căsătorită, doamnă?

Ea ezită.

— Cu mulți ani în urmă.

— Nu purtați un inel.

Se uită la mâna stângă, ca și cum ar fi vrut să fie sigură.

— Nu. Soțul meu ne-a părăsit.

— V-a părăsit?

Ea ezită din nou. Erau lucruri despre care nu vorbea de obicei, simți bărbatul, mai ales cu clienții.

— Am avut un copil, o fiică: Louise.

— Unde este acum?

— A murit, domnule, de scarlatină. Avea trei ani.

— Îmi pare rău.

Ea dădu din cap. Rana nu se vindecase, observă el. Poate că nu se va vindeca niciodată. Poate că cel mai bun lucru la care putea spera era să se obișnuiască cu durerea. Luă din nou burduful.

— Chinezul, interpretul, avusese și el o fiică care a murit. Avea aproximativ aceeași vârstă, mi-a spus prietenul lui. A murit tot de febră.

— Scarlatina răpune mulți copii, *monsieur*. Este un blestem.

Lemnul era umed. Începu să șuiere și să pocnească.

— Îmi puteți povesti despre asta? Aș vrea să știu.

— Despre boală?

— Despre pierderea unui copil.

Doamna Chastain nu răspunse.

— Mă gândesc că e greșit din partea mea să întreb.

Clătină din cap.

— Nu. Nu este ceva obișnuit, dar nu este greșit.

— Vă rog să mă iertați, doamnă.

— Spuneți-mi Suzanne, vă rog.

— S-Suzanne. Se împletici rostind numele, de parcă ar fi fost un cuvânt dificil sau necunoscut, deși era un simplu nume de femeie.

— Ai putea să-mi povestești?

Ea lăsă jos burduful.

— Înainte să o am pe Louise, mi-am trăit viața fără să știu cu ce scop trăiesc. Visam să fiu fericită, dar nu știam cum, cum să găsesc fericirea. Mă înțelegeți?

— Cred că da.

— După Louise, nu am mai avut aceste întrebări. Viața mea însemna viața ei. Trăiam pentru ea.

— Și apoi, după ce ai pierdut-o?

— Nu mai aveam nici întrebări, nici răspunsuri. Nu mai aveam nimic, doar povara de a-mi trăi viața. Cred că multora li se întâmplă la fel, să piardă ceea ce iubesc mai mult.

Bărbatul tăcu pentru o clipă.

— Și așa ai ajuns aici.

— Da, așa e, spuse ea, ștergându-și mâinile de șorț. Dumneavoastră sunteți căsătorit?

— Nu.

— Vă așteaptă cineva, în Anglia?

— Nu mai este cazul. Mă aștepta o fată, dar a rupt logodna.

Făcu un gest spre fața lui.

— Era de înțeleș, având în vedere rănilile mele. A fost destul să aștepte până la sfârșitul războiului.

— Îmi pare rău, domnule. Ați iubit-o?

— Bineînțeleș că da...

Tăcu din nou.

— Nu-mi amintesc. Îmi amintesc că am dorit-o încă de cum am văzut-o: purta o rochie subțire de vară, cu o umbrelă de soare pe umăr, răsfățată, plictisită.

— În Anglia?

— Nu. Eram pe un vapor la Cairo: ea stătea la clasa întâi, bineînțeleș, iar eu transpiram la clasa a doua. Ne-am întâlnit în secret – așa a trebuit, având în vedere că eu nu aveam niciun titlu. Doi ani mai târziu a fost de acord să se căsătorească cu mine. Presupun că între timp făcusem ceva să o merit.

Își aminti de ultima ei scrisoare: se temea că el fusese la bordelurile din Franța, bordeluri ca acesta și nu putea suporta gândul acesta – de parcă acela ar fi fost adevăratul motiv pentru care îl părăsea.

— La naiba, ce-i cu mizeria asta?

Își aruncă paharul în foc. Se sparse și șuieră. Își acoperi fața cu mâinile. Doamna Chastain se ridică.

— *J'apporte la teinture, tout de suite.*⁴⁹

Ieși în grabă din cameră și se întoarse cu o tavă, la fel ca cea de dinainte, doar că sticla era mai mare. El o privi în timp ce turnă apa, amestecă zahărul, înainte de a adăuga picătură după picătură din lichidul închis de culoare

⁴⁹ Aduc imediat medicamentul.

portocalie. Era o doză mai puternică decât data trecută. Înțelese care îi erau dorințele, fără a fi întrebată.

— Îmi pare rău, spuse el. Nu am vrut să te sperii.

— *Ce n'est rien, Monsieur*⁵⁰.

— Spune-mi John, te rog.

Ea dădu din cap.

— Cine îți va aduce provizii, întrebă el, acum că chinezii au plecat?

— Nimeni. Nu voi mai rămâne aici.

— Unde te vei duce? La Abbeville?

— Nu. Undeva departe. Încă nu știu unde, dar voi pleca.

Doamna Chastain îi întinse paharul.

— *Santé*.

Îl privi cum bea. Când goli paharul, ea se ridică și îi atinse fața. Pentru o clipă, nu s-au mișcat și nici nu au vorbit.

— Odihnește-te acum, prietene, spuse ea. Uită.

⁵⁰ Nu-i nimic, domnule.

Londra, martie 1919

Pentru un moment, Sir Evelyn Vanneck a crezut că taxiul său greșise casa. La fereastra bibliotecii – o încăpere unde intra rar în ultima perioadă – se zărea o siluetă a unei femei tinere, stând în picioare. Nu aștepta vizitatori și cu siguranță nu la această oră. Până când a plătit șoferul și a ieșit pe strada cețoasă, perdelele fuseseră trase și silueta nu se mai zărea.

Menajera îi deschise ușa.

— E o tânără femeie, domnule. A insistat să aștepte.

— Cum o cheamă?

— Page, domnule. E o prietenă a nepoatei dumneavoastră, a spus.

Sir Evelyn își dădu jos haina și își atinse instinctiv cravata, amintindu-și abia atunci de schimbul de scrisori cu mama lui Amy. Tocmai se întorsese din Italia și îi scrisese pentru a întreba dacă demersurile sale pe lângă colonelul batalionului Manchesters dăduseră roade – dacă Amy mai primise vreo veste despre pierderea logodnicului ei. Connie Vanneck îi răspunsese în scris că Amy nu era acasă: plecase în vacanță la Paris cu o prietenă. Nu dăduse detalii sau vreo explicație,

ceea ce însemna doar că femeia nu era de acord cu asta. Vestea îl luase prin surprindere. Nu i se părea întru totul potrivit sau caracteristic lui Amy să se plimbe și să umble prin cafenele în timp ce Edward Haslam era de negăsit. Pe de altă parte, dacă o ajuta să treacă peste pierderea suferită, își spusese Sir Evelyn, poate că nu era un lucru atât de rău. În orice caz, cine avea dreptul să judece?

Își drese glasul și intră în bibliotecă.

— Domnișoară Page?

Fata era mai tânără decât se așteptase el – nu mai mult de un copil. Avea membrele lungi și zvelte, părul roșcat și neîngrijit, strâns într-o coadă împletită. Avea pistrii pe obraji. Stătea în fața focului neaprinș, cu mâinile împreunate.

— Vă mulțumesc că m-ați primit, Sir Evelyn. Îmi cer scuze că am venit neanunțată.

Se vedea că are hainele neîngrijite, ca și cum le-ar fi purtat prea mult timp.

— Aveți vești despre nepoata mea? Este încă la Paris?

— Paris?

— Am înțeles de la familia ei că s-a hotărât să schimbe peisajul. Să viziteze obiective turistice, să vadă muzeul Louvre – să își ia mintea de la cele întâmplătoare.

— Niciuna dintre noi nu a fost la Paris, Sir Evelyn.

Privirea domnișoarei Page se aținti spre covorul persan.

— Nu am fost în Franța din plăcere.

— Ați fost în vizită la prietenii atunci?

Fata răspunse încet:

— Am fost să caut mormântul fratelui meu, pe lângă Amiens. Nu se știa locul, dar am avut noroc totuși: într-un final l-au găsit, i-au identificat rămășițele. Am văzut cum au

fost reînhumate. Din păcate, Amy nu a fost la fel de norocoasă.

Sir Evelyn a simțit că devine palid.

— Acolo s-a dus? La Amiens?

— Și pe câmpurile de luptă, unde a dispărut Edward.

— Pe câmpurile de luptă? O, doamne! Și acum unde este?

— Tot acolo. Într-un mic orășel numit Colincamps, lângă râul Ancre, chiar în spatele vechilor linii de front.

— E singură?

— Sunt voluntari, o echipă de muncitori, cel puțin pentru moment.

Sir Evelyn clătină din cap. Mama lui Amy nu putea să greșească mai mult. Și-o imaginase pe Amy în Orașul Luminilor, savurând zile pline de veselie și cultură, nu în pustietățile răvășite din Picardia. Cum să se fi înșelat Connie atât de tare?

— Vă rog să luați loc, domnișoară Page, spuse el. Permiteți-mi să vă ofer ceva răcoritor de băut.

— Vă mulțumesc, nu e nevoie. Nu trebuie să zăbovesc.

Sir Evelyn se prăbuși într-un fotoliu.

— Nu știam că Amy e în Franța cu acest scop. A fost stupid din partea mea, ar fi trebuit să ghicesc.

Kitty se așeză pe marginea canapelei.

— A vrut să vă vadă înainte să plece, dar nu erați în Londra.

— Nu, nu am fost.

— Mă tem că nu a putut aștepta. Îi era teamă că părinții ei ar fi încercat să o oprească.

Sir Evelyn clătină din cap.

— Va trebui să îi informez, totuși. Nu ar fi corect să le ascundem adevărul.

Kitty roși ușor.

— Sunt sigură că au ghicit deja, Sir Evelyn. Știți, Amy a primit o scrisoare de la colonelul regimentului lui Edward.

— De la generalul-maior Barnard?

Kitty a dat din cap.

— I-a spus unde fusese repartizat batalionul lui Edward când a dispărut. Amy a spus că se va duce acolo. Ea promisesese că-l va găsi, indiferent de situație.

— Vrei să spui să îi găsească rămășițele?

Kitty aprobă din cap.

— Din păcate, lady Constance a fost împotrivă. Nu i-a păsat niciodată de Edward. Mă aștept să fi știut asta.

Sir Evelyn a dat din cap. Atitudinea lui Connie fusese de așteptat, din păcate: se convinsese că singurul interes al lui Haslam față de Amy era să capete un statut și că fiica ei fusese păcălită. Se simțea un iz de scandal în legătură cu povestea, o sugestie de nepotrivire, însă tânărul nu avusese nicio șansă. Sir Evelyn se gândise să vorbească în numele lui, când l-a văzut prima dată păruse un băiat cumsecade, deși puțin ciudat, însă hotărâse că nu ar fi fost de niciun folos. Adevărul era că el nu fusese niciodată în cele mai bune relații cu cumnata lui. Connie era frumoasă și elegantă. Întâlnise capete încoronate ale Europei care aveau un aspect mai puțin regal decât ea. Toată lumea credea că fratele său Charles, un pretendent stângaci de cele mai multe ori, fusese norocos când, în cele din urmă, îi câștigase mâna lui Connie, dar ceea ce îl frapase pe Sir Evelyn de la început fusese lipsa ei de căldură. Timpul nu-i schimbase percepția. Noua Lady Vanneck putea fi amabilă, dar la un moment

dat, în timpul tinereții ei, toate emoțiile și spontaneitatea îi fuseseră înlocuite de o preocupare pentru statut și aparențe. Amy nu mai avea nicio speranță că s-ar putea ridica la standardele ei în această privință. Privind în urmă, tocmai acest lucru i se păruse interesant lui Sir Evelyn: nu doar faptul că nepoata lui era inteligentă, ci și că era atât de acaparată și umbrită de mama ei, ca o plantă rară care se străduiește să supraviețuiască în întuneric.

Cu toate astea, era surprinzător, chiar neplăcut să descopere că Connie îl mințise. Bineînțeles că Amy nu era la Paris. Nu era cea mai bună dintre minciuni, dar îl ținuse la distanță de această poveste, când ar fi putut fi de ajutor. Se trezi că nu își poate reprimă un sentiment de admirație pentru Amy. Făcea ceea ce trebuia pentru bărbatul pe care îl iubea. Și de data asta o va ajuta și el cum va putea.

— De aceea ați venit aici, domnișoară Page, ca să-mi spuneți unde se află Amy?

— Nu, Sir Evelyn. Am venit pentru că Amy are nevoie de o favoare. Mi-a spus că dumneavoastră s-ar putea să fiți singura persoană din Anglia care o poate ajuta.

Franța, martie 1919

Acum știa numele celor morți, dar nu îl ajuta cu nimic. Mackenzie întocmise actele, trimisese informațiile la Registrul Mormintelor și maiorului Westbrook în Acheux, copiasse corespunzător chiar și inscripțiile în mandarină de pe morminte. Nimic din toate acestea nu l-a ajutat să lase în urmă evenimentele de la *Two Storm Wood*. Își făcuse datoria, aceea de a identifica victimele și de a se ocupa de înmormântarea lor, dar asta nu mai era suficient. Crima, nebunia și depravarea din spatele celor întâmplate păreau să rămână imprimate ca o pată. Dacă s-ar fi făcut dreptate: să se descopere faptele, să fie pedepsiți vinovații, atunci poate s-ar simți eliberat. Dar ce șanse avea să realizeze asta? Totuși, morții, sau conștiința lui, refuzau să-l lase să se odihnească. Cât despre domnișoara Vanneck: prezența și speranțele ei îl făceau să îi fie și mai greu să plece.

Mackenzie era singur, urmărind ferma de la adăpostul grajdurilor, când sosi un mesaj de la Direcția din Péronne. I se cerea un raport. Compania sa urma să își încheie căutările de-a lungul râului Ancre cât mai repede posibil și să se îndrepte spre o secțiune a liniei Hindenburg, la 18 mile mai

la est. Mackenzie simți imediat nerăbdarea care reieșea din limbajul oficial, o nemulțumire poate cu privire la ritmul muncii sale. Impresia lui a fost confirmată atunci când mesajul se încheie cu o somație la cartierul general pentru o „informare suplimentară”.

Nu-i plăcea ideea de a pleca, nu când încă mai era de lucru: mai erau morminte de găsit și teren mlăștinos care mai trebuia cercetat încă o dată – dar știa că oamenii lui nu se vor plânge. Mai la est, pământul va fi din nou plin de viață sau cel puțin va semăna cu ceea ce era înainte. Probabil vor fi copaci înmuguriți, plantații de primăvară în creștere, sate distruse poate, poate, dar locuibile. Câmpurile de luptă – Somme și Ancre – vor fi în sfârșit lăsate în urmă, la fel ca și fantomele lor. Dar ce se va întâmpla cu Amy Vanneck? I-ar fi spus din nou să plece, pentru siguranța ei. Ar fi asigurat-o în orice măsură în ceea ce privește informațiile. Dar știa că asta nu va schimba nimic.

În aceeași dimineață sosi o scrisoare de la locotenentul Aldridge. Era prima dată când Mackenzie avea vești de la el de la incidentul de la Miraumont, când capcana aceea l-a ucis pe caporalul Hughes. Se așteptase să audă că Aldridge se afla în Anglia deja, dar îi scria de la Château de Naours, un spital militar francez la nord de Amiens:

Am fost norocos să fiu trimis aici. Chirurgii lor sunt unii dintre cei mai buni, atunci când vine vorba de răni faciale. Francezii au dezvoltat niște tehnici noi și minunate și devin din ce în ce mai pricepuți pe zi ce trece. În orice alt loc mi-aș fi pierdut ochiul drept, dar ei au operat timp de două ore pentru a-l salva, iar acum vederea mea aproape că a revenit la normal. Aici există leziuni destul de grave, lucruri pe care niciun chirurg nu le-ar putea repara complet – gueules cassées, după cum le spun

francezii: fețe desfigurate. Se spune că unii dintre ei vor primi măști de tablă vopsite pentru a le ascunde rănilor, care să arate precum carnea adevărată. Ceilalți vor trăi în locuri speciale, unde nu vor trebui să-și facă griji de privirile oamenilor.

Majoritatea personalului de aici este format din călugărițe. Este cam pustiu și teribil de liniștit. Nimeni nu vine aici, cu excepția personalului medical. Din fericire, se vorbește puțină engleză. Este inclusiv un medic de serviciu foarte amabil pe nume Bill Egerton. A servit în divizia East Lancashire și a fost rănit anul trecut. S-a întors pentru a studia noile tehnici chirurgicale.

Coastele mele sunt aproape vindecate, așa că mă trimit în sfârșit acasă. Mă gândeam să trec pe acolo ca să-mi iau rămas bun de la companie și de la tine. Mi-a părut tare rău să aud despre Hughes. Dar doctorii mi-au interzis asta. Au spus că trebuie să mă întorc direct în Anglia, din cauza nervilor mei. Vezi tu, am coșmaruri și momente în care nu sunt în apele mele. Chestii din astea.

Mă aștept să continui cu munca de evacuare încă o vreme. Există câteva cimitire mari ale aliaților în afara orașului Amiens. Am trecut pe lângă ele în drum spre locul acesta. Sunt foarte ordonate și bine întreținute, cu grădinari care îngrijesc iarba și florile. Spun că vor înlocui crucile din lemn cu pietre albe, toate aliniate în rânduri ordonate. Va arăta liniștit și elegant. Ce contează că luptele au fost total diferite? Realitatea trebuie să fie ascunsă, presupun, ca și fețele distruse din spatele măștilor, altfel devine prea greu de suportat.

În timp ce Mackenzie citea, o picătură de ploaie a aterizat pe hârtie. Depart, spre sud-vest răsună un tunet. Se gândi la Amy: o văzuse cu câteva ore mai devreme, pornind în direcția Bucquoy. Pământul era mai periculos atunci când se înmuia. Proiectilele și obuzele de mortier se deplasau,

devenind mai sensibile la presiune. Spera ca ea să se țină de drum.

Bill Egerton: atunci își aminti unde mai văzuse acest nume. Îl zărise într-una dintre scrisorile căpitanului Haslam – cele pe care le citise fără permisiune: *Bill Egerton se afla aici cu echipa medicală. Întotdeauna am putut vorbi cu el. Trebuia să fie vorba de același om.*

Mackenzie a împăturit scrisoarea. Oare căpitanul Haslam vorbise cu chirurgul? Dacă da, despre ce vorbiseră? Ce confidențe și-au făcut? Era un gram de noroc, primul care i-a ieșit în cale lui Amy Vanneck. Dacă nu era vorba de altceva, măcar ar putea fi o consolare să întâlnească pe altcineva care a simțit pierderea logodnicului ei.

Mackenzie urmări una dintre echipele sale întorcându-se în tabără, unde aburul și mirosul de cartofi fierți se ridicau din bucătărie și începu să aibă îndoieli. Speranța falsă era un drog, ca opiul: alina durerea pentru o vreme, doar ca să o dubleze când efectul dispărea. Amy Vanneck era deja dependentă. Oare ar trebui să îi alimenteze speranța? Sau ar fi mai bine să nu spună nimic despre Egerton?

CHIRURGUL

Franța, iulie 1918

Se întoarseră din raid cu patru oameni răniți. Soldatul Mottram a fost transportat pe targă la postul de pansare, având fragmente de grenadă în umeri și în brațe. Ceilalți au mers pe jos. Nimeni nu a fost lăsat în urmă, nici viu, nici mort.

Haslam se așează să scrie raportul. Fiecare detaliu al raidului trebuia să fie notat: starea și dispunerea apărărilor inamice, starea sârmei ghimpate, numărul și dispunerea trupelor inamice, măsurile luate de oamenii lui Haslam. Rhodes își interoga adesea ofițerii cu privire la versiunea lor asupra evenimentelor. Îl nemulțumeau neregulile și omisiunile. Uneori, pur și simplu stătea și asculta, nemișcat, cu ochii neclintiți, ca și cum mintea lui ar fi fost în altă parte. Trecu un timp până ce Haslam înțelese că se afla în luptă, cot la cot cu inamicul, în mijlocul încleștării dintre carne și oțel. În afară de asta, Haslam descoperi că îi era de folos dacă nu ascundea nimic, dacă contabiliza fiecare act de violență, atribuindu-i un context și o logică militară. Astfel, tentația de a se tot gândi la asta era mai ușor de ignorat. Putea să doarmă chiar și fără opiu – ceea ce era foarte bine,

pentru că Rhodes nu era de acord cu folosirea lui pe front. Chiar și soldații priveau asta cu dispreț: era viciul scump al celor bogați, decadent și slab.

Aproape se luminea de ziua când Haslam părăsi în cele din urmă adăpostul și se îndreptă spre Cartierul General al Batalionului, trecând pe lângă o echipă de cablare care se grăbea să se retragă în siguranță printre terasamente. Inamicul făcuse un baraj după raid, sperând să prevină un atac mai mare. Tunurile erau liniștite acum, dar pe front încă plutea praful, rostogolit în vârtejuri de vânt. Haslam dorea să predea raportul și să termine cu el.

Ajunse în fața buncărului în timp ce sergentul major al regimentului ieșea. Prizonierul german era în spatele lui, urmat de soldatul Ingham și de caporalul Staveley. Chiar și în întuneric, Haslam putu vedea că fața neamțului era umflată și sângera pe gură. Era mai tânăr decât își amintea Haslam, probabil era de o vârstă cu el și purta o uniformă murdară care nu i se potrivea.

Gâfâia în timp ce respira, ca și cum ar fi avut dureri.

— De ce mai e încă aici? întrebă Haslam. Ar fi trebuit să îl fi dus în spate până acum.

— Unele nuci sunt greu de spart, domnule, spuse sergentul. Nu îți poți da seama întotdeauna. Până la urmă s-a lăsat păgubaș.

Caporalul Staveley îl împinse pe german de la spate.

— Hai să te vedem.

Prizonierul îl văzu pe Haslam și se împiedică.

— Numele meu este Haffner, căpitanul Georg Haffner.

Vocea lui tremura. În timp ce vorbea, sângele îi țâșnea pe bărbie.

— Haffner?

Soldatul Ingham îl apucă de umăr.

— Căpitanului nu îi pasă cum naiba te cheamă.

Probabil că prizonierul văzu un semn pe fața lui Haslam că numele îi suna cunoscut.

— Haffner, Haffner, precum simfonia, *ja*⁵¹?

— În regulă.

— Mozart, *ja*? Wolfgang Amadeus...

— Da, da. Știu.

Apoi, deținutul îi arată lui Haslam o fotografie, îndesându-i-o în față: o fetiță de patru sau cinci ani, așezată pe genunchii mamei sale.

— *Bitte, bitte*⁵².

Haslam o dădu la o parte.

— Revino-ți. Acești oameni te vor escorta în spate. Nu ți se va întâmpla nimic.

— Mișcă-te!

Caporalul Staveley își îndreptă pușca. Neamțul ridică mâinile și se împiedică. Ajuns la colțul tranșeului de comunicații, privi înapoi. Haslam se întoarse, mormăind în sinea lui. Ce legătură avea Mozart cu asta? Ce legătură avea Mozart cu orice altceva?

Își aprinse o țigară și rămase acolo, fumând. Abia acum simțea cum tensiunea raidului dispare din el, precum cocaina. În locul ei îi veneau în minte viziuni pe care nu voia să le vadă, sunete pe care nu voia să le audă. Ar trebui să se întoarcă în adăpostul lui și să se odihnească. În mai puțin de o oră aveau să înceapă controalele, munca neîntreruptă de îmbunătățire a apărării. Țigara era pe jumătate

⁵¹ Nu-i așa?

⁵² Vă rog, vă rog.

terminată când văzu că fotografia ofițerului german zăcea pe jos. Fraierul probabil o scăpase pe jos.

O ridică și se uită la ea. Văzu o oarecare asemănare pe chipul tinerei fete, în ochi și în lățimea sprâncenelor. Probabil că îi era dor de tatăl ei, îl aștepta, rugându-se cu ochii închiși în fiecare seară.

Haslam aruncă țigara. Poate că nu era prea mare deranjul dacă înapoia fotografia. La capătul celălalt al tranșeului de comunicații, trecu pe lângă caporalul Staveley, care venea din direcția opusă.

— Unde este prizonierul?

— L-am lăsat cu Ingham, domnule, răspunse Staveley, cu o urmă de nerăbdare în glas, ca și cum întrebarea ar fi fost de prisos.

— Singur?

— M-am gândit că se descurcă, domnule.

Haslam merse mai departe, grăbind pasul. Când ajunse la capătul șanțului alerga deja. În fața lui se afla o potecă, care șerpuia printre ruinele unei ferme. Un hambar de acolo servise ca punct de prim-ajutor până când un obuz îi distruse acoperișul. Două căruțe de intervenție trecură în viteză pe acolo, venind din direcția Cartierului General al Diviziei, dar nu văzu nici urmă de Ingham sau de prizonier. Punctul de predare ar fi trebuit să fie la cel puțin o jumătate de milă distanță. Ingham participa des la raiduri. Se oferise voluntar de mai multe ori. Când venea vorba de curățarea adăposturilor, nimeni nu era mai curajos decât el. Se spunea că făcuse ravagii cu bâta lui.

Haslam își croi drum printre clădirile bombardate. În partea opusă se aflau rânduri de morminte neîngrijite, unde fuseseră îngropați oamenii care muriseră din cauza rănilor.

Mai departe se afla un cimitir mai vechi, distrus de bombardamente. Îl găsi pe căpitanul Haffner întins la adăpostul a ceea ce fusese cândva o fermă. Avea fața și jumătate din trup ascunse sub trenți. Exact cum se temea Haslam: gâtul prizonierului fusese tăiat.

— De ce ești atât de sigur că a fost soldatul Ingham? Ai vorbit cu el?

Maiorul Blomfield stătea drept în spatele unei mese, la Cartierul General al Batalionului, trasând rețelele pe o hartă. Strălucirea firavă a unei lămpi cu kerosen arunca umbre peste pereții aspri și calcaroși.

— Nu vreau să vorbesc cu el, domnule. Vreau să fie pus sub acuzare.

Blomfield nu își ridică privirea.

— Ai fost martor la crimă?

— Nu a fost nevoie. Ingham era singurul responsabil de prizonier. Cine altcineva ar fi putut să o facă?

Blomfield era un comandant-secund priceput: energic și extrem de loial. Nu era un mare inconvenient faptul că era prost. Rhodes era destul de deștept pentru amândoi.

— Cred că ceva nu a mers bine, spuse Blomfield. Neamțul a scos o armă. Ascultați versiunea soldatului nostru. La urma urmei, așa e corect.

Haslam simțea că tremură de febră și i se urcă bila din stomac spre gât. Probabil că Ingham ar fi mințit – avusese loc o încăierare sau prizonierul fugise – niște minciuni pe care Blomfield ar fi fost fericit să le creadă. Nu raportase problema de teama represaliilor, ar fi explicat Ingham: de

teama unei pedepse sau pierderea concediului. Apoi totul ar fi fost dat uitării. Un neamț mai puțin căruia să îi poarte de grijă.

Dintr-o dată, Haslam avu o viziune cu Amy, mâinile ei mângâindu-i umerii goi: *Rămâi așa cum ești.*

— Ingham e un tip al naibii de util, adăugă Blomfield. N-aș vrea să-l pierdem din cauza unei bănuieli.

— Nu e o bănuială, domnule. E o încălcare flagrantă a... Lui Haslam îi era greu să-și păstreze vocea fermă. E o încălcare a legilor și obiceiurilor de război. Am de gând să discut asta cu comandantul.

Blomfield își aruncă creionul pe masă.

— Sper că nu arătând în halul acesta.

Haslam privi în jos. Partea din față a uniformei sale era neagră și lucioasă de la guler până la curea. Un miros aspru și greoi îi lovi nările – un miros de sânge. Avea mult sânge sub unghii și pe manșetele cămășii. Pătrunse în liniile palmelor sale.

Tonul lui Blomfield se îmblânzi.

— Du-te să te speli și să te odihnești. Lasă-l pe Ingham în grija mea. O să mă ocup eu de asta, bine?

— Nu, domnule. Asta nu mai poate aștepta. Prizonierul a fost torturat și ucis în mod ilegal. Comandantul trebuie să fie anunțat imediat.

Privirea lui Blomfield deveni rece.

— Îl voi anunța eu atunci. Poți pleca.

Haslam se întoarce și îl găsi pe Rhodes stând la capătul scărilor. Nu îl auzise venind. Cizmele îi străluceau și uniforma îi era pe atât de imaculată pe cât era a lui de murdară. Din câte se pare, tocmai se bărbierise. Era oare posibil să fi dormit

în timpul raidului, al interogatoriului, în timpul tuturor evenimentelor?

Haslam îl salută.

— Vrei să te ocupi tu te rog de controale, domnule maior? spuse Rhodes. Vreau să aud ce are de spus locotenentul Haslam.

Blomfield păru surprins și nicidecum ofensat.

— Prea bine, domnule.

Se ridică și plecă. Rhodes îi luă locul în spatele mesei. Se frecă la ochi rapid. Avea ochii roșii.

— Ei bine, să începem.

— Am luat un prizonier, domnule, un căpitan pe nume Haffner. El...

— Mă refeream la raportul tău, locotenent. Raportul despre raid.

Haslam și-a dat seama că încă ținea raportul în mână. Îl așază pe masă. Rhodes îl citi cu atenție, iar privirea i se îndreptă spre harta tranșeelor și pe o serie de fotografii făcute din aer, aflate lângă.

— Felicitări, spuse în cele din urmă. Prizonierul tău ne-a oferit poziția fiecărui cuib de mitraliere de aici și până la Grévillers. Acum avem informații excelente despre înarmarea lor din fața frontului. A fost o muncă cu rezultate bune și fără pierderi. Recunosc că am fost îngrijorat o vreme.

— De ce, domnule?

— Ați fost plecați pentru mult timp. Începusem să cred că nemții au organizat o ambuscadă.

Rhodes urmărise să vadă ce se întâmplă și așteptase toată noaptea. Haslam ar fi trebuit să știe. Cu toate acestea, era ceva aproape înduioșător în legătură cu îngrijorarea lui Rhodes.

— A trebuit să avem puțină răbdare, domnule.

— Bineînțeles. Sincronizarea este totul.

Rhodes își desfăcu cureaua Sam Browne și o aruncă pe masă. În suportul de piele se afla un pistol nemțesc, un pistol cu țeavă lungă Mauser, care fusese recuperat în timpul unui raid. Soldații spuneau că avea o rază de acțiune mai mare decât echivalentul său britanic, deși Rhodes a trebuit să cumpere muniție pentru el.

— Presupun că ai auzit despre căpitanul Holt?

— Nu, domnule.

— I s-a agravat febra. E la spitalul de campanie de vreo lună, cel puțin. Va trebui să preiei tu batalionul C.

Haslam nu era pregătit. Chiar dacă era ofițer, nu se considerase niciodată pregătit să comande. Ajunsesese să constate că ierarhiile îi dis plăceau, faptul că promovau idea că un om era mai bun decât altul. Presupuse că Rhodes știa asta, pentru că părea să știe totul.

— Da, domnule. Vă mulțumesc.

Privirea lui Rhodes se opri asupra jachetei murdare a lui Haslam.

— Mai bine ți-ai da aia jos. Nu putem permite ca noul comandant să miroasă ca băiatul unui măcelar. Dă-i-o lui Burgess.

Îl chemă pe ajutorul său și acesta luă tunică lui Haslam. Rhodes făcu un gest spre o ladă de provizii care servea drept scaun.

— Așa, să continuăm.

Haslam se așeză. Nu se putea abține să nu se gândească la oamenii pe care îi omorâse în timpul raidului, la sunetul scos de cuțit când le străpungea carnea.

— Prizonierul a fost ucis. L-am găsit cadavrul. A fost și el maltratată și torturat.

Făcu un efort să stea drept.

— Potrivit Regulamentelor regale, prizonierii trebuie să aibă parte de un tratament uman. Soldatul Ingham, de exemplu...

— Soldatul Ingham a fost la Nieuport, în timpul bătăliei de la Dune cu trupele din Northamptons. Știai asta?

Haslam clătină din cap.

— Nemții au curățat tranșeele de atac cu rachete cu flăcări. Prietenii lui Ingham au încercat să se predea, dar au fost uciși în cele din urmă, arși de vii, cu mâinile în aer. Nu-l poți învinovăți acum că a devenit prea neiertător.

— Neiertător? Căpitanul Haffner era prizonier de război.

— Într-adevăr. Prizonierii noștri de război sunt ținuți înfometăți, sunt bătuți și folosiți ca sclavi pe front. În general, ofițerii o duc ceva mai bine, dar la ce folos, pentru cei ca Ingham? Ce ar trebui să facă el cu ofițerii noștri care îi apără pe inamici?

Lui Haslam i se învârtea capul. Afară, la suprafață, ar fi răsărit soarele, dar aici, sub pământ, era întotdeauna noapte.

— Există reguli, domnule. Ar trebui să existe corectitudine. Nu pentru asta luptăm?

Rhodes băgă mâna în buzunarul de sus și scoase o broșură cu coperte galbene. Haslam recunoscă manualul ofițerilor Diviziei 42. Era nou. Cu câteva săptămâni mai devreme fuseseră tipărite copii noi ale manualului. Al lui se afla în buncărul său.

— Cincizeci de pagini scrise de comandantul diviziei noastre despre îndatoririle unui ofițer, spuse Rhodes și

niciun cuvânt despre prizonieri. În schimb, uite ce scrie la punctul șapte din maximele pentru un comandant.

Rhodes împinse broșura peste masa.

— De ce nu citești cu voce tare?

— Știu ce scrie, domnule.

— Citește, la pagina opt.

Haslam luă broșura și găsi pagina. Citi cu voce tare: „*Fii însetat de sânge și nu înceta vreodată să te gândești la cel mai bun mod de a-l ucide pe inamic sau de a-ți ajuta oamenii să o facă.*”

— Edward?

Haslam își ridică privirea. Era pentru prima data când Rhodes îl striga pe numele mic.

— Privește în jur. Nu e un război între domni. Toți domnii sunt acum în urmă.

Haslam clătină din cap.

— Nu suntem sălbatici.

Rhodes pufni în râs.

— Sălbatici? Țasta e un cuvânt pe care cei puternici îl folosesc să îi descrie pe cei slabi. Justificând astfel înrobirea lor, sau chiar mai rău. Aici este lipsit de însemnătate. Știi asta. Ai aflat de unul singur.

Haslam lăsă manualul pe masă. Nu observase până atunci, dar sângele de pe tunică îi pătrunsese până la maiou. Avea o pată subțire și roșie deasupra sternului, ca fibrele de pe o bucată de carne.

— Războiul ăsta se va sfârși într-o zi, spuse el. Ne vom întoarce înapoi în Anglia cu amintirile celor petrecute aici. Le vom transmite oamenilor pe care îi iubim... Vor rămâne cu noi pentru totdeauna.

Rhodes suspină – nu era un suspin de nerăbdare, ci de constatare și regret.

— Dacă e să fim judecați, cine ne va judeca? Cine ar avea dreptul? Cei de-o seamă cu familia Vanneck? Mi se pare că te-au judecat deja, Edward. Iar asta te-a adus aici. Sau mă înșel?

Edward clătină din cap. Nu avea puterea de a-i purta pică lui Rhodes pentru că intervenea în viața lui privată.

Rhodes scoase o butelcuță și deșurubă capacul.

— Încă îți mai pasă de ceea ce gândesc?

— Nu, nu-mi pasă.

— Atunci, măcar războiul a făcut ceva pentru tine. Poftim.

Rhodes îi oferi sticluta.

— E devreme, dar meriți.

Haslam o luă, o duse la buze, dar nu putu să bea. Băutura ar fi pecetluit înțelegerea, ar fi tăiat ultimele legături cu vechea lume, cu viața cea veche.

Se auzi o bătaie în ușă. Burgess se întoarse, aducând cu el o jachetă de ofițer. Era curată.

— Ar trebui să vă vină bine, domnule, spuse el, ținând-o în sus de umeri.

Haslam se uită la dungile de pe mânecă.

— Asta nu e pentru mine. Este pentru un căpitan.

Burgess se uită la Rhodes.

— Nu cred că e nicio greșală, domnule.

— Cred că actele vor sosi într-o săptămână sau două, spuse Rhodes.

— Nu are rost să așteptăm.

— Felicitări, domnule, spuse Burgess.

Haslam îmbracă jacheta. Se simțea ca nouă. Dar dacă era așa, atunci cine plătise pentru ea? Nu putea fi decât Rhodes. Nu fusese un gest făcut în calitate de ofițer comandant, ci în calitate de prieten.

— Ce părere ai, Burgess? Seamănă căpitanul Haslam cu un comandant de batalion? Întrebă Rhodes.

— Aș spune că da, domnule. Cu siguranță.

La suprafață se auzi cum trece un obuz, urmat de un al doilea. În buncăr au pătruns strigăte îndepărtate de comandă. Burgess a fost lăsat să plece.

— De acum, batalionul C e sub comanda ta, spuse Rhodes. Două sute patruzeci de oameni. Se pot baza pe tine?

— Da, domnule.

Rhodes se ridică în picioare.

— Îmi pare sincer rău pentru prizonierul german. Dar informațiile pe care le-a furnizat vor salva viețile oamenilor tăi atunci când va veni timpul să atacăm. Și nu am nici cea mai vagă îndoială că așa va fi. Ați fi dispus să renunțați la acest avantaj de dragul unui manual de reguli stabilit de Whitehall? Să fiu mai exact: ai vrea ca oamenii tăi să afle asta?

— Nu, domnule.

— Ei trebuie să știe că nu există sacrificiu pe care să nu-l faci pentru a-i ține în viață. Dacă știu asta, îți vor întoarce favoarea, crede-mă – nu doar acum, ci pentru totdeauna.

Rhodes își puse șapca pe cap.

— Astea sunt legături de sânge, Edward. Sunt chiar mai puternice decât legăturile de familie.

Își puse un braț pe umărul tânărului.

— Îți spun asta pentru că știu că nu ai avut niciodată cu adevărat o familie — adică până acum, spuse el, zâmbind. Acum, hai să trecem la treabă, da?

Sticluța era pe masa. Haslam o luă și i-o întinse.

— Termină-l tu, spuse Rhodes.

Un minut mai târziu, Haslam ieși la lumina zilei. De-a lungul șanțului controalele erau în curs de desfășurare, echipele de lucru fuseseră organizate, rațiile distribuite. Batalionul său îl aștepta în linia a doua: veterani și noi recruți, soți, frați, fii. Probabil se întrebau unde era, odată ce căpitanul Holt fusese mutat.

În timp ce pornea la drum, mâna îi atinse ceva din buzunarul pantalonilor. Era fotografia ofițerului german, cu soția și fiica acestuia. O rupse și o lăsă să cadă pe jos.

Iulie 1918

...E greu să descriu exaltarea pe care o simt de fiecare dată când primesc o scrisoare de la tine, emoția la vederea ei, a plicului, a scrisului tău de mână, a sentimentului că e de la tine. Teama îmi dispare într-o clipă și e ca și cum pot răsufila din nou liniștită. Pentru că știu că ești în viață și teafăr și sunt veselă tot restul zilei, ocupată și plină de speranță că sfârșitul acestei perioade întunecate se întrevade la orizont.

Dar ultima ta scrisoare mă îngrijorează. Nu pot decât să ghicesc motivul din spatele ei, tensiunea la care ești supus. Visele acelea: cu Diavolul și morții. Ce pot să însemne ele decât că ai nevoie disperată de odihnă? Nu mă îndoiesc că te-ai suprasolicitat, punându-te în slujba oamenilor tăi. Niciodată nu ai fost unul care să se dăruiască pe jumătate - ceea ce am apreciat la tine, până acum, când a început să mă sperie.

În ceea ce privește ce mi-ai cerut, deși mi-e teamă să mă gândesc la asta, totuși îți promit din toată inima. Dacă se întâmplă ce e mai rău, sufletul tău nu se va odihni pe câmpul de luptă, nu atât timp cât mai am suflare să împiedic asta. Promit cu hotărâre și nu trebuie să mai vorbim despre asta. Din câte am auzit, nu pot fi numai minciuni, nu-i așa? Armata germană se destramă. Dacă e așa, trebuie să mai avem parte de puțin noroc și chinul acesta se va sfârși.

După ce se va termina războiul, vom lua timpul pe care l-am petrecut despărțiți, cu tot ce s-a întâmplat, îl vom închide și îl vom îngroșa ca pe un mormânt în deșert, unde nimeni nu-l va găsi vreodată. Vom trăi ca și cum războiul nu ar fi avut loc niciodată și nimeni nu ne va putea opri. Câmpul de luptă nu ne va urmări, va rămâne în Franța. Ne vom trezi într-o dimineață unul în brațele celuilalt și vom auzi sunetele dulci ale verii

englezești – vântul suflând pe câmpurile de grâu și ciripitul păsărilor – și va fi ca și cum timpul pe care l-am petrecut separați a fost doar un vis.

Franța, martie 1919

— Treceți fiecare pe rând, zise soldatul cu șapcă roșie, ținând o mână pe acoperișul de pânză. Vorbea cu fiecare șofer în parte.

— Cu foarte mare grijă, ai înțeles?

La trei ore distanță de Amiens, coloana de aprovizionare se oprise. În zare, printre norii de gaze de eşapament, Mackenzie întrezărea ruinele unor clădiri mărețe. La stânga și la dreapta, o întindere de apă tulbure traversa mormanele de moloz.

— De ce ne-am oprit?

— Din cauza podului, spuse șoferul, schițând un rânjet. Sper că știți să înotați, domnule.

Geniștii făcuseră o trecătoare peste un capăt îngust al râului Somme, din traverse de cale ferată și un viaduct îngust din lemn pentru trupele care mergeau pe jos. Lângă viaduct era un semn pe care scria NU ÎNAINȚĂȚI. Pe partea cealaltă, unde fusese cândva o moară imensă se afla acum un zid triunghiular, înalt de trei etaje, cu ferestrele sparte care ofereau o priveliște asupra cerului. Mackenzie trecuse pentru prima dată prin Péronne în urmă cu doi ani.

Pe atunci, moara era în picioare, fără acoperiș și arsă, dar cu pereții exteriori intacti. Vizavi se afla un oficiu poștal al cavaleriei indiene. Dar de atunci, locul fusese luat în stăpânire de două puteri, în ambele cazuri după lupte crâncene.

Podul se scufundă și se clătină în timp ce camionul trecu peste el. Au cotit și s-au îndreptat de-a lungul unui bulevard lung, plin de mormane de moloz, trecând pe lângă ruinele unei măreții provinciale. La etajele superioare ale clădirilor cu turnulețe, Mackenzie zări tapete în dungi, paturi de fier, dulapuri, o chiuvetă de porțelan suspendată, susținută doar de niște țevi – toate vizibile cu ochiul liber. Acolo unde mai rămăseseră ziduri, erau echipe de civili care lucrau la consolidarea lor sau scotoceau printre dărâmături. Căruțele lor vechi, oprite în unghiuri ciudate, păreau nelalocul lor printre rândurile de mașini și motociclete ale personalului, ca niște străini abia sosiți care nu cunoșteau obiceiurile locale. Bătrânii se opreau și se holbau în timp ce coloana trecea pe lângă ei. În aer se simțea un miros carbonizat, bolnăvicios.

În piața principală, vizavi de o statuie pe care mai multe batalioane britanice s-au semnat cu data sosirii lor, se afla o baracă pe ușa căreia scria: ORAȘ PRINCIPAL. Mackenzie coborî din camion și se îndreptă într-acolo. Înăuntru, doi ofițeri juniori jucau table înconjurați de un nor de fum. Un altul zăcea sub o pătură, tușind. Nimeni nu își ridică privirea.

— Unde îl găsesc pe adjunctul general?

Mackenzie trebuia să ajungă la sediul conducerii, dar „informarea suplimentară” putea să mai aștepte.

Un tânăr locotenent se ridică în picioare.

— Vă referiți la generalul-maior Crompton, domnule? Nu mai este printre noi.

— A fost demis?

— E mort, domnule. S-a îmbolnăvit de gripă săptămâna trecută. L-au dus înapoi la Étapes, dar a rezistat doar câteva zile.

— Căutați un cantonament?

— Nu acum. Cine îl înlocuiește?

— Colonelul Ormsby. Îl găsiți vizavi de cetate.

Locotenentul arătă cu degetul spre ușă.

— Urcați pe strada Piccadilly, faceți la dreapta pe Park Lane, apoi o veți vedea la o sută de metri în față.

Mackenzie ieși afară. Prin piață încă se învârtea fumul albastru de la camioane. Își aminti de o alee îngustă care fusese redenumită Oxford Street. La mică distanță de ea se ridicase cândva un conac din cărămidă roșie cu o curte în față. Abia dacă fusese avariat și servea drept club al ofițerilor. Îl căută acum. Voia să bea ceva ca să se calmeze. Clubul se lăuda cu o pivniță bună și nu numai: un căpitan australian pe nume Perry îi oferise cocaină și cânepă indiană.

Mackenzie se plimbă în lungul străzii, dar conacul dispăruse. Fusese distrus pentru totdeauna de una dintre artilerii. Nu putea nici măcar să identifice locul în care se aflase înainte.

Biroul adjunctului era situat într-o veche tăbăcărie, care era acum locuibilă datorită unui acoperiș din tablă ondulată. Colonelul Ormsby se afla în spatele unei mese și scria, purtând o pereche de ochelari, în timp ce o pereche de tineri soldați îi dădeau târcoale pe la spate. O ceașcă de cafea din porțelan ornamentat, care fusese fără îndoială recuperată dintre dărâmături, servea drept scrumieră. Motocicliști veneau și plecau, cu plicuri asupra lor sau purtând ghiozdane.

Mackenzie se prezentă. Colonelul nu își ridică privirea.

— Cu ce pot să vă ajut? După cum vedeți, sunt destul de ocupat.

Ormsby era bătrân, chiar și pentru un om de rangul lui: avea cel puțin șaizeci de ani, era tras la față și avea pieptul îngust. Mackenzie bănuia că era un veteran întors din vechile războaie coloniale – conflicte care, cândva, exaltaseră spiritul popular, dar care acum păreau simple încăierări, niște expediții punitive împotriva primitivilor care mânuiau sulitele, fără ca între ei să se afle un obuzier sau vreo mitralieră.

— Caut informații cu privire la niște acuzații de încălcare a conduitei, zise Mackenzie.

— Oamenii tăi se țin de joacă, nu-i așa, căpitane?

— Nu, domnule. Acuzațiile sunt în legătură cu bărbații din Regimentul 42.

Colonelul îi aruncă o privire sceptică.

— Ei bine, să știți că regimentul 42 se află în Belgia, cel puțin ce a mai rămas din el.

— Asta era vara trecută, domnule.

— Vara trecută?

Ormsby se opri din ceea ce făcea.

— Despre ce este vorba?

Mackenzie sperase că cererea lui va fi aprobată și i se vor arăta dosarele relevante fără să fie nevoit să dea explicații. Observă acum că Ormsby nu era genul care să lase lucrurile așa.

— Sper să aduc lumină în cazul unor crime, domnule. Poate vă amintiți de incident. Am trimis un raport la birou.

— Aici? Mă tem că nu-mi amintesc...

— Cadavrele au fost descoperite în sectorul Corpului 4, la vest de Serre, într-un loc numit *Two Storm Wood*.

Ormsby se opri din scris. Unul dintre ceilalți ofițeri se uită la Mackenzie și apoi își întoarse din nou privirea.

— Și care este interesul dumneavoastră, căpitane?

— M-am oferit voluntar în investigație, spuse Mackenzie.

Minciuna aceasta fusese exersată. Nu l-ar fi ajutat la nimic dacă era sincer, dacă recunoștea faptul că voia să se afle adevărul despre Edward Haslam și locotenent-colonelul Rhodes înainte să fie dat uitării – de dragul lui Amy și de dragul lui – pentru că era sigur că ar fi fost mușamalizat de îndată ce ar fi văzut lumina zilei, fie și numai pentru a proteja reputația armatei.

— Ce investigație?

— Oficiul de Război a trimis un comisar de la poliție: pe maiorul Westbrook.

— E prima dată când aud de asta. Ar fi trebuit să fim informați, dar...

Privirea lui Ormsby se opri asupra teancurilor de documente și scrisori de pe masă.

— Este foarte posibil ca predecesorul meu să fi omis să mă informeze.

— Abia ați preluat comanda, domnule?

— Așa este. Un fel de acțiune de apărare, într-adevăr. Peste câteva luni, Armata a III-a va fi demobilizată. Și atunci, ce se va întâmpla cu noi?

Ormsby bătu cu palma peste hârtiile de pe masă și le înmână unuia dintre angajații săi.

— E de ajuns pentru moment, domnilor. Vom relua mai târziu.

Soldații au părăsit încăperea.

— Deci, ce ați aflat? Sunt interesat să știu.

— Am reușit să identificăm morții. Ar putea fi posibil să descoperim cine i-a ucis.

— Înțeleg. Și ce anume mai exact doriți de la mine?

— Mă interesează să știu dacă există rapoarte privind acte de violență împotriva muncitorilor chinezi – incidente care au ieșit la iveală anul trecut.

Ormsby luă un dosar voluminos și îl aduse lângă un dulap de lemn cu sertare. În următoarele câteva momente, activitatea de clasare păru să îl acapareze complet.

— Continuă, spuse el în cele din urmă.

— Vă amintiți cumva de un anume locotenent Kelvin, din cadrul Detașamentului 125 al Corpului Muncitorilor Chinezi?

La menționarea chinezilor, Ormsby păru ușor amuzat.

— Ar trebui să îmi sune cunoscut?

— El a fost cel care a raportat pierderea a doi oameni la biroul adjunctului general. Aș dori să văd acele rapoarte.

— Dosarele ar trebui să fie la jumătatea drumului spre Londra până acum. Va trebui să vorbiți cu cei de la Oficiul de Război.

— Mă tem că nu avem timp, domnule.

— Timp? Te grăbești, nu-i așa, căpitane?

— Da, domnule, așa e.

Ormsby ridică din umeri.

— Atunci de ce nu vorbești cu Kelvin?

— E mort. Cadavrul său a fost găsit la *Two Storm Wood*.

Ormsby rămase nemișcat pentru o clipă. Apoi împinse sertarul și îl încuie cu o cheie.

— Arăți de parcă ți-ar prinde bine o băutură, căpitane. Știu un loc care încă nu a închis. S-ar putea să avem noroc.

Nu a așteptat consimțământul lui Mackenzie. Peste o clipă au părăsit clădirea și au pornit pe o stradă laterală îngustă, vizavi de vechea cetate. La cincizeci de metri, au trecut printr-o poartă într-o curte care fusese bine măturată. Clădirile din jur erau distruse puternic, dar casa principală încă mai avea mare parte din acoperiș.

Un subofițer îi întâmpină la ușă.

— Dă-ne ceva de băut pentru drum, sergent, dacă se poate, spuse Ormsby, înmânându-i haina și umbrela.

— Desigur, domnule.

— Pentru mine, ca de obicei, iar pentru căpitan un brandy. Vă așteptăm aici.

Ormsby se îndreptă spre ceea ce fusese cândva o sală de mese. Masa era încă acolo, deși în mijlocul ei se afla un teanc de cărți înalt de 15 centimetri, care sugera că fusese folosită de ofițerii britanici doar pentru ping-pong. În șemineu ardea un foc slab.

— Nu-mi va părea rău dacă acest loc ar dispărea. Nu cred că-i va părea rău cuiva.

Ormsby se așează și îi făcu semn lui Mackenzie să facă la fel. Fotoliile aveau interiorul străpuns parcă de un șrapnel.

— Totuși, perspectiva vieții printre civili este aproape la fel de descurajantă. Odată ce războiul a deschis ochii unui om, acesta nu mai poate privi niciodată lucrurile ca înainte, oricât de mult s-ar strădui.

Mackenzie se așează fără tragere de inimă.

— Vă amintiți de detaliile din raportul locotenentului Kelvin?

— Mai mult sau mai puțin. Au dispărut câțiva hamali. Unul dintre ei a fost găsit mort. Parcă îl chema Chen, din câte îmi amintesc.

— Chen?

Ormsby ridică din umeri.

— A fost implicată o femeie. Toate rapoartele de mâna a doua conțin, în mare parte, informații circumstanțiale. Nu sunt sigur că văd care ar putea fi legătura.

— Kelvin a crezut că bărbații au fost uciși de trupele britanice.

— Niște zvonuri.

— Ți-a dat vreun nume?

— Bineînțeles că nu. Credea că batalionul al șaptelea Manchesters este responsabil, în special comandantul lor, locotenent-colonelul Rhodes.

Mackenzie cunoștea numele, își amintea de un bărbat călare, care ținea sabia ridicată și de o fotografie retușată într-un ziar, cu o legendă în care era scris: „Eroul de la Bazentin. Fusese comandantul de batalion al lui Edward Haslam, un om curajos, un om de temut – cel mai iscusit în război.

— Dar nu a menționat niciun martor credibil, spuse Ormsby. Nu sunt mai mult decât propriile lui suspiciuni, de fapt. A fost remarcabil faptul că nu am auzit nimic în semn de susținere de la ofițerul de comandă. Ba dimpotrivă.

Mackenzie și-l amintea pe maiorul Pickering trăgând de lesa câinelui său masiv. *El refuza să îi vadă pe hamali pentru ceea ce erau.*

— A luat biroul dumneavoastră măsuri pentru a face investigații?

— Căpitane Mackenzie, Armata a treia nu a avut vreo dată mai puțin de 85 de mii de soldați – echivalentul unui oraș mare. În orice caz, o anchetă ar fi împărțit armata în

două, în mod normal, mai ales dacă ar fi fost declanșată din surse mai puțin credibile.

Se auzi o bătaie la ușă. Sergentul de la popotă intră cu băuturile pe o tavă. Mackenzie era tentat să își golească paharul dintr-o dată. În timp ce îl duse la buze, îi atrase atenția faptul că Ormsby nu răspunsese, de fapt, la întrebarea lui.

Colonelul îl privea.

— Am senzația că ești în căutare de fantome, căpitane. Unde sperی să ajungi cu toate astea?

— *Two Storm Wood* era în mâinile britanicilor în momentul crimelor. Știați asta?

— Nu, nu știam, însă am ghicit după întrebările pe care mi le-ai pus.

— Sunteți surprins?

Ormsby luă o înghițitură de whisky.

— Sunt dezamăgit. Una peste alta, mi-am pierdut capacitatea de a fi surprins, în ceea ce privește războiul.

— Care au fost motivele pentru care Kelvin îl acuză pe colonelul Rhodes?

Ormsby își aprinse o țigară. Mackenzie recunoscuse gesturile crispate și nervoase: felul în care inhala grăbit, felul în care își închise tabachera. Un bărbat care lovea cu piciorul în propria nimicnicie.

— Lucrurile s-au întâmplat în felul următor: o franțuzoaică – o prostituată, presupun, a fost agresată de un chinez. Nu-mi amintesc dacă a fost violată sau nu. Sincer, dacă o prostituată...

Vocea lui se pierdu pentru o clipă, ca și cum s-ar fi răzgândit.

— Continuați.

— Ei bine, ca răzbunare, unii dintre oamenii lui Rhodes au capturat câțiva hamali de pe stradă, deși unul dintre ei a scăpat. Așa a reușit locotenentul Kelvin să-i identifice pe infractori ca aparținând batalionului lui Rhodes. L-a confruntat pe Rhodes în legătură cu asta și nu a fost prea mulțumit de ce a ieșit. Se pare că Rhodes era ferm convins că era plin de infractori la Corpul Muncitorilor Chinezi și numai niște măsuri ferme i-ar fi putut ține în frâu.

— Deci Kelvin credea că Rhodes era complice?

Ormsby a tresărit, vărsându-și whisky-ul pe mână.

— Kelvin avea această idee că chinezii fuseseră capturați pentru a-i face pe plac lui Rhodes. Ca un fel de sacrificiu. Ce ridicol!

Mackenzie privi cum whisky-ul se scurgea pe încheieturile degetelor lui Ormsby. El nu părea să observe.

— Ce s-a întâmplat cu celălalt om?

— Nimeni nu ar putea spune. Cu siguranță Kelvin nu a putut.

— Bănuia că omul a fost ucis. Apoi a fost descoperit cadavrul lui Chen și și-a dat seama.

— Doar credea că știe, căpitane. Era o pură presupunere.

— O moarte, o dispariție suspectă. Ar fi trebuit să fie de ajuns pentru o anchetă.

— Nu în circumstanțele actuale. Asta a fost părerea generalului maior Crompton.

— Deci nu ai făcut nimic și nici secția judiciară.

— Gândiți-vă la asta, căpitane: nu există dovezi concrete, în afara mărturiei unui hamal, care a fost, fără îndoială, inventată ca o scuză pentru a-și justifica absența fără a obține o permisie. Nu era o situație care să aibă succes în

fața Curții Marțiale. Orice posibilitate de a perturba un batalion foarte eficient aflat în mijlocul operațiunilor de ofensivă – ca să nu mai vorbim de provocarea unei stări alarmante care ar putea submina eficiența Corpului Muncitorilor Chinezi și care, eventual, l-ar determina să se retragă cu totul.

— De ce nu a fost Rhodes chemat pur și simplu să dea explicații, fie și numai pentru a respinge acuzațiile? Măcar pentru a-și reabilita numele? Nu este aceasta procedura normală?

Ormsby clătină din cap.

— E un risc prea mare din punct de vedere moral. Era sigur că lucrurile ar fi luat o turnură greșită. Dragostea de sine era foarte dezvoltată, se știa asta. Probabil că nu era genul de tip pe care să ți-l dorești în companie, dar dosarul său militar era exemplar. La fel și cel al batalionului său. În vremuri mai puțin sensibile, lucrurile ar fi putut fi diferite. Dar prioritățile de atunci...

Mackenzie se uită în paharul său gol.

— Un alt chinez a fost ucis în Acheux în urmă cu câteva zile. A fost măcelărit, la fel ca și ceilalți. Oricine a început asta, cu siguranță nu a terminat.

Respirația lui Ormsby urca și cobora, marcată de un suierat subțire, care abia se auzea.

— Ei bine, asta doar ne arată faptul că...

— Ce ne arată, domnule?

— Rhodes a fost grav rănit acum câteva luni. A fost trimis în Anglia și era puțin probabil că va supraviețui.

— Poate că și-a revenit.

— Doar nu crezi cu adevărat că e implicat în toate astea.

— De ce nu?

— Doar pentru că locotenentul Kelvin e mort, doar pentru că... a suferit, asta nu înseamnă că suspiciunile sale sunt adevărate. Kelvin fusese jurnalist de meserie. Scria povești ca să își câștige existența. Din câte am înțeles, i s-a refuzat un post în cadrul infanteriei și, fără îndoială că purta o pică profundă pentru asta. Adaugă la asta o părere oarecum romanțată asupra chinezilor aflați sub comanda sa și veți avea o rețetă pentru...

— Pentru ce anume, domnule?

— Pentru o fantezie, una periculoasă. A fost scandalos să acționeze pe la spatele comandantului său. A avut noroc că nu a fost acuzat.

Mackenzie își ridică privirea. Îi trecu un gând urât prin minte: dacă Rhodes a pretins să se răzbune pe locotenentul Kelvin, înseamnă că trebuie să fi aflat despre acuzații. Cineva, cel mai probabil de la Cartierul General al Armatei a Treia, trimisese vorbă. Dacă așa stăteau lucrurile, acea încălcare a protocolului militar avusese drept rezultat condamnarea la moarte a treisprezece oameni.

— L-ați admirat pe Rhodes, nu-i așa, domnule?

— Nu l-am întâlnit niciodată. I-am admirat palmaresul. Curajos din punct de vedere fizic, perspicace, iscusit în colectarea și utilizarea informațiilor. Genul de om pe care îl vrei de partea ta atunci când ești în linia întâi. Avea oponentii lui, bineînțeles. Așa au toți liderii puternici. Dar oamenii lui îi erau devotați, iar devotamentul, în opinia mea, nu este ușor de câștigat. Când i s-a terminat norocul, s-a terminat și pentru oamenii săi.

— I-ați spus despre Kelvin, domnule? Dumneavoastră i-ați dat de veste?

— Ar fi fost foarte nepotrivit, căpitane. Nu am făcut așa ceva.

Mackenzie nu era convins. Dar, din nou, cel responsabil ar fi putut să fi fost predecesorul lui Ormsby, sau oricare dintre membrii personalului de la cartierul general – poate chiar și comandantul lui Kelvin, din cauză că autoritatea îi fusese trecută cu vederea de un ofițer subaltern.

— Ați spus că Rhodes avea și oponenti. Cine erau aceștia?

Ormsby se lăsă pe spate în scaunul său. Privirea i se îndreptă spre ferestre. Ploaia bătea în geamuri.

— Căpitane, știi că aveam 19 ani când am văzut prima mea bătălie? Ei bine, a fost mai degrabă o încăierare, ați spune. S-a întâmplat acum mai bine de patruzeci de ani. Dar nu mi-a lăsat nicio îndoială în privința naturii meschine a războiului și de atunci nu am mai găsit niciun motiv pentru a-mi schimba părerea. Serviciul militar este admirat pentru că este periculos. Dar imaginați-vă dacă nu ar fi fost așa. Atunci cum am fi fost considerați noi, soldații? Probabil ca fiind necesari, așa cum sunt măcelarii. Dar mă îndoiesc că ne-ar oferi medalii.

Îl privi pe Mackenzie.

— Războiul este un concurs de violență, nu de virtute. Ca o forță a naturii, are propriile lui legi. Nu toată lumea care se înrolează înțelege asta. Ei definesc un ofițer ideal ca fiind unul care respectă în permanență Regulamentele Regale.

O zi mai târziu, Mackenzie se afla la colțul străzii rue d'Albert, parcurgând listele de înmormântare cu locotenentul Harding. Echipa lui Harding venea din urmă, întorcându-se în tabără de la Cimitirul nr. 2 de pe Serre Road. La sfârșitul războiului, parcela avea patru sute șaptezeci și cinci de morminte. De atunci, numărul lor a crescut la șapte mii. Dintre acestea, aproape cinci mii nu aveau nume. Mackenzie se gândi că avea să fie un cimitir ciudat, atât de impresionant și totuși atât de incomplet.

Una dintre camionete transporta un pasager.

— Maiorul Westbrook?

Ofițerul coborî. Mackenzie a rămas surprins imediat de înfățișarea lui răvășită: părea că nu se mai bărbierise cum trebuie de la ultima lor întâlnire. Cicatricea îi ieșea în evidență cu atât mai puternic pe fondul bărbii cenușii. Ochii îi erau injectați și umflați, de parcă nu dormise.

— Trebuie să vorbesc cu domnișoara Vanneck.

— Nu este aici.

Mackenzie îi înmână listele locotenentului Harding.

— Poți să îi dai astea caporalului Reid, te rog?

Harding îi salută și plecă. Ultimul pluton trecu pe lângă ei în tăcere.

— Deci, unde este domnișoara Vanneck?

— N-aș ști să vă spun.

În acel moment, Amy Vanneck se afla în drum spre Chateau de Naours, unde prietenul logodnicului ei, Bill Egerton, lucra ca chirurg, însă ceva din tonul vocii al maiorului îl făcu pe Mackenzie să fie precaut. După cum vedea el, îi oferise lui Amy protecția sa în nenumărate feluri și nu avea de gând să renunțe la angajamentul său cât timp batalionul lui rămânea pe loc.

— Se mai întoarce?

— Nu sunt sigur. Am primit ordin să ne deplasăm spre est. Nu prea mai avem cum să o ajutăm.

— Să înțeleg că nu i-ați găsit logodnicul?

— V-aș fi anunțat dacă l-am fi găsit. Ați primit biletul meu?

După interviul cu maiorul Pickering, Mackenzie se simțise obligat să împărtășească ceea ce aflase cu maiorul. Deja se întreba dacă nu cumva se grăbise.

— De aceea mă aflu aici. Informațiile dumneavoastră schimbă totul. Ați făcut o treabă bună.

Mackenzie nu era mai liniștit. Faptul că Edward Haslam jucase un anumit rol în masacru o adusese pe Amy Vanneck sub lupa maiorului din nou. Oare își dorea asta?

Westbrook se uită înapoi pe drumul pe care venise. Soarele era o pată roșie la orizont. Westbrook tremura. Lui Mackenzie îi trecu prin minte că ar putea să se îmbolnăvească de gripă spaniolă, doar că victimele gripei se învinețeau în câteva ore de la primele simptome, iar Westbrook avea o paloare morbidă.

— Ai ceva de mâncare? întrebă Westbrook

— Desigur. Vino după mine.

S-au întors în sat. Drumul îngust era plin de gropi și noroi. Dacă mai ploua puțin, s-ar fi inundat complet.

Westbrook își ridică gulerul.

— Ai vorbit cu ea?

— Cu domnișoara Vanneck? Am schimbat câteva vorbe.

— Ce a avut de spus?

Mackenzie vru să-i spună lui Westbrook să-și vadă de treaba lui, doar că îl privea și pe el acum.

— Avea întrebări despre război, despre ce s-a întâmplat. A vorbit despre logodnicul ei. Îi era în mod clar devotată.

— Era?

— Ce vrei să spui?

— Ești sigur că doar asta a adus-o aici? Devotamentul?

Era atât dragostea, cât și sentimentul de vinovăție, un amestec mai puternic decât fiecare luate separat. Dar Westbrook nu avea nevoie să știe asta.

— Și mai ce?

— Poate că are niște motive speciale pentru care crede că este în viață.

— Vorbești serios?

Westbrook își frecă dosul mâinii de bărbie. Lui Mackenzie nu îi plăcea tonul amenințător al vocii lui.

— Dacă ea credea că există vreo șansă ca el să fi dezertat și că s-ar ascunde pe aici pe undeva, atunci ar putea reveni, sperând că el ar fi putut să o simtă.

— Asta e absurd. Crezi că ne-a luat de proști?

Mackenzie scutură din cap.

— Din câte am auzit, Haslam a fost un ofițer cumsecade. Cu siguranță nu era genul care să dezerteze. E doar un zvon rău intenționat, nimic mai mult, unul pe care l-a auzit și

domnișoara Vanneck, din păcate, dar numai cu puțin timp în urmă.

— Cum s-a întâmplat asta?

— A primit un bilet anonim răuvoitor. I-a dat speranțe pentru o vreme, dar nimic mai mult.

— Menționa faptul că e în viață?

— Spunea ceva despre un bordel din Paris sau Whitehall. Pură fantezie.

— Mi-ar plăcea să-l văd.

— Biletul? I-am spus să îl distrugă. Cred că a și făcut-o.

Pe chipul lui Westbrook apăru cel mai firav zâmbet.

— Probabil că ții la ea foarte mult.

— Cu siguranță că nu...

— Nu contează. Ceea ce contează este să-l găsești.

— Puțin probabil, din păcate. Brigada sa era sub atac când a dispărut. Rapoartele sunt clare. Au avut loc bombardamente de ambele părți. Cred că a fost făcut bucăți.

— Poate că da, poate că nu.

— Nu cred că înțelegi.

Era exasperant: reticența lui Westbrook de a accepta singurul punct de vedere rațional.

— Ideea că nu a mai rămas nimic dintr-un om, nimic care să fie găsit, care să fie îngropat – este foarte greu de acceptat pentru un civil. Nu înseamnă că Amy știe ceva. Nu înseamnă că Haslam este în viață. În orice caz, dacă ar fi în viață, de ce ar sta pe aici, unde ar putea fi recunoscut? Ar trebui să fie nebun ca să...

Westbrook rămăsese în urmă. Se uita din nou în susul drumului. Pe fiecare parte a drumului se aflau zidurile pustii ale hambarelor și grajdurilor. Mackenzie vorbise de unul singur.

— S-a întâmplat ceva?

— Ați auzit asta?

— Ce să aud?

— Un cal, într-acolo.

Mackenzie se uită spre marginea satului. Nu putuse vedea nimic.

— Ar trebui să ne mișcăm.

— L-am văzut, era pe drum. Nu i-am putut vedea fața, totuși. Deocamdată se ține la distanță.

Mackenzie nu a făcut niciun comentariu. Nu era sigur ce să mai creadă în continuare. Petrecuse prea mult timp pe vechile câmpuri de luptă și devenea din ce în ce mai greu să facă diferența dintre imaginație și realitate. Oare nu o avertizase el pe domnișoara Vanneck și pe prietena ei tocmai de acest lucru? Și mai era și paranoia, care mergea adesea mână în mână cu șocul obuzelor. La unii bărbați apăreau primele semne la câteva săptămâni sau luni după ce se întorceau de pe front, un indiciu prevestitor al colapsului mental complet. Poate că *Two Storm Wood* redeschise unele răni vechi, așa cum se întâmplase cu sergentul Cotterell – care ajunsese să se ghemuiască în colțuri, implorând milă fantasmelor.

— Chiar crezi că Haslam este cel pe care îl cauți? Întrebă Mackenzie. El este măcelarul pe care sperî să îl găsești?

Westbrook îl atinse pe umăr.

— Informațiile pe care le-ai aflat fac legătura între el și victime în ziua în care au murit. El este motivul pentru care au înaintat spre *Two Storm Wood*. Nu asta a fost concluzia la care ai ajuns?

— Da, Haslam a fost mesagerul, dar...

— Numele lui este singurul pe care îl avem. Nu, mai este unul. Ce zici de comandantul său: locotenent – colonelul Rhodes?

Westbrook se opri.

— Rhodes?

— M-am dus la Armata a III-a și am verificat acuzațiile locotenentului Kelvin. Ți-am spus că era îngrijorat de felul cum erau tratați oamenii săi, chiar suspecta pe cineva de crimă.

— Ai fost până la Péronne? Cu cine ai vorbit?

— Cu locțiitorul adjunctului general, colonelul Ormsby. Se pare că Kelvin suspecta batalionul șapte din regimentul Manchesters și pe colonelul Rhodes în special. Credea că asasinatelor au fost un fel de tribut – că Rhodes a fost un fel de sursă de inspirație. Este clar că nu era un comandant obișnuit.

— Aspect care credeți că a fost în defavoarea lui?

— Nu aș spune tocmai asta, dar Rhodes avea o reputație de bărbat nemilos, care cerea loialitate din partea oamenilor săi.

— Poate că oferea și el asta, la rândul său. Poate de aceea oamenii lui îl iubeau.

— La ce anume a fost martor Kelvin?

— După toate mărturiile, nu a fost prezent la nimic.

— Atunci sunt doar suspiciuni.

— Poate că Rhodes ar fi avut o motivație pentru cele petrecute la *Two Storm Wood*, însă care ar fi fost motivul lui Haslam?

Westbrook își roti umărul, făcând o grimasă. Mackenzie auzi ceva făcând click.

— Cine poate spune? Poate că era nevoia de a proteja onoarea batalionului său? Poate că avea ranchiună pe cineva. Kelvin era un tip bătaios, după cum se pare. Oricum ar fi, știm că Haslam a fost la fața locului. Ar trebui să îi menționăm numele de acum, poate undeva există vreun martor al faptelor sale.

Se întuneca. Capătul aleii se pierdea într-o ceață albastră. Timp de o clipă Mackenzie crezu că aude un zgomot îndepărtat de copite.

— Rhodes ar trebui să fie interogat. E necesar să fie.

Westbrook clătină din cap.

— Colonelul Rhodes este mort. A murit în Anglia din cauza rănilor acum câteva săptămâni. Singurul rămas este Haslam. Fără el, nu vom ști niciodată adevărul.

Se aflau în fața adăpostului lui Mackenzie. Câțiva subofițeri pregăteau ceaiul deasupra unui foc, iar fumul se împrăștia prin curte. Mackenzie simți un fel de așteptare care reieșea din murmurele lor, din clinchetul ceștilor de tablă și din şuieratul cărbunilor. Câți dintre ei împărtășeau convingerea lui Westbrook? Câți dintre ei credeau în Haslam, sadicul, nebunul, fantoma?

— Haslam e mort, spuse Mackenzie. Aș paria pe asta. Oricum, cum l-ai putea găsi? A trecut prea mult timp.

Westbrook se uită în jurul curții.

— Încă sunt mii de oameni care lucrează aici, căpitane, oameni din fiecare regiment, din fiecare brigadă. Să le spunem pe cine căutăm și de ce. Asta l-ar putea scoate la iveală. Poate că nu-i va plăcea ideea de a fi învinuit pentru cele întâmplate la *Two Storm Wood*.

Ar fi un cadou frumos de despărțire pentru Amy Vanneck, se gândi Mackenzie, să îi ponegrească numele logodnicului

ei cu ceea ce mai rămăsese din armata britanică – când trecuseră doar câteva zile de când insistase că bărbatul nu avea de ce să fie rușinat.

— Asta e ceva ce va trebui să faci de unul singur. Avem ordin să ne retragem. Acum, vă rog să mă scuzați. Poți găsi ceva de mâncare la bucătărie.

Westbrook îl apucă pe Mackenzie de braț și îl fixă cu privirea lui mutilată.

— Încă mai vreau să vorbesc cu domnișoara Vanneck. Cred că știi unde o pot găsi.

— Ți-am spus deja că nu știu.

Westbrook își slăbi strânsoarea.

— N-are rost să încerci să o protejezi, știi? Nu ai face decât să-ți pierzi timpul. Căpitanul Haslam ori este un trădător, ori un om mort. Oricum ar fi, nu văd să existe un final fericit, nu-i așa?

Château de Naours fusese greu de găsit. Era o clădire lungă și joasă, înaltă de două etaje, aflată la vest de sat și înconjurată de păduri. Tot ce putea Amy să vadă de pe alee era un șir de platani, la capătul cărora se afla o pereche de porți de fier încadrate într-un zid vechi de cărămidă.

Poarta nu era încuiată. În curtea unui grajd aștepta o ambulanță militară franceză. Amy se afla la jumătatea drumului spre casa principală când un bărbat cu părul alb, tuns, apăru grăbit de după un colț, trăgându-și haina pe el.

— *Attendez, attendez. Que voulez-vous, Madame*⁵³?

Trebuia să fie portarul. Amy era conștientă de înfățișarea ei: părul încâlcit, rochia plină de noroi, unghiile rupte și mâinile umflate. Îi explică că venise să-l vadă pe căpitanul Egerton.

Portarul nu a fost impresionat.

— *Vous avez le mauvais endroit, Madame*.⁵⁴

Felul în care îi spuse „doamnă” era unul plin de ironie. O luă de braț și o conduse înapoi spre poartă.

⁵³ Așteptați, așteptați. Ce doriți, doamnă?

⁵⁴ Ați greșit locul, doamnă.

— Vă rog. A fost prieten cu logodnicul meu. Este doctor aici.

Căpitanul Mackenzie îi dăduse aceste detalii. Îi sugerase că poate ea și Egerton are putea împărtăși câteva amintiri. Asta era tot la ce se putea aștepta.

— *Vous voulez un médecin? Allez à Amiens.*⁵⁵

Amy își eliberă brațul.

— Trebuie să-l văd pe căpitanul Egerton. Am venit din Anglia. Numele meu este Vanneck.

Portarul se încruntă pentru o clipă, apoi își reveni.

— Ah, *Monsieur Bill. Le médecin anglais.*⁵⁶

Se întoarse, mulțumit acum că ea îl urma.

— *Je vais vous le chercher*⁵⁷.

Treptele duceau spre ușile castelului. Au fost întâmpinați de o femeie în vârstă care purta haine de călugăriță. Avea unul dintre ochi de un alb purpuriu, ca interiorul unei cochilii de stridii și îi lipsea pupila. Ea și portarul au avut o scurtă discuție la intrare. După câteva momente, ea a închis ușa.

— *Vous devez attendre ici*⁵⁸, spuse portarul.

Amy aștepta la baza scărilor. Dacă privea în sus, vedea șiruri de ferestre înalte cu obloanele deschise, dar cu perdelele pe jumătate trase. Căpitanul Mackenzie îi explicase că spitalul se îngrijea de bărbații cu răni la nivelul feței, bărbați care adesea preferau să nu fie văzuți. Se întrebă câți erau acolo și dacă vreunul dintre ei o privea în acel moment.

⁵⁵ Aveți nevoie de un medic, atunci mergeți la Amiens.

⁵⁶ Ah, domnul Bill, doctorul englez.

⁵⁷ O să îl caut eu.

⁵⁸ Trebuie să așteptați aici.

Vântul vuia printre copaci. Castelul, la fel ca și satul, nu fusese distrus de război, cu excepția faptului că terenul era neîngrijit, iar gazonul era plin de vegetație. Iarba creștea pe alocuri pe poteci, iar buruienile înalte acaparaseră tufele de trandafiri.

După câteva minute, ieși afară un bărbat, purtând o haină albă, descheiată, peste o uniformă kaki. Era înalt, cu ochi profunzi și umbriți de cearcâne întunecate. Călugărița în vârstă privea din ușă.

— Bună dimineața.

Părea surprins.

— Sunt căpitanul Egerton. Îmi pare rău, nu mi s-a spus cum vă cheamă.

Amy se grăbi să urce treptele.

— Amy Vanneck. Sunt soția lui Edward Haslam.

Se opri un moment.

— Nu știu dacă a pomenit vreodată...

— Domnișoară Vanneck. Da, bineînțeles.

Străinul se holba la ea surprins, fără îndoială de înfățișarea ei.

— Îmi pare rău, nu m-am așteptat niciodată să...

— Te rog, spune-mi Amy.

Cei doi și-au strâns mâinile. Portarul mormăi și se întoarse în curtea grajdului.

— Îmi pare rău că am apărut neanunțată. Ar fi trebuit să scriu. Dar abia am aflat că ești aici. Pot să mă întorc, dacă ești ocupat.

— Nu e nevoie, spuse Egerton. Cu ce pot să...

Încercă să-i explice cu calm de ce venise, în speranța că el ar putea să-i povestească despre ultimele zile și săptămâni

ale lui Edward și să facă lumină în ceea ce privea dispariția lui.

— Sunteți singurul ofițer pe care l-am găsit care își amintește măcar de el. Majoritatea celor din batalionul lui...

— Da, știu. Batalionul al șaptelea a avut de suferit pe linia Hindenburg.

Egerton privi peste umăr.

— Soră, vrei să-i spui doctorului Fabian că va trebui să îl consult mai târziu? Explică-i că am un vizitator din Anglia.

Bătrâna femeie plecă.

— Ați fi de acord să ne plimbăm pe aici, domnișoară Vanneck? Mă tem că surorile nu sunt foarte încântate când vin vizitatori.

Porniră pe o cărare cu pietriș care ocolea clădirea. Comportamentul lui Egerton i se păru ciudat lui Amy, ca și cum nu ar fi fost sigur ce să facă cu venirea ei sau dacă ar trebui să vorbească măcar cu ea.

— Vă rog să mă iertați pentru felul în care arăt, spuse Amy. Am petrecut destul de mult timp pe câmpurile de luptă, în apropiere de locul unde a dispărut Edward.

Egerton se uită la ea neîncrezător.

— Locul e prea departe ca să mă întorc în fiecare zi în oraș.

— Nu erai singură?

— Am avut o prietenă cu mine, dar ea... avea alte obligații în Anglia.

— Înțeleg -- doar atât reuși Egerton să spună.

— Din scrisorile lui Edward am avut impresia că ai reușit să petreci destul de mult timp cu el. Vara trecută, înainte de...

— Nu așa spune chiar mult. Făceam parte din aceeași divizie, dar din brigăzi diferite. Ne întâlneam doar din când în când, de obicei când eram în rezervă, pentru a bea câte ceva.

— Nu erai unul dintre cei mai vechi prieteni ai lui?

— Cred că da. Am pierdut legătura după școală, dar a fost plăcut să ne reîntâlnim, în ciuda circumstanțelor.

— Edward mi-a spus odată că, indiferent ce avea pe suflet, se putea baza întotdeauna pe tine că îl înțelegei.

— Drăguț din partea lui să spună asta.

— Nu sunt sigură dacă gândea întotdeauna la fel și despre mine, spuse Amy.

Pe fața lui Egerton se putea citi durerea. Poate că, la fel ca atâția bărbați de seama lui, se simțea incomfortabil în fața oricărei manifestări a emoțiilor și se temea chiar și de simpla aluzie la așa ceva.

— Vezi tu, Edward părea schimbat în ultimele lui scrisori. Scria lucruri ciudate.

Amy băgă mâna în geantă și scoase din ea ultima scrisoare a lui Edward.

— Poftim, convinge-te singur.

Egerton ridică o mână.

— Nu, serios, nu ar fi corect.

— Te rog. Poate că mă poți ajuta să înțeleg.

Luă ultima scrisoare a lui Edward și o citi, încruntându-se. Stăteau în colțul îndepărtat al clădirii, unde crengile unui cedru înalt se loveau de pereții clădirii. Deasupra lor, la ultimul etaj, se deschise una dintre ferestrele cu sisteme batante. Porumbeii au zburat agitați înspre cer.

— A vorbit vreodată cu tine despre asta? întrebă Amy. Despre aceste vise îngrozitoare? Nu pot să nu mă gândesc la

faptul că își pierduse speranța, că într-un fel încerca să-și ia rămas bun.

— Serios, nu trebuie să... Egerton împături rapid scrisoarea. Nu trebuie să iei genul acesta de mesaje în serios. Edward tocmai scăpase din luptă când ți-a scris toate astea. Probabil era într-o dispoziție destul de proastă. Cu toții am trecut prin asta. Doar că este neobișnuit să vezi aceste stări așternute pe hârtie.

— Era bine atunci când l-ai văzut? Scrisorile lui deveniseră... Puteam să văd că era copleșit de război, că nu mai putea face față.

— Arătase unele semne de epuizare, ceea ce era de așteptat. Bărbații găsesc tot felul de căi pentru a face față. Avea și el metodele lui.

— În ultima sa scrisoare spusese că se gândea că l-ai putea ajuta să doarmă. Ce a vrut să spună?

Egerton ezită.

— Dacă îmi amintesc bine, căuta sedative: ceva care să îi calmeze nervii. Era ceva destul de obișnuit.

Îi înmână înapoi scrisoarea cu un gest vioi și scurt.

— Adevărul este că, pentru oamenii care își fac gânduri, cum era și Edward, realitățile luptei sunt cu atât mai grele. Dacă înțelegi la ce mă refer.

Amy puse cu grijă scrisoarea la loc în plicul ei. Simți cum i se adună lacrimile în ochi. Nu aveau să o ajute. Egerton era destul de neliniștit oricum.

— Când citesc scrisoarea, îmi dau seama că îi este rușine. În visul acela, Diavolul râde de el. Râde pentru că a ieșit învingător.

Egerton își ținea mâinile înfipite în buzunare. Era ca și cum ar fi vrut să o consoleze, dar nu putea.

— Indiferent prin ce trecea, nu ar trebui să te îndoiești deloc că Edward nu te iubea. Asta îmi amintesc clar. Erai mereu în gândurile lui. Cred că se gândea la tine ori de câte ori făcea ceva. Și asta nu s-a schimbat niciodată.

— Aceasta este ultima scrisoare pe care am primit-o. Orice i s-ar fi întâmplat, nu se simțea capabil să împărțasească asta cu mine.

Amy își coborî privirea în pământ. Dacă îl privea pe Egerton în ochi, i-ar fi venit din nou să plângă. Se preocupă să pună scrisoarea la loc în geantă. Când ridică din nou privirea, îl văzu pe Egerton că își concentrase atenția spre acoperișul castelului. Părea descumpănit și dezamăgit. Probabil din cauza întrebărilor ei, a durerii pe care nu reușise să o ascundă.

— A fost o perioadă foarte schimbătoare, spuse el. Întregul front era în mișcare, iar divizia fusese în prima linie de mult timp. Era plin de tensiune... Poate că scrisorile lui s-au rătăcit. Sau poate...

Se întorceau către ușile castelului. Conversația avea să se încheie în curând.

— Poate că ce?

— Uneori devine copleșitor gândul la casă, la cei dragi, să îți aduci aminte de toate astea. E prea dificil. E ca și cum ai încerca să trăiești în două lumi în același timp. Pentru un soldat, asta poate îngreuna misiunea pe care o are de îndeplinit.

Amy se opri.

— Căpitane Egerton, Edward ți-a spus vreodată că ar vrea să dezerteze? Am auzit niște zvonuri.

Egerton se întoarse.

— Ce zvonuri?

— Nu prea contează, eu...

— Cu cine ai vorbit?

— Cu nimeni. Am primit un bilet. Uite.

Scoase din geantă un alt fragment de hârtie. De data aceasta, Egerton îl citi fără să se împotrivească.

— E scandalos! Ar trebui să distrugi asta imediat.

— Asta a spus și căpitanul Mackenzie.

— Căpitanul Mackenzie?

— E comandantul unei companii de muncitori, care evacuează câmpurile de luptă. El e de părere că e o calomnie, menită să mă alunge.

— Probabil are dreptate. Te rog să-mi permiți să...

Înainte ca Amy să poată protesta, Egerton rupse biletul și băgă bucățelele de hârtie în buzunar. Apoi își continuă drumul spre ușa castelului și spre siguranța oferită de pacienții săi.

Amy îl urmă.

— Dar trebuie să existe o șansă...

— Nu există, îmi pare rău.

Egerton respiră adânc. Discuția aceasta era dificilă pentru el.

— Eram în apropiere când s-a întâmplat, când Edward a devenit o victimă. A avut loc un atac surpriză din partea nemților, noaptea, la vest de Serre. Ambele noastre batalioane ocupau pozițiile de rezervă, unul lângă celălalt. Am trimis unități în față pentru a recuceri tranșeele. Am auzit un anunț potrivit căruia Edward fusese lovit – mă tem că era suficient de demn de luat în seamă. A fost vorba de o lovitură de mortier. Altcineva a trebuit să preia conducerea batalionului său.

— Dar..

Amy își simțea capul amețit. Simți cum o lăsase puterea și din picioare.

— Mi-au spus că a dispărut.

— Dacă nu ar fi fost găsit mai târziu în cursul zilei, ar fi fost dat dispărut. Sau dacă i s-ar fi pierdut identitatea din orice alt motiv. Sau dacă ar fi fost identificat greșit. A fost o perioadă agitată: totul era în mișcare, chiar și echipajele de evacuare și spitalele. Mă tem că păstrarea înregistrărilor nu a fost o prioritate, iar acolo unde existau, puteau fi pierdute cu ușurință.

— Deci nu știi unde este. Nu știi unde a murit.

— Nimeni nu știe. Și probabil că nimeni nu o va face vreodată.

Egerton își dresă vocea.

— Așa că nu ai nimic de câștigat și nici de învățat, dacă rămâi aici, în Franța. Mi-aș dori să îți pot spune altceva.

Ajunseseră la baza scărilor. Amy își spuse să respire, să rămână calmă. Îi spusese să renunțe, încă de la început. Îi spusese că nu e nicio speranță. Ce mai era încă o voce, printre atâtea altele?

— Mulțumesc că m-ai primit, reuși ea să spună. Nu trebuie să te rețin de la muncă.

Îi oferi mâna, iar Egerton i-o cuprinse.

— La revedere, domnișoară Vanneck. Sper că... se încruntă. Sper ca viitorul să fie mai îngăduitor cu tine.

Amy se îndreptă spre porți, dar nu făcuse decât câțiva pași, când îl auzi pe Egerton strigând după ea.

— Poate îmi poți spune unde să dau de tine, în caz că aud ceva mai important, în cazul în care iese ceva la iveală.

Amy îi dădu adresa de la Amiens și adresa mătușii ei din Cambridge, simțind, în timp ce le nota în grabă, că cererea lui era neașteptată și întrebându-se ce informații noi ar mai putea apărea după ceea ce îi spusese deja.

Doamna Chastain deschise ușa și se dădu la o parte pentru a-l lăsa să intre. El se uită la chipul ei, căutând vreun semn care să trădeze faptul că e nefericită să îl vadă din nou, poate chiar speriată — dar nu zări nicio emoție.

— Te doare ceva? întrebă ea, în timp ce el pășea în hol.

El clătină din cap, deși durerea din acea zi era suportabilă. Venise pentru că nu știa unde să se ducă în altă parte. Hotelul era rece și cu o atmosferă tristă, iar străinii care treceau pe lângă el pe scări sau pe coridoare erau întotdeauna atenți să nu-l privească în ochi. Chiar și fără fete, casa de pe *Chemin de Varennes* părea să fie departe de dezo-larea de pe câmpul de luptă — părea mai mult ca un cămin, chiar dacă nu îi aparținea.

Dar lucrurile nu mai erau la fel. De-a lungul unei laturi a holului erau obiecte din casă, stivuite și pregătite pentru a fi mutate: scaune, covoare rulate, grămezi de lenjerie și cărți legate cu sfoară. Nu observase niciodată cărțile acelea înainte.

— Ce e cu toate astea? Plecați?

Doamna Chastain a dat din cap.

— Este timpul.

Se gândi că era mai bine să nu se certe cu ea. Chiar dacă ar fi reușit să găsească mai multe fete, fără prezența armatei ar fi fost greu să-și câștige existența. Și asta doar dacă autoritățile civile nu îi vor închide afacerea.

— Unde te duci?

— În Normandia. Nu e așa departe, dar e destul.

Au urcat scările. Pe palierul de deasupra se aflau un lavoar, un ulcior și un teanc de tablouri sprijinite de perete. Pașii lui răsunară pe scândurile goale. Locuise în multe case aflate în ruină, distruse de obuze și ciuruite de gloanțe, dar nu avusese niciodată acest sentiment de pierdere.

— Cum ai de gând să muți toate astea?

Doamna Chastain suspină.

— *Je ne sais pas*⁵⁹. Trebuie să găsesc o căruță și un cal.

— Mergi singură?

Deschise ușa salonului și îi făcu semn să intre. Gesturile ei formale blânde îi păreau un ecou dintr-un timp trecut.

— Nu am de ales.

Mobilierul din salon era acolo unde fusese înainte, ca și cum ar fi încercat să-l facă să se simtă binevenit. Doar perdelele lipseau. Se duse spre fereastră: un petic de lumină palidă traversa curtea, dar nu se vedea niciun călăreț, niciun semn că l-ar fi urmărit cineva. O rafală de vânt șuieră peste zidurile în ruină.

Poate că nu a existat niciodată un călăreț, decât în capul lui. Devenea din ce în ce mai greu să deosebească starea de somn de cea de veghe. Uneori, realitatea era neclară, o peliculă care se desfășura pe întinderi schimbătoare, dar în care prezentul revenea brusc la loc, crud și neiertător. La spital,

⁵⁹ Nu știu.

doctorii prezentaseră efectele secundare ale opiaceelor. I-au spus că ar putea avea halucinații. Ar putea experimenta stări extreme – panică, euforie, teamă. Luând în considerare toate acestea, era de așteptat să sufere un anumit grad de dezorientare și de pierdere a memoriei. Asta nu însemna că își pierdea mințile.

Dar acum se temea: îi era frică de călăreț, îi era frică de faptul că îi cedau puterile sau de ceea ce îl aștepta la sfârșitul misiunii. Frica era ca o piatră în stomac, din ce în ce mai rece și mai grea. Noaptea avea viziuni în care se scufunda în pământ, alături de cadavrele nedescoperite și de mormintele nemarcate. Auzea țipete de fantome. De ce acum, la atâta vreme de când nemții plecaseră, când avea un singur dușman în loc de mii de oameni? În timpul războiului, când se afla în raza de acțiune a tunurilor germane, nu avusese niciodată vise ca acestea. Ziua, vechiul câmp de luptă, cu goliciunea și cu tăcerea lui nemiloasă, îi trezea altfel de reacții. Era liniștea abandonului, a oamenilor rămași în urmă – morți și distruși.

Doamna Chastain aduse tinctura, zahărul și apa. De această dată, pe tava de lângă ea se afla o sticlă verde prăfuită.

— Coniac? Credeam că ați rămas fără.

— Sticla asta o am de mulți ani, spuse ea. Am uitat de ea.

Turnă în două pahare.

— În ceea ce privește Papine, ăsta e ultimul. Dacă aveți nevoie de mai mult...

— Nu am nevoie de el.

Își încrucișă brațele. Fără focul aprins, camera era rece.

— Doar imi e de ajutor, atât.

Doamna Chastain nu își exprimă îndoiala. Aprecia asta la ea. Temerile umane, nevoile, dorințele — erau pur și simplu realități ale vieții, ca și peisajul sau vremea. Rușinea nu-și găsea locul la ea, nu avea nicio tangentă cu asta.

Îi întinse un pahar. Coniacul avea un gust bogat și puternic, o recoltă veche. Ajunsese să aibă astfel de plăceri târziu în viață.

— Când vei termina aici? întrebă doamna Chastain. Când te vor lăsa să pleci?

— Ei?

— Armata.

Westbrook zâmbi ușor.

— Când îmi voi termina treaba.

— Când cei vinovați vor fi pedepsiți?

— Când se vor afla faptele. Nu va mai dura mult. Acum văd mai limpede decât atunci când eram mai puternic. Văd dezgustul.

Clătină din cap.

— Eu nu mă ocup să judec oamenii.

Femeia își ținea ochii întunecați în pământ. De unde venise, se întreba el. Oare Chastain era măcar numele ei adevărat? O privi cum își toarnă un pahar de apă și cum deschise sticluta de opiu, adăugând picăturile pe rând. În curând, apa căpătă o culoare maro-aurie. Termină coniacul.

— Ai familia acolo, în Normandia?

— Am fost acolo o singură dată, când eram copil, într-o vacanță. Am fost fericită.

— Deci nu cunoști pe nimeni?

— Este ceea ce îmi doresc.

Turnă zahărul în pahar și îl amestecă cu o lingură lungă de argint.

— Oamenii nu mă pot urî dacă nu mă cunosc.

— Presupun că nu. Atunci cum vei trăi?

— Voi cumpăra niște animale. Le voi crește. Voi avea pământul și cerul. Voi avea parte de un nou început. Cum se spune: o voi lua de la zero.

— Tabula rasa. Crezi că îți va fi ușor?

— Nu. Îmi va fi greu, dar nu mi-e frică de muncă. Ție îți este?

— Nu, nu mi-e frică de muncă, de munca cinstită. Nimic nu mi-ar plăcea mai mult pe lumea asta.

— Atunci fă și tu la fel.

Doamna Chastain ridică paharul. Tinctura emana un ușor miros de smoală.

— Ce te reține aici?

Probabil că a dormit o vreme. Vedea o cameră plină de oameni printre ochii întredeschiși: bărbați în haine kaki și femei tinere care intrau și ieșeau din raza lui vizuală. Auzea frânturi de conversație, râsete, un geamăt. Într-un vis o văzu pe Eleanor pe o canapea, călare pe un chinez, cu rochia și jupoanele trase în jurul taliei. Acesta era adevăratul motiv pentru care îl părăsise, bineînțeles. Fusese prea naiv ca să vadă asta la momentul respectiv. Orientalii aveau șiretlicurile lor când venea vorba să seducă femeile, așa auzise el: trucuri și șmecherii. Era secretul pentru fertilitatea lor. Și nu erau oare întotdeauna femeile albe printre preferate? Ce-i spusese oare Eleanor despre cum să joace jocul? Recunosc muzica: era „*Le Temps des Cerises*”. Chinezul se uită la el și râse, apoi râse și Eleanor. Toți cei din cameră râdeau. Ținea

în mână un revolver, dar era greu și nu-și putea aduna puterile să apese pe trăgaci.

Deschise ochii și bordelul se transformă într-o navă, care se înclina încet dintr-o parte în alta. Se duse la fereastră. Orașul dispăruse. În locul lui era doar noroi și sârmă cât vedeai cu ochii. Chiar și pasarelele dispăruseră.

Reuși să se ridice. Ochii nu se puteau concentra și simțea un gust amar în gură. Avea nevoie de ceva ca să îl facă să dispară. O strigă pe doamna Chastain, dar aceasta nu răspunse. Îi auzi vocea la parter: fără fete, fără alcool, spunea ea. Casa ei nu era deschisă pentru afaceri. Dar era cineva care nu accepta un refuz. Ușa se trânti și ceva greu – o geantă sau o valiză – lovi podeaua pavată.

Văzu zahărul. Fusesse vărsat pe tavă. Căzu în genunchi și îl sorbi ca un câine. Însetat, bău apoi apă din carafă.

Se auziră pași pe scări: era un alt client, sau un alt vis. Spera să nu fie un doctor. Văzuse prea mulți. Unul dintre ei îi spusese „să nu se încreadă în sentimentele sale, pentru o vreme. Își dădu seama abia mai târziu, când se privi în oglindă, că doctorul era îngrijorat să nu se sinucidă. Cum îl chema? Oare Price?

Se așeză din nou pe canapea, doar pentru a constata că nu mai era singur. Lângă el se afla un bărbat cu spatele la lumină. Își dădu seama că ar trebui să ascundă sticla de opiu. Întinse mâna după ea, dar nu mai era acolo. Bărbatul o răsucea în mână.

— Trebuie să ai grijă cu așa ceva, domnule.

Vocea lui era ca a unui nordic, iar fața era o umbră încrețoșată.

— O să vă zăpăcească creierul.

Era o glumă? O bucată de șrapnel ar putea să-ți zdruncine creierul la fel de bine. Dovada era chiar în fața lui.

Nordicul se apropie mai mult. Hainele lui emanau un miros greoi, de fier. Se îmbina cu un miros de piele și paie umede. Pe umărul tunicii avea o etichetă pe care era scris: MANCHESTER.

Se rostogoli pe o parte, departe de acest străin și de biblia lui. Nu avea chef de companie.

— Ai venit aici să găsești pe cineva, nu-i așa, domnule?

Nu era nevoie să răspundă. Era tot un vis. Nordicul și călărețul nu existau. Nu era nevoie să se îngrijeze că îl va jigni.

— Nu cred că-l veți găsi aici, domnule.

— Pe cine?

Nu voia să audă părerea bărbatului. Ce ar trebui să facă pentru a-i închide gura? Poate un glonț ar fi bun? Oare ar fi suficient să ucidă un om imaginar?

— Ce tot spui acolo?

— Te-am așteptat. E timpul.

Se uită în jur, sperând să vadă că nordicul dispăruse, la fel ca Eleanor și iubitul ei chinez și toți oamenii pe care îi văzuse. Dar umbra masivă era încă acolo, mai solidă decât orice obiect din cameră.

— Ce vrei?

— Vrem să începem, domnule. Avem treabă de făcut, promisiuni de respectat. Gata cu asta.

Sticla era încă în mâna bărbatului. Nu avea ce căuta acolo. Nu el plătise pentru ea.

— La naiba, dă-mi aia... Îți ordon să...

Întinse mâna spre sticlă. Își simțea brațul greu. Toată camera se legăna. Atinse ușor sticla cu vârful degetelor.

— Vă amintiți de mine, nu-i așa, domnule? întrebă bărbatul, dar vocea lui se auzea deja din depărtare.

Când deschise din nou ochii, era singur. Se uită la ceas, dar avea limbile prea subțiri pentru a putea citi ora. Ceasul de pe șemineu era mare și fix. Ticăia insistent în capul lui, suficient de tare încât să își dorească să se oprească. Era ora patru.

Sticlăța cu opiu era pe tava unde o lăsase doamna Chastain. De jur împrejur, pernele și cuverturile erau neclintite. Când se trezise, avusese senzația că abia ieșise dintr-o mulțime. De fapt, fusese singur toată după-amiază într-o cameră goală – ultimul client al doamnei Chastain.

Ce se întâmplase cu ea? Spera că se dusese să cumpere mâncare. Îl rodea stomacul de foame pe dinăuntru. Ar mai fi fost binevenit niște coniac. A dat pe gât ultima sticlă de apă. Din conștiința lui amestecată, un gând, o amintire se chinuia să iasă la suprafață, ca o voce care striga printr-un perete. Oare trebuia să își amintească ceva? Închise ochii și imaginea îi apărui în față: tunică, eticheta de pe umăr și cuvântul MANCHESTER.

Luă sticla cu opiu. Nu era așa cum o lăsase doamna Chastain. Scoase dopul și o întoarse cu susul în jos. Nu mai rămăsese nici măcar o picătură. Se ridică, sprijinindu-se de brațul unui scaun. Își simțea membrele grele. Se îndreptă spre fereastră. Picăturile de ploaie loveau în geamul plin de funingine.

Soldatul se afla în capătul celălalt al curții, cu spatele la casă. Cu câteva nopți înainte – în noaptea în care fusese ucis interpretul – cineva stătuse exact în același loc: să fi fost același om sau altcineva? Se simțea ca și cum era urmărit. Își ridică gulerul și ieși pe poartă.

— Hei! Tu de acolo!

Geamul nu se deschidea. Cu capul tulburat, își luă haina și se grăbi să ajungă în curte. Trebui să se țină cu ambele mâini de balustradă ca să nu cadă pe scări. Aproape ajunse la capăt, când simți că avea palmele lipicioase. Erau pătate de sânge. Oare era sângele lui? Căută să vadă dacă era rănit, dar era prea întuneric ca să vadă. Nu simțea nicio durere.

Deschise ușa de la intrare și văzu un strop de sânge pe peretele interior.

— Suzanne?

Pe plintă și pe tapetul de deasupra era și mai mult sânge. Era încă umed la atingere.

Trei uși dădeau spre hol și toate erau închise. Pe ultima dintre ele se vedea o urmă de sânge la 20 de centimetri deasupra mânerului. Era ușa de la bucătărie. Trase de ea să o deschidă.

Ea zăcea pe o parte, cu ochii deschiși. Pe podea se întindea o dâră mare de sânge. Se scursese de-a lungul și de-a latul camerei, pătrunzând printre spațiile dintre dale.

Bărbatul ingenunche. Gâtul femeii fusese tăiat, o singură tăietură – dar suficient de lungă și de adâncă pentru a tăia artera. O crimă perfectă, în stilul celor din timpul raidurilor în tranșee, mai greu de executat decât o lovitură standard sub cutia toracică, dar mai rapidă și mai silențioasă.

Nu-ți lăsa inima să-și urmeze calea.

Acesta fusese sângele pe care îl mirosise la nordic, sângele doamnei Chastain. S-a întins și i-a închis ochii.

Drogul îl copleșea, ținându-l departe de momentul prezent. Se grăbi să traverseze curtea și să se întoarcă pe *Chemin de Varennes*. Pe ambele părți ale drumului, casele se măreau și se răsuceau, ca și cum ar fi fost întinse pe un

cadru. Acheux era un oraș mic. Criminalul nu putea fi departe.

Revolverul îi atârna greu în buzunar. Greutatea lui de fier îl ajută să-și limpezească mintea. O împușcătură în cap – simplă, curată, decisivă. Revolverul era o armă slabă, dar el fusese întotdeauna binecuvântat cu o abilitate excepțională de a ținti cum trebuie.

Doamna Chastain îi fusese prietenă. În ciuda tuturor lucrurilor, ținuse la el. Își dădu seama că fusese un fel de miracol – neașteptat, pe care nu îl meritase. Iar acum femeia era moartă din cauza lui: pentru că nu reușise să plece, să ia ceea ce ea îi oferise. Imaginea ochilor ei lipsiți de viață îl umplu de furie, ceea ce îi dădu putere. Pentru prima dată în ultimele zile, nu simți nicio durere.

Strada era goală. Strânse mai tare arma în mână, cu degetele jucându-i pe mâner. Își dorea să tragă, să simtă șocul energiei eliberate, să simtă că are control asupra vieții. Îi lipsea această senzație de putere. Soarta unui soldat era să fie mai puternic decât alți oameni și mai precaut. Pentru un soldat ideal, impulsul de a ucide era mai puternic decât impulsul de a trăi.

Se uită peste umăr, iar inima îi tresări. Văzu o uniformă kaki. Se afla la două sute de metri distanță, ieșind din oraș, urmând linia drumului în timp ce șerpuia ușor spre est. După câțiva pași, a dispărut.

Westbrook o luă la fugă. Ploaia îi acoperea pașii în timp ce cotea pe stradă. Copacii și tufișurile îi umbreau vederea. Șanțurile mustind de apă se revărsau. Drumul coti din nou spre sud, îndreptându-se spre niște câmpuri pustii, presărate cu terasamente și urme de sârmă ghimpată. Nu se zărea

nimeni. Se opri, respirând din greu. Ploaia îi bătea în față. Se șterse cu mâneca.

În față zări o deschizătură în gardul viu. O potecă îngustă traversa șanțul. Ridică revolverul cu două mâini și o luă înainte. Poteca era acoperită de vegetație. Pe margini crescuseră mănunchiuri mari de iarbă și în mijloc răsăreau din loc în loc buruieni. Pe măsură ce se apropia, a putut distinge urme de copite în noroi.

La capătul potecii, la patruzeci de metri de drum, se aflau ruinele unei ferme. Pe lângă ziduri erau pâlcuri de copaci. Creanga unui frasin pătrunse prin spațiul în care fusese cândva o fereastră. Nu mai locuise nimeni în acel loc de ani de zile.

Coborî pe potecă, sunetul pașilor lui pierzându-se în iarbă. Îl întâmpină un miros înțepător de fum de lemne, dar nu venea dinspre casă. Pe o parte a fermei se aflau grajdurile, care păreau locuibile. Niște trepte de lemn duceau la o ușă de la primul etaj: la vremea ei fusese o cameră pentru îngrijitori. Pe o parte încă mai era o fereastră cu geamurile intacte. Ușa se legăna fără zgomot în balamale.

Te-am așteptat. A sosit timpul.

Și-a încărcat revolverul și a urcat treptele. Erau lăsate și putrede, dar nu făceau zgomot sub pașii lui. Se opri înaintea ultimei trepte, încercând să-și încetinească respirația. *Deschide ușa, țintește și trage.* Odată ce a început, nu mai era timp să stea pe gânduri. Exact ca atunci când cobora în tranșeele nemțești, nu mai era loc de gânduri sau sentimente, doar de acțiune.

A simțit o mișcare, o schimbare subtilă de greutate undeva dincolo de peretele din scândură. Probabil era întu-neric acolo, ca într-un buncăr – cel mai bine ar fi fost să facă

curat cu niște bombe Mills. Dar avea doar revolverul Wembley la el. Respiră adânc o dată, apoi trase de ușă și intră. Țintește, trage. Înăuntru se vedea o masă, niște scaune drepte, o sobă. Pe una dintre mese stătea o mașinărie ciudată metalică, un fel de mașină de cusut uriașă. Își coborî revolverul. Nu era nimeni acolo.

A făcut câțiva pași. Mașina avea o roată mare de fier în lateral. Abia după ce văzu recipientele de cerneală și teancurile de hârtie, a înțeles despre ce era vorba. O parte dintre hârtii fuseseră deja tipărite. Pe podea zăceau împrăștiate copii mototolite. În lumina slabă reuși să citească: *toți bărbații loiali și vrednici se vor aduna sub steagul său. SOLDAȚI! FIȚI PREGĂTIȚI!*

Privirea i-a fost atrasă de ceva atârnat pe perete: o sabie de cavalerie, înfășurată într-o teacă de metal simplu. A pus jos revolverul și a scos sabia afară. Era dreaptă, lustruită, o armă concepută nu ca să taie, ci să împungă. Îi testă capătul. Din vârful degetului îi țâșni un firicel de sânge.

Își întinse brațul. Arma era perfect calibrată, ca o prelungire firească a corpului, asemenea unui braț. Lumina dansa cu unduiri pe oțelul ei. Ținând-o în mână se simți renăscut. Tăieturi de ziare împânzeau peretele: fotografii, trofee. Din umbră, titluri decolorate strigau la el: CAVALERIA CURAJOASĂ SCHIMBĂ CURSUL LUCRURILOR.

Făcu un pas mai aproape. Poze cu grupuri de ofițeri și subofițeri stând ca la școală erau aliniate pe pereți. EROII DE PE CRESTA BAZANTIN. Oameni cu turbane, călare și cu lănci la brâu, zâmbeau la aparatul de fotografiat. Un chipiu al unui ofițer german atârna de un cui, cu o lactimă însângărată. COT LA COT ÎN BUCQUOY, BĂRBAȚII DIN LANCASHIRE ÎI ÎNVING PE NEMȚI. În fiecare

poveste era menționat numele lui Rhodes. Căpitanul Rhodes de la Deccan Horse, maiorul comandant de batalion al viteazului al șaptelea. comandant de batalion al viteazului al șaptelea. Rhodes din Regimentul Manchesters, locotenent-colonel Rhodes, comandant de batalion al viteazului regiment al șaptelea.

Ceva se agita sub picioarele lui. Auzi o bufnitură ușoară.

O fotografie era mai mare decât celelalte. Fusesse decupată din *Pictorial Review*. Un ofițer stătea călare pe un cal negru cu o stea albă în frunte. Privea în jos la aparatul de fotografiat, cu sabia în mână: un bărbat chipeș, bărbierit, cu ochii pătrunzători, cu un zâmbet mijit pe buze. Niciun indiciu nu trăda că cerea să fie fotografiat sau că se prefăcea cumva. Părea că aparține complet aceluia loc. Toate erau ale lui: fotograful, fotografia, cititorii revistei *Pictorial Review*. Era războiul lui, scena lui, făcută exact pentru el.

De sub picioarele lui se auzi un alt zgomot surd – mai puternic, mai furios. Fugi înapoi pe scări, ținând încă sabia în mână. Ușa grajdului era închisă. Zgomotul de pe cealaltă parte devenea tot mai insistent: cineva încerca să evadeze sau să intre prin efracție.

Deschise ușa grajdului. În cel mai îndepărtat ungher era legat un cal. Se zbătea în strâmtoarea aceea, cu spatele lovindu-se de pereți. Pe un suport zăcea uitată o șa lustruită, fără pată. Calul era puternic și înalt: măsura șaptesprezece mâini. Chiar și pe întunericul acela, steaua lui albă din frunte strălucea.

La Sailly-au-Bois, unul dintre cai s-a oprit, șchiopătând și cărăușul nu a vrut să riște să meargă așa cu el în continuare. Amy merse pe jos ultimii trei kilometri până la Colincamps, cu șalul pe cap, cu hainele ude și încărcate de noroi. Nu s-a întâlnit cu nimeni pe drum.

Se gândise să mai petreacă încă o noapte la Naours, unde se redeschisese o mică casă cu grinzi de lemn pentru oaspeții civili, dar după întâlnirea cu Bill Egerton, simțise nevoia să se întoarcă.

Povestea lui Egerton nu ar fi trebuit să o surprindă: Edward a fost răpus pe creasta Serre, ucis de un foc de mortier. Era o poveste care se potrivea cu ceea ce i se spusese înainte, cu excepția unei diferențe: Egerton vorbise cu martori, cu camarazii lui Edward. Rapoartele lor nu puteau fi puse la îndoială, chiar dacă nu mai erau în viață pentru a le confirma. Certitudinea de neclintit a acestei informații o împingea pe Amy să se întoarcă pe câmpurile de luptă, ca și cum Edward ar fi fost încă acolo, așteptând-o. Simțea nevoia să-l asigure că nu-l va abandona, nici măcar acum.

Colincamps era pustiu. Acolo unde fusese tabăra se aflau acum doar urme de roți, chiștoace de țigări și resturi de gunoaie. Locuința căpitanului Mackenzie și cartierul general al companiei erau goale. Singurul semn de viață era o

pereche de civili care încercau să repare un acoperiș pe partea cealaltă a drumului.

Amy dădu din cap în sinea ei. Spera să aibă parte de companie, să aibă o șansa să împărtășească cu cineva ce învățase în schimbul unei mâncări calde, deși știa că nu avea niciun drept la ele. Trecuse de punctul în care se aștepta ca cineva să o ajute. Faptele esențiale erau cunoscute. Continuarea căutărilor, din cimitir în cimitir, de la un mormânt la altul, însemna să treacă de la devotament la nebunie, iar cei nebuni erau evitați, ca și cum suferința lor ar fi fost contagioasă sau ca și cum tumultul lor interior ar fi fost prea tulburător pentru ceilalți. Ploaia îi curgea pe față, aducându-i murdărie și praf în gură. Stând în fața vechii locuințe a căpitanului Mackenzie, cu fusta udă fluturându-i pe glezne, se întreba cât timp va mai rezista și care va fi sfârșitul. Oare va rămâne pur și simplu fără bani? Oare familia ei va veni după ea și o va închide undeva? Sau, într-o bună zi, va înceta să îi mai pese, nu va mai simți nimic gândindu-se la Edward, la zâmbetul lui, la atingerea lui, la dragostea lui? În acest caz, cu ce sentimente ar mai rămâne?

Ceva îi atrase atenția la ușa de la intrarea spre fermă. Un plic alb era agățat de ușă, chiar deasupra zăvorului. Pe partea din față scria: Domnișoara Amy Vanneck, iar în partea de jos: Dacă nu este preluat, vă rugăm să-l predați la POSTE RESTANTE, AMIENS.

Își scoase mânușile și deschise plicul.

Dragă domnișoară Vanneck,

După cum știți, regimentul meu a fost mutat într-un nou sector pe frontul Hindenburg. Am primit ordin să ridic tabăra imediat. Munca noastră pe câmpul de la Ancre nu e terminată,

dar trecerea timpului și lipsa forței de muncă ne obligă să cercetăm și alte câmpuri de luptă fără alte întârzieri. Sunt convins că vor avea loc și alte cercetări pe creasta Serre, la o dată ulterioară, și îmi voi face datoria de a vă informa dacă se va găsi ceva important. Între timp, trebuie să vă îndemn încă o dată să părăsiți vechile câmpuri de luptă și să vă găsiți cazare în Amiens sau în alt oraș unde veți fi în siguranță. Îmi pare sincer rău că trebuie să punem capăt prieteniei noastre pentru moment și că brusca noastră plecare ne împiedică să ne luăm rămas bun în persoană.

Mai este ceva ce ar trebui să știi. În lipsa ta, maiorul Westbrook a venit aici și a întrebat de tine. Are anumite informații noi despre căpitanul Haslam, pe care dorește să le discute. Nu i-am spus unde te afli, iar el nu va reacționa prea prudent, dacă te vei hotărî să nu te întâlnești cu el. După părerea mea, nu are niciun rost să dai curs unor zvonuri și bănuieli pe care logodnicul tău nu le poate confirma sau respinge. Dar decizia îți aparține. Maiorul Westbrook este cazat la Hôtel du Grand Cerf în Acheux.

Mi-am permis să las în camerele mele niște provizii care erau în plus, în speranța că ar putea fi de folos. Sper că vă veți simți în stare să vă întoarceți în Anglia în curând și că acolo veți fi întâmpinată măcar de o parte din liniștea de odinioară. Sper, de asemenea, că ne vom mai revedea, în circumstanțe mai fericite.

Cu deosebită considerație,
Căpitanul James Mackenzie

Amy intră în grajduri. Găsi o grămadă de pături așezate frumos pe o masă, sub care se aflau mai multe cutii de conserve de carne de vită, o alta de gem, o pâine și o sticlă de vin roșu. Trupul ei tânjea după odihnă, dar gândul că mai avea lucruri de aflat, că maiorul Westbrook avea informații

pe care dorea să le împărtășească era ca o scânteie în întuneric, o flăcără mică și rece de speranță, pe care nu putea să o ignore.

Cu toate acestea, faptul că Westbrook venise să o caute o neliniștea pe Amy. La început crezuse că doar înfățișarea lui îl face înfricoșător, iar aversiunea ei față de el fiind nedemnă și neprietenoasă. Dar era mai mult decât atât. Comportamentul lui polițienesc, atât de practic și direct, ascundea un suflet tulburat – un conflict pe care îl putea percepe, dar nu și înțelege. Uneori se întreba dacă era cu adevărat în toate mințile. Și felul în care a plecat în acea zi, fără să scoată un cuvânt, pusese capăt oricărei îndoieli cum că ar fi prieteni. Se întreba cum se alesese cu rănilile acelea, în ce luptă violentă le căpătase. Se întreba cum de intrase în războiul ăsta și un instinct interior îi spunea: *Stai departe*.

Stătu o clipă, privind în curtea goală spre ferma abandonată, fără viață. Apoi a pus pâinea și vinul în geantă și a ieșit din sat pe drumul spre Acheux.

Kent, Anglia, martie 1919

Centralista nu reuși să dea de el. În loc să aștepte un schimb de scrisori, Sir Evelyn a călătorit până la Farningham cu mașina. Nu că ar fi fost nerăbdător să-l vadă pe locotenentul-colonel Rhodes. Numai gândul la acest om, la curajul și la cruzimea sa legendare, îl neliniștea. Era un om născut pentru a conduce, și totuși era complet diferit de restul comandanților, ca Sir Evelyn de exemplu, ceea ce era destul de evident pentru amândoi. Dar fusese făcută o promisiune, iar Sir Evelyn nu avea nicio intenție de a o încălca.

Amy auzise — nu a spus de la cine — că Edward Haslam era încă în viață și se ascundea. Mai era și o ipoteză cum că primise ordine secrete de la Whitehall înainte de a dispărea. Amy dorea ca Sir Evelyn să afle dacă aceste zvonuri conțin vreun sâmbure de adevăr sau vreo fărâmbă de speranță. Mai mult ca sigur se agăța de niște fărâme de speranță, dar propriile lui păreri despre problemă nu își aveau locul. În plus, ofițerul comandant al lui Haslam fusese extrem de neconvențional, din toate punctele de vedere: arrogant, strălucitor, delirant, sau o combinație a celor trei. Să se fi declanșat oare vreun conflict între cei doi bărbați, atât de

grav încât Haslam să se gândească la dezertare? Oare să fi mers lucrurile atât de departe? Dar, dacă Edward Haslam trăia cu adevărat, ce fel de viață ducea? Ce viitor i-ar fi putut oferi lui Amy?

Sir Evelyn scrisese la Oficiul de Război, cerând ajutor: avusese loc vreun conflict la batalionul șapte Manchesters vara trecută – întrebase el, auziseră de vreo intenție de dezertare sau de răzvrătire – ceva ieșit din comun? A fost surprins când a primit un răspuns. În bilet se preciza că dosarele relevante erau „confidențiale în prezent” și că, prin urmare, nu ar fi fost posibil să i se răspundă la întrebări. Sir Evelyn s-a adresat din nou, de data aceasta unui contact personal din cadrul secretariatului financiar. Cel din urmă obținut o singură fărâmbă de informație: comandantul lui Haslam, locotenent-colonelul Rhodes, era încă în viață și se afla sub tratament medical la un spital militar din Kent. Era singura pistă de cercetare rămasă.

Spitalul era un mare conac din cărămidă roșie ascuns în spatele unor ziduri acoperite de iederă. Spre sud se vedea prelungirea unui lac. Sir Evelyn zări o procesiune de bărbați în scaune cu roțile care erau plimbați pe teren, profitând de o pauză în aer liber. Erau îmbrăcați în uniforme lor, purtând câte o eșarfă sau o pereche de mănuși ca un accesoriu civil. La o oarecare distanță, ciorile își făceau cuiburile, iar strigătele lor stridente răsunau peste câmpie. În ciuda mărimii, locul emana singurătate.

Maiorul Richardson, directorul spitalului, era un bărbat chel, cu ochelari, la vreo 60 de ani. Coborî în grabă scările, chinuindu-se să-și încheie nasturele de sus al tunicii.

— Sir Evelyn? îi întinse mâna. Cei de la Ministerul de Război au spus că s-ar putea să veniți, dar nu știau când.

— Îmi pare rău. Am încercat să telefoniez.

— Ah, mă tem că este o problemă cu centrala locală. Cu ce vă pot ajuta?

— Nu v-a explicat Ministerul de Război?

— Mi-au spus doar că sunteți interesat de unul dintre pacienții noștri.

— Într-adevăr. Am venit pentru locotenent-colonelul John Rhodes.

Richardson ezită.

— Rhodes.

Numele părea să-l deranjeze.

— Da, înțeleg. Poate că ar fi mai bine să... Faceți parte din familie, din întâmplare?

— Nu. Am venit aici pentru o chestiune ce privește un dosar militar.

— Înțeleg. Biroul meu este pe aici.

Directorul îl conduse în tăcere pe Sir Evelyn printr-o serie de coridoare înguste până la un subofițer, care stătea la un birou și scria la mașină. În clădire se simțea un miros neplăcut de legume fierte și de înălbitor, dar cel puțin pacienții erau ascunși. Nu avea nicio dorință să le întâlnească privirile demne de milă.

Biroul maiorului Richardson era o cameră cu lambriuri care dădea spre o grădină împrejmuită. Acolo unde odinioară ar fi fost trandafiri și lavandă, creșteau acum rânduri ordonate de legume.

— Cred că vrei să vezi dosarul colonelului? spuse maiorul Richardson.

Sir Evelyn a rămas surprins. Presupusese că dosarele medicale erau confidențiale, ca în viața civilă. Însă spitalul

era o unitate militară și niciun soldat nu avea voie să aibă secrete față de Oficiul de Război.

— Sunt sigur că nu va fi necesar. Aș vrea doar să vorbesc cu el, cu permisiunea dumneavoastră.

O urmă de confuzie îi umbri fața lui Richardson.

— Îmi pare rău, dar mă tem că este imposibil.

— A... A fost răpus de rănile sale?

— Din câte știu eu, nu.

— Atunci...?

— Nu este aici, Sir Evelyn. Nu ți s-a spus? Am informat Biroul de Război acum ceva timp.

— Atunci unde este?

— N-aș putea spune. Vă rog să luați loc. Dați-mi voie să vă iau haina.

Vizavi de fereastră se aflau două fotolii legate în piele. Sir Evelyn luă loc. De deasupra șemineului îl privea portretul unei mari doamne într-o rochie de bal verde.

— A plecat acum câteva săptămâni, a spus Richardson, de bunăvoie. Pur și simplu a dispărut. De atunci nu mai știm nimic despre el.

— Am crezut că a fost grav rănit, aproape mortal.

— Da, așa e. A fost lovit de aproape de o grenadă. Dar asta s-a întâmplat toamna trecută. A suferit o serie de operații, toate reușite. La unele am asistat chiar eu, de fapt.

Sir Evelyn a dat din cap la momentul potrivit.

— Am auzit că faceți o treabă remarcabilă aici, spuse el, deși, de fapt, nu auzise nimic.

Richardson dădu târcoale biroului său, ca și cum nu ar fi fost sigur dacă să se așeze sau nu. Complimentul părea că l-a făcut să se hotărască.

— Din punct de vedere fizic, perioada lui de convalescență a fost excelentă.

— Cum adică fizic?

Richardson trase un scaun.

— Era mai greu să îți dai seama de starea lui mentală.

— A suferit leziuni cerebrale?

— Încercam să stabilem acest lucru, când a dispărut. Funcțiile principale ale creierului păreau neafectate. Cu siguranță a existat o anumită pierdere de memorie – ceea ce era complet de așteptat în cazul leziunilor la cap – dar dincolo de asta... Să spunem doar că existau motive de îngrijorare. În orice caz, nu plănuisem să îl externăm pentru o perioadă bună de timp. Se pare că a luat problema în propriile mâini.

Sir Evelyn își reținu un fior. Una era să îl știe pe colonelul Rhodes în convalescență într-un spital și alta era să fie în libertate, fără să se știe pe unde umblă sau ce intenții are.

— Dacă l-aș putea găsi, ar vorbi cu mine?

— Nu văd care ar fi motivul...

Privirea lui Richardson se întunecă.

— S-ar putea să nu coopereze. De asemenea, s-a arătat destul de suspicios față de Oficiul de Război și de autoritate în general. Așa că... nu pot promite nimic.

— Ai menționat ceva despre pierderea memoriei. Amintirile lui în ceea ce privește războiul sunt clare?

— În cea mai mare parte, da. Din câte îmi amintesc, avea probleme în ceea ce privește numele. Richardson se încruntă. Cred că ar fi mai bine dacă ați vorbi cu căpitanul Price. Psihiatria este un subiect de interes pentru el. Eu sunt chirurg, după cum știi – mă ocup cu operații pe creier. Price este omul de care ai nevoie.

Înainte ca Sir Evelyn să-l oprească, Richardson îl trimisese pe subofițer să îl găsească pe Price. Când se întoarse în birou, avea un dosar subțire și verde sub braț. Sir Evelyn era pe punctul de a se scuza. Dacă nu se știa pe unde se află Rhodes, nu avea nimic de câștigat din investigarea stării lui mentale.

— Da, paranoia, spuse Richardson, uitându-se peste conținutul dosarului.

— Acesta a fost primul semnal de alarmă. Rhodes le-a spus asistentelor medicale că rănilor sale au fost provocate de un trădător.

— Un trădător? De ce ar fi crezut asta?

Richardson se încruntă.

— Nu cred că a avut un motiv anume.

— Nu l-a întrebat nimeni de ce?

— L-am umilit, bineînțeles: l-am întrebat de ce ar vrea cineva să-l ucidă, în afară de germani, bineînțeles.

— Și?

— A spus că plănuia să afle. Am lăsat lucrurile așa.

Sir Evelyn își aminti ce auzise Amy în Franța: zvonuri că Edward Haslam primise ordine secrete din Londra. Dacă zvonurile erau adevărate, oare ce conțineau acele ordine? Haslam prosperase sub comanda lui Rhodes. A avansat rapid și a ajuns să comande propriul regiment – o promovare care fusese câștigată pe merit, cu siguranță. Nu ar fi putut exista un semn mai mare de încredere.

Richardson se așează pe scaun.

— În astfel de cazuri, un sentiment irațional de a se simți persecutat nu este neobișnuit, mai ales în combinație cu șocul suferit de la obuze. În cele din urmă am decis să-l mutăm într-o secție mai aglomerată, să-i dăm niște tovarăși

cu care să vorbească – fusese ideea căpitanului Price și părea să funcționeze până la urmă. S-a împrietenit cu un alt pacient, deși mai mult îl asculta pe el, decât să vorbească împreună.

Privirea lui Sir Evelyn se îndreptă spre fereastră. Cu cât auzea mai multe despre Rhodes, cu atât mai greu îi venea să și-l imagineze, să își creeze o imagine clară despre el. Nimic nu era obișnuit la acest om. Dacă această unicitate fusese transmisă și subordonaților săi – la Edward Haslam, spre exemplu – atunci orice era posibil.

— Lucrurile au început să se înrăutățească din nou după ultima operație, spuse Richardson. Cred că șocul provocat de schimbarea înfățișării sale a fost profund. Din păcate, se pare că logodnica lui a avut cam aceeași reacție.

— Rhodes era logodit? Habar n-aveam.

— Se pare că au păstrat lucrurile cât mai discrete, din cauza unor probleme legate de staționarea lui, ca să nu mai menționăm...

— Originea sa?

Richardson dădu din cap cu recunoștință. *Era atins cu pensula de smoală* – era expresia pe care Sir Evelyn o auzise circulând pe la minister, deși, din câte își putea da el cu părerea, nu existau dovezi că Rhodes ar fi fost de rasă mixtă.

— În orice caz, domnișoara a rupt logodna, spuse Richardson, strâmbând din nas și pufnind. Bineînțeles, nu trebuie să judecăm asta.

— Ce păcat! Colonelul Rhodes a fost foarte... afectat?

— Greu de spus. Nu a vorbit niciodată despre fată, nici despre Anglia sau India, de altfel. Tot ce avea de spus, dacă vorbea, avea legătură cu câmpul de luptă și cu frontul. În

mintea lui, se afla încă acolo. E de înțeles, presupun, după atâta timp.

— Mă aștept să își fi făcut griji pentru oamenii săi.

— Da, spuse Richardson, dar cu o inconfundabilă lipsă de convingere.

— De ce a plecat? Aveți vreo idee unde s-a dus?

— Mă tem că nu. Fără îndoială că plecarea a fost provocată de o criză interioară. După cum v-am spus, era acest conflict cu logodnica lui. Și apoi tovarășul său de salon, cel pe care l-am menționat, a murit destul de brusc. Asta ar fi putut să declanșeze totul.

— Este posibil să se fi întors în Franța?

Richardson își scoase ochelarii. Ideea asta părea să fie nouă pentru el.

— Ei bine, nu putem exclude asta. Rhodes are foarte puține rude în Anglia. La început, a fost înrolat în armata indiană. Se vedea activând în Gardă, dar nu a reușit să obțină un post.

Se auzi o bătaie în ușă.

— Ah, trebuie să fie căpitanul Price.

Colegul lui Richardson era cu zece ani mai tânăr decât el, un bărbat mic, cu pieptul îngust, a cărui uniformă atârna pe el ca hainele căpătate de la un frate mai mare. Zâmbi în timp ce îi strângea mâna lui Sir Evelyn, trecându-și mâinile peste tivul tunicii ca și cum ar fi încercat să îi îndrepte pliurile.

— Sir Evelyn a venit în legătură cu colonelul Rhodes, zise Richardson.

— L-ați găsit? întrebă Price, așezându-se în celălalt fotoliu.

— Nu știusem până acum că lipsește.

— Am anunțat Ministerul de Război, adăugă Price, și regimentul său, și poliția, pentru orice eventualitate.

— În caz că ce? De ce vă faceți atâtea griji?

Richardson își încrucișă brațele.

— Căpitanul Price crede că colonelul Rhodes suferă de ceva timp de nevroze. Nu s-a putut recurge la restricțiile și constrângerile normale. Nu-i așa, Arthur?

Price dădu din cap.

— Acesta este un om obișnuit cu violența, iar în starea lui mentală actuală – paranoia, discuțiile despre trădare – cred că e destul de capabil să recurgă la violență.

Sir Evelyn se încruntă.

— La ce bun un soldat, dacă nu ar fi capabil să recurgă la violență?

— Aici e vorba despre ceva diferit. Poate căuta violența pentru că are nevoie de ea.

— Are nevoie de ea?

— Ca o formă de afirmare. Violența, în unele cazuri, devine legată de stima de sine – o expresie a puterii, să o numim așa. Și, din cauza rănilor pe care le are, probabil că stima de sine a colonelului Rhodes este la un nivel foarte scăzut.

Sir Evelyn nu era familiarizat cu limbajul lui Price, dar mesajul lui suspicios era clar: eroul din Bazentin suferea de un dezechilibru mental și era periculos.

— Dacă erăți atât de sigur de asta, de ce nu l-ai pus sub supraveghere? De ce i s-a permis pur și simplu să...

— Nu dăduse niciun semn că ar fi vrut să plece, spuse Richardson. În plus, la acel moment ideile căpitanului Price erau complet ipotetice.

— Și acum?

Cei doi medici s-au uitat unul la celălalt. În cele din urmă, Richardson a fost cel care luă cuvântul:

— Am primit de curând o corespondență de la vechiul tutore al lui Rhodes, un anume doctor Blake. Se pare că acesta a scris Oficiului de Război acum câțiva ani.

— Fără niciun rezultat, adăugă Price.

— În mare parte a copilăriei, Rhodes a fost educat acasă, în afara orașului Calcutta. Știam câte ceva din trecutul lui, dar erau multe lucruri pe care nu le cunoșteam. Nu era tocmai o poveste fericită.

— Continuați.

Începea să se întunece. Richardson aprinse o lampă pentru citit. Biroul era scaldat acum într-o lumină galbenă.

— Părinții lui John Rhodes au fost misionari. Știai asta?

— Am auzit că au fost uciși amândoi, când se aflau în India.

Richardson dădu din cap.

— Nu în India, Sir Evelyn. Au murit în China. S-a întâmplat cu câțiva ani înainte de Rebeliunea Boxerilor — unul dintre primele atacuri asupra creștinilor.

— Au fost măcelăriți la propriu, adăugă Price. După aceea, oamenii au evitat să vorbească despre asta, dar se pare că unchiul lui Rhodes povestea că a fost o experiență extrem de înfiorătoare.

— Genul de lucruri la care chinezii se pricep bine, spuse Richardson. Niște sălbatici nenorociți.

— Și asta nici măcar nu a fost cel mai rău lucru.

— Ce ar putea fi mai rău de atât? întrebă Sir Evelyn.

Price se sprijini de genunchi, ca și cum amintirile acestea dureroase i-ar fi aparținut.

— Din punctul de vedere al lui Rhodes, mai rău decât atât ar fi faptul că era posibil ca el să-și fi ucis de fapt tatăl. Se spune că, atunci când chinezii au pătruns în campus, tatăl lui Rhodes i-a spus să fugă și să-și aducă revolverul. În panica lui, Rhodes a deschis focul asupra rebelilor. Avea 11 ani și era îngrozit de frică. Cu siguranță nu deținea controlul revolverului.

Sir Evelyn închise ochii.

— Și-a împușcat tatăl.

— Da, doar pe el. După cum a auzit tutorele său, rebelilor li s-a părut cel mai amuzant lucru pe care îl văzuseră vreodată. Au râs pe rupte.

Sir Evelyn își drese vocea. Și-ar fi dorit să se întoarcă la Londra, în siguranța casei sau a clubului său, departe de această negură apăsătoare. Și-ar fi dorit ca nepoata lui să fie și ea acolo.

— Măcar nu l-au omorât, adăugă el.

Price clătină din cap.

— Nu, dar l-au lăsat să se trezească și să vadă ce au făcut, să le admire opera, ceea ce mă tem că a fost mai rău. Dr. Blake nu a intrat în detalii, dar a menționat anumite practici barbare din China, niște ritualuri de tortură destinate trădătorilor și altele asemenea, cum ar fi jupuirea de viu, mutilarea parțială. E posibil ca Rhodes să fi văzut rezultatele, poate chiar și să fi asistat la ritual. După aceea, a fost încredințat în grija unchiului său din Delhi, împreună cu fratele său mai mic.

Sir Evelyn înghiți în sec.

— Este o poveste îngrozitoare. Presupun că nu se termină aici.

Price dădu din cap aprobator.

— Aflat în grija unchiului său, comportamentul băiatului mai mare a luat o turnură îngrijorătoare: a început să tortureze animalele, să aibă o fascinație cu totul nesănătoasă pentru vivisecție. Să îl trimită la internat nici nu se punea problema. În orice caz, după toate cele ce se întâmplaseră, unchiul lui John era hotărât să îl țină aproape de el. Așa că a fost chemat un tutore, tocmai de la Oxford. Pentru restul anilor săi de formare se pare că Rhodes a fost pe mâini bune. Din nefericire, răul fusese deja făcut.

Richardson luă câteva hârtii din dosar și le înmână lui Sir Evelyn.

— Dr. Blake – întors în Anglia la acel moment, a scris Biroului de Război pentru a-i avertiza că John era instabil mental și că ar trebui să fie ținut departe de armată, din toate punctele de vedere.

Era vorba de trei scrisori, peste o duzină de foi de hârtie de un albastru pal acoperite pe toate părțile cu un scris de mână meticolos de îngrijit.

— Evident, astfel de afirmații trebuiau susținute cu dovezi. Așa că doctorul Blake a oferit detalii considerabile.

— Nu că au fost de mare ajutor, adăugă Price.

— Rhodes s-a dovedit a fi un ofițer remarcabil, spuse Sir Evelyn. A ajuns să comande un batalion și era probabil făcut să ajungă în Statul Major. În mod clar, acest doctor Blake se îngrijora degeaba.

Richardson își ridică mâinile.

— Căpitanul Price vorbea din punct de vedere medical, Sir Evelyn, din perspectiva pacientului, nu a războiului.

De data aceasta, Price nu aprobă cuvintele directorului.

— Rhodes era încă un copil când era în India, atunci când a început să manifeste ceea ce noi am numi un comportament psihotic. Un tânăr servitor aproape că și-a pierdut

un ochi. Este menționat totul în scrisori. Dacă nu s-ar fi aflat în India, mai mult ca sigur ar fi fost dat pe mâinile autorităților. După cum văd eu lucrurile, în el se ducea o luptă între copilul crescut de niște creștini cu frică de Dumnezeu și copilul traumatizat de expunerea la acte extreme de violență.

— În mod evident, doctorul Blake era un om foarte cumsecade, spuse Richardson. Era atașat de vechiul său elev. Cred că a încercat să îl protejeze scriind acele scrisori. Era de părere că, în adâncul sufletului, Rhodes era un om profund moral. Dar evenimentele din China au dezlănțuit în el niște forțe, care nu au putut fi stăpânite, oricât de mult s-a îndepărtat de ele și oricâtă liniște a căutat.

Sir Evelyn își dădu seama că îi displăcea ușurința cu care acești oameni de știință își dădeau cu părerea despre mecanismele interioare ale pacientului lor.

— Vă rog să mă iertați, dar nu mă surprinde faptul că Biroul de Război a reacționat cu reticență la aceste speculații, spuse el.

— Din păcate, cred că erau mai mult decât speculații, Sir Evelyn, oftă Price. Când avea paisprezece ani, John Rhodes a început să primească scrisori trimise de pe unul dintre teritoriile britanice din China. Servitorii săi le găsiseră ascunse sub saltea. Erau în engleză, dar nu erau semnate. Îl batjocoreau pe băiat pentru lășitate, pentru că nu a răzbunat moartea părinților săi. În scrisori le era descrisă soarta în termenii cei mai înfiorători și apoi se menționa clar care ar fi fost pedeapsa corespunzătoare.

— Pedeapsa?

— Tortură, mutilare, niște fapte îngrozitoare. Tutorele lui Rhodes îl întrebase despre scrisori, despre cine le-ar fi

putut trimite. Fusesse șocat de faptul că băiatul era expus la ceva atât de odios. Dar Rhodes păruse să nu știe nimic despre ele.

— Nu știa cine le-a trimis?

— Nu, a susținut că nu le mai văzuse până atunci. Era complet străin de existența lor. Și chiar spunea adevărul, după câte se pare. Tutorele lui era foarte sigur de asta. De ce ar fi mințit, dacă nu era vinovat?

— Este tulburător, cu siguranță, spuse Sir Evelyn. Nu văd ce dovedește asta.

— Nu dovedește nimic. Dar asta nu e tot. La ceva timp, plicurile au fost examinate mai atent. Se pare că ștampilele poștale nu erau deloc din China. Erau de la oficiul poștal local din Calcutta.

— Nu înțeleg.

— Rhodes scrisese scrisorile, spuse Price. El le-a scris și și le-a trimis lui însuși. O astfel de fragmentare a conștiinței este un indiciu a unei tulburări profunde, una care nu dispare cu ușurință.

— Dar Rhodes a servit cu distincție și curaj în război.

— Poate că războiul i s-a potrivit, spuse Price. În război, violența și răzbunarea sunt recompensate, cu condiția să fie îndreptate împotriva inamicului. Pacea, pe de altă parte, nu îi oferă prea multă satisfacție, mai ales acum, când este desfigurată și în suferință.

Sir Evelyn se ridică în picioare.

— Atunci, ar trebui să fie găsit. Trebuie să fi avut o idee despre unde s-ar putea duce. Doar dacă nu cumva rătăcește prin țară.

— Am căutat prin împrejurimi cu ajutorul autorităților locale, spuse Richardson.

— Ai spus ceva de un frate. Ați...

— Nici măcar nu-i știm numele. Cu siguranță, Oficiul de Război nu are nicio informație. Însă credem că Rhodes avea un fel de plan.

— Oamenii vorbesc despre planurile lor. Dar prietenul pe care îl avea în salon? Ați spus că vorbeau ore întregi.

— Într-adevăr. E foarte posibil să-și fi împărtășit gândurile maiorului Westbrook, care ar fi putut să ne fie de mare ajutor. A fost detectiv la Scotland Yard înainte de a se înrola. Ne-a încântat pe toți povestindu-ne niște cazuri interesante. Din păcate, așa cum am spus, maiorul Westbrook nu mai este printre noi. A murit în urma unui atac cerebral.

— Rhodes a dispărut la scurt timp după aceea, adăugă Price. E foarte posibil să fi furat uniformă lui Westbrook și lucrurile lui, pentru că nu le-am găsit niciodată.

VÂRTEJ

Franța, august 1918

Edward Haslam simți ceva pe dosul palmei: o furnică singuratică se plimba pe articulațiile lui. Își lăsă privirea în jos: pe marginea bolului de ras se cățărau și mai multe furnici, grășane și negre. Câteva se înecaseră deja în apa cu săpun. Sesiză o mișcare cu coada ochiului și se întoarse: lângă el, peretele șanțului prindea viață: mii de furnici se revărsau din el. Forfoteau la picioarele lui, strălucind ca uleiul. Începu să tremure. Mai văzuse asta în visele lui: cum câmpurile de luptă erau infestate, ticsite cu cadavre. Dar acum era treaz. Scăpă briciul. Micile creaturi se îmbulzeau pe pielea lui, pe sub uniformă, pe picioare, pe brațe, pe gât, înțepând și ciupind cu cleștii lor înfometăți. Îi pătrunseră în urechi și în nas. Începu să-și atingă agitat fața, își smulse jacheta, încercă să-și curețe pielea, văzând, înțelegând în aceeași clipă că insectele nu erau acolo. Câteva pluteau moarte în bolul de ras, atâta tot. Și totuși, când închidea ochii, le simțea încă, o armată de insecte lacome, care era hotărâtă să-i smulgă carnea de pe oase. Stătea în picioare, privindu-și brațele goale, încercând să-și scoată din minte imaginea asta.

Probabil ar fi fost mai liniștit dacă nu ar fi fost lipsa somnului. Dar se aflau pe front de zece săptămâni – mult mai mult decât de obicei – și proviziile lui de laudanum erau epuizate. În ceea ce privește tabletele de cocaină pe care le lua întotdeauna înainte de raiduri și patrule, ajunsese la ultima mână. Cocaina era pentru energie și opiul pentru calmare: învățase să le echilibreze pe cele două, variind între efectele lor de maximă și minimă intensitate, stabilind un ritm pe care corpul și mintea lui ajunseseră să se bazeze, un scut narcotic care îi permitea să funcționeze. Având ajutorul potrivit, putea să pară stăpân pe sine, normal – atât cât se putea aștepta de la un ofițer cu reputația lui, un ofițer cu un apetit neobișnuit pentru crime.

Dar acum rămăsese fără provizii și până nu erau înlocuiți, până când întreaga brigadă nu se muta în spatele frontului, unde se aflau vânzătorii, în bordeluri, în baruri și în cluburile ofițerilor, nu erau mari șanse să se aprovizioneze din nou. Crezuse că își poate stăpâni pofta, dar nu era pregătit pentru ceea ce a urmat: usturime a ochilor, crampe la stomac, stări de greață, dureri în articulații atât de puternice încât uneori îi era greu să se ridice. Parkes, omul său de bază, îl întrebase dacă era bolnav. Haslam îi spusese că era o simplă răceală de vară și că trecuse de ce era mai rău. Deși Parkes îl crezuse, era doar o chestiune de timp până când secretul va ieși la iveală. Iar atunci ce se va întâmpla? Rhodes nu ar fi văzut cu ochi buni un ofițer care recurgea la astfel de manevre. Ar fi crezut, la fel ca ceilalți bărbați, că e un semn de slăbiciune, o trădare. Haslam îi scrisese lui Bill Egerton, îi dăduse un indiciu care să nu bată la ochi, dar, la fel ca și chinezii care lucrau în micile orașe din vest, el și proviziile lui de morfină erau indisponibile până când venea ordinul de retragere.

Haslam își stropi fața și gâtul cu apă, încercând să-și limpezească mintea. După-amiaza era umedă, la orizont se adunau nori imenși, iar atmosfera era încărcată și grea. Peste două zile avea să fie rândul lor să ocupe liniile din față ale frontului și să înainteze, aveau din nou șansa să acționeze conform moto-ului diviziei și *Să fie puțin mai buni*, încă o șansă să mai adauge alți soldați la numărul de morți. Lăsă apa să îi curgă pe față, în timp ce o nouă idee îi încolțea în minte: gândul că nu va supraviețui unui alt atac în starea în care se afla — asta dacă nu se retrăgea, să rămână în siguranță și să își lase oamenii la înaintare. Se gândi la Amy primind vestea și îl străbătu o urmă de vinovăție, mai puternică decât perspectiva morții.

Înăuntrul adăpostului, ajutorul său avea revolverul și cureaua Sam Browne pregătite.

— Va avea loc un exercițiu anti-gaz în zece minute, domnule.

Haslam respiră adânc.

— Mulțumesc, Parkes.

— Asta e tot, domnule?

— Da, mulțumesc.

— Știți, domnule, i-am promis unuia dintre băieți că îl ajut cu o scrisoare.

Haslam se încruntă. Parkes nu avea nevoie să dea explicații.

— Bine. Poți pleca.

Parkes salută și plecă. Haslam își încheie tunică și se duse să își ia casca. Ascunsă pe interior, găsi o foaie de hârtie cu ceva scris pe ea. O apropie de lanternă. Scrisul era îngrijit, dar mare, ca al unui copil. Haslam recunoscuse mesajul. Era din Epistola Sfântului Petru:

Fiți treji și vegheați! Pentru că potrivnicul vostru, DIAVOLUL, dă târcoale ca un leu care răcnește și caută pe cine să ÎNGHITĂ.

Părăsi adăpostul, ținând încă hârtia în mână. Zgomotul îndepărtat al tunurilor răsuna în văzduh. Secretul lui ieșise la iveală. Cu siguranță asta era.

— Parkes!

Poate că omul lui de bază îi putea spune cine lăsase mesajul. Dar Parkes nu răspunse.

— La naiba, unde ești?

Dacă trecea cu vederea incidentul, ceea ce era un atac vădit la adresa autorității sale, era terminat. Toată lumea ar fi știut că povestea era adevărată: Căpitanul Haslam era un dependent lipsit de valoare.

Porni în marș spre sediul principal al batalionului, ignorând oamenii care se adunau pentru exercițiu în spatele dumbravei Mark. Sosi pe când Rhodes se întorcea în fruntea unei echipe de recunoaștere. Își propusese să exploreze chiar el ținutul din jur, chiar și atunci când era în rezervă, de parcă ar fi fost proprietatea sa personală. Era un însemn al autorității sale, o latură a geniului său – sau cel puțin așa crezuse mereu Haslam. În starea lui actuală, cu nevoile pe care le avea, era greu să-și mențină credința în ceva.

— Căpitane Haslam, exact omul la care mă gândeam.

Rhodes avea ochii roșii și respirația tăiată, dar asta nu îi diminuă deloc aerul de hotărâre care îi făcea pe oamenii obișnuiți să îl urmeze numaidecât. Haslam era ușurat să observe că nu era nicio urmă de dispreț în atitudinea lui Rhodes.

— Nemții ne-au lăsat un cadou într-o veche linie de sprijin.

Rhodes scoase din haină o hartă cu tranșeele. Un pătrat negru fusese desenat pe una dintre liniile roșii punctate care indicau terasamentele abandonate.

— Acesta este locul. O cazemată la *Two Storm Wood*.

— Vreo capcană, domnule?

— O grămadă mare de yperite. O singură lovitură directă și am putea declanșa un nor de gaz de mărimea Parisului.

Era ceva teatral în felul în care vorbea Rhodes, ca și cum juca rolul unui ofițer comandant britanic. Totuși, nu îi stătea în fire să exagereze. Epistola Sfântului Petru va trebui să mai aștepte.

— Voi organiza o echipă de lucru, domnule.

— Nu. Obuzele alea ar putea avea scurgeri sau ar putea fi nestabilizate. Vreau ca trupele de muncitori să se ocupe de asta.

Soldații care puteau să lupte erau întotdeauna mai valoroși decât orice alt fel de oameni. Rhodes ar fi riscat să îi piardă doar în luptă și nicăieri altundeva.

— Există o echipă de muncitori chinezi care restaurează o linie de cale ferată la Acheux, cea cu numărul 125. Nu avem timp să îl informăm pe Comandantul Copului de Muncitori. Trebuie să evacuăm obuzele alea în seara asta, înainte de a ne deplasa pe linia frontului.

— Ați spus cumva echipa cu numărul 125, domnule?

— Da. Comandantul lor este un anume maior Pickering, un funcționar de la Corpul Muncii, cel mai bine e să îl ignorăm. Mai este un alt om cu care ar trebui să vorbim, un australian. Ne va ajuta, sunt sigur.

Haslam nu mai era atent. În echipa 125 era un bucătar chinez pe nume Chang. Haslam cumpăraseră tinctură de opiu de la el în Contay, când era în drum spre linia frontului.

Chang Ju Chih. Își notase în minte toate tranzacțiile de acest gen: numele, ora, locul. Nu era tocmai rațional, dar se simțea mai în siguranță dacă avea lista cu sursele în minte.

— Numele lui este Kelvin – locotenentul Kelvin.

— Kelvin, domnule?

— Îl cunoști?

— Nu, domnule.

— Am auzit că este cel mai bun. Ar trebui să fie în infanterie.

Rhodes părea să știe multe despre echipa 125, dar era drept că setea lui pentru informații locale nu se limitase niciodată la terenul de luptă.

— E genul nostru de ofițer. Trimite-ți cel mai bun om să vorbească cu el, adu-l aici pentru o misiune de recunoaștere, să vedem ce părere are. Locotenentul Hadfield ar putea fi omul potrivit pentru treaba aceasta.

Haslam zări o oportunitate acum.

— Poate că ar trebui să mă ocup eu însumi de asta, domnule.

— Tu?

— Regimentul se poate descurca fără mine pentru o oră sau două. S-ar putea să conteze faptul că sunt ofițer, domnule.

Rhodes îl studie pe Haslam pentru o clipă.

— Da, presupun că ai putea avea dreptate.

Îi înmână harta tranșeelor.

— Ține minte: adu-l pe Kelvin. Să nu accepți vreun refuz. Trebuie să ne ocupăm de treaba asta.

Haslam îi găsi pe chinezi la sud de Colincamps. Zăgănitul uneltelor lor de fier se putea auzi de la o jumătate de milă distanță. Șase sute de oameni munceau în echipe, nivelând pământul, descărcând traverse și șine, construind pârgarii din ele și fixându-le în poziții. La capătul liniei terminate se afla o mică locomotivă, care fumega, având vagoanele încărcate complet.

Se plimbă de-a lungul căii ferate, sperând să-l vadă pe Chang, dar avea memoria încetoșată și erau puține șanse să îl recunoască pe bărbat, chiar dacă l-ar fi găsit. Haslam mergea încet, studiind fiecare față în parte, sperând că poate ar putea fi el însuși recunoscut, că Chang l-ar putea zări și și-ar da seama pentru ce venise. Nevoia îl rodea cu fiecare pas.

La două sute de metri mai departe, se adunase o mică mulțime. Haslam nu îl văzuse pe ofițer până când nu ajunsese aproape lângă el. Acesta organiza evacuarea a doi oameni pe targă. Avusese loc un accident, cineva își rupsese niște oase și își zdrobise membrele. Unul dintre chinezi plângea ca un copil în timp ce era transportat în spatele unei căruțe. Ofițerul dădu niște ordine în mandarină, iar căruța se puse în mișcare. Haslam dorea să îl caute în continuare pe Chang, dar era prea târziu.

— Pot să vă ajut, domnule?

Cu reticență, Haslam întoarse salutul ofițerului.

— Îl caut pe locotenentul Kelvin.

— Eu sunt.

Haslam se așteptase la o figură impunătoare, dar Kelvin avea o constituție zveltă. Avea obraji adânciți și purta ochelari.

— Căpitan Haslam, din regimentul al șaptelea Manchesters. Suntem în rezervă la poalele crestei Serre.

— Da, știu, domnule.

Tonul australianului era precaut, aproape ostil. Nu era un semn bun.

— Am găsit un depozit mare de proiectile cu gaz într-o veche cazemată nemțească. Trebuie să o evacuăm.

Kelvin nu propuse nimic.

— Deci, ne poți ajuta?

— Suntem în plină activitate pe calea ferată. Am primit ordin să terminăm cât mai repede cu putință, domnule. Va trebui să vorbiți cu maiorul Pickering. E în tabără.

Haslam își aminti de ordinele lui Rhodes: *Să nu accepti vreun refuz.*

— Uite, nemții ar putea ataca acest depozit în orice moment.

Scoase din buzunar harta tranșeelor.

— În curând, mii de oameni vor traversa această zonă zi și noapte.

— Dacă proiectilele sunt ascunse adânc în pământ, atunci acela e cel mai sigur loc pentru ele, domnule.

— Asta depinde de starea cazematei. Aceasta e destul de veche. Puteți veni să aruncați o privire măcar? Să vă dați seama de ce avem nevoie? Apoi, putem să ne ocupăm de ea împreună cu comandantul tău.

La mai puțin de o milă distanță, o bombă de câmp explodă. Pe teren, chinezii și-au ridicat privirea de la munca lor.

— Îmi dau seama că este puțin periculos.

— Nu asta e ideea, spuse Kelvin.

Haslam atinsese un punct sensibil, așa cum intenționase.

— Avem ordinele noastre: calea ferată este prioritară.

Australianul era speriat. Cum putuse Rhodes să se înșele atât de mult? Haslam se uită din nou pe câmp: în depărtare, ascunse parțial pe terenul aflat la joasă altitudine, putea distinge corturile conice ale taberei chinezești. Dintr-un foc se ridicau șuvițe de fum alb.

— Oamenii tăi nu lucrează pe întuneric, nu-i așa, locotenente?

— Nu, domnule. Bineînțeles că nu.

— Atunci ai putea veni cu mine după ce își termină treaba pe ziua de azi.

Îi înmână lui Kelvin harta tranșeelor, ca și cum ar fi pecetluit înțelegerea.

— Maiorul Pickering nu s-ar împotrivi, nu-i așa?

Se înserase când Haslam se întoarce la gară. În buzunar avea două sticle de Papine. Cel puțin asta scria pe etichete. Ambele sigilii de hârtie fuseseră rupte și era foarte posibil ca Chang să fi diluat conținutul – Haslam nu ar fi vrut să știe cu ce. Bucătarul era un om dur și viclean, genul de persoană pe care nu ai fi dorit să o superi. A pretins că erau ultimele lui sticle și a cerut o sută de franci pentru fiecare – de trei ori mai mult decât prețul vechi. Haslam i-a plătit fără să se plângă. Acum, sticlele plate se aflau în buzunarul de la tren-ciul său și își ținea degetele înfășurate în jurul lor.

Kelvin îl aștepta cu doisprezece muncitori chinezi. Erau niște bărbați tuciuarii, cu o constituție robustă și își purtau hainele pe umeri. Câțiva dintre ei aveau tatuaje pe ante-brățele lor cu nervuri.

— Sunt o mulțime de oameni pentru o operațiune de recunoaștere, locotenente.

Australianul ridică din umeri.

— S-ar putea să reușim să luăm niște măsuri temporare, domnule, dacă este nevoie de ei.

— Bine gândit.

Haslam era ușurat că nu era nevoie să insiste să îl convingă pe australian. Cu cât era gata mai repede misiunea, cu atât mai repede îi putea da corpului său ceea ce avea nevoie.

La orizont, pâlpâiau în ceață fâșii de lumină de la lanterne. Se auzeau bombardamente sporadice de ambele părți, care împiedicau aprovizionarea și întărirea cu armament, ducând la creșterea intensității. Rhodes spusese că nemții nu erau în stare de un contraatac major, iar el nu se înșela niciodată în asemenea privințe.

— Să mergem atunci.

Au mers vreme de o milă pe drumul cel vechi, apoi au virat spre nord, spre Ferma La Signy, unde o pantă îi ferea de orice observatori de pe creasta Serre. Haslam se uită la chinezi să vadă dacă dau semne de teamă sau de protest, dar nu văzu nimic. Mergeau în tăcere, cu capetele plecate, aparent atenți la fiecare pas pe care îl făceau. În buzunar, sticlele erau masive și grele. Parcă cereau să fie folosite. Se trezi încercând să calculeze în cât timp va putea să-și administreze o doză, cât timp îi va lua să ajungă pe jos la *Two Storm Wood*, să evalueze situația și să se întoarcă la batalionul său. Dacă operațiunea de evacuare ar începe la noapte, ar putea trece ore până să poată pleca. Și fiecare oră s-ar simți cât o săptămână.

Membrele începură să îi tremure, apoi să aibă crampe. Îi curgea transpirația pe el, îi intra în ochi, i se scurgea pe

obraji. Nu putea să nu se gândească la laudanum. Doar câteva picături într-o cană cu apă și toată durerea i-ar fi dispărut. Pofta îl rodea pe dinăuntru. Îi urca în piept și îl strângea în așa hal încât îi era greu să respire. Sticlele se ciocneau între ele pe măsură ce se împiedica, promițând că îl vor elibera.

La capătul bulevardului Southern Avenue, la câțiva metri de linia de rezervă, Haslam realizează că nu mai putea rezista. Se întoarce către Kelvin. Se bucura că se lăsase amurgul.

— Trebuie să mă consult cu regimentul meu. Așteaptă aici. Nu va dura mult.

Înainte ca australianul să poată protesta, Haslam ocoli deja o trecătoare și fugi spre buncărul său. În depărtare se auzea cum se striga apelul. Asta însemna că buncărul era gol – nu trebuia să își facă griji nici măcar de prezența lui Parkes.

Sub pământ, câteva lanterne, aprinse la intensitate minimă, străluceau în întunericul cu miros îmbâcsit. Găsi o ceașcă de porțelan și vru să o umple din gamelă, însă gamela era goală. O aruncă la o parte, găsi o cutie de conserve cu o urmă de ceai pe fund. Va trebui să se descurce cu asta.

Patul lui era o grămadă de paleți de-a lungul peretelui din capăt. Se așeză, deschise o sticlă de Papine și își turnă o porție mare. Amărăciunea aproape că îi provocă o senzație de vomă, dar a continuat să bea ca să își stingă pofta, golind cutia din cinci înghițituri lungi.

Închise ochii și așteptă să îl cuprindă liniștea. În câteva clipe simți cum interiorul i se liniștește. Un val de căldură i se răspândi din străfundul stomacului spre exterior. Nu mai

tremura. Când expiră, simți cum aerul rece îi pătrunde adânc în plămâni.

Își dădu jos casca și se culcă pe spate, întinzându-și picioarele. Mușchii i se relaxară. Se simțea mai puternic, mai ușor – aproape că era în largul lui. Se gândi la Amy. De data aceasta își putea imagina fața ei mai clar: zâmbetul ei, vocea ei. Putea auzi râsul ei dulce. Ce anume o făcuse să râdă așa? Fusesse ceva ce spusese el? Își permise să viseze cu ochii deschiși, să guste pentru o clipă ceea ce fusesse odată al lui.

Închise ochii.

În vis, o auzi pe Amy țipând. Era îngenuncheată, scormonind în pământ cu mâinile goale. Se trezi brusc și se uită la ceas. Trecuse o oră de când îi lăsase pe locotenentul Kelvin și pe ceilalți la capătul bulevardului Southern Avenue.

Își luă casca și ieși fugind din buncăr, ignorându-l pe Parkes și pe doi subofițeri care jucau cărți la masă. Găsi bulevardul pustiu. Kelvin și oamenii lui plecaseră. O santinelă veghea de pe scara de incendiu de vizavi. În partea estică se vedea luna plină atârând pe cer.

— Am lăsat aici douăsprezece muncitori și un ofițer. I-ați văzut?

— Aproape că i-am împușcat, domnule, spuse santinela. Nu știau parola.

— Și? Unde sunt acum?

Santinela arătă cu degetul mare spre liniile din față.

— Au luat-o înainte, domnule. Acum mai bine de o jumătate de oră. Ofițerul menționase ceva despre niște

obuze cu gaz. Am crezut că este doar o poveste, dar apoi a spus că fusese ideea dumneavoastră, domnule.

Haslam se întoarse din nou spre Serre. Bulevardul traversa vechiul câmp de luptă pe direcția nord-est. Avea o lățime de doi metri, dar era suficient de lat pentru ca un singur om să poată trece. Capul lui se simțea mai limpede decât fusese în ultimele zile. Laudanumul îi mai făcu rost de niște timp. Ar obține mai mult odată ce ar termina misiunea – dar acum, avea îndoieli din senin. *Am crezut că e o poveste*, spuse santinela și pe bună dreptate. De ce ar fi ținut nemții obuze cu gaz atât de aproape de linia frontului lor? Artileria care le-ar fi tras ar fi trebuit să fie la cel puțin șapte mii de metri în spate. Pe deasupra, de ce a trebuit să fie locotenentul Kelvin cel care se ocupa de ele? Australianul nu părea să aibă nimic deosebit. Cum de Rhodes îi știa numele? Poate că era din cauza laudanumului sau a biletului din casca lui, dar toată treaba părea ciudată. Haslam era sigur acum că Rhodes i-ar fi putut spune mai multe decât o făcuse.

Șanțul de comunicație se termina în mijlocul unui crater imens. Peste tot zăceau cartușe ruginite, marcând locul unde fusese folosită cândva o mitralieră. Haslam se cățăra pe partea cealaltă și se deplasa rapid de-a lungul terenului deschis. Solul calcaros era albicios în lumina lunii, iar resturile de sârmă veche erau negre ca niște umbre. Își lăsă lanterna stinsă, ghidându-se după lumina de la stele. În față, un șir de copaci distruși de obuze se vedeau ca niște umbre negre pe cerul nopții.

Ajunse la vechiul șanț nemțesc de tragere și se grăbi să urce pe partea cealaltă, luându-se după o cărare de iarbă bătătorită și de tulpini de orz. Linia de sprijin abia dacă se afla la douăzeci și cinci de metri depărtare, era săpată mai

adânc, dar la fel de neglijată. Coborî și se opri să asculte, așteptându-se să audă zgomotul unei lopeți sau vreun ordin. Nu auzi nimic. Unde erau Kelvin și oamenii lui? Oare să-i fi ratat? Se întorseseră deja pe o altă rută?

Își aprinse lanterna și își croi drum spre nord de-a lungul șanțului. Peste tot în jur zăceau numai resturi: pasarele sfărâmate, o încălceală de cabluri telefonice, foi de tablă răsucite. Ocolind o trecătoare, aproape că se împiedică de o cutie de muniție aruncată pe o parte, cu o singură grenadă nemțească pe jumătate înfiptă în pământul moale. Vizavi se aflau câteva lopeți stivuite pe peretele din față. Pe mânere erau arse literele CLC.

— Kelvin? Locotenent Kelvin!

Lui Haslam nu îi stătea în fire să strige, să își dea de gol poziția, fără să știe cine l-ar putea auzi. Privirea lui se opri pe bârnele de lemn ale unui buncăr, unde se vedea o perdea antigaz, maro și murdară, atârând de pragul de susținere. Acesta trebuia să fie locul. Coborî încet perdeaua la loc. De partea cealaltă se aflau întunericul și liniștea.

Rhodes îl avertizase: obuzele ar putea avea scurgeri. În mod normal era nevoie de o explozie pentru a transforma yperita lichidă într-un nor de vapori toxici. Dar într-un spațiu închis, fără ventilație, substanțele chimice eliminate se puteau evapora încet, iar concentrația lor putea crește treptat în timp. Poate că Kelvin și oamenii săi nu înțeleaseră pericolul.

Haslam își puse masca de gaze și coborî treptele. Putea să simtă mirosul de praf de pușcă chiar și prin filtru – și ceva în plus: un miros greoi, de fecale. Fasciculul lanternei se legăna în întuneric, iar interiorul buncărului se vedea în ceață prin vizorul prăfuit al măștii. Era cald. Transpirația îi curgea pe

frunte și îi intra în ochi. Unde erau proiectilele? Nu văzuse nici urmă de ele.

Ajunse la ultima treaptă.

— Locotenent Kel...

Sânge. Se vedea pe peretele opus, roșu, strălucitor – sânge proaspăt. Haslam păși mai aproape. Fasciculul de lumină al lanternei licări nesigur pe suprafața betonului. Era plin de sânge: stropi de sânge, urme, pete – sânge și fragmente mai palide de carne și oase, ca niște boabe de cafea. Respirația îi răsună în urechi. Coborî lanterna știind ce urma să găsească, dar temându-se de ce avea să vadă și să înțeleagă.

Zăceau încremeniți la baza zidului, ghemuiți. Zări niște mâini, pline de praf, bronzate, legate la încheietura mâinii, atât de înțepenite ca și cum ar fi fost făcute din lut. Se forță să numere cadavrele, să caute semne de viață. Nu existau deloc. Rănile de ieșire spulberaseră dinții, pomeții, ochii. Zece bărbați, toți chinezi, fuseseră împușcați de la o distanță extrem de mică. Unde erau ceilalți? Unde era Kelvin?

Nu putea respira. Masca îl sufoca. O dădu jos dintr-o mișcare și inhală adânc de câteva ori. Haslam simți vibrația în tălpile picioarelor. Un firicel de pământ căzu pe o masă de bucătărie. Undeva la suprafață explodase un obuz. Apoi auzi altceva, în spatele lui. Se învârti, căutându-și revolverul. În dreapta lui se afla intrarea într-o altă cameră. Pe podea jucau umbre și o lumină slabă. Auzi stropi de apă, un sunet dur și abraziv – emoționant, nestatornic, ca un animal care sapă în pământ.

Stinse lanterna și rămase în întuneric. Se auzi o melodie, cineva fredona un imn. Scoase revolverul și păși încet. Pe podea erau două felinare, o găleată și doi bărbați care stăteau

în patru labe. Frecau podeaua de ciment cu perii și își croiau drum spre capătul îndepărtat al camerei. De-a lungul unui canal de scurgere puțin adânc curgea o apă roșie și murdară. Deasupra lor, la adăpostul umbrei, atârnavă carcasele unor animale proaspăt măcelărite. Apoi Haslam le văzu fețele. Nu erau animale. Soldatul Ingham auzi pași și se uită în jur.

— Cine dracu' era ăla?

Sergentul Farrer lăasă jos peria și se uită în spațiul lipsit de lumină unde stătuse Haslam. Băgă mâna în centură și scoase din ea cuțitul.

Haslam se năpusti afară din buncăr. Nu știa încotro se îndreaptă. Știa doar că trebuie să iasă, să plece. Pentru că era vina lui. Pentru că ar fi trebuit să prevadă ce avea să se întâmple. Opiul îi amorse creierul – nu doar azi, ci de luni de zile. Nu văzuse în ce se băgase, ce însemna să fii un membru al „familiei” lui Rhodes. Dar ar fi trebuit să-și dea seama. Acum era prea târziu – prea târziu pentru a îndrepta lucrurile, prea târziu pentru a trece cu vederea ceea ce văzuse.

Rhodes se afla la câțiva metri distanță. Privea fix la lună și la stelele, cu șapca în mână, respirând greu. Haslam auzi o voce în capul lui: Împușcă-l. Ridică revolverul.

Rhodes se întoarce. În lumina lunii, carnea lui părea moartă, ca marmura, iar ochii îi erau pierduți în întuneric.

— Edward?

— Ce ai făcut?

— Ce să fac? Rhodes oftă. Ceea ce am jurat să fac cu ani în urmă. Să plătesc o datorie de onoare. Îți voi explica la momentul potrivit.

— Să îmi explici? La naiba, e vorba despre treisprezece oameni, la naiba... Și cei trei...

— Am făcut-o pentru noi, Edward.

Haslam clătină din cap.

Ce voia să spună Rhodes prin *noi*? Se referea la regiment? La armată? La rasa albă? Nu voia să audă răspunsul.

— Nu-i compătimi, pentru numele lui Dumnezeu, spuse Rhodes. O haită de infractori care fac afaceri cu opiu și morfină furate – același opiu care te mănâncă pe tine de viu.

Deci știa. Când aflase? De cât timp știa?

— Iau opiu ca să mă pot privi în oglindă. O fac ca să pot trăi cu ceea ce am făcut, mulțumită ție.

Rhodes își puse șapca la loc.

— Nu fi slab, Edward. Aveai asta în tine de la bun început, așa cum și eu știam că o ai. Și îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru asta. Acum, lasă revolverul înaintea să te vadă cineva.

Mânerul revolverului Wembley se simțea unsuros. Haslam strânse mai tare.

— Ce s-a întâmplat cu Kelvin?

— Kelvin? A fost unul dintre ei, sau cel puțin la fel de bun ca ei. A încercat să mă trimită la Curtea Marțială. Ai putea spune că făcea treaba nemților pentru ei, ceea ce făcea un trădător din el.

Vocea lui Rhodes deveni mai blândă.

— Ar fi putut să strice totul: tot ceea ce am muncit și pentru care ne-am dat viața. Cei ca el ne vor sta mereu în cale, dacă îi vom lăsa.

Împuşcă-l.

— Locotenent-colonel Rhodes, sunteţi arestat. Începând chiar de acum, sunteţi suspendat din funcţia de comandă.

Rhodes făcu un pas mai aproape.

— De-a ce te joci, Edward? Vorbeşte opiul sau cocaina din tine?

Rhodes îşi înclină uşor capul într-o parte, ca şi cum nu era sigur la ce se uită.

— Vezi uneori lucruri care nu există? Spune-mi. Auzi fantome în întuneric? Vorbesc cu tine, îţi spun ce să faci?

— Eşti nebun.

— Aici se întâmplă lucruri de genul acesta, Haslam. Nu trebuie să-ţi fie ruşine. Înseamnă că ai o oarecare deschidere, că ai o capacitate de a simţi prezenţele de sub noi, adevărurile pe care nu le putem vedea încă.

Haslam trase trăgaciul.

— Mişcă-te. Acum!

— Nu ne-am înţeles noi întotdeauna? Nu ai simţit asta: cum vedem lumea în acelaşi fel? Nu a fost o întâmplare. A fost destin. Nu poţi să te întorci împotriva mea acum.

Haslam nu îl mai asculta. Rhodes nu putea să vadă. Nu înţelegea. De ce contau morţii? Nu aveau nicio valoare, decât dacă însemnau ceva pentru el. El era una cu câmpul de luptă, unde scrupulele şi sentimentele nu-şi aveau locul – contau doar scopul şi victoria. Îşi confundă viziunea limitată cu claritatea. Ridică revolverul. Nu îi păsa că îi tremura mâna.

— E ultima ta şansă.

Rhodes deveni foarte calm, de parcă era o creatură mitică ce se transformă în piatră. Lui Haslam îi trecu prin minte că un glonţ nu ar fi suficient să îl oprească.

— Unde mergem, căpitane? întrebă Rhodes. Nu vei ajunge departe dacă îmi înfigi revolverul în spate. Crezi că ceilalți te vor lăsa să treci? întrebă el, scuturând din cap. Îți spun eu că nu. Singura ta șansă ar fi să fugi, să te strecoari și să dispari. Și să speri că nu te va găsi nimeni.

Mintea lui Haslam o luă la goană. Dacă îl găseau, avea să sfârșească la fel ca Kelvin: acesta era mesajul.

— Ia-o înainte.

Rhodes ridică din umeri.

— Presupun că asta și-a dorit întotdeauna domnișoara Vanneck: ca tu să dispari. Așa, cineva va fi fericit. Și mă aștept că și fiica ei va fi fericită când va afla în ce te-ai transformat.

— Într-un ucigaș, vrei să spui?

— Nu, un trădător.

Rhodes dădu din cap, un gest suficient de discret ca Haslam să știe că era pentru altcineva. Se aruncă în peretele șanțului, în timp ce sergentul Farrer se năpusti asupra lui din spate. Lama briceagului trecu prin haina lui Haslam la câțiva centimetri deasupra buzunarului, tăind în carnea moale a pieptului, împotmolindu-se în fibrele încălcite. Haslam lovi cu cotul, dându-se înapoi, lovindu-l pe Farrer puternic în gât.

Farrer se clătină în față, scăpând briceagul. În timp ce trecea pe lângă el, Haslam îl lovi cu capătul revolverului în ceafă. Farrer se prăbuși la pământ, gemând, dar forța loviturii îl făcu pe Haslam să scape revolverul din mână.

Înainte să poată ajunge la el, Rhodes îl acoperi cu bocancul, împingându-l adânc în pământ. Rhodes clătină din cap.

— Ți-ai pierdut simțul tactil, căpitane. Ce păcat.

Întinse mâna să își scoată revolverul, desfăcând suportul care îi atârna de centură. Haslam se împiedică și căzu pe spate. În stânga sa, intrarea în buncăr se căsca în fața lui ca o gură neagră. Nu trebuia să coboare acolo. Se întoarse să fugă. Se lovi cu piciorul de ceva tare. Se clătină, se uită în jos și văzu cutia de muniție întinsă pe o parte. Grenada era încă acolo, abia vizibilă în întuneric. Într-o clipă, în mintea lui se derulară toate acțiunile posibile, care apoi s-au redus la o singură soluție: apucă grenada de mâner și îi ridică capacul. Cu cealaltă mână trase de firul de siguranță.

Rhodes încarcă pistolul.

— Edward? Nu mă face să te împușc pe la spate. Încă mai putem îndrepta lucrurile, să știi.

Mințea. Haslam simți o vibrație ușoară în palma sa. Așa cum se temea, grenada era activă, nu doar o păcăleală. În miez ardea un fitil, care se înălța către încercătură, un drum de doar patru secunde și jumătate. Numără până la trei, apoi se întoarse.

— *Hilf mir. Ich bin verletzt*⁶⁰.

— Ce ai spus?

Grenada era deja în drum spre el, descriind o jumătate de cerc în timp ce parcurgea distanța scurtă până la pieptul lui Rhodes. Haslam abia avu timp să își lase capul în jos, înainte ca explozia să îl lovească. Un fragment se lovi de casca lui, metal contra metal. Căzu în genunchi și se rostogoli, cu urechile bubuindu-i, simțind o durere deasupra genunchiului stâng, atât de intensă că începu să țipe.

Șanțul era plin de praf. În locul în care stătea Rhodes nu mai era nimic în afară de un nor de praf. Haslam se chinui

⁶⁰ Ajută-mă, sunt rănit.

să se ridice. Avea sânge pe pantaloni și pe cizme. Îi curgea și pe față.

— Colonele?

Vocea lui părea distantă, ca și cum ar fi venit din spatele unui geam. Apoi îl văzu pe Rhodes: era întins pe spate, nemișcat. Vocea din capul lui Haslam spunea: *Termină cu el.*

Respiră adânc de câteva ori și se târî până acolo. Pistolul Mauser zăcea pe pământ la câțiva metri distanță. Întinse mâna spre el, văzând abia atunci ce făcuse grenada cu fața lui Rhodes. N-avea să reziste peste noapte, asta dacă nu cumva era mort deja. Haslam aruncă pistolul și începu să se târască mai departe.

Nu parcursese mai mult de douăzeci de metri de-a lungul șanțului când auzi zgomotul îndepărtat al artileriei.

— Douăzeci, spuse în sinea lui – un reflex preluat de la Rhodes.

Să cunoști sunetul armamentului inamicului îți poate fi de ajutor. Pe Haslam îl cuprinse o stare de greață. Se auzi un tiuit pătrunzător, ca un clopoțel. Apoi, pământul de dincolo de parapet a erupt, scoțând fum și flăcări. Impactul îl lăsă pe Haslam fără suflare. De-a lungul orizontului, proiectilele sfredeleau pământul. Se târî înapoi pe unde venise, dorind numai să scape. Ajunse până la Flag Avenue, înainte să îi cedeze vederea și în jurul lui să se lase întunericul.

Franța, martie 1919

Lumina se diminua. De jur împrejur, țara era netedă și pustie: nu erau deloc păduri sau dealuri care să îi arate cât drum a parcurs și nici vreo modalitate prin care Amy să știe cât mai avea de mers. În spatele ei, satul Bertrancourt se pierduse de mult sub o cortină de ploaie.

Nu își mai simțea picioarele de oboseală. Prin cizme îi intrase apă, dar continuă să meargă, cu intenția de a ajunge la maior și de a afla ce știa. Drumul era noroios și plin de cratere. Era ușor să te rătăcești în lumina amurgului. Și-ar fi dorit să mai fie Kitty cu ea. Pe drumul pustiu se simțea vulnerabilă, ca soldații care se furișau pe acolo în drumul lor spre liniile frontului. Dar, în schimb, soldații plecaseră de mult.

Ploaia o prinse din urmă. Și-a tras șalul pe cap, nerăbdătoare să ajungă la Acheux. În depărtare se auzeau tunete, însă atât de încet, încât nu era sigură că le auzise cu adevărat. Tot traversând vechile câmpuri de luptă, văzuse și auzise multe lucruri posibile și imposibile, de parcă pustietatea aceea îi scotea la iveală fanteziile și le aducea la realitate.

Se auzi un cal nechezând. Se opri, mijind ochii prin ploaie. După cum se auzise, trebuia să fi fost un animal mare, ca Cleveland Bay, pe care tatăl ei obișnuia să-l călărească, și care măsura cam un metru șaizeci. Copitele loveau pământul, iar tropăiala se schimbă în galop, doar că acum sunetul se auzea în spatele ei. Oare calul avea un călăreț sau fugea de unul singur, sălbatic? Nu putea să vadă. Era pe punctul de a striga, când îi reveni o amintire în minte: și-o aminti pe Kitty în sătucul Beaussart, strigând la un bărbat care nu-i răspundea, un bărbat care ținea frâiele unui cal. Avea aceeași senzație acum – senzația clară că era în pericol.

Se lăsă liniștea. Auzea doar ploaia și propria ei respirație nesigură. Drumul începea să devină abrupt. Niște plopi încoronau capătul unei pante. La bază se afla o căruță de serviciu a armatei. Era răsturnată pe o parte, iar una dintre roțile din spate era suspendată la un metru deasupra solului. Intrase într-un crater de obuz. Caii erau cu fața spre ea, luptându-se cu hamurile și cu căruța care fusese răsturnată.

Vizitiul scotea niște lucruri din spate, bombănind de la efort, scoțând aburi când respira. Încerca să ușureze încărcătura căruței, astfel încât caii să o poată scoate afară. Nu o observă pe Amy venind. Era la câțiva metri când își dădu seama că îl cunoștea.

— Sergent Farrer?

Acesta își ridică privirea, surprins.

— Îți amintești de mine, nu-i așa?

Soldatul se uita la ea cu ochii lui mari și lipsiți de viață, de parcă ar fi fost o străină sau o vedenie. Oare era speriat? Poate că, la fel ca Bill Egerton, era șocat de aspectul ei neîn-grijit.

— Credeam că ai plecat acasă, domnișoară, cum a făcut prietena ta. N-ar trebui să fii aici de una singură.

Amy se întreabă de ce sergentul nu a înaintat spre Linia Hindenburg cu restul voluntarilor căpitanului Mackenzie. Aruncă o privire în partea din spate a vagonului: în loc de pachetele lungi de pânză pe care le văzuse de atât de multe ori, se aflau stive de cutii de lemn gri.

— Mă duc la Acheux. Pot să vă ajut? Se pare că sunteți blocat.

Nu voia să își continue drumul dacă putea să îl ajute cumva. Farrer își șterse nasul și gura de mâneca hainei, apoi dădu din cap înspre cai.

— Tu le arăți direcția, iar eu îi voi împinge.

Amy luă frâiele și încurajă caii să înainteze, în timp ce Farrer, stând în apă până la genunchi, își puse umărul în spatele uneia dintre roți și împinse. Avea forță în el. La a treia încercare, căruța se rostogoli înainte, îndreptându-se singură când trecu de marginea craterului.

El se uită la cai, trecându-și ușor mâinile peste picioarele lor și glezne. După ce se asigură că nu sunt răniți, se apucă să încarce căruța din nou.

— Urcați-vă în căruță, domnișoară. Vă pot duce eu la Acheux.

— Mai e mult de mers?

— O milă și ceva.

Se urcă în căruță, acceptând mâna pe care i-o întinse, deși mânușile tăiate erau pline de mizerie și lipicioase la atingere. El întoarse căruța. Au stat un minut în tăcere. Apoi Farrer spuse:

— Nu ai auzit nimic despre logodnicul tău, nu-i așa, domnișoară?

— Am auzit că a murit aici.

Farrer se uită la ea. Ea presupuse că se gândea că acest lucru fusese evident de la bun început și nu își imaginase cum de putuse să spere la altceva. Simți nevoia să se explice.

— Este posibil să ai speranță, fără să știi că o ai. Poți spera împotriva voinței tale. Faptul că a fost dat dispărut – acest cuvânt lasă deschise prea multe posibilități.

Drumul o lua din nou la vale. Pe ambele părți fuseseră săpate tranșee, iar parapetii și stăvilarele apăreau ca niște umflături în jurul unei leziuni.

— Cum ai aflat?

Amy îi povesti despre Bill Egerton, prietenul lui Edward din East Lancashires. Îi spuse despre vizita ei la spitalul din afara orașului Naours. Faptul că îi povesti toate acestea, îi mai ușură puțin din suferință.

— Căpitanul Egerton i-a tratat pe unii dintre băieții noștri, a spus Farrer. Era unul dintre cei buni. Ce ți-a spus?

— A fost foarte aproape în momentul în care germanii au atacat, în noaptea de 16. A auzit despre rapoartele de la batalionul lui Edward, în care se menționa că a fost ucis de un foc de mortier.

— Egerton a fost rănit.

— Așa este. Presupun că s-a întâmplat la scurt timp după aceea.

Farrer clătină din cap.

— Nu. A fost prins la ferma La Signy, când am recucerit-o. Unitatea medicală a fost bombardată.

În vocea lui se simțea o insistență ciudată.

— Îmi imaginez că a menționat asta. De ce ar fi mințit?

— Să mintă?

— El și Haslam erau prieteni vechi. Totul se leagă, dacă stai să te gândești.

— Ce anume?

— Unde ai spus că se află? La Naours?

— La un spital militar francez.

Farrer a dat din cap. Vestea despre căpitanul Egerton îl înveselise cumva.

— Se potrivește întru totul. Abia aștept să-i spun colonelului.

Amy nu înțelegea. Nimic din ce spunea Farrer nu avea sens.

— Colonelului?

— Rhodes, comandantul. El mi-a salvat viața. Ar fi salvat mai multe, dacă l-ar fi lăsat. Cum o făcuse pe Linia Hindenburg. Atunci l-am ratat.

— Mi-au spus că Rhodes a fost grav rănit. Nu este în Anglia?

Farrer clătină din cap.

— S-a întors la noi, așa cum a promis. Ca să ne scoată de aici și să ne conducă mai departe.

Amy se simțea incomfortabil.

— Ce ai vrut să spui când te-ai referit la căpitanul Egerton? De ce nu ar trebui să îl cred? De ce ar minți?

Farrer își încordă umerii, foindu-se în haina lui voluminoasă ca un școlar care are un secret.

— Tocmai asta-i întrebarea, nu-i așa? De ce ar minți?

— Ca să mă oprească din căutări, așa-i? Să mă scutească de dezamăgire?

— Oh, nu, domnișoară, nu de asta. A mințit pentru a-i salva pielea vechiului său prieten.

— Vechiul lui... Doar nu te referi la Edward?

Farrer pocni frâiele. Căi o luară înainte. În față, drumul era drept.

— Nu sunteți prima care se lasă păcălită, domnișoară.

Farrer striga ca să acopere zgomotul roților. Amy îl văzu cum își băga mâna în haină.

— Colonelul a avut încredere în el. Șarpele este frumos și se arată în diverse chipuri.

Șarpele este în siguranță la Whitehall sau în vreun bordel.

Pe Amy o trecu un fior, un șoc pentru că înțelesese în sfârșit: Farrer era cel care scrisese scrisoarea, cea pe care Bill Egerton o rupsese în fața ei. Își privi mâinile. Mănușile sergentului îi lăsaseră urme de un roșu-închis pe palme.

— Lăsați-mă să cobor. Lăsați-mă să cobor, vă rog. Pot merge singură de aici.

— Aproape am ajuns, domnișoară.

— Lăsați-mă să cobor!

Drumul ca o umbră sub picioarele ei, iar copitele cailor se izbeau de noroi și pietriș.

— Ce treabă aveți în Acheux? întrebă Farrer. Acel loc e plin de chinezi și târfe.

— Mă duc să mă întâlnesc cu maiorul Westbrook. Mă așteaptă.

Pentru o clipă, Farrer păru impresionat. Apoi a râs și a scuturat din cap.

— Știți ce este maiorul Westbrook, domnișoară? Nu aveți nicio idee măcar?

— Despre ce vorbiți?

Amy se retrase spre capătul îndepărtat al băncii. Căzătura n-ar fi ucis-o, dacă se putea feri de roți. Dar fustele ei erau ude și grele. Și ce ar fi făcut dacă își rupea vreo gleznă?

— Maiorul nu e nici mai mult, nici mai puțin decât o fantomă. A fost o fantomă. A dispărut ca ceața. Îl veți vedea pe colonel acum.

Amy nu încercă să înțeleagă. Se ridică în picioare. Geanta îi căzu din poală și conținutul ei se împrăstie pe drum, sticla de vin spărgându-se și ea. Își puse mâinile pe marginea banchetei, pregătindu-se să sară în gol.

Farrer a apucat-o de păr:

— Unde crezi că te duci?

O forță să se așeze din nou, de data asta mai aproape. Strânsoarea lui era ca de fier. Amy se răsuci pe loc. Pumnii și unghiile ei nu ar fi de ajuns ca să scape.

Îl lovi cu cotul, luând contact cu bărbia lui. Farrer își lăsă capul pe spate. Amy băgă mâna în haina lui și găsi un cuțit cu bucle de alamă pentru degete, cu o lamă îngustă, conică, de vreo 15 cm lungime. Dar strânsoarea lui Farrer îi bloca brațul. Încercă să o tragă spre el. Într-o clipă, îndreptă lama spre ea, sub umăr. Ea îl privi în față și nu văzu nici urmă de tensiune, nici frică, nici ură. Nu se putea lupta cu el. Nu avea cum să câștige.

Îi trecu un gând prin minte. Își lăsă corpul să se relaxeze. Lăsă cuțitul să îi cadă din mână.

— Ai uitat? întrebă ea. Mă așteaptă colonelul.

Farrer clipi și își slăbi strânsoarea. Era de ajuns. Amy își înfipse un călcâi în tibia lui și se aruncă din căruță. Corpul ei se izbi de pământul dur. Avea pietriș și sânge în gură și o durere sfâșietoare o săgetă în coaste.

Se forță să se ridice în genunchi. Totul se învărtea în jurul ei. Nu îl mai vedea pe Farrer. Căruța mergea în fața ei, încetinind, cu frâiele libere. Căută o piatră și o aruncă înspre cai. Traversă aerul într-o mișcare lentă, arcuită și ateriză

într-o parte. Unul dintre cai se înclină spre stânga, apoi amândoi au luat-o la galop.

Amy se ridică și se dădu la o parte din drum. Se cățăără peste terasament. Trebuia să se adăpostească undeva, în vreo groapă de obuz, un șanț. În curând se va înnopta, iar el nu ar fi putut să o găsească în întuneric.

O încrengătură de sârmă îndoită și de piroane ruginite se ivi în stânga ei. Prezența sârmei însemna că existau poziții defensive, terasamente. A fugit spre o deschizătură, aplecându-se încet, cu tivul rochiei agățându-se și rupându-se. A riscat să se uite înapoi: căruța se opri. Încă nu se vedea nici urmă de Farrer.

Amy alunecă pe o scară de incendiu, agățându-se de tufișurile de iarbă. În partea de jos a șanțului, apa era adâncă de 15 centimetri. Farrer o auzea cum aleargă prin ea. Se strecură de-a lungul peretelui din față, pășind acolo unde apa era mai puțin adâncă. Se opri la colț și ascultă: nu se auzea nimic.

A ocolit o traversă, apoi încă una. Pe partea ei stângă descoperi un șanț de comunicații, care dădea spre Acheux. Coborî în el și se opri din nou. Trebuia să devină din ce în ce mai îngust pe măsură ce înainta, și fără pasarelele care să o ascundă, putea fi observată de la cincizeci de metri distanță. Se întoarse înapoi, se ținu de-a lungul liniei de tragere, nemaifiind atentă la nimic altceva în afară de propria ei respirație și de bătăile inimii.

Ocoli o altă trecătoare. Apa era doar o băltoacă. Podeaua șanțului se ridica. La câțiva metri în față se termina cu o grămadă de saci de nisip ruți și bobine de sârmă. Să se întoarcă sau să urce din nou și să fugă? Poate că Farrer era

prea departe acum ca să o vadă. Poate că nici nu o căuta. Nu voia să se întoarcă.

Respiră adânc și se târî pe peretele din spate al șanțului. În față se zăreau clădiri, iar la doar câteva sute de metri se vedea marginea satului. O lovitură surdă a oprit-o din drum. O rachetă de semnalizare străpunsese aerul. Atârna deasupra ei, cu o lumină verzuie și orbitoare răsucindu-se spre cer ca o spirală de fum. Urma arăta spre un loc în afara orașului Acheux, exact în direcția ei.

Se ghemui în șanț, fugind înapoi spre șosea, fără să îi mai pese de zgomot. Pe peretele din față văzu o deschizătură îngustă: ceea ce soldații numeau „seva”. Îi scăpase înaintea. Probabil ducea la un post de ascultare aflat între cele două linii de front. S-ar putea ascunde acolo. Aceste locuri erau făcute pentru a te ascunde.

Auzi o mișcare în spatele ei: niște stropi și urme de bocanci în noroi. Nu avea timp să se gândească. Se aruncă în deschizătura îngustă. Era strâmtă, puțin adâncă și avea niște foi de tablă ondulată drept acoperiș. Stătea în genunchi, târându-se tot înaintea: zece-douăzeci de metri. Ascunzătoarea se lărgi, dând într-o groapă adâncă de un metru și jumătate, plină de urzici pe margini. Se opri și ascultă: nu se auzea nimic altceva decât bătaia constantă a ploii. Farrer îi pierduse urma, se întoarse înapoi de-a lungul liniei de tragere. Își îngădui să respire.

Apoi auzi ceva: o zgârietură pe pământul umed, un oftat slab de efort, apoi un altul. Aruncă o privire înapoi de-a lungul ascunzătorii. La zece metri distanță, pătrundea o lumină printr-o deschizătură dintre două foi de tablă. Se auzi un nou mormăit. Fața palidă a lui Farrer apăru din întuneric, fixând-o cu ochii mari, de băiețandru, care nu

exprimau nimic. Era doar o altă zi obișnuită de muncă. Ținea cuțitul între dinți.

Se ridică din postul de ascultare, ținându-se de tufele de urzici, lovind cu piciorul în pământul pietros pentru a se sprijini. Avea nevoie de o armă: o piatră sau o bucată de lemn. Ar fi vrut să-i strivească creierul înainte ca el să se poată cățăra după ea, dacă ar fi fost în stare de asta.

Văzu un țărăș de fier ieșind din pământ. Se desprinse cu o smucitură, dar avea sârma încă prinsă de el. Trase de ea, încercând să o elibereze. Sârma era țeapănă și ruginită. Îi făcea tăieturi în palme. Grăbește-te!

Un răcnet de animal o făcu să își ridice capul. De ea se apropia un bărbat călare. Amy nu se putea mișca, nu se putea gândi la nicio scăpare posibilă. Calul era mai mare decât și-l imaginase, era masiv și negru, cu o stea în frunte. Se mișca lejer și sigur. Venea plutind ca o barcă pe apă. Călărețul purta uniforma unui ofițer britanic și avea o sabie la brâu. Apoi îi văzu obrajii trași și tâmplele pline de cicatrici. Era maiorul Westbrook – doar că acum era diferit: se ținea drept, puternic, ca și cum era un om nou.

Se apropie, apoi se opri de cealaltă parte a sârmei, blocându-i calea. Ultima dată când îl văzuse, la Colincamps, plecase fără să-i spună un cuvânt – fugise de o femeie nerecunosătoare care îl respinsese.

Lăsă jos țărășul și se întoarse să fugă. Farrer era acolo, cățărându-se afară din postul de ascultare. Era prinsă în capcană: nu avea cum să treacă de ei și nici de sârma.

— Domnule colonel Rhodes, spuse Farrer.

Calul impunător expiră profund. Călărețul nu răspunse. Amy nu înțelegea.

— Maiorul Westbrook?

Farrer o apucă pe Amy de păr.

— E femeia lui Haslam, domnule. L-a găsit ea pentru noi. Se ascunde la Naours, într-un spital al armatei franceze.

Calul făcu un pas mai aproape.

— Se va rezolva destul de bine treaba.

Acolitul era dornic să facă pe plac.

— Farrer.

— Domnule.

— Sergent Farrer.

— Am avut grijă de cal. Știam că o să aveți nevoie de el.

— Foarte frumos din partea ta.

Călărețul își scoase sabia. Era îngustă și gri.

— Acum dă-i drumul.

— Domnule?

— Dă-i drumul domnișoarei Vanneck.

Farrer își eliberă strânsoarea.

— Nu o putem lăsa să plece. O să îi dea de veste.

— Știu. Dă-te înapoi.

Farrer a făcut cum i s-a cerut, entuziasmat la ce avea să urmeze.

— Logodnicul tău a încercat să mă omoare.

Oare Westbrook vorbea cu Amy sau cu el însuși?

— Nu am înțeles niciodată de ce. Eram făcuți din același aluat. Am crezut că mă va urma până la sfârșit.

Amy se dădu înapoi.

— Te rog.

Pe fața călărețului se așternu o umbră, ca și cum tocmai își amintise ceva de nesuportat.

— Acum văd ceea ce nu reușeam să văd înainte. Tu m-ai ajutat cu asta, domnișoară Vanneck și îți mulțumesc pentru asta.

Își ridică privirea spre sergentul Farrer.

— Era o femeie bună femeia din Acheux.

— Domnule?

— I-ai tăiat gâtul.

— Patroanei de bordel? Își vindea fetele chinezilor – fete de rasă albă. Ție ți-a vândut otravă.

— N-ar fi trebuit s-o omori.

Farrer se holba la el.

— Te-am readus în simțiri, domnule. Te-am eliberat.

Își deschise larg brațele.

— Și acum, pentru un nou început: cel pe care ni l-ai promis.

Rhodes clătină din cap.

— Uită-te la locul ăsta. Nu poate crește nimic bun dintr-un pământ otrăvit – nu poate apărea nicio lume nouă. Trebuie să îți găsești singur drumul spre casă.

Amy încercă să fugă. Într-o clipă, Farrer a prins-o și i-a pus cuțitul la gât.

— Dă-i drumul.

— Nu putem face asta, domnule. Ne va da de gol. Mai avem nevoie de timp, să ne recăpătăm puterile.

— Toate astea s-au terminat.

— Nu, domnule. Nu ne puteți lăsa aici. Am renunțat la tot.

— Da, ați renunțat. La fel și eu.

— Avem treburi neterminate: obiectivul nostru. Te-ai întors.

— Pentru căpitanul Haslam, nu pentru tine.

— A fost vorba de o promisiune. Ai promis.

Călărețul se apropie. Calul lovi pământul cu copitele. Farrer tremura. Amy putea simți asta după felul în care ținea lama cuțitului. O înțepa în piele.

— Ai uitat ce sunt ei? Cei ca ea? Ai uitat că ei au declanșat războiul și ne-au privit pe noi luptând? spuse sergentul, tipând. Ai uitat ce ne datorează?

Farrer răsuci brațul lui Amy la spate și îi puse cuțitul sub bărbie.

— Chiar e nevoie să îi tai și ei gâtul? Oare asta te va face să-ți vină mintea la cap?

Amy încercă să se răsucească pentru a se elibera. Farrer a tras-o de cap înapoi, dezgolindu-i gâtul și apropiind cuțitul de el. În aceeași clipă, văzu calul impunător ridicându-se, îndepărtând dintr-o singură mișcare sârma. Pământul de sub ea se cutremură când copitele masive au coborât iar. Rhodes alunecă din șa, cu sabia îndreptată în față ca o lance, ațintită spre ea. Amy închise ochii.

Un jet de sânge fierbinte îi lovi obrazul. Farrer tipă și apoi se prăbuși la pământ. Amy era liberă acum. O luă la goană. Când se uită înapoi, Farrer era la pământ, dând din brațe, chinuindu-se să ajungă la adăpostul îngust, cu jumătate din față plină de sânge. Calul se întorcea, pregătindu-se pentru un nou atac. Farrer scoase ceva din centură și ținti.

Amy se poticni. O gaură de obuz se deschise la picioarele ei. Își pierdu echilibrul și căzu. În spatele ei se auzi un zgomot surd, metalic. Lumina strălucitoare a unei rachete de semnalizare brăzdă cerul. Se mai auzi un mormăit gutural. Calul necheza, de groază sau de durere. Ea se ascunse lângă buza craterului, cu fața la pământ.

Se lăsă liniștea și începu ploaia. Încă se mai zărea lumina pâlpâitoare a unei rachete de semnalizare care ardea pe

pământ. Se auziră niște tropote constante de copite apropiindu-se. Sergentul Farrer probabil era mort. Acum Rhodes era cel care o căuta. Să-l lase să o găsească? Putea avea încredere în el? Calul a trecut pe lângă ea, apoi se opri. Șaua era goală.

Amy se târî până la marginea găurii de obuz. Rhodes era întins pe spate câțiva metri mai încolo, cu capul răsucit puternic într-o parte și cu gura deschisă. Ea așeză o mână tremurândă pe gâtul lui. Nu avea puls.

Calul adulmecă pământul și începu să pască un smoc de iarbă, de parcă nu se întâmplase mare lucru. Amy se ridică în picioare. Tot corpul îi tremura.

— Ușor acum, șopti ea, îndreptându-se pas cu pas spre cal.

Drumul de douăsprezece mile până la Naours fusese călăuzit de lumina slabă a lunii, care proiecta umbrele roților pline de noroi ca niște panglici argintii peste pământ. Măinile înțepenite și pline de sânge ale lui Amy tremurau în timp ce țineau frâiele, asta atât din cauza frigului, cât și a șocului. Speranța era cea care o împingea înainte, speranța dată de un criminal, bazată pe descoperirea unei minciuni — dacă despre asta era vorba într-adevăr. Nu mai avea nimic altceva de care să se agațe, nimic altceva nu mai conta. Lupta cu Farrer, apariția colonelului Rhodes, se stingeau deja ca un vis urât. Dacă era cineva în spatele ei, nu îl vedea.

Era copleșită de oboseală, dar mintea ei nu voia să renunțe: Bill Egerton o mințise. Chirurgical ascundea ceva: să fi fost însuși Edward? I se părea imposibil ca ea să fi fost atât de aproape de el și să nu fi simțit asta. Trecuse pe lângă atâtea morminte fără nume. Oare trecuse pe lângă al lui? Sau fusese și el acolo, la Chateau de Naours, urmărind-o de la vreo fereastră de la etaj? Era și el printre acei bărbați atât de grav desfigurați încât îi era teamă să fie văzut?

Gândurile se învârtteau în cerc: Egerton fusese împușcat în timpul bătăliei pentru Ferma La Signy, Farrer fusese foarte sigur spunând asta. Amy cunoștea locul din hărțile cu

tranșee ale lui Mackenzie: un loc amplasat între Bertrancourt și Serre. Edward o menționase în ultima sa scrisoare, în iulie – o grămadă de moloz, așa o numise. Citise acea scrisoare de o mie de ori, dar când veni vorba de ferma La Signy, nu mai era sigură de cuvintele exacte pe care Edward le folosisese. Fusesse deja capturat? Oare nu asta îi scrisese el? Și-ar fi dorit să poată verifica. Dar scrisorile se pierduseră acum. Zăceau acolo unde căzuse pe drumul spre Acheux. Nu îndrăzneau să se întoarcă după ele.

Dacă Egerton fusese rănit în iulie, cum ar fi putut fi pe front în august? Potrivit căpitanului Mackenzie, l-au trimis înapoi în Anglia la tratament. Oare ferma La Signy fusese cucerită din nou, mai târziu? Să fi existat o altă bătălie pentru aceeași grămadă de moloz? Cum altfel ar fi putut Farrer să fie sigur de asta? Sau cum ar fi putut fi ea?

Străzile din Naours erau pustii. Fâșii de nori alunecau pe lângă lună, adunându-se și grupându-se în pâlcuri tot mai groase. Când lăsă biserica în urma ei, abia dacă mai putea vedea drumul. Dincolo de gardurile vii pâlpâia o lumină galbenă. Trebuia să fie castelul. Ploaia îi bătea în față când, în sfârșit, Amy recunoscu alea de platani, care se ridicau falnici în întuneric. Coborî de pe cal și îl conduse spre porțile castelului. Calul pufni și ea trase de frâie. Amy aruncă o privire în curte. Lumina nu se mai vedea acum. Ambulanța militară pe care o văzuse înainte dispăruse. A încercat porțile: erau încuiate și aveau lanțuri pe ele. Nu exista nicio cale de intrare. Căută un clopot de care să tragă, dar nu găsi nimic. Strigă în întuneric, dar nu îi răspunse nimeni.

Vântul îi sufla în față. Calul s-a dat înapoi, ca și cum îi era teamă. Aproape că a făcut-o să cadă în genunchi. A dat

cu ultimele ei puteri. Îl strigă pe Edward, pe Egerton, chemă pe cineva care să o lase să intre înăuntru. În curte, ploaia se revărsa de pe acoperișurile grajdurilor.

A țipat până când vocea i se transformă într-un scâncet. De ce nu răspunzi? De ce nu-mi răspunzi?

Picioarele au cedat sub ea. O lăsaseră puterile, ca o coardă de arc care s-a slăbit. Se uită în jos și văzu doar apă care se învâрте în cerc, bucle de sârmă neagră și carnea albă a oamenilor care se înecaseră. Se lipi de barele de fier, agățându-se de ultima fărâmbă de conștiință, apoi căzu.

Din întunericul învolburat răzbeau voci înăbușite și insistente. Erau un bărbat și o femeie. Ea se întorsese în adăpostul de la *Two Storm Wood*, ascultând cum morții prind viață. Trebuia să iasă de acolo sau avea să devină unul dintre ei. Tresări și încercă să se forțeze să se trezească. Niște ochi se holbau la ea, dintre care unuia îi lipsea o pupilă. Avea halucinații sau își pierduse mințile.

— *Dépêche-toi! La fille ne doit pas être vue ici.*⁶¹

Ochiul aparținea unei femei în vârstă. Amy o mai văzuse și înainte, stând în ușa spitalului militar: era una dintre surori, oarbă de un ochi. Ce voia? Oare ce pune la cale?

Două brațe puternice o ridicară pe Amy în picioare. Era portarul, doar că părea real. Îi simțea mirosul de tutun de pipă, de praf și mirosul stătut al hainelor sale.

— Ce faci? Dă-mi drumul!

— *Venez, vite!*⁶²

Portarul trăgea de ea. Acum era trează, dar membrele îi erau prea slăbite ca să poată merge.

⁶¹ Grăbește-te! Fata nu trebuie să fie văzută aici.

⁶² Veniți, repede!

— *Et le cheval aussi*⁶³, spuse călugărița.

Voiau și calul, fata și calul: era o pradă de pe câmpul de luptă, deci era proprietatea lor, ceva ce li se cuvenea. Nu-i interesa de prieteni sau dușmani, de bine sau rău. Luau tot ce le cădea la îndemână – îi capturau și se hrăneau cu ei, ca niște câini înfometaji.

Amy încercă să țipe, dar portarul îi acoperi gura cu mâna într-o clipă. Călugărița duse un deget la buze.

— *Taisez-vous! Nous savons pourquoi vous êtes ici, Mademoiselle. Nous savons!*⁶⁴

Știau de ce se afla aici. Portarul îi dădu drumul. Apoi călugărița îi făcu semn lui Amy să o urmeze, nu către spital, ci departe de el. Nu era un vis sau o halucinație. Era ceva real.

— Căpitanul Egerton, vreau să-l văd pe căpitanul Egerton, spuse Amy.

Călugărița clătină din cap și îi făcu din nou semn. Portarul o împinse pe Amy nerăbdător din spate, după care preluă frâiele calului. Animalul pufni, dar se lăsă condus pe alee.

Pe partea opusă a drumului se afla un sătuc de ferme mici. Amy putea să-i urmeze pe ceilalți sau putea să plece. Parcă cei doi îi citiseră gândurile și știau ce avea să aleagă.

Portarul legă calul la capătul unei curți mici. Călugărița se propti în fața ușii unor grajduri vechi, cu pereții pe jumătate acoperiți cu bârne de lemn. Din interior se revărsa o lumină galbenă slabă pe pavele. Deasupra era o fereastră închisă. La fel ca la Bertrancourt, în aceste grajduri locuiau

⁶³ Luați și calul.

⁶⁴ Faceți liniște. Știm de ce sunteți aici, domnișoară. Noi știm.

oamenii – servitori, îngrijitori, cel puțin pe timp de pace, deși aceste grajduri păreau mai vechi și mai solide.

— Unde vreți să mă duceți?

Au condus-o spre niște trepte de lemn. La capătul unui mic pasaj era o altă ușă întredeschisă, cu aspect putregăios. Pe tavanul de ipsos fisurat pâlpâia lumina de la o lumânare. Amy trecu pragul. Înăuntru erau un pat de o persoană, o chiuvetă, o mică sobă de fier. Într-o farfurie ardea o singură lumânare. Deasupra ei, o ghirlandă de flori moarte era bătută în cuie de o grindă sculptată grosolan.

— *Attendez.*⁶⁵

Ușa se închise și Amy rămase singură. Se așeză pe pat. Afară încă ploua. Prin obloane pătrundea o lumină albastră slabă. Dincolo de fereastră, se putea distinge acoperișul de țiglă al unui hambar. A cui era această locuință? Și al cui era patul? Privirea i se opri pe un mic teanc de cărți. Pe un raft de deasupra se aflau un pământuf de bărbierit, un pieptene, o oglindă mică și pătrată cu colțul ciobit și o lamă de ras.

De cealaltă parte a ușii se mișcă ceva. Se ridică din nou în picioare. Își simțea capul mai limpede acum. Se auzeau pași pe scândurile goale și un sunet cunoscut: de metal care era ascuțit pe o piatră. De ce avusese încredere în cei doi? Luă briceagul în mână. Pașii se auzeau mai aproape acum, lenți și hotărâți. Încercă să deschidă briciul, dar degetele îi erau pline de tăieturi de la sârmă și nu putea cuprinde capătul tăișului. Se auziră alți pași. Se zări o umbră sub ușă. Își puse briciul în gură, luă lama între dinți și o trase înapoi.

Zăvorul ușii se ridică. Briciul ar fi fost inutil dacă îl folosea de la distanță – inutil în fața unui cuțit de tranșee sau a unei

⁶⁵ Așteptați.

baionete. Trebuia să lovească de aproape, înainte ca inamicul ei să știe unde se afla. Trebuia să-i taie gâtul.

Se strecură în spatele ușii chiar când aceasta se deschise. În cameră intră rapid un bărbat – nu purta uniformă. Purta o vestă zdrențuită peste o cămașă albă. Apucă să vadă că avea o barbă cenușie. Ținea ceva în fața lui. Trebuia să acționeze acum.

Făcu un pas înainte, cu briciul în mână. Avea șansa la o tăietură rapidă înainte ca el să o atace. Nu avea guler, ceea ce îi lăsa mai mult loc de atac. Bărbatul se întoarse. În mână ținea o cană de tablă. Era cu spatele la lumină, dar chiar și așa, îl recunoscuse. Știa acei ochi, sprâncenele, gura. Briciul căzu pe podea.

— Bună, Amy.

Pentru o clipă, buzele ei nu au putut să rostească cuvântul.

— Edward?

El a dat din cap, ca și cum ar fi ezitat să mărturisească.

— Mi-au spus că ai leșinat. Am niște ceai pentru tine. Ar trebui să iei loc.

Ea nu auzi nimic, fiind preocupată doar de faptul că el se afla în fața ei, schimbat, dar viu. Prezența lui o agita, era sufocantă, electrizantă, astfel încât abia mai putea respira.

— Vino aici.

Vocea lui era însuflețită și joasă, cu un ușor tremur în ea.

Fără să o privească în ochi, puse jos ceașca și se apropie de ea. Îi simți mâna pe braț. Dintr-o dată, tensiunea pe care o simțea în interior dispăru și fu inundată de un val de căldură. Își aruncă brațele în jurul lui, îl țină aproape, dorindu-și doar să știe că el era cu adevărat acolo și că nu era doar un alt vis.

— Amy?

Se îndepărtă de el. Nu se putea abține: cu mâna dreaptă îl plesni peste față, atât de puternic încât aproape că își pierdu echilibrul. El se holbă la ea, uimit, cu o urmă de sânge pe buze. Apoi își lăsă mâinile pe lângă corp, cu bărbia în piept, ca și cum ar fi așteptat o altă lovitură. Ea se aruncă asupra lui, cu pumnii încheștați, dar furia deja îi trecuse. Se agăță din nou de el, fără să poată vorbi.

— Îmi pare rău, șopti el, strângând-o mai aproape.

Îl auzi suspinând, tremurând din tot corpul. Îi simți lacrimile pe obraji și pe gâtul ei. Apoi începu să plângă, împotrivindu-se și blestemându-se, dar fără să se poată opri până când ea nu îi luă fața în mâini, îl ținu strâns și îl sărută.

Au stat împreună mult timp, până când lumina zorilor coloră camera, iar șuieratul constant al ploii făcu loc picuratului lent al apei care se scurgea de pe acoperișuri. Undeva, la distanță, trecu o căruță pe drum.

— Am visat că vei veni, spuse Edward într-un sfârșit. Dar nu m-am gândit niciodată că se va întâmpla cu adevărat.

— Am făcut o promisiune. Ai crezut că am uitat?

— A fost greșit din partea mea să te rog asta, foarte greșit. Nu eram... în toate mințile.

Se uită la ea. Avea riduri în jurul ochilor și umbre. Părea să aibă de două ori vârsta bărbatului pe care îl știa.

— A fost cel mai greu lucru, să te văd acolo jos cu Bill.

— În fața spitalului? Când am mai fost aici?

El dădu din cap.

— Mă uitam din pod.

Își șterse nasul de mânecă.

— Am vrut să-ți strig numele.

— De ce nu ai făcut-o?

Scutură încet din cap. Părea să nu aibă vreun răspuns sau nu era momentul potrivit pentru a-l împărtăși. El îi văzu rănilor de pe mâini.

— Ce e cu astea, Amy? Ce s-a întâmplat?

— Sunt în regulă. Sunt niște zgârieturi. Se vor vindeca.

— Și ești atât de slabă.

— Și tu la fel.

— E frig aici. Tremuri. Întinde-te. O să îți curăț tăieturile astea. Apoi voi chema un doctor.

Amy se așează pe pat. Edward îi puse o pătură pe umeri. Se simțea ciudat de ușoară, cu trupul golit și fragil, ca și cum ar fi scăpat de febră.

— Poți să ții asta?

Îi aduse ceaiul și îl așează cu grijă în mâinile ei. Îl privi în liniște în timp ce el se ocupa să aducă apă, săpun și o cârpă. Povestea ei putea să aștepte. Oricum, momentele de frică și pericol prin care trecuse nu se comparau cu ale lui. Dacă trecuse și printr-o mică parte din ceea ce înfruntase el timp de aproape doi ani, însemna că îi despărțea o distanță tot mai mică, că era cu o diferență mai puțin între ei.

Ea clipi. În mintea ei persista îndoiala că nimic din toate acestea nu era real, că în orice moment se putea trezi la *Madame Chastain* și el va fi dispărut.

— Vii cu mine acum, nu-i așa? întrebă ea. Vii acasă?

Aduse un lighean cu apă la picioarele ei.

— Văd că nu bei din ceai.

Ea luă o înghițitură. Ceașca îi zăngăni între dinți. Atât ceaiul, cât și ceașca erau destul de reale.

— Te ascunzi aici, așa este?

Edward clătină din cap.

— Așa a început totul. Bill s-a ocupat de hârtii. La spital sunt cunoscut ca Eduard Lébèque, asistent medical. Asta m-a ținut în siguranță. Nimeni nu vine aici, cu excepția medicilor.

Vocea lui era diferită față de cum era înainte: mai gravă, mai răgușită. Totul la el părea mai bătrân. Chiar și pielea lui era mai întinsă peste oasele craniului. Moliciunea dispăruse cu totul. Amy își surprinse imaginea în oglindă. Probabil că și ea arăta mai în vârstă.

— Egerton ți-a fost un prieten bun – mai bun decât a lăsat să se înțeleagă.

Edward dădu din cap.

— Nu știi nici măcar jumătate din poveste. Eram într-o stare proastă când m-a găsit. Rănile mele erau superficiale, dar era vorba de mai mult de atât.

— Te referi la opiu?

El aprobă.

— De unde ai știut?

— Mi-ai spus, în atâtea cuvinte. Ai scris despre faptul că aveai nevoie de chinezi, despre faptul că ei îți furnizau lucruri fără de care nu puteai rezista.

— Am spus eu asta? spuse el, dând din cap. Câtă neatenție din partea mea.

— Ai spus asta într-una dintre ultimele scrisori pe care le-am primit. Nu am înțeles-o pe deplin la momentul respectiv, dar a devenit mai clar venind aici. Multe lucruri au devenit mai clare.

Edward se ghemui în fața ei. Înmuie o fâșie de pânză în apă și începu să-i curețe rănile.

— Totul a început cu pastilele de marș forțat – adică co-caină. Am descoperit că nu puteam să fac față luptei fără ele, în special nu...

— Raidurilor?

Își ridică privirea spre ea.

— Așa este. Raidurile. Dar apoi nu mă puteam odihni, nu puteam dormi. Am început să iau laudanum când eram în rezervă. Am simțit că e o evadare pentru început. De acolo a continuat.

— Te-a aprovizionat și Bill Egerton?

— Bill? Nu. El este cel care m-a lăsat fără provizii. Am început să îmi fac mici injecții cu morfină – păstrează o mulțime aici pentru pacienți. O doză mai mică de fiecare dată. Nu a fost ușor. Am avut și scăpări, dar acum am renunțat. M-a ajutat faptul că nu îndrăzneam să atrag atenția asupra mea, atât de dragul lui cât și al meu.

— Nimeni nu te caută, Edward. Toți cred că ești mort.

— Bineînțeles. Ofițerii nu-și abandonează oamenii. Dar nu am avut de ales.

— Nu-mi pasă dacă ai făcut-o. Credeai că m-ar afecta, Edward?

El nu părea să asculte. Amy avea senzația că vorbea atât cu el însuși, cât și cu ea.

— M-ar fi ucis, m-ar fi făcut bucăți. Le-am luat ceea ce îi unea și le dădea speranță. Am fost norocos că am fost rănit; norocos că am fost salvat de o echipă de brancardieri înainte ca cineva să afle ce s-a întâmplat. M-am trezit într-o unitate medicală. Mi-am dat seama că nimeni nu-mi luase numele. Dacă aș fi putut scăpa, aș fi fost dat dispărut. Așa că am plecat în aceeași noapte. Mai târziu, Bill m-a ajutat să intru aici. Parcă a fost mâna Providenței, mai mult decât a fost

noroc. De parcă a fost scris să fac ceea ce făcusem și să ajung aici – poate ca să răscumpăr ceva.

Amy îi duse o mână la obraz.

— Nu mai contează acum. Ești în viață. Asta este ceea ce contează.

Îi tamponă ușor mâna lui Amy cu ajutorul unui prosop.

— Ar trebui să punem niște dezinfectant pe rănilile astea. Am niște bandaje.

A dat ligheanul deoparte. De ce nu îi spunea cât de tare i-a fost dor de ea? De ce nu îi spunea ce mult însemna să o vadă din nou? Să fie din același motiv pentru care nici ea nu o făcuse: pentru că erau prea multe de spus, prea multe de povestit?

A golit ligheanul și s-a întors cu o trusă de prim-ajutor într-o geantă de pânză.

— De ce nu mi-ai scris? spuse ea. Credeai că nu-ți voi păstra secretul?

— Întinde mâna.

Îi așeză un tampon de tifon în palmă, apoi înfășură bandajul în jurul ei, tăind și fixând cu o viteză și precizie care fuseseră exersate.

— Credeai că o să-mi fie rușine cu tine?

— Pentru că am fugit? Nu.

— Atunci de ce...?

— Pentru că...

O privi pentru o clipă, apoi se întoarse la lucru.

— Pentru că știam că mă vei aștepta. Mi-a fost teamă că mă vei aștepta pentru totdeauna. Și... Nu puteam să accept asta și din partea ta.

— Există lucruri mai rele decât așteptarea. Măcar aș fi știut că ești în viață.

Edward întinse mâna după un alt bandaj și îi luă cealaltă mână. Tăieturile nu erau atât de grave. Își trecu degetul peste ele, ca și cum ar fi vrut să le verifice adâncimea. Ea tresări la atingerea lui, la fel cum o făcuse și prima dată când s-au întâlnit. Încă era sub efectul șocului de a-l fi găsit.

— Și ai fi rămas alături de mine, spuse el, alături de un criminal și un dependent. M-ai fi urmat până la capăt: fără să-ți pese de rușine, indiferent de greutateți.

Își așează capul în poala ei.

— Nu merit asta, Amy. Niciodată nu am fost demn de asta.

— Asta s-a întâmplat din cauza războiului, Edward. Edward? Orice s-ar fi întâmplat, nu tu ești de vină – sau amândoi suntem. Ai venit aici din cauza mea, știu asta. E vina mea.

El nu părea să o audă.

— Obişnuiam să mă gândesc la timpul petrecut împreună. Mă gândeam că dacă mă puteam agăța de acele amintiri, aş fi rămas aceeași persoană. Dar spre sfârșit, acele amintiri parcă nu îmi mai aparțineau. Când ți-am scris ... despre câmpuri și grâu, atunci am știut. Am știut că totul era pierdut – că pentru mine nu mai era nimic, nu mai aveam la ce să mă întorc.

Pentru o clipă Amy a crezut că va ceda și va plânge, dar înainte ca ea să poată ajunge din nou la el, el se ridicase deja în picioare. Era sigură că acest moment se petrecuse deja în mintea lui. Și știa că lacrimile nu ar fi ajutat. Nu ar fi făcut decât să îngreuneze situația, să îi fie greu să o elibereze.

— Vino acasă cu mine, spuse ea. Vino acasă. Nu te voi dezamăgi din nou. Am ales deja.

— Dar tu nu mă cunoști, Amy. Până să vin aici, nici eu nu mă cunoșteam. Un lucru e sigur despre câmpul de luptă: aici afli aluatul din care ești făcut. Afli ce se ascunde în interiorul tău.

Lacrimile i se adunaseră în ochi.

— Dar am fost și eu aici și știu, înțeleg – cel puțin atât cât ar trebui. Suficient cât să știu că nu a fost vina ta.

Îl văzu că își închide ochii.

— Acum hai să plecăm de aici și să nu ne mai întoarcem niciodată.

Edward nu îi răspunse. Se întoarse cu spatele la ea, în timp ce împacheta trusa de prim-ajutor.

— Nu mi-ai explicat cum m-ai găsit.

Amy se simțea amețită și cu respirația întretăiată, prea slăbită pentru a încerca să-l facă să o asculte.

— Bill Egerton. Mi-a spus că fusese pe front atunci când ai fost ucis. Am aflat că nu putea fi adevărat.

Edward clătină din cap.

— Ar fi trebuit să își dea silința mai mult și să nu încerce să te păcălească. I-am spus că ești isteță.

Ea își lăsă capul în jos.

— Pe mine m-a păcălit. Cel care nu s-a lăsat păcălit a fost sergentul Farrer. Edward, te rog...

Edward se întoarse spre ea.

— L-ai văzut pe Farrer? Știe cine ești?

Teama din vocea lui o săgetă pe Amy drept în inimă. Dădu din cap.

— El este motivul pentru care m-am întors aici.

Edward scăpă geanta și se duse direct la un cufăr aflat într-un colț. Aruncă capacul și scoase un revolver. Îi deschise cilindrul: era încărcat complet.

— Dacă Farrer știe...

Se auzi o mișcare. Scârțâitul unei scânduri. Auziră amândoi asta: niște pași care urcau ușor pe scările goale de lemn.

Ușa de pe palier era întredeschisă. Edward închise cilindrul și ochi. Pașii s-au oprit. Se auzi o pocnitură metalică slabă. Ceva tare și greu se rostogoli de-a lungul podelei de lemn.

— Amy, ia...

Bomba Mills zăngăni în spatele sobei și explodeă. Amy simți explozia trecând pe lângă ea, un amestec furtunos de foc și fier. Burlanul de deasupra sobei se prăbuși, scoțând rotocoale de fum și funingine. Edward era la podea, strângându-și în brațe piciorul. O striga, dar ea nu-l putea auzi. Întreaga cameră plutea: se întindea și se rostogolea în mintea ei ca și cum ar fi plutit într-un ocean. Se prăbuși în genunchi.

Farrer stătea în pragul ușii. Avea partea dreaptă a feței plină de sânge, iar urechea îi era tăiată în două, din față în spate. Sabia lui Rhodes îl ratase cu un centimetru. Își scoase cuțitul de la brâu. Genunchiul lui Amy se frecă de ceva tare. Se uită în jos și văzu revolverul. Edward încă striga la ea, făcându-i semn cu brațul întins, copleșit de durere. Farrer păși în cameră. Sunetul răsună ca un val care se sparge.

— Dă-o înapoi. Aruncă arma la mine!

Amy strânse mai tare de ea. Degetele ei bandajate nu puteau să cuprindă trăgaciul. Jonglă cu el în mâna stângă, apoi trase de cocoș cu un clic greu.

Sunetul i-a atras atenția lui Farrer. O privi cu aceeași ochi inexpresivi, de parcă s-ar fi uitat la o fereastră pe care cineva uitase să o închidă. Revolverul îi dansa în mâini. Tot corpul îi tremura. Încercă să țintească.

— Amy, dă arma încoace, pentru numele lui Dumnezeu! Degetul ei se blocă pe trăgaci. Farrer clătină din cap.

— Nu o să mă împuști, domnișoară. Doar pentru că te-ai umplut cu puțin noroi, nu înseamnă că ești un soldat acum.

— Amy!

A apăsat pe trăgaci. Arma i-a sărit în mână. Farrer se clătină pe spate. Cuțitul îi căzu pe podea. Îl nimerise, dar nu putea vedea unde. Farrer se prinse cu mâinile de gât.

Ajunse lângă tocul ușii și se sprijini de el. Părea pierdut, fără suflare, cu capul atârând în față. Își duse absent mâna dreaptă în buzunarul paltonului. Scoase o altă grenadă și apucă siguranța între dinți.

Al doilea glonț al lui Amy îl lovi în piept. Corpul lui se zbătu și se răsuci. Mâna îi coborî iar înspre talie, ținând încă grenada în ea. Se încrunta la ea de parcă ar fi fost amețit, ca și cum era surprins să o vadă acolo. Apoi, apucă siguranța cu cealaltă mână. Al treilea glonț al lui Amy îi făcu o gaură sub ochi.

St James's
Londra
Aprilie 1919

Dragă Amy,

Am întrebat de tine la Heveningham și am primit în această dimineață vestea că te-ai întors la mătușa și unchiul tău din Cambridge. M-am bucurat să aud că ți-ai revenit după febră și după încercările de luna trecută, cel puțin așa sper. Cred că ideea ta de a urma un curs de studii medicale este una bună. O minte agilă are nevoie de ocupație, mai ales după niște evenimente tragice. Nu va fi niciodată ușor să lași trecutul în urmă, mai ales când țesătura viitorului e atât de fragilă.

Din corespondența cu mama ta am observat că mi-ai urmat sfatul și te-ai abținut să le împărtășești alor tăi tot ce ai descoperit în Franța. Având în vedere circumstanțele, cred că ai procedat înțelept. Cu siguranță a înlesnit lucrurile în ceea ce privește Biroul de Război și a împiedicat ca evenimentele să ne-o ia înainte. Acum sunt în măsură să raportez despre roadele muncii mele în ceea ce privește găsirea lui Edward.

Moartea sergentului Farrer și a locotenent-colonelului Rhodes s-a aflat sub investigația poliției judiciare, autoritățile franceze convingându-se că nu este o problemă care să îi preocupe. Din câte am înțeles, au ieșit la iveală unele informații importante, mare parte din ele furnizate de căpitanul Mackenzie de la batalionul 21 Middlesex, cu care ai făcut cunoștință în Franța, cred. Potrivit acestor informații, oamenii din batalionul lui Rhodes – și, prin extensie, Rhodes însuși – au fost implicați în uciderea vara trecută a unui ofițer și a unei duzini de soldați care serveau în Corpul Muncitorilor Chinezi. Aceste informații, împreună cu

dosarul de război al lui Rhodes și cu mărturia medicilor care l-au tratat ulterior în timpul convalescenței sale în Anglia, fac extrem de credibil faptul că viața lui Edward se afla în pericol iminent când a fost dat dispăruț din unitatea sa.

Mă bucur să-ți spun că ieri am fost asigurat, neoficial, de către Oficiul de Război, că nu se va lua nicio măsură împotriva căpitanului Haslam, dacă se va afla că trăiește, în mod oficial mă refer. Singura condiție impusă de acest lucru este ca abaterea lt. col. Rhodes să nu fie făcută publică. La urma urmei, el nu mai este în viață pentru a se apăra și a fost recent înmormântat cu toate onorurile la cimitirul militar Bertrancourt. Problema, aș mai adăuga eu, ar putea provoca o situație oarecum stânjenitoare, fiind implicați cetățeni străini, mai ales dacă ar fi interpretată greșit în presă.

Desigur că îl voi informa fără întârziere pe Edward despre poziția Oficiului de Război. Sperasem ca voi doi să vă continuați viața împreună de unde ați rămas acum doi ani și jumătate. Nimic nu m-ar fi mulțumit mai mult. Din păcate, se pare că Edward nu este încă pregătit să își reia viața de dinainte în Anglia, presupunând că un astfel de lucru ar fi vreodată posibil. Nu știu dacă ți-a comunicat el însuși acest lucru, dar am înțeles că va rămâne la spitalul militar unde l-ai găsit, cel puțin deocamdată. Munca depusă acolo este valoroasă, printre pacienți numărându-se veterani grav răniți, iar el simte nevoia să-i ajute cum poate mai bine. Asta a fost, desigur, înainte de a se afla vestea deciziei Oficiului de Război. Indiferent de momentul și locul în care Edward se va stabili în cele din urmă, sper că îi vei putea accepta alegerea cu seninătate, știind că acțiunile tale i-au redat atât libertatea, cât și onoarea și că nu se putea cere mai mult de la tine sau de la oricine altcineva.

Te voi anunța imediat dacă se va mai întâmpla ceva. Între timp, mă rog să găsești ceva din pacea și fericirea pe care le meriți datorită devotamentului tău statornic.

*Cu afecțiune,
Evelyn*

Anglia, mai 1919

— E clar că a avut noroc cu vremea, spuse mătușa Clem. Ce îi mai place unchiului tău să aibă soarta de partea sa.

Amy stătea lângă fereastra din salonul de la etaj, privind la drumul spre Vicar's Brook. Stătea acolo deseori în ultima perioadă complet nemișcată, pierdută în gânduri. Mătușa Clem și soțul ei nu știau niciodată dacă era mai bine să o lase în pace sau să rupă tăcerea cu o conversație. Era o tăcere pe care Amy o adusese cu ea din Franța.

— Da, este fix cum îi stă în caracter lui, spuse ea.

Copacii înalți care se înghesuiau pe margini înverziseră, noile culori vii strălucind pe cerul albastru. Era prima zi caldă a anului. Până acum, vremea îi oferise lui Amy o scuză pentru a sta în casă, pentru a se împotrivi lungilor argumente ale mătușii și unchiului ei. Astfel de observații i se păreau nefirești acum, de parcă ar fi jucat un rol, trăind o viață care aparținea altcuiva. Se întâmplaseră prea multe lucruri pentru a-și continua pur și simplu viața dinainte. Încă se simțea prizoniera câmpurilor de luptă din Ancre și habar nu avea când va scăpa de acolo.

Dar trebuia să iasă acum, fie și numai de teama de a nu părea nerecunoscătoare. Va trece pe lângă locurile pe unde se plimbase cândva cu Edward și își va aminti cum era el. Oare acele locuri își vor pierde puterea într-o zi? Dacă da, când se va întâmpla asta? Își privi mâinile. Cicatricile de pe degete și palme erau acum niște linii albe și zdrențuite, cu o urmă de violet pe ici pe colo. Erau singurele reminiscențe vizibile ale timpului petrecut pe câmpurile de luptă, dar le va avea pentru tot restul vieții. Pe lângă ele, acul de cravată cu perle al lui Edward era imaculat, de parcă era ca nou.

Mătușa Clem era nerăbdătoare ca Amy să-și refacă viața socială cât mai repede posibil. O luă cu ea la evenimentele de la universitate. Avusese loc și o serată la ea acasă, plină de „oameni noi”. Printre invitații la cină se numărase și un tânăr locotenent din batalionul Berkshires, recent demobilizat.

Amy își dădu toată silința să se comporte cum trebuie, măcar de dragul mătușii ei, dar sentimentul de detașare nu îi dădea pace. Uneori, să poarte conversații politicoase era un efort atât de mare, încât o lăsa fără vlagă. Nu o ajuta nici faptul că ceilalți invitați evitau intenționat orice mențiune referitoare la trecutul ei recent. Amy nu știa cât de multe știa deja, ce zvonuri auziseră (se gândea că încă nu se știa faptul că omorâse un om), dar era suficient pentru a-i face să fie precauți. Presupunea că experiențele prin care trecuse nu erau potrivite pentru o femeie tânără. Cu toate eforturile mătușii Clem, era clar că invitații nu știa ce să facă cu fata Vanneck sau ce să-i spună.

În ceea ce o privește pe Lady Constance, își promisese fiica înapoi în Anglia cu o etalare de afecțiune și agitație surprinzătoare. Era clar că se hotărâse, prin prisma evenimentelor

recente, să pretindă că nu se întâmplase nimic prea important și să-și continue pur și simplu viața astfel. Era cea mai sigură și cea mai puțin jenantă abordare. Chiar și vestea că Edward supraviețuise a fost tratată ca un prilej de bucurie și entuziasm. Amy era mulțumită să continue cu această prefăcătorie. Oricum, abia o văzuse pe mama ei, doar atât cât să se conformeze aparențelor.

Mătușa Clem aranja acum pernele și ziarele împrăștiate. Pe prima pagină a ziarului *The Times* apărea un reportaj despre eliberarea din închisoare a mai multor avertizori de conștiință. Guvernul fusese de acord să îi elibereze pe toți până la sfârșitul anului.

— Crezi că ia trenul înapoi spre Londra în seara asta? întrebă ea.

— S-ar putea să fie nevoit să rămână peste noapte.

— N-aș crede asta. Mereu e foarte ocupat.

Scrisoarea sosise ieri: Sir Evelyn avea treabă la Trinity și ar fi fost încântat să vină și ele, dacă era cu putință. Părea o decizie luată în ultimul moment, ceva ce nu îi stătea în fire deloc. Amy se întrebă dacă era într-adevăr vorba doar de o vizită de curtoazie.

Ultimele ei zile în Franța erau încă un haos de amintiri fragmentate. Între accesele de febră, își amintea de numeroase întrebări: de Jandarmeria Franceză, de doi polițiști militari diferiți, de cineva care îl reprezenta pe Comandantul Muncii și de însuși unchiul Evelyn, care dorea o relatare completă a întâlnirii ei cu regretatul colonel Rhodes. La vremea aceea, Amy a fost mutată într-un spital civil din Amiens.

Unele amintiri nu o părăsiseră niciodată: cea a lui Farrer, mirosul lui, privirea lui profundă și goală, senzația revolverului

în mâna ei, greutatea lui rece, echilibrul și precizia mecanismului. Își amintea cum îl folosise, dorindu-i moartea lui Farrer și ura care izbucnise din ea. Aceste amintiri se iveau de la sine, atunci când stătea în fața oglinzii, pregătindu-se să se spele, când se așeza noaptea în pat să se culce și în visele ei.

Și-l amintea și pe Rhodes, readus pentru scurt timp la viață, alunecând de pe frumosul lui cal spre a fi ucis, citindu-i-se moartea în ochi. În acele momente, se simțea cel mai aproape de Edward, de parcă erau doi oameni care o luaseră pe același drum întunecat și s-au regăsit ca doi singuratici.

Unul dintre vizitatorii ei de la Amiens a fost căpitanul Mackenzie. Interogatoriul său a fost cel mai complet dintre toate, poate și pentru că îi venea cel mai ușor să vorbească cu el. Își ceruse scuze pentru că nu reușise, după spusele lui, să vadă cine era maiorul Westbrook cu adevărat, fapt care o pusese pe Amy în mare pericol. Fusese orbit de curajul și hotărârea bărbatului, niște calități de soldat la care fusese martor el însuși. Dacă lucrurile ar fi stat altfel, poate că s-ar fi întrebat dacă evenimentele de la *Two Storm Wood* avuseseră vreo legătură cu Whitehall și cu descoperirea faptelor. Ar fi ajuns să constate că obiectivul fusese întotdeauna Edward Haslam – expunerea sau pedepsirea lui și că Amy fusese recrutată fără să vrea pentru același scop. Aparent, căpitanul Mackenzie se gândise mult la colonelul Rhodes.

— Este adevărat că ți-a salvat viața? întrebasese el.

— Da, dar nu-l pot ierta, nici pentru masacru, nici pentru restul.

Mackenzie dăduse din cap.

— Bineînțeles că nu. Credeți că urmărea să fie iertat?

— Poate că nu. Poate că știa că era prea târziu pentru asta.

— Și sergentul Farrer? Am înțeles că îl venera pe colonelul Rhodes. Ce s-a întâmplat? De ce s-a întors așa împotriva lui?

Amintirile lui Amy despre acele ultime momente nu erau complete.

— Avea legătură cu o promisiune, spusese ea, o promisiune încălcată. Asta e tot ce știu.

Așa cum stătea acum singură lângă fereastră, Amy se trezi sperând să-l întâlnească din nou pe căpitanul Mackenzie, fie și numai pentru a vedea dacă reușise să lase trecutul în urmă sau dacă fantomele de pe câmpurile de luptă încă îi dădeau târcoale. Bineînțeles că se gândea că ea și Edward se regăsiseră și erau căsătoriți acum, reluându-și povestea așa cum o lăsaseră cu doi ani în urmă. Amy nu îi împărtăși îndoielile ei – îndoieli că ultima scrisoare a unchiului ei nu ajutase să îndrepte lucrurile.

Gândurile i-au fost întrerupte de vederea unui taxi care opri în fața casei ei. Balustradele și copacii îi întunecau vederea, dar nu putea fi decât unchiul Evelyn. Aruncă o privire la ceas și văzu că venise cu aproape o oră mai devreme. Îl privi coborând din taxi, purtând o pălărie de pâslă ciudată și un baston.

Mătușa Clem trebuie să-l fi văzut și ea. Se grăbea să coboare scările, strigând la soțul ei să se pregătească și dându-i ordine menajerei.

— Amy!

Acum o striga pe nepoata ei.

— Amy, el e. Sir Evelyn l-a adus pe... Amy, vino repede!

Amy se ridică în picioare. Bărbatul cu bastonul își ridică privirea înspre casă. Nu era unchiul ei, ci Edward. Sir Evelyn îl urmă afară din taxi și se opri să plătească șoferului. Mătușa Clem deschise larg ușa. Se auzeau saluturi și scuze, Sir Evelyn spunând ceva de un tren care sosise mai devreme și mătușa Clem liniștindu-l, spunând că nu ajunsese deloc prea devreme.

Edward stătea la distanță, uitându-se la fereastră. Fără barbă, părea din nou mai tânăr, deși nu la fel de tânăr ca profesorul de muzică pe care Amy îl cunoscuse cândva.

— Nu sta acolo, vino înăuntru.

Vocea mătușii Clem era șoptită, de parcă ținea un secret.

— Amy va fi atât de fericită să te vadă. Extrem de fericită.

Edward ezită, sprijinindu-se puternic de baston, ca și cum nu ar fi fost sigur dacă asta era într-adevăr posibil.

Amy se ridică în picioare, cu mâinile lipite de geam. Îi era teamă că lumina se va schimba și va vedea că se înșelase, că nu era Edward, până la urmă. Dar lumina nu se schimbă. Chipul care o privea era în continuare al lui.

Se întoarse de la fereastră și se grăbi să coboare scările. În timp ce ieșea din salon, aruncă o ultimă privire la acul de cravată pe care îl ținea în mână și îl puse pe șemineu.

Calcutta
21 noiembrie 1897

Dragă Ralph,

Scrisoarea ta a sosit în această după-amiază. Am amânat mult timp să-ți răspund la întrebare pentru că, în realitate, dragă prietene, nu știam ce ar trebui să spun. Am crezut și eu, la fel cum o fac și acum, că aceste decizii ar trebui să te privească, în cele din urmă, pe tine și pe Emily. Oricare ar fi părerile mele în această privință, nu ar fi corect din partea mea să pun condiții, din moment ce tu i-ai asigurat copilului un cămin, iar eu am renunțat la el.

Acestea fiind spuse, am ajuns recent la concluzia că, luând toate lucrurile în considerare, cel mai bine ar fi să mă rup total de asta, așa cum mi-ai sugerat tu. Deși legăturile de familie nu ar trebui să fie niciodată rupte cu ușurință, în acest caz povara trecutului este atât de apăsătoare, are o putere atât de mare să infecteze mintea și caracterul, încât acesta e prețul care trebuie plătit. John, care a fost martor la acele evenimente îngrozitoare în China, a început deja să dea semne îngrijorătoare ale unei tulburări care nu poate fi înlăturată cu toată grija din lume. Dacă nu se va ameliora sau, Doamne ferește, dacă se va agrava, sunt de părere că păstrarea unei legături s-ar dovedi mai mult o povară decât o binecuvântare. John nu poate să steargă cu buretele evenimentele pe care le-a văzut deja. Nu poate alunga imaginile și sunetele care i-au rămas întipărite în minte în acea zi. Poate că este prea târziu pentru el, dar nu și pentru fratele lui mai mic, cel pe care Providența sau Bunul Dumnezeu l-au ferit de orice rău. Lui i s-a dat o șansă să trăiască fără a fi tulburat de crima care

i-a răpit părinții și de coșmarurile care i-ar fi fost cu siguranță declanșate de asta și nu ar trebui să-i luăm această șansă.

Dacă îți mai dorești în continuare asta, lasă-l să fie crescut în întregime ca pe propriul tău fiu, ca Edward Haslam și fii sigur că ai binecuvântarea și mulțumirile mele pentru totdeauna.

*Vechiul tău prieten și camarad,
William Rhodes*

Mulțumiri

Mai multe persoane și-au dedicat din timpul lor pentru a citi și a face comentarii referitoare la această carte în diferite etape ale scrierii ei, fără a căror generozitate, perspicacitate și candoare eu nu aș fi reușit să mă descurc. Într-o ordine aproximativ cronologică, aceste persoane sunt: psihoterapeutul Christopher Zach, care a citit prima versiune și câteva dintre schițele ulterioare, oferind sugestii valoroase de fiecare dată; scriitorul de romane polițiste David Young, autorul seriei premiate Stasi Child; actorul și antreprenorul Martin Simms; cititorii de încredere Claudia Geithner, Jonathan Scherer și Deborah Carey; agentul meu, Nicola Barr, care a păstorit diversele pasaje sacre din manuscris cu o combinație irezistibilă între claritate și farmec; și, în cele din urmă, echipa editorială de la Harvill Secker, inclusiv directorul editorial Liz Foley, care a fost prima editoare care a pus ochii pe manuscris, și directorul editorial Jade Chandler, care s-a ocupat de carte și a perfecționat ultimele schițe cu măiestrie și sensibilitate. De asemenea, aș dori să o menționez pe Starling Lawrence de la W.W. Norton & Company pentru că a promovat *Two Storm Wood* în America, și pe Camille Grace pentru corectarea limbii mele franceze. Tuturor acestor oameni le transmit sincerele mele mulțumiri.